

MEDDELTE VASSDRAGKONSESJONER

(ERHVERVS-, REGULERINGS- OG KRAFTLEIETILLADELSER)

VI. TILLADELSER MEDDELT I 1919

KRISTIANIA

O. FREDR. ARNESENS BOK- & AKCIDENSTRYKKERI

1920

Innholdsfortegnelse.

	Side
1. Bortleie til Sulitelma Aktiebolag av 32 m. fallhøide i Balmielven m. v. Kgl. resol. av 10de januar 1919. Jfr. bind II nr. 34	1
2. Glomfjord Smelteverk A/S. (Leie av 45 000 el. hk. fra Glomfjord kraftanlegg.) Kgl. resol. av 28de mars 1919	14
3. A/S Bremanger Kraftselskap. (Fornyelse i henhold til vassdragslovens § 69.) Kgl. resol. av 4de mars 1919. Jfr. bind III nr. 5	24
4. Norsk Elektrokemisk Aktieselskap. (1 års yderligere fristforlengelse.) Kgl. resol. av 12te mai 1919. Jfr. bind I nr. 2, IV nr. 10 og V nr. 11	25
5. Kristiansund N. kommune (Regulering av Skarvassdraget.) Kgl. resol. av 12te mai 1919	26
6. Storbrosfoss Træsliperi m. fl. (Fornyelse i henhold til vassdragslovens § 69 av tilladelse til regulering av Strandefjorden og Øiangen i Valdres.) Kgl. resol. av 6te juni 1919. Jfr. IV nr. 8	41
7. Trondhjems kommune. (Regulering av Selbusjøen m. v.) Kgl. resol. av 6te juni 1919	42
8. Treschow-Fritzøe. (Leie av inntil 6000 el. hk. fra Tinfos Papirfabrik.) Kgl. resol. av 27de juni 1919	49
9. Narvik kommune. (Regulering av Håkvikvassdraget.) Kgl. resol. av 20de juni 1919.	55
10. A/S Tyinfaldene. (Kanaliserings av Hæreidelven samt forandring i jernbanekonsesjon.) Kgl. resol. av 11te juli 1919. Jfr. bind I nr. 40	72
11. A/S Holmen Hellefos. (Tilladelse til utvidelse av aktiekapitalen.) Kgl. resol. av 12te september 1919	101
12. Alby United Carbide Factories limited. (Tilladelse til erhverv av aktiemajoriteten i A/S Aura.) Kgl. resol. av 12te september 1919. Jfr. bind II nr. 29 samt bind I nr. 1 b og 28	103
13. A/S Saudefaldene, erhverv og regulering av Storelven i Saude. (Fristforlengelse.) Kgl. resol. av 12te september 1919. Jfr. bind II nr. 48	112
14. Vaagsfjord Kraftselskap. (Regulering av Storevatn i Trondenes samt fastsettelse av manøvreringsreglement.) Kgl. resol. av 17de oktober 1919	115
15. Midlertidig statsregulering av Bygdin og Osensjø. (Endring av fastsatte reguleringsbestemmelser m. v.) Kgl. resol. av 12te desember 1919. Jfr. bind IV nr. 32 og bind I nr. 4	129

1. Bortleie til Sulitelma Aktiebolag

av 32 m. fallhøide i Balmielven m. v.

(Jfr. II nr. 34.)

Kgl. resol. av 10de januar 1919.

Ved kgl. resol. av 13de mars 1914 blev det bestemt «at det i henhold til lov om vassdragreguleringer i industrielt øiemed av 4de august 1911 tillates Sulitelma Aktiebolag i det vesentlige overensstemmende med fremlagte planer å foreta en regulering av Balmielven ved opdemning av Balvatn og Dorovatnene på de i vedlagte utkast opstillede betingelser.»

Angaaende koncessionsbetingelserne og det til grunn for resolusjonen liggende foredrag tillater man sig å henwise til vedlagte avtrykk av «Meddelte vassdragkoncessio-ner», bind II side 161—78.

Som det av nevnte foredrag vil fremgå var der allerede ved nærværende departements skrivelse til Nordlands amt av 24de august 1900 meddelt selskapet tilladelse til å opdemme Balvatn 1½ meter over daværende vintervannstand, hvorhos selskapet blev meddelt feste på den til damanlegget fornødne grunn for et tidsrum av 50 år at regne fra 1ste juli 1900.

Koncessjonen av 13de mars 1914 hvorved denne regulering og utbygning blev tillatt utvidet, blev meddelt fordi der til selskaps gruber og anlegg tiltrengtes mere kraft. Koncessjonen av 1914 meddeltes som det av betingelsernes § 19 vil sees, på betingelse av at selskapet ikke utbygget større fallhøide enn staten til enhver tid har samtykket i, hvilket for tiden er 41 m.

I skrivelse av 26de november 1917 har overrettsakfører R. M. B. Schjølberg på Sulitelma Aktiebolags vegne innsendt til nær-

værende departement et andragende om at staten snarest mulig vil gi sitt samtykke til at fallhøiden fra Gjertruddammen til inntaksdammen for det nuværende kraftanlegg, som er ca. 32 m. brutto, kan utbygges av selskapet på de samme vilkår som er vedtat for den i 1914 tillatte regulering, da den kraft som selskapet erholder av den tillatte 41 m's utbygning allerede er fullt optatt.

Av andragendet tillater man sig å hitsette følgende:

«I skrivelse av 10de mai d. a. til Handelsdepartementet, hvorav det ærede departement har gjenpart, henledet jeg opmerksomheten paa, at brændselsspørsmålet paa grund av krigssituationen og derav følgende vanskelighet ved at skaffe kul og koks og deres prisstigning var kommet i en saadan stilling at det var blitt en tvingende nødvendighet at søke vandkraften utnyttet i en ganske anden grad end tidligere. Som bekjendt er forholdet siden den tid blitt yderligere forværret.

Allerede i skrivelse av 11te april 1911 til landbruksdepartementet bragte jeg paa bane spørsmålet om en større utnyttelse av vandkraften i Sulitjelmadistriktet og maa-ten, hvorpaa det kunde ske, og der har senere været forhandlet herom. Da disse forhandlinger er blitt noksaa vidtløftige, fordi de er sat i forbindelse med spørsmålet om en fuldstændig omdannelse av bolagets retsstilling, maa det antages, at der endnu kan hengaa adskillig tid, førend man kan opnaa en saavel for bolaget som for staten som grundeier tilfredsstillende løsning, men da der maa skaffes mere kraft saa hurtig som det paa nogen maate lader sig gjøre, har bolaget ladet undersøke muligheten av en provisorisk foranstaltning i dette øiemed.

Jeg sender som bilag hermed in duplo:

1. utredning datert 14de november d. a. fra ingeniørerne Grøndahl & Kjørholt,
2. tillægsutredning av 23de november d. a. fra de samme,
3. oversigtskart over en del av Sulitjelma-distriktet,
4. kart over Balmi indtagsdam og Gjertrud-dammen.

Det vil herav sees, at hr. ingeniør Kjørholt foreslaar, at den gamle trødam i Balmielven, som forlængst er anbragt av hensyn til at formindske ulemperne ved isdannelse, skal utbedres, saaat alt vand ved mindre vandføring gaar over i sidebækken og derfra ned til Gjertruddammen. Denne blir ogsaa at utbedre, hvorved man faar et lite bassin som indtagsdam. Fra dene drives en ca. 200 m. lang tunnel gjennom en fjeldryg og fra dens nedre ende anordnes en ca. 50 m. lang rørledning med ca. 2,2 m. tversnit.

Kraftstation til utnyttelse av vandet fra denne rørledning anbringes ved øvre ende av indtagsdammen til den nuværende kraftstation for Balmianlægget paa Fagerli.

Ved denne anordning vil efter hr. Kjørholts mening som regel kunne erholdes 3000 h.k. paa turbinakslen og ialfald kan man gjøre regning paa 2700 h.k. Han anbefaler derfor at vælge turbin til 3000 h.k. eller muligens litt større.

Omkostningerne til damanlæg, tunnel, rør, kraftstation, turbin og dynamo anslaa han tilnærmelsesvis til 1 mill. kr.

Detaljerte planer og overslag er under utarbeidelse og kan forhaabentlig inden 14 dage bli eftersendt.

I skrivelse av 30te mars 1916 (j.-nr. 330—1916 H) meddelte det ærede departement, at vassdragskommisionen hadde ansat vandføringen i Balmielven efter en projekteret regulering med en effektiv reguleringshøide av 5 m. ved Balvatnets utløp og efter regulering av Dorovatnene til 13,5 kubm. sek., hvorav paa Balvatnet skulde falde efter magasinets størrelse $\frac{209}{231} = 11,66$ kubm. sek.

I en utredning av 28de juli 1917, som vil bli tilsendt departementet i forbindelse

med en fremstilling om den permanente utnyttelse av vandkraften i Balmielven, er ingeniør Kjørholt kommet til det resultat, at den gjennomsnittlige vandføring for nedslagsdistriktet ovenfor Kjelvand i aarene 1912—13, 1913—14 og 1915—16 var ca. 12,00 kubm. sek. under forutsætning av, at ogsaa den tillatte regulering av Dorovatnene blev gjennomført. Da det ikke er skeet og man foreløbig ikke kan regne dermed, maa den regulerede vandføring reduceres i samme forhold som magasinets størrelse $\frac{28}{231}$, hvorfor man kommer til det resultat, at Balmielvens vandføring med 5 m. effektiv reguleringshøide teoretisk seet skulde bli ca. 10,5 kubm. sek. Dette tal finder han som man vil se av bilag 2, at maatte reducere til 9 kubm. sek. paa grund av tap, som opstaar ved uregelmæssig slipning, bortfrysning og dannelse av issørpe.

Imidlertid faar man gaa ut fra, at fortsatte vandmaalinger i tidens løp vil gi mere sikre resultater. Regner man med 9 kubm. i sek. vil man forhaabentlig være paa den sikre side under forutsætning av, at damanlægget ved Balvatnets utløp tillates forandret saaledes, som der er ansøkt om, at man oppnaar en effektiv reguleringshøide av 5 m.

I Sulitjelma er for tiden beskjøftiget ca. 1650 arbeidere. Paa grund av eksportforbud for kobberholdig svovlkis og fordi det er nødvendig at producere saa meget kobber som mulig av hensyn til landets direkte og indirekte behov derfor, bl. a. som kompensationsvare ved indførsel fra utlandet, har bolaget søkt at smelte saa meget som mulig, men fortsættelsen av smeltningen vil være avhengig av tilgangen paa kul og koks og nogen forøkelse av produktionen vil der ialfald ikke kunne bli tale om, hvis der ikke kan skaffes mere elektrisk kraft. Stanser nu tilførselen av brændsel, er der al utsigt til, at smeltningen vil ophøre og som følge derav vil ogsaa en større del av arbeiderne ikke kunne skaffes beskjøftigelse.

Naar engang den fuldstændige utbygning av vandføringen mellem Kjelvand og Langvand kan ske efter det projekt, som er indlagt paa bilag 3 eller et lignende, hvor-

ved vandet skal tages gjennom tunnel fra Kjelvand og føres ned til en kraftstation beliggende nordvest for Fagerli ved Langvand, vil baade det nuværende og det av hr. Kjørholt i bilag 1projekterte kraftanlæg bli sat ut av funktion. Uagtet omkostningerne ved sidstnævnte — visselig helt provisoriske anlæg — vil komme op i ca. 1 million kroner, som nødvendigvis maa søkes amortisert i løpet av ganske faa aar, har bolaget den overbevisning, at det er absolut paa-krævet at bringe dette offer for at sikre sig mot, at den nu for landet, selskapet selv og dets arbeidere viktigste del av dets produktion skal maatte indstilles enten av mangel paa tilførsel av kul og koks eller fordi prisen derpaa stiger til en uoverkommelig høide. Det vil ogsaa være det ærede departement bekjendt, at der er rettet en meget bestemt henstilling fra provianteringsdepartementet til bolaget om at søke at skaffe mest mulig kobber. Saa usikre som forholdene nu er og formodentlig maa befryktes at ville vedbli at være, ser bolaget ikke noget nærmere og sikrere middel til at opretholde produktionen end at gaa til en videre omlægning av bedriften ved anvendelse av mere elektrisk kraft til smeltning.

Men da maa ogsaa arbeidet med det provisoriske anlæg fra Gjertruddammen begynde jo før jo heller. Det vil ogsaa medføre den fordel, at der kan skaffes arbeide for flere folk, hvilket vil være av betydning, da der paa grund av den herskende petroleumsmangel blandt dem, som regelmæssig deltar i de store fiskerier, vil bli stor arbeidsledighet i vinter.

Paa bolagets vegne andrager jeg derfor om, at det ærede departement vil utvirke, at staten, saasnt forholdene paa nogen maate gjør det mulig, vil gi samtykke til at faldhøiden fra Gjertruddammen til indtagsdammen for det nuværende kraftanlæg ca. 32 m. brutto kan utbygges av bolaget paa de samme vilkaar som er vedtat for den kgl. resol. av 13de mars 1914.»

De i andragendet påberopte bilag vedlegges.

Landbruksdepartementet har

i skrivelse av 27de december 1917 avgit en uttalelse som er saalydende:

«Man skal meddele at det fra nærværende departements side intet er til hinder for at der meddeles tillatelse til en saadan yderligere provisorisk utbygning av vedkommende vasdrag.

Erstatningen for den skade som blir tilføiet staten som grundeier ved den provisoriske utbygning, bør formentlig fastsættes ved skjøn optat av aktiebolaget. Man skal i forbindelse hermed bringe i erindring departementets skrivelse av 12te november 1915, jfr. det ærede departements skrivelse av 3die s. md. hvori man gik med paa at den erstatning som tilkom det offentlige efter § 15,4 alene skulde fastsættes efter det antal hestekræfter som blev indvundet ved utbygning av den dengang tillatte faldhøide, stor 41 m. under forutsætning av at man samtidig fastholdt statens principielle ret, og at erstatning blev at yde staten som grundeier rundt Balvandet overensstemmende med § 15,4, forsaavidt samtykke senere maatte bli git til yderligere utbygning.

Under henvisning til ovenstaaende skal man anmode det ærede departement om at ta under overveielse, hvorvidt der ved meddelelsen av tillatelse til den provisoriske utbygning kunde være anledning til at bringe til ophør den verserende strid mellem det offentlige og bolaget om beregningen av erstatningen for grundeierskaden ved Balvandets regulering, saaledes at bolaget vedtar at reguleringslovens § 15,4 og § 16 samtidig kommer til anvendelse.»

Landbruksdepartementets henvisning til reguleringsloven gjelder loven av 4de august 1911.

Man utba sig derefter Vassdragdirektørens erklæring om andragendet. I anledning herav uttalte Vassdragdirektøren i skrivelse av 5te januar 1918 at meget talte for at det offentlige stillet sig velvillig til saken, men at han fant å måtte anbefale at det foreliggende andragende sammen med selskapets andragende av 29de november 1917 angående utnyttelse av vassdraget i større stil, blev forelagt Vassdragkom-

missjonen til uttalelse, idet de hernevnte to saker naturlig måte sees i sammenheng.

Saken har dernæst været forelagt Industriforsyningsdepartementet. Dets uttalelse datert 19de januar 1918 er sålydende:

«Som bekjendt lider landet nu under en stadig økende kobbermangel, og har dette departement i den sidste tid arbeidet med spørsmålet om at øke den indenlandske produktion av kobber. Man agter i den anledning bl. a. at besørge smeltet indenlands al den kobbermalm som kan opdrives.

Efter det anførte vil det være klart at enhver utvidelse av kobbersmeltingen, som landets smeltehytter foretar paa eget initiativ er av den største betydning for arbeidet med kobberproduktionens økning. Departementet tillater sig derfor at anbefale, at der gives den begjærte tilladelse til heromhandlede provisoriske utbygning av Balmielven, idet man dog foreslaar at der sættes som betingelse, at den ved utbygningen erholdte elektriske kraft i størst mulig utstrækning anvendes til utsmeltning av kobber.»

Paa foranledning har man derefter mottat Handelsdepartementets uttalelse i saken, avgit i skrivelse av 21de januar 1918. Nevnte departement bemerker at det under hensyntagen til de nuværende forhold ikke har noget vesentlig å innvende mot andragendets innvilgelse under forutsetning av at det omsøkte anlegg alene blir en foranstaltning av helt provisorisk art.

Under 30te januar s. a. fant nærværende departement å kunne meddele selskapet at man ikke hadde principielle innvendinger mot en midlertidig bortleie til den omsøkte utbygning av yderligere fall i Balmielven.

Departementets skrivelse var sålydende:

«Under henvisning til Deres skrivelse av 9de januar d. a. tillater man sig at meddele at departementet efter konference med Landbruksdepartementet ikke har principielle indvendinger mot en midlertidig bort-

leie til utbygning av yderligere fald i Balmielven overensstemmende med den fra overretssakfører Schjølberg mottagne plan. Spørsmålet om de nærmere vilkaar for bortleien er under behandling som vil bli paaskyndet. Departementet samtykker i at arbeidet paabegyndes under forutsetning av at departementets stilling til leievilkårene ikke derved foregripes og at anlægget paa selskapets bekostning underlægges teknisk kontrol av vassdragvæsenet. I dette øiemed blir detaljplaner for anlægget i betimelig tid før arbeidets paabegyndelse i 3 eksemplarer at indsende til vassdragdirektøren, der er bemyndiget til at approbere planerne og føre det fornødne tilsyn under bygningen.»

Man innhentet Vassdragkommissionens erklæring om andragendet. Av kommisjonens bemerkninger, mottatt i skrivelse av 11te mars 1918, tillater man sig å hitsette:

«Vassdragkommissionen antar som forholdene ligger an, at det offentlige bør stille sig imøtekommende til tanken om at faa istand et provisorisk kraftanlæg i Balmielven og spørsmålet blir da bare paa hvilke betingelser et eventuelt samtykke skal gives. Som berørt av ansøkeren har tanken om en større utnyttelse av vandkraften i Balmielven en tid været under drøftelse og med den utvikling som har fundet sted i den seneste tid tør det vel være sandsynlig, at tidspunktet for en mere utvidet anvendelse av elektrisk energi ved grubeforetager som det her omhandlede ikke ligger fjernt. Hvis man nu skal gi samtykke til separat utbygning av en mindre del av Balmielvens fald, maa det derfor i tilfælde ske paa saadanne betingelser, at man staar frit naar større dele av Balmielven skal tages ibruk.

Under behandlingen av vilkårene er det særlig leietidens længde og ordningen naar den er utløpen der paakalder opmerksomheten. Som forholdene ligger an synes det rimelig at la Bolaget faa bruke det omsøkte fald til Balmielven er bygget yderligere ut, dog saa, at tilladelsen i intet til-

fælde utløper senere end reguleringskonsesjonen av 1914, altså 13de mars 1974. Bolaget maa imidlertid være forberedt paa, at den omhandlede yderligere utbygning av Balmielven, som man gaar ut fra vil bli iverksat av det offentlige, kan komme naar som helst. Denne vil etter det foreliggende ta ibruk hele faldet mellom Kjelvand og Langvand og medfører derfor, at baade det provisoriske og det nedenforliggende kraftanlæg mister vandet. Disse 2 anlæg blir følgelig værdiløse. Kommissionen mener, at Bolaget faar ta risikoen ved at maatte ha avskrevet det omsøkte provisorium, naar dette tidspunkt kommer, selv om det maatte bli snart, noget som det ogsaa synes at være forberedt paa. Naar leietiden er utløpet bør anlægget tilfalde staten. Det har liten verdi, men muligheten for, at det kan bli benyttet som reserve er tilstede, og det synes derfor rimelig at bibeholde det.

Spørsmålet om godtgjørelse til staten for bruken av faldet maa sees og løses i forbindelse med leietidens lengde. Skulde denne bli kort som følge av, at en større utbygning kommer istand snart, maa Bolaget som nævnt avskrive sit anlæg paa en tilsvarende kort tid og utgifterne til amortisation blir da store. Skulde leietiden bli 20 aar eller derunder, mener kommissionen at der ikke bør kræves nogen godtgjørelse. Ved længere leietid vil imidlertid anlægget miste karakteren av at være provisorisk, hvorfor Bolaget i saa tilfælde bør betale en leie og dennes størrelse bør være avhengig av leietidens lengde.

Kommissionen er etter at ha drøftet spørsmålet stanset ved at foreslaa den aarlige godtgjørelse fastsat saaledes:

I de første 20 aar	kr. 0 pr. hk.
I tiden fra 20—30	» » 3 » »
» » » 30—40	» » 6 » »
» » » 40—50	» » 9 » »
» » » 50—56	» » 10 » »

For at fjerne en kilde til tvist anbefaler man, at kraftmengden straks fastsettes til 3 000 hk. Den tillatte regulering aapner

etter kommissionens mening adgang til at faa mere kraft, jfr. tidligere uttalelser om paaregnelig vandføring; men i nærværende forbindelse nærer man ingen betænkelighet ved at regne med nævnte kvantum. De omhandlede satser svarer da henholdsvis til kr. 9 000,00, kr. 18 000,00, kr. 27 000,00 og kr. 30 000,00 pr. aar. Se forøvrig post 2 nedenfor.

Kommissionen har ovenfor bare omhandlet det provisoriske anlæg. Som nævnt vil ogsaa det ældre anlæg som utnytter 41 m. fald bli fratatt vandet, naar Balmielven er bygget ut. Man maa derfor træffe en ordning ogsaa overfor dette, og kommissionen mener, at det er grund til at gjøre dette i forbindelse med den her omhandlede tilladelse. Da nævnte fald saavidt bekjent er erhvervet etter bergverksloven, kan Bolaget antagelig neppe berøves denne energikilde uten at sikres tilsvarende kraft paa anden maate og til samme kostende. Man foreslaar opstillet vilkaar om, at Bolaget gaar med paa et saadant arrangement, noget som det heller ikke kan skjønnes at ha nogen interesse i at motsætte sig, jfr. post 15 nedenfor.

Videre har man forholdet til reguleringsanlæggene hvortil der er git tilladelse paa 60 aar. Hvis kraftanlæggene som følge av de ovenfor foreslaaede bestemmelser overgaar til staten paa et tidligere tidspunkt, vil det være uten interesse for Bolaget at sitte med reguleringsindretningerne samtidig med at det er nødvendig, at staten faar disponere dem. Ogsaa paa dette punkt bør der om mulig nu træffes en grei ordning. Kommissionen er stemt for et arrangement gaaende ut paa, at staten saasnaert Balmielven er bygget yderligere ut overtar reguleringsindretningerne for deres oprindelige kostende uten rente med fradrag for amortisation i den forløpne del av regulerings-tiden. Dette foreslaaes opstillet som vilkaar for at gi samtykke til det omhandlede

provisoriske anlegg. Man henviser til nedenstaaende post 16. Jfr. ogsaa reguleringslovens § 9 nr. 5.

Foranlediget ved Landbruksdepartementets skrivelse av 27de december f. a., har man i post 17 nedenfor opstillet vilkaar om at skade ved reguleringen skal erstattes efter den gamle reguleringslovs § 15,4, og at godtgjørelse efter samme lovs § 16 blir at erlægge.

Angaaende de øvrige betingelser er det antagelig unødvendig at fremkomme med nogen særlig begrundelse. Man har hat for øie den A/S Porsa Kobbergruber ifjor høst meddelte tilladelse til at leie Øvre Porsa vandfald og videre Bolagets reguleringskoncession av 1914 samt de i den nye erhvervslov opstilte vilkaar for tilladelse til at erherve vandfald.

I henhold til ovenstaaende tilraader kommissionen at staten samtykker i at bortleie 32 m. av Balmielvens fald. Samtykket anbefales git paa følgende

Betingelser:

1.

Med de innskærnkninger som følger av bestemmelse i post 14 leier Bolaget for et tidsrum av indtil 13de mars 1974 av staten et ca. 32 m. høit fald i Balmielven mellem Gjertrudsdammen og indtaksdammen for det nedenforliggende kraftanlegg.

I leien medfølger al til vandfaldet hørende vand- og strandret samt ret til at utbygge faldet, herunder ret til at lede elvens vandføring ut av dens leie i tunnel, kanal eller anden ledning samt andre foranstaltninger til kraftens utnyttelse. Endvidere medfølger ret til efter departementets nærmere bestemmelse at erholde til bruk fornøden grund til damsted, kanal, tunnel eller anden ledning, kraftstation, kraftoverføringsanlegg, byggetomter, veianlegg, grustak

og stenbrud, alt med de rettigheter og forpligtelser hvormed staten eier samme.

2.

Hvis leietiden blir længere end 20 aar regnet fra nærværende kontrakts datum erlægger Bolaget som vederlag for de ved nærværende kontrakt overdragne rettigheter en aarlig leiegodtgjørelse hvis størrelse fastsettes saaledes:

I de første 20 aar	intet.
I tiden fra 20 til 30 aar	kr. 9 000,00
» » » 30 » 40 » »	18 000,00
» » » 40 » 50 » »	27 000,00
» » » 50 » 56 » »	30 000,00

Godtgjørelsen begynner at løpe 20 aar fra nærværende kontrakts datum. Den erlægges ukrævet og efterskudsvis pr. halv-aar. Erlægges den ikke til forfaldstid svares derefter 6 pct. aarlig rente.

3.

Fremleie kan ikke ske uten kongelig tilladelse. Saadan tilladelse utkræves ogsaa til kraftens anvendelse i andet øiemed end til utsmeltning av kobber.

4.

Bolaget skal senest ha paabegyndt utbygningen av vandfaldet inden 2 — to — aar fra nærværende kontrakts datum og ha utbygget den hele kraft samt paabegyndt anlæggets drift inden yderligere 5 — fem — aar.

Driften maa ikke uten Kongens samtykke i saa lang tid som 3 aar kontinuerlig stanses eller kontinuerlig innskærnktes til mindre end en tredjepart av det i den forløpne tid indsatte maskineris energi, heri ikke iberegnet, hvad der maatte være avgit til stat eller kommune efter post 12, og saadanne stansninger eller innskærnkninger maa ikke uten Kongens samtykke nogen sinde i løpet av 10 aar samlet finde sted i saa meget som 5 aar.

Ved tidsberegningerne medregnes ikke den tid, som paa grund av overordentlige

tildragelser (vis major), streik eller lockout har været umulig at utnytte.

For overtrædelse av de i nærværende post omhandlede bestemmelser erlægger Bolaget en løpende mulkt stor kr. 50,00 — femti kroner — pr. dag, hvori vedkommende frister oversittes.

5.

Bolaget pligter før arbeidet paabegyndes at forelægge vedkommende departement detaljerte planer med fornødne opplysninger, beregninger og omkostningsoverslag vedkommende vandfaldets utbygning, saaledes at arbeidet ikke kan iverksettes, før planerne er approbert av departementet.

Anlægget skal utføres paa en solid maate. Dets utførelse saavel som dets senere vedlikehold og drift underlægges offentlig tilsyn. De hermed forbundne utgifter utredes av anlæggets eier.

6.

Bolaget skal ved utbygningen av vandfaldet og opførelsen av kraftstationen m. v. anvende funktionærer og arbeidere, som har norsk indfødsret eller statsborgerret.

Vedkommende departement kan tilstede undtagelse fra denne regel, naar speciel fagkundskap eller øvelse eller lignende hensyn gjør det nødvendig eller særlig ønskelig.

For hver dag som nogen i strid med foranstaaende bestemmelser er i Bolagets tjeneste, erlægges til statskassen en løpende mulkt, stor kr. 50,00 — femti kroner — for hver person.

7.

Bolaget forpligter sig til ved utbygning og drift av anlægget at anvende norsk materiel, forsaavidt dette kan faaes like godt, tilstrækkelig hurtig og for en pris, som ikke med mere end 10 — ti — procent overstiger den pris, hvortil materiel kan faaes fra utlandet.

I tilfælde av tvist herom avgjøres spørsmålet av departementet.

Vedkommende departement kan til-

stede undtagelse fra regelen om anvendelse av norsk materiel, naar særegne hensyn gjør det paakrævet.

For overtrædelse av den i nærværende post omhandlede bestemmelse erlægger Bolaget for hver gang efter avgjørelse av departementet en mulkt av 15 pct. av værdien. Mulkten tilfalder statskassen.

8.

Arbeiderne maa ikke paalægges at motta varer istedetfor penger som vederlag for arbeide eller paalægges nogen forpligtelse med hensyn til indkjøp av varer (herunder dog ikke sprængstof, verktøi og andre arbeidsmaterialer). Verktøi og andre arbeidsredskaper, som utleveres arbeiderne til benyttelse, kan bare kræves erstattet, naar de bortkastes eller ødelægges, og da bare med deres virkelige værdi beregnet efter, hvad de har kostet koncessionæren med rimelig fradrag for slitage ved utleveringen. Hvis Bolaget holder handelsbod for sine arbeidere skal nettooverskuddet efter revidert aarsregnskap anvendes til almennyttig øiemed for arbeiderne. Anvendelsen fastsettes efter samraad med et av arbeiderne opnævnt utvalg, som i tilfælde av tvist kan forlange saken forelagt for vedkommende regjeringsdepartement til avgjørelse.

Bolaget skal være ansvarlig for, at dets kontraktører opfylder sine forpligtelser overfor arbeiderne ved anlægget.

9.

Bolaget er forpligtet til at rette sig efter de bestemmelser, som vedkommende departement gir til motarbeidelse av drukenskap og smughandel med berusende drik blandt den befolkning, som er knyttet til anlægget.

10.

Veier, broer og kaier, som Bolaget anlegger, skal stilles til fri avbenyttelse for almenheten forsaavidt departementet finder, at dette kan ske uten væsentlige ulem-

per for anlaget og de bedrifter, som erholder kraft fra dette.

11.

Bolaget maa ikke uten samtykke fra vedkommende departement indgaa i nogen overenskomst til kunstig forhøielse av priserne her i riket paa energi eller paa de ved energien fremstillede produkter. Heller ikke maa elektrisk energi avgives til utlandet uten tilladelse av Kongen.

12.

Bolaget er forpligtet til utover det kraftkvantum som kan kræves i medhold av reguleringskoncessionen av 13de mars 1914 at avgi yderligere 150 el. hk. til de kommuner, hvor kraftanlægget er beliggende, eller andre interesserte kommuner efter nærmere bestemmelse av vedkommende departement. Bolaget har ret til at fordre et varsel av 1 aar for hver gang kraft uttages. Kraften skal leveres efter en maksimalpris beregnet paa at dekke produktionsomkostningerne med et tillæg av 20 pct. Størrelsen av produktionsomkostningerne, hvori medregnes 6 pct. forrentning av anlægskapitalen, fastsættes ved overenskomst mellem vedkommende departement og anlæggets eier eller i mangel herav ved lovlig skjøn. Denne fastsettelse kan saavel av departementet som av anlæggets eier forlanges revidert hvert 5te aar. Kraften avgives i den form hvori den produceres. Elektrisk kraft uttages i kraftstationen eller fra fjernledningen efter departementets bestemmelse.

Det forbeholdes likeledes staten ret til paa samme vilkaar i hvilkesomhelst øie med at utta andre 150 el. hk.

13.

De fornødne nærmere bestemmelser om kontrol med vandforbruket samt angaaende avgivelse av kraft, jfr. post 12, blir med bindende virkning for hvert enkelt tilfælde at træffe av vedkommende regjeringsdepartement.

14.

Naar Balmielven er bygget yderligere ut, saaledes at det her omhandlede kraftanlæg fratages sit driftsvand og i et hvert fald den 13de mars 1974 erholder staten fri raadighet over de til selskapets disposition stillede eiendommer og rettigheter, jfr. post 1. Samtidig tilfalder alle de indretninger, hvor igjennem vandets løp og leie forandres, saasom damanlæg, kanaler, tunneller, bassænger, rørledninger m. v., samt de til utbygningen og kraftanlægget erhvervede grundstykker og rettigheter, kraftstation med tilhørende maskineri og andet tilbehør samt arbeiderboliger og andre bygninger som hører med til kraftanlægget staten med fuld eiendomsret og uten vederlag.

Ophører leien i henhold til foranstaaende bestemmelser før 30 aar er forløpet fra nærværende kontrakts datum, og staten forlanger at overta turbiner og generatorer, blir disse at erstatte Bolaget efter deres tekniske værdi, som i mangel av overenskomst fastsættes ved skjøn paa statens bekostning.

Anlægget med installert maskineri skal naar det overgaar til staten være i fuldt driftsmæssig stand. Hvorvidt saa er tilfælde avgjøres ved skjøn av uvillige mænd paa Bolagets bekostning. Bolaget pligter paa egen bekostning at utføre, hvad skjønnet i saa henseende maatte bestemme.

Saafermt bergverksvirksomheten av hvilkesomhelst grund ophører før leietiden er utløpet bortfalder tilladelsen, og utbygningen m. v. tilfalder staten paa samme maate som ved leietidens utløp.

Et mindretal, Vasdragdirektøren (ved Hugo-Sørensen) og Grivi, finder at det hele bør overgaa vederlagsfrit til staten naar leietiden er utløpet uanseet dennes længde. De foreslaar derfor at avsnittet: «Ophører leien . . . statens bekostning» bør utgaa. I dettes sted foreslaaes indtat følgende bestemmelse: «Det som ikke tilfalder staten kan den indløse for dets værdi efter skjøn paa sin bekostning eller forlange fjernet inden en av departementet fastsat frist.»

15.

Naar Balmielven er bygget yderligere ut, saaledes at det av Bolaget utnyttede nedenforliggende ca. 41 m. høie vandfald fratages sit driftsvand, erholder staten fri raadighet over dette vandfald med tilliggende eiendommer og rettigheter. Samtidig tilfalder alle de indretninger, hvorigjennem vandets løp og leie forandres, saasom damanlæg, kanaler, tunneller, bassænger, rørledninger m. v. samt de til utbygningen og kraftanlægget erhvervede grundstykker og rettigheter, kraftstation med tilhørende maskineri og andet tilbehør samt arbeiderboliger og andre bygninger, som hører med til kraftanlægget staten med fuld eiendomsret og uten vederlag. Det som ikke tilfalder staten, kan den indløse for dets værdi efter skjøn optat paa sin bekostning eller forlange fjernet inden en av departementet fastsat frist.

Fra det tidspunkt det i nærværende post omhandlede kraftanlæg overgaar til staten, forpligter denne sig til i saa lang tid som Bolaget har ret til nævnte fald at levere dette en tilsvarende kraftmængde til en pris som motsvarer de utgifter Bolaget vilde hat at bære, om det hadde fortsat at drive det omhandlede kraftanlæg. Pris og øvrige vilkaar for levering av denne kraft fastsættes i mangel av mindelig overenskomst ved skjøn.

16.

Hvis de i posterne 14 og 15 omhandlede kraftanlæg overgaar til staten før den ved kongelig resolution av 13de mars 1914 meddelte tilladelse til at regulere Balvatn og Dorovatnene er utløpen, overgaar samtidig reguleringsanlæggene m. v. til staten, jfr. post 1 i reguleringstilladelsen. Dog erlægger staten en godtgjørelse herfor svarende til hvad anlæggene bevislig har kostet Bolaget uten tillæg av renter, men med fradrag for amortisation i den forløpne del av reguleringstiden.

17.

Bolaget vedtar at erstatning for regulering av Balvatn m. v. til staten som grund-

eier skal finde sted efter lov av 4de august 1911, dens § 15 nr. 4, og likesaa at godtgjørelse blir at erlægge efter samme lovs § 16, jfr. den ved kongelig resolution av 13de mars 1914 givne tilladelse til at regulere nævnte vand m. v., betingelsernes post 3.

18.

For opfyldelsen av de forpligtelser, som ved anlægget eller dets drift paadrages likeoverfor andre, saavelsom for overholdelse av de i kontrakten opstillede betingelser og for leiesummens rigtige erlæggelse stilles av leieren sikkerhet for et beløp av kr. 20 000,00 efter vedkommende departements nærmere bestemmelse.

19.

Bolaget underkaster sig de bestemmelser, som til kontrol med foranstaaende betingelsers overholdelse til enhver tid maatte bli truffet av vedkommende departement. De med kontrollen forbundne utgifter erstattes det offentlige av Bolaget.

20.

Overtrædes bestemmelserne i denne kontrakts poster 11 eller 19 er den ved nærværende kontrakt meddelte tilladelse bortfaldt, og utbygningen tilfalder det offentlige som ved leietidens utløp.

21.

Kontrakten skal paa Bolagets bekostning tinglyses ved dets verneting og inden de jurisdiktioner, hvor de koncederte eiendomme og anlæg m. v. er beliggende.

Da de for reguleringstilladelsen av mars 1914 opstillede betingelser gjælder alle vandfald i vasdraget, skulde det antagelig være overflødig at præcisere dette uttrykkelig i en eventuel leietilladelse.»

Man oversendte derefter under 3die mai s. a. Landbruksdepartementet til uttalelse et utkast til vilkår for bortleie av yderligere fall i Balmielven, idet man gjorde

opmerksom på at man forutsatte, at spørsmålet om beregningen av erstatning i anledning av Balvatnets regulering fant sin løsning i forbindelse med spørsmålet om forhøielse av opdemningsgrensen.

Av Landbruksdepartementets bemerkninger til utkastet, som fremkom med skrivelse av 22de mai s. a., tillater man sig å hitsette:

«Ved kgl. resolution av 13de mars 1914 fik Sulitjelma Aktiebolag tilladelse til at regulere Balvatn og Dorovatnene. I betingelsernes post 19 er det bestemt, at selskapet ikke skal kunne utbygge større faldhøide, end staten til enhver tid har samtykket i, hvilket for tiden er 41 m. Da det fald selskapet i henhold hertil vilde utbygge, ligger indenfor det omraade, som selskapet i sin tid har eksproprieret, mens vandene ligger utenfor — og selskapet paastaar at ha ret til at raade over grunden inden dette, blev det for at undgaa proces i den kgl. resolution av 13de mars 1914 ikke opstillet nogen grundavgift. I betingelsens post 20 blev det fastsat, at det offentlige ved at meddele tilladelsen ikke har avgit nogen erkjendelse av en for selskapet bestaaende ret til at utnytte vandkraften eller den av staten avgivne grund.

Det andragende, som nu foreligger, gaar ut paa at selskapet i medhold av post 19 i betingelserne av 1914 faar det offentliges samtykke til yderligere at utbygge ca. 32 m. Det fald, som nu skal utbygges, ligger ogsaa indenfor det eksproprierede omraade og ovenfor det sidst utbyggede 41 meters fald. Det er derfor naturlig at samme betragtninger angaaende avgift for grundavstaaelse som blev gjort gjældende ved tilladelsen av 1914, ogsaa kommer til anvendelse nu. Det vilde ikke for nogen av parterne være heldig paa dette tidspunkt at faa en proces om selskapets ret til at raade over grunden inden det eksproprierede omraade. Man maa derfor fraraade at der nu kræves avgift for raadighet over grunden, men finder at der ogsaa for denne tilladelse blir opstillet et forbehold, svarende til post 20 i betingelserne av 1914.

I det oversendte utkast til vilkaar er

det foreslaat en leietid som skal være helt til 1974, altsaa det samme tidsrum som omfattes av tilladelsen av 1914. Da det her bare er tale om en foreløbig ordning, nærmest et provisorisk anlæg, finder man den foreslaaede leietid urimelig lang. Den nye tilladelse bør efter nærværende departements mening ikke gives for et længere tidsrum end 5, høist 10 aar.

Ved den nye utbygning vil bli utnyttet det samme vand som utnyttes i anlægget av 1914. Da det allerede er fastsat avgift for utnyttelsen av dette vand i betingelserne av 1914, er det i oversendte utkast foreslaat at der ingen avgift skal erlægges for den nye utbygning i de første 20 aar, idet det offentlige da bare skal oppebære avgift efter tilladelsen av 1914. Forutsætningen herfor er imidlertid at den nye tilladelse skal omfatte samme tidsrum som tilladelsen av 1914. Naar nærværende departement finder at burde foreslaa, at den nye tilladelse gives for høist 10 aar, mener man at selskapet bør erlægge avgift ogsaa for dette tidsrum i henhold til den nye tilladelse. Avgiften bør ogsaa for den nye utbygning beregnes som i post 2 i betingelserne for 1914, altsaa kr. 0,40 pr. naturhestekraft til de interesserte kommuner og kr. 0,60 pr. naturhestekraft til staten.»

Denne uttalelse var for det første således å forstå at nevnte departement ønsket sløifet bestemmelsen i post 17 i det oprindelig av Vassdragkommissjonen opstillede utkast til betingelser for bortleien. Denne endring i betingelserne begrunnes med at det ikke vilde være heldig for nogen av parterne på dette tidspunkt å få en process om selskapets rett til å råde over grunnen innen det av konsul N. Parsson og Sulitelma-selskapet i 1892 eksproprierede område. Da dette spørsmål særlig er av interesse for Landbruksdepartementet, lot man post 17 i det oprindelige utkast utgå.

For det annet gikk Landbruksdepartementets uttalelse ut på at der burde opstilles i betingelserne et forbehold svarende til post 20 i koncessionsbetingelserne av 1914.

Hensikten med dette forslag var å fast-

slå at reguleringsavgiftene av Balvatnsreguleringen også skulde svares av de til opdemning nu omsøkte yderligere 32 m.'s fall. Man finner det selvsagt at reguleringskonsesjonen av 1914 skal gjelde ved siden av den nu foreslåtte bortleiekontrakt, men har formuleret en generell tilføielse til bortleiebetingelserne om at konsesjonen av 1914 gjeller ved siden av leiekontrakten. Tilføielsen finnes som post 19 i betingelserne.

Hvad dernæst angår Landbruksdepartementets henstilling om at leietiden ikke må fastsettes til mere enn 5 eller høist 10 år, skal nærværende departement bemerke, at det avhenger av det offentlige om den påtenkte store utbygning skal tillates realisert. Skulde den store regulering ikke komme til utførelse bør der for det provisoriske anlegg fastsettes en længere konsesjonstid og da det er av interesse for vor kobberforsyning at det provisoriske anlegg bygges, fant man det heldigst ikke å bringe dette i fare ved en særlig kort konsesjonstid. Man finner dog efter omstændighetene å kunne redusere leietiden til 10 år. Dog har man da samtidig foretatt den forandring i betingelsernes post 14, at bestemmelserne om hjemfallsrett til staten er sløfet og kun innløsningsrett betinget, hvorhos post 2 er endret derhen, at leieavgiften blir kr. 100,00 pr. år.

Man skal i samme forbindelse nevne at betingelsernes post 12 er undergitt endel endringer og tilføielser i overensstemmelse med den nye reguleringslov av 14de december 1917.

Under 9de august 1918 oversendte man Sulitelma Aktiebolag det således endrede kontraktsutkast til vedtagelse idet man fant å kunne anbefale at der blev meddelt selskapet tillatelse til å leie og utbygge ca. 32 meters fall i Balmielven i det vesentlige overensstemmende med ingeniør Kjørholts plan av 14de november 1917.

I skrivelse av 2den december 1918 har o.r.sakfører R. M. B. Schjølberg på selskapets vegne meddelt at Sulitelma Aktiebolag finner å kunne akseptere de i ovennevnte utkast opstillede betingelser for den

pågjeldende bortleie, dog således at man uttrykkelig forbeholder sig:

«at derved fra selskapets side ikke skal ansees erkjent eller vedtat, at dette ikke er berettiget til at disponere over saavel faldhøide som grund og den naturlige vandføring inden det omraade, som ifølge skjønnsforretning av november 1892 og overenskomst med Indredepartementet paa statens vegne blev stillet til selskapets disposition. Dette forbehold forutsættes omhandlet i departements foredrag om saken for kongen, saaledes at det for begge parter vedkommende er paa det rene, at det bestaaende retsforhold mellem dem ikke ændres som følge av de nu foreslaede betingelsers indhold og ordlyd, hvilket særlig gjælder posterne 1 og 14, men forøvrig kontraktsvilkårene i sin helhet.»

I skrivelse av 15de oktober 1918 har overrettsakfører Schjølberg på selskapets vegne derhos bl. a. henstillet, at § 3, siste punktum, endres derhen at kraften også kan anvendes til anden virksomhet som står i forbindelse med bergverksvirksomheten enn smeltning av kobber. Forandringen begrunnes i praktiske hensyn.

Departementet har funnet at dette ønske bør imøtekommes, bl. a. for å lette et hensiktsmessig samarbeide med det ældre kraftanlegg, hvis anvendelse ikke er undergit en sådan innskrenkning som i § 3 omhandlet.

De således av selskapet vedtagne betingelser for angjeldende bortleie er sålydende:

Utkast

til betingelser til bortleie til Sulitelma Aktiebolag av 32 meters faldhøide i Balmielven m. v. til utbygning.

1.

Med de innskrenkninger som følger av bestemmelserne i post 14 leier bolaget for et tidsrum av indtil 10 år fra kontraktens datum av staten et ca. 32 m. høit fald i Balmielven mellem Gjertrudsdammen og indtaksdammen for det nedenforliggende kraftanlæg.

I leien medfølger al til vandfaldet hørende vand- og strandret samt ret til at utbygge faldet, herunder ret til at lede elvens vandføring ut av dens leie i tunnel, kanal eller anden ledning samt andre foranstaltninger til kraftens utnyttelse. Endvidere medfølger ret til efter departementets nærmere bestemmelse at erholde til bruk fornøden grund til damsted, kanal, tunnel eller anden ledning, kraftstation, kraftoverføringsanlæg, byggetomter, veianlæg, grustak og stenbrud, alt med de rettigheter og forpligtelser hvormed staten eier samme.

2.

For benyttelsen av de i § 1 nævnte rettigheter betaler selskapet en aarlig leie av 100,00 — et hundrede — kroner, der erlægges ukrævet efterskudsviis hvert aars 31te december.

3.

Fremleie kan ikke ske uten kongelig tilladelse. Saadan tilladelse utkræves ogsaa til kraftens anvendelse i andet øiemed end til utsmeltning av kobber eller anden virksomhet som staar i forbindelse med bergverksdriften.

4.

Bolaget skal senest ha paabegyndt utbygningen av vandfaldet inden 2 — to — aar fra nærværende kontrakts datum og ha utbygget den hele kraft samt paabegyndt anlæggets drift inden yderligere 5 — fem — aar.

Driften maa ikke uten Kongens samtykke i saa lang tid som 3 aar kontinuerlig standses eller kontinuerlig indskrænkes til mindre end en tredjepart av det i den forløpne tid indsatte maskineris energi, heri ikke iberegnet, hvad der maatte være avgit til stat eller kommune efter post 12, og saadanne standsninger eller indskrænkninger maa ikke uten Kongens samtykke nogen sinde i løpet av 10 aar samlet finde sted i saa meget som 5 aar.

Ved tidsberegningerne medregnes ikke den tid, som paa grund av overordentlige

tildragelser (vis major), streik eller lockout har været umulig at utnytte.

For overtrædelse av de i nærværende post omhandlede bestemmelser erlægges bolaget en løpende mulkt stor kr. 50,00 — femti kroner — pr. dag, hvori vedkommende frister oversittes.

5.

Bolaget pligter før arbeidet paabegyndes at forelægge vedkommende departement detaljerte planer med fornødne oplysninger, beregninger og omkostningsoverslag vedkommende vandfaldets utbygning, saaledes at arbeidet ikke kan iværksættes, før planerne er approbert av departementet.

Anlægget skal utføres paa en solid maate. Dets utførelse saavel som dets senere vedlikehold og drift underlægges offentlig tilsyn. De hermed forbundne utgifter utredes av anlæggets eier.

6.

Bolaget skal ved utbygningen av vandfaldet og opførelsen av kraftstation m. v. anvende funktionærer og arbeidere, som har norsk indfødsret eller statsborgerret.

Vedkommende departement kan tilstede undtagelse fra denne regel, naar speciel fagkundskap eller øvelse eller lignende hensyn gjør det nødvendig eller særlig ønskelig.

For hver dag som nogen i strid med foranstaaende bestemmelser er i bolagets tjeneste, erlægges til statskassen en løpende mulkt, stor kr. 50,00 — femti kroner — for hver person.

7.

Bolaget forpligter sig til ved utbygning og drift av anlægget at anvende norsk materiel, forsaavidt dette kan faaes like godt, tilstrækkelig hurtig og for en pris, som ikke med mere end 10 — ti — procent overstiger den pris, hvortil materiel kan faaes fra utlandet.

I tilfælde av tvist herom avgjøres spørsmålet av departementet.

Vedkommende departement kan til-

stede undtagelse fra regelen om anvendelse av norsk materiel, naar særegne hensyn gjør det paakrævet.

For overtrædelse av den i nærværende post omhandlede bestemmelse erlægger bolaget for hver gang efter avgjørelse av departementet en mulkt av 15 % av værdien. Mulkten tilfalder statskassen.

8.

Arbeiderne maa ikke paalægges at motta varer istedet for penger som vederlag for arbeide eller paalægges nogen forpligtelse med hensyn til indkjøp av varer (herunder dog ikke sprængstof, verktøi og andre arbeidsmaterialer). Verktøi og andre arbeidsredskaper, som utleveres arbeiderne til benyttelse, kan bare kræves erstattet, naar de bortkastes eller ødelægges, og da bare med deres virkelige værdi beregnet efter, hvad de har kostet koncessionæren med rimelig fradrag for slitage ved utleveringen. Hvis bolaget holder handelsbod for sine arbeidere skal nettooverskudet efter revidert aarsregnskap anvendes til almennyttig øiemed for arbeiderne. Anvendelsen fastsættes efter samraad med et av arbeiderne opnævnt utvalg, som i tilfælde av tvist kan forlange saken forelagt for vedkommende regjeringsdepartement til avgjørelse.

Bolaget skal være ansvarlig for, at dets kontraktører opfylder sine forpligtelser overfor arbeiderne ved anlægget.

9.

Bolaget er forpligtet til at rette sig efter de bestemmelser, som vedkommende departement gir til motarbeidelse av drukken-skap og smughandel med berusende drik blandt den befolkning, som er knyttet til anlægget.

10.

Veier, broer og kaier, som bolaget an-lægger, skal stilles til fri avbenyttelse for almenheten forsaavidt departementet finder, at dette kan ske uten væsentlige ulem-per for anlægget og de bedrifter, som erhol-der kraft fra dette.

11.

Bolaget maa ikke uten samtykke fra vedkommende departement indgaa i nogen overenskomst til kunstig forhøielse av pri-serne her i riket paa energi eller paa de ved energien fremstillede produkter. Heller ikke maa elektrisk energi avgives til utlan-det uten tilladelse av Kongen.

12.

Bolaget er forpligtet til utover det kraftkvantum som kan kræves i medhold av reguleringskoncessionen av 13de mars 1914 at avgi yderligere 150 el. hk. til de kommu-ner, hvor kraftanlægget er beliggende, eller andre interesserte kommuner efter næmere bestemmelse av vedkommende departement. Bolaget har ret til at fordre et varsel av 1 aar for hver gang kraft uttages.

Kraften avgives i den form, hvori den produceres. Elektrisk kraft uttages efter departementets bestemmelse i kraftstatio-nerne eller fra fjernledningen eller fra led-ningsnett. Avbrydelse eller indskræn-ning av leveringen, som ikke skyldes vis major, streik eller lockout, maa ikke ske uten departementets samtykke.

Kraften skal leveres efter en maksimal-pris beregnet paa at dekke produktionsom-kostningerne — deri indbefattet 6 % rente av anlægskapitalen — med tillæg av 20 %. Herunder regnes med gjennemsnit for samt-lige samme vandfaldseier tilhørende vand-kraftanlæg. Maksimalprisen fastsættes ved overenskomst mellem vedkommende depar-tement og koncessionæren eller i mangel av overenskomst ved skjøn. Denne fastsæt-telse kan saavel av departementet som av koncessionæren forlanges revidert hvert 5te aar. Hvis eieren leier ut kraft og kraften til kommune eller stat kan uttages fra kraftled-ningen til nogen av leietagerne, kan kom-munen eller staten i ethvert tilfælde for-lange kraften avgit til samme pris og paa samme vilkaar som leiere av lignende kraft-mængder ved koncessionærens anlæg under samme forhold.

Det forbeholdes likeledes staten ret til

paa samme vilkaar i hvilket som helst øiemed at utta andre 150 el. hk.

13.

De fornødne nærmere bestemmelser om kontrol med vandforbruket samt angaaende avgivelse av kraft, jfr. post 12, blir med bindende virkning for hvert enkelt tilfælde at træffe av vedkommende regjeringsdepartement.

14.

Naar Balmielven er bygget yderligere ut, saaledes at det her omhandlede kraftanlæg fratages sit driftsvand og i ethvert fald ved kontraktstidens utløp erholder staten fri raadighet over de til selskapets disposition stillede eiendommer og rettigheter, jfr. post 1.

Saafernt bergverksvirksomheten av hvilken som helst grund ophører før leietiden er utløpet, bortfalder nærværende tilladelse.

15.

For opfyldelsen av de forpligtelser, som ved anlegget eller dets drift paadrages likeoverfor andre, saavel som for overholdelsen av de i kontrakten opstillede betingelser og for leiesummens rigtige erlæggelse stilles av leieren sikkerhet for et beløp av kr. 20 000,00 efter vedkommende departements nærmere bestemmelse.

16.

Bolaget underkaster sig de bestemmelser, som til kontrol med foranstaaende betingelsers overholdelse til enhver tid maatte bli truffet av vedkommende departement. De med kontrollen forbundne utgifter erstattes det offentlige av bolaget.

17.

Overtrædes bestemmelserne i denne kontrakts poster 11 eller 16 er den ved nærværende kontrakt meddelte tilladelse bortfaldt.

18.

Kontrakten skal paa bolagets bekost-

ning tinglyses ved dets verneting og inden de jurisdiktioner, hvor de koncederte eiendomme og anlæg m. v. er beliggende.

19.

Alle forpligtelser, der i henhold til den ved kongelig resolution av 13de mars 1914 meddelte reguleringskoncession for Balmielven paahviler vedkommende vandfaldseier, overtages av leietageren i den utstrækning de forfalder i leietiden.

Angående den dissens der har hersket angående hvilken rådighet bolaget erhvervet over den i 1892 eksproprierte grunn, særlig om hvilken rådighet det hadde over vannkraften, forutsettes forhandlinger op-tatt i forbindelse med løsningen av spørsmålet om en videre utnyttelse av vannkraften i Sulitjelma.

Det er således en gjensidig forutsetning at den eventuelle bortleie intet foregriper m. h. t. rettsforholdet mellem staten og selskapet.

Idet man tillater sig å henvise til det foran anførte, tillater man sig derfor å

innstille:

At Arbeidsdepartementet bemyndiges til på statens vegne å bortleie til Sulitelma Aktiebolag 32 meters fallhøide i Balmielven m. v. i Saltdalen til utbygning i det vesentlige overensstemmende med fremlagte planer og på de betingelser, som er opstillet i det i departementets foredrag av 10de januar 1919 inntatte utkast.

2. Glomfjord Smelteverk A/S.

(Leie av 45 000 el. hk. fra Glomfjord kraftanlegg.)

Kgl. resol. av 28de mars 1919.

Ved Stortingets beslutning av 2den august 1918 blev der bevilget kr. 15 125 000,00 til innkjøp av Glomfjord kraftanlegg i Meløy, Nordlands amt. Man henviser her-

om til St.prp. nr. 109 og innst. S. LIV for 1918 samt stortingsforhandlinger side 2530—2589.

Beslutningen er som det herav vil fremgå, fattet i overensstemmelse med innstilling fra den kombinerte skog- og vassdragkomite og budgetkomite avgitt i tilslutning til den til grunn for stortingsproposisjonen liggende innstilling fra nærværende departement.

I henhold til denne beslutning har staten den 23de august 1918 overtatt samtlige aktier i Glomfjords Aktieselskap. Salgsvilkårene vil finnes inntatt i stortingsproposisjon nr. 109 for 1918, side 19 ff.

En uttrykkelig forutsetning for tilbudet fra hr. Tillberg var at hr. Tillberg (eller hans firma) skulde leie 45 000 el. hk. fra Glomfjord kraftanlegg levert ved fabrikk-tomtene etter en pris av kr. 36,00 pr. hk. år.

Med hensyn til vilkårene for bortleien henvises til det i stortingsproposisjon nr. 109 for 1918 inntatte utkast til leiekontrakt, der med en av vedkommende stortingskomite utvirket endring i § 16 er sålydende:

Kontrakt

mellem den norske stat, nedenfor kaldet staten, og Glomfjords Smelteverk Aktieselskap, nedenfor kaldet abonnenten, *angaaende levering av elektrisk energi fra statens kraftstation i Glomfjord til abonnentens fabrikk i Haugvik.*

§ 1.

Staten forpligter sig til at levere og abonnenten til paa yttervæggen av sin fabrikk i Haugvik at motta femogfirti tusen (45 000) hk. elektrisk energi i form av trefase vekselstrøm av normalt 25 per. pr. sek. og ca. 14 000 volt linjespænding paa nedenstaaende betingelser.

§ 2.

Staten forpligter sig til:

- a. Uopholdelig at fuldføre sin ved bunden av Glomfjord under bygning værende kraftstation og i den at opstille to (2)

st. turbiner à ca. femogtyve tusen (25 000) hk. hver med tilhørende trefasegenerator av tilsvarende ydelse, samt de for disse nødvendige maskiner, apparater, ledninger etc. etc.

- b. Fra denne kraftstation til yttervæggen av abonnentens fabrikk i Haugvik at fremføre de nødvendige ledninger av saadant tversnit, at energitapet i dem ikke overstiger toogenhalv ($2\frac{1}{2}$) pct. ved fulllast.
- c. Senest $1\frac{1}{2}$ aar efter energileveringens paabegyndelse, dog ikke før $1\frac{1}{2}$ aar efterat almindelig fred er indtraadt i overensstemmelse med § 7 at ha opstillet i kraftstationen yderligere et maskinaggregat av samme størrelse som i punkt a. angit med alt tilbehør, at tjene som reserve.
- d. Til enhver tid senere altid at holde til abonnentens disposition 2 maskinaggregater av størrelse som nævnt under a. samt som reserve for disse aggregater eventuelt for den hele kraftstation at holde et aggregat utover hvad der kræves for den regulære drift.
- e. Fra det tidspunkt av da energileveringen i overensstemmelse med § 7 er begyndt dag og nat aaret rundt med de i § 3 og § 12 nævnte indskrænkninger at holde til abonnentens disposition firtifem tusen (45 000) elektriske hk.

§ 3.

Fra det tidspunkt staten skal levere kraft til Meløy eller andre kommuner skal abonnenten uten anden godtgjørelse end et tilsvarende fradrag i kraftleien, finde sig i:

at det til hans disposition stillede kraftkvantum med samme varsel som herfor foreskrevet i koncessionen av 9de august 1912, tilsvarende nedsættes, dog ikke med mere end 2250 hk.; naar nye konsumenter tilknyttes kraftanlægget skal den i nævnte koncession omtalte kraftavstaaelse til kommunerne altid fordeles proportionelt paa det samlede konsum;

at kraften til kommunerne leveres fra de til hans disposition stillede maskiner;

at den efter statens nærmere bestemmelse uttages paa et hvilket som helst punkt paa den fjernledning, som forsyner abonnenten, eller at særskilte ledninger lægges paa de samme stolper, forutsat at diftssikkerheten derved ikke formindskes.

§ 4.

Staten fraskriver sig ret til skadeserstatning for den skade selskapet ved rostning av malm i tilfælde maate tilføie vegetationen paa de omraader i Glomfjord-distriktet, som staten har kjøpt av Glomfjords Aktieselskap.

§ 5.

I den utstrækning hvori dette kan ske uten ulempe for det offentliges interesser forøvrig vil abonnenten paa rimelige vilkaar bli tillatt fra de omraader, som staten har kjøpt av Glomfjords Aktieselskap og fra statens ovenforliggende fjelldistrikter, at ta sit behov av kalk, dolomit og kvarts, og til dette endemaal at anlægge og anvende passende veier og transportanordninger.

§ 6.

Abonnenten forpligter sig til:

- a. Uten hinder av sin bruksret til grunden at gi staten fri passage for fremføring av de i § 2 b nævnte ledninger.
- b. At paa egen bekostning installere og vedlikeholde samtlige for energiens uttagning nødvendige ledninger, apparater etc., regnet fra den i § 2 b nævnte ytterveg.
- c. Uten avgift at stille til statens disposition nødvendig plads i et ildfast rum i abonnentens fabrikk for de kontrolinstrumenter med tilbehør, som staten maatte ønske at opstille, foran alle abonnentens energiforbrukende apparater.

§ 7.

Energileveringen skal ta sin begyndelse den 1ste juli 1919, fra hvilken dag av abonnenten pligter at erlægge den i § 9 bestemte avgift, forutsat at energien ogsaa da

stilles til hans disposition, hvadenten han da uttar den til disposition stillede energi eller ikke.

Saafremt staten godtgjør at det paa grund av naturbegivenheter eller andre tvingende omstændigheter, hvorover den ikke er raadig, og hvormed likestilles krig og streik, samt forsinkelse eller ikke opfyldelse av kontrakter indgaat av Glomfjord Aktieselskap har været umulig — uten uforholdsmæssige omkostninger — at stille energien til disposition til omkontrahert tid, utskytes leveringstiden i den utstrækning de nævnte aarsaker gjør det nødvendig.

Skulde staten av andre grunde helt eller delvis undlate at stille kraften til disposition til fastsat tid, pligter staten til abonnenten at betale en løpende mulkt stor $9\frac{3}{4}$ øre for hver dag hvormed fristen oversittes for hver omkontrahert elektrisk hk. som ikke stilles til disposition, saafermt og i den utstrækning abonnenten er rede til at utta kraften.

Likeledes bortfalder abonnentens forpligtelser til at betale avgiften, saafermt og i den utstrækning han kan godtgjøre, at grunden til at han ikke kan utnytte den til disposition stillede energi skyldes naturbegivenheter, saasom ildsvaade eller lignende omstændigheter.

§ 8.

For maaling av den uttagne energi oppstiller og vedlikeholder hver av parterne paa egen bekostning i det i § 6 c nævnte rum foran alle abonnentens energiforbrukende apparater et sæt registrerende wattmetre for ujevnt belastede faser. Instrumenterne skal være av en av staten godkjendt type.

Begge parter har ret til at forsegle sine instrumenter.

Hvis statens og abonnentens instrumenter, under hensyntagen til deres respektive konstanter ikke stemmer overens, iagttages følgende:

Hvis det av nogen av abonnentens wattmetre viste kraftbeløp ikke med mere end 5 pct. avviker fra det av statens tilsvarende wattmetre viste beløp, lægges middelvær-

dien av begge til grund for avgiftsberegnin- gen, medmindre det tydelig fremgaar av av- læsningerne at begge instrumenter er ubruk- bare, i hvilket fald der gaaes frem som sagt i denne paragraf punkt c.

Avviket abonentens wattmeters vi- sende med mere end 5 pct. fra hvad statens tilsvarende instrument viser, kontrolleres begge og bestemmes deres konstanter paa en av begge parter godkjendt maate.

- a. Skulde det ene instrument da vise sig defekt, beregnes forbruket efter det an- det instrument under benyttelse av den nye konstant;
- b. Skulde begge instrumenter vise sig brukbare men med forandrede konstan- ter, beregnes forbruket efter det instru- ment, hvis konstant har forandret sig mindst, under benyttelse av den nye konstant;
- c. Skulde begge instrumenter vise sig ubrukbare for bestemmelse av forbru- ket, lægges middelværdien av de tilsva- rende avlæsninger for foregaaende og efterfølgende maaned til grund for be- regningen, forsaavidt parterne ikke enes om efter andre iagttagelser at an- slaa forbruket i løpet av den tid, instru- mentene har været defekte.

Eventuel meningsforskjel vedrørende instrumenterne avgjøres ved den i § 14 nævnte voldgift.

§ 9.

For de omkontraherte 45 000 hk. erlæg- ger abonenten til staten en aarlig leieavgift av trettifire (34) kroner pr. elektrisk hk., eventuelt med saadanne fradrag som nævnt i § 12.

Indtil 2den utbygningens fullførrelse og ibruktagelse skal aarsavgiften forhøies til trettiseks (36) kroner pr. hk., dog ikke over et længere tidsrum end fem (5) aar regnet fra den tid energileveringen i overensstem- melse med § 7 begynder.

Overensstemmende forhøies tilsvarende under denne tid ogsaa de i § 12 nævnte fra- drag med videre.

En elektrisk hk. regnes lik 736 watt.

Betaling erlægges maanedlig i efter- skud, idet der samtidig i overensstemmelse med § 12 gjøres fradrag for eventuelle stans- ninger eller innskærnkninger og inden 8 da- ge efter mottagelsen av statens regning paa beløpet til Norges Banks avdeling i Kri- stiania.

Erlægges avgiften trods paakrav ikke inden en maaned efter forfaldsdagen, har staten ret til med otte (8) dages varsel at avbryte energileveringen, uten derved at tape retten til avgiften fra den tid energi- leveringingen er avbrutt.

For terminer, som ikke er betalt i rett tid, beregnes rente efter seks (6) pct. p. a.

§ 10.

Abonenten forpligter sig til:

- a. at holde sit elektriske anlæg i god stand i overensstemmelse med gjældende for- skrifter, og saaledes at det ikke virker forstyrrende paa kraftstationen;
- b. ikke at utta større watløs strøm end tilsvarende $\cos. \varphi = 0,78$ ved 45 000 elektriske hestekrefter, og videre ikke utta energien ved større skjævbelaest- ning end, at strømstyrken i den mindst belastede fase utgjør mindst 75 pct. av strømstyrken i den mest belastede fase;
- c. ikke uton statens skriftlige tilladelse mekanisk eller elektrisk at sammen- koble statens ledningssystem med no- gen anden kraftkilde;
- d. at gi statens funktionærer uhindret ad- gang til de rum i abonentens fabrikk, hvori de i § 6 nævnte kontrolinstru- menter er opsatte, samt paa samme sted at la staten foreta eventuelt ønskelige kontrolmaalinger, forsaavidt dette kan ske uten at avbryte driften.

Staten forpligter sig til:

at holde periodetal og spænding kon- stant inden de grænser, som det bestilte ma- skineri ved rationel drift tillater.

Begge parter forpligter sig til at drive og vedlikeholde sine respektive anlæg paa fuldt forsvarlig maate og uopholdelig at søke utbedret forekommende feil og mang- ler, der kan virke forstyrrende paa driften

samt straks at underrette den anden part om vigtigere fejl.

§ 11.

Staten forbeholder sig ret til at besigtige og avprøve abonnentens høispændingsanlæg inden dette tilknyttes statens ledninger, og det paahviler abonnenten at utføre de forandringer, som staten maatte finde nødvendige for at opnaa betryggende driftsforhold inden tilknytning finder sted. For utvidelser og forandringer i abonnentens anlæg gjælder de samme betingelser.

Denne besigtigelse fritar hverken abonnenten eller den, som har utført anlægget, fra de ham ifølge gjældende lov og forskrifter for elektriske anlæg paahvilende forpligtelser.

Finder abonnenten de av staten forlangte forandringer ubeføiet eller uheldige, er han berettiget til at avvente den i § 14 nævnte voldgiftsrets avgjørelse av, hvorvidt og i hvilken utstrækning de av staten forlangte forandringer blir at utføre av abonnenten.

§ 12.

I tilfælde av driftsindskrænkninger paa grund av vandmangel blir almenhetens behov for kraft til lys, kokning og opvarmning først at dække.

Indtil vassdragets regulering er fuldført skal under vandmangel dernæst den omkontraherte kraft avgives til abonnenten fremfor andre konsumenter. Efter fuldført regulering avgives abonnentens kraft foran andre konsumenter end de i første led nævnte, saalænge vandføringen ved hensigtsmæssig tapning gir mindst 100 000 turbinhk. Ved mindre vandføringer tilkommer abonnenten 50 pct. av den forhaandenværende kraft, dog høist 45 000 el. hk., efterat det i første led nævnte behov er dækket.

Ogsaa i tilfælde av fejl i maskiner, ledninger etc. blir almenhetens behov for kraft til lys, kokning og opvarmning først at dække.

Med denne begrænsning har abonnenten

ret til at faa kraft fra det i § 12 nævnte reserveaggregat.

Skulde der ogsaa indtræde fejl paa maskiner i kraftstationen som er bestemt til at levere kraft til andre konsumenter skal reserveaggregatets ydelse fordeles pro rata i den utstrækning, som en sikker drift tillater.

Skulde staten under leietiden som følge av force majeure — saasom streik, lockout, krig, oprør, ildsvaade, ulykkeshændelser, isgang eller andre naturbegivenheter eller hændelser, hvis opstaaende ikke kan lægges staten til last, og som den ikke med rimelig forutseenhet hadde kunnet forebygge — bli sat ut av stand til at forsyne abonnenten med elektrisk energi, saa ophører statens forpligtelser hertil i den tid, avbrytelsen varer.

For stansninger eller indskrænkninger av disse grunde av mere end 10 minutters varighet skal den i § 9 bestemte avgift reduceres med 0,425 øre for hver hel eller paabegyndt time, stansninger har varet for hver elektrisk hestekraft, hvormed kraftbeløpet har været mindsket under det omkontraherte beløp.

Staten er berettiget til, naar utvidelser, reparationer og eftersyn kræver det uten fradrag i avgiften at stanse eller gjøre indskrænkninger i energileveringen indtil tolv (12) gange pr. aar. Dog maa varigheten av disse stansninger og indskrænkninger til sammen ikke overskride et hundrede (100) timer. Saadanne stansninger skal fortrinsvis henlægges til søn- og helligdage fra kl. 9 fm. til kl. 3 eftm. samt til paaskeuken. For stansninger eller indskrænkninger av denne art utover de omhanlede 12 gange henholdsvis 100 timer pr. aar reduceres avgiften efter regelen i foregaaende passus.

Skyldes stansningen eller indskrænkningen i leveringen ikke force majeure men grunde, som av staten med rimelighet burde være forutset eller avverget, skal abonnenten — foruten det nævnte fradrag i avgiften — av staten erholde en skadeserstatning av samme størrelse som fradraget i avgiften.

Skyldes stansningen eller indskrænk-

ningen feil i eller slet behandling av abonnentens ledninger og apparater eller ledninger og apparater som fødes fra abonnentens ledninger, gjøres intet fradrag i avgiften.

Umiddelbar skade, som maatte paaføres den ene parts maskiner, apparater etc. gjennom feil i eller slet behandling av den anden parts anlæg erstattes av den part, som har forvoldt skaden.

Om avbrytelser og innskærnkninger, som kan forutsees, skal abonnenten varsles i god betids.

Utover hvad der her er nævnt, er ingen av parterne ansvarlige for skade paaført den anden part.

Skulde abonnenten under leietiden formedelst force majeure som ovenfor nævnt og derav følgende stansning eller innskærnkning i driften av hans anlæg ikke kunne utta det omkontraherte kraftbeløp over et tidsrum av otte — 8 — dage eller mere, skal avgiften kun erlægges for det kraftbeløp som uttages, saalenge denne tilstand varer; i saadant fald erlægges dog avgift for mindst en tredjedel — $\frac{1}{3}$ — av det omkontraherte kraftbeløp.

§ 13.

Undlater abonnenten at fullbyrde noget som ifølge denne kontrakt paahviler ham, eller bryter han nogen av kontraktens bestemmelser har staten ret til uten videre at avbryte energileveringen, indtil vedkommende sak er ordnet. Noget avdrag i avgiften gjøres ikke for en saadan avbrytelse.

§ 14.

Enhver tvist, som maatte opstaa i anledning denne kontrakt eller om sammes forstaaelse avgjøres med endelig og bindende virkning for begge parter av en voldgiftsret bestaaende av 3 medlemmer, der opnævnes av Høiesterets justitarius, efterat begge parter har hat anledning til at uttale sig om den fagindsigt, som tvistens avgjørelse antages at utkræve hos rettens medlemmer. Av disse skal under enhver omstændighet det ene medlem være en høiesteretsdommer.

Voldgiftsretten avgjør ogsaa, hvem av parterne der skal betale de med saken forbundne omkostninger og disses størrelse.

§ 15.

I tilfælde av søksmaal vedtages Kristiania byret som forum. Forkyndelse sker med 14 dages varsel.

§ 16.

Denne kontrakt gjelder i tretti — 30 — aar regnet fra den dag, da energileveringen begynner.

Abonnenten er berettiget til at faa kontrakten forlænget paa samme betingelser paa yderligere tyve — 20 — aar, forutsat at han skriftlig underretter staten derom senest to — 2 — aar før trettiarsperiodens utløp.

Kraftprisen kan dog, hvis staten forlanger det, forandres derhen, at den blir overensstemmende med den gjennemsnittspris, som til den tid kan ansees gjældende i denne del av Norge for energileverancer av lignende art og omfatning og for lignende bruk.

Kan enighet om kraftprisen ikke oppnaaes avgjøres spørsmålet ved voldgift efter § 14. Dog skal prisen ikke økes til mere end firtifem — 45 — kroner pr. hk. pr. aar.

§ 17.

Ophører av nogen grund koncessionen for heromhandlede kraftleie, har staten ret til at betrakte nærværende leieforhold som ophørt. Med hensyn til selskapets eiendele forholdes i saa fald overensstemmende med salgsbetingelsernes punkt 11.

Med skrivelse fra høiesteretsadvokat Einar Rasch av 15de februar d. a. har departementet mottatt meddelelse om at vedkommende fabrikkelskap er konstituert den 15de januar d. a. under navn av Glomfjords Smelteverk, Aktieselskap.

Vedkommende skrivelse er saalydende:

«Jeg tillater mig herigjennem at meddele, at Glomfjord Smelteverk, Aktieselskap, blev konstituert paa generalforsamling 15de januar d. a. med en aktiekapital stor kr. 5 000 000,00, fuldt indbetalt. Gjenpart av selskapets statuter vedlægges. Overensstemmende med kontrakt om salg av aktierne i Glomfjord Aktieselskap til staten bør der formentlig opprettes formelig kontrakt mellom smelteverket og staten angaaende leie av kraft paa de omforenede betingelser.

Likeledes tillater jeg mig paa vegne av Glomfjord Smelteverk A/S at andrage om tillatelse for dette selskap til at leie indtil 45 000 elektriske hestekræfter fra statens kraftanlæg i Glomfjord paa tidligere omforenede betingelser.

Endelig tillater jeg mig under henvisning til § 5 i kontrakten om salg av aktierne at anmode det kongelige departement om at foranledige det med I betegnede grundareal særskilt skyldsatt, saa der kan opprettes kontrakt om bruksret til dette grundstykke i leietiden.

Hvad angaar de tomter, som utvises av grundarealet betegnet med II, antar jeg, at skylddeling her maa være overflødig, ialfald foreløbig, idet jeg gaar ut fra, at dette grundareal senere vil bli betraktet som bygrund og at de fornødne hjemmelsdokumenter for selskapet da kan utfærdiges.»

De i skrivelsen påberopte statuter tillater man sig å vedlægge. De gir ikke anledning til nogen bemerkning fra departementets side.

Departementet vil anbefale at der avsluttes kontrakt med selskapet om bortleie av kraft overensstemmende med foranstående av Stortinget vedtagne kontraktsutkast.

Ifølge lov av 14de december 1917 kap. IV vil selskapet trænge konsesjon på leien. Forslag til konsesjonsvilkår var likeledes fremlagt i nævnte stortingsproposisjon. Det er sålydende:

Betingelser

for tilladelse for Glomfjords Smelteverk A/S til at leie indtil 45 000 el.hk. fra Glomfjord kraftanlæg.

§ 1.

Selskapets styre (direktion og representantskap) skal ha sit sæte her i riket og skal til enhver tid utelukkende bestaa av norske statsborgere.

Selskapets aktier skal lyde paa navn. Aktierne skal ikke med retsvirkning kunne eies av eller pantsættes til andre end staten, norske kommuner, norske eller svenske statsborgere, Norges Bank eller norske aktieselskaper, hvis aktier utelukkende eies av norske eller svenske statsborgere eller med vedkommende departements godkjendelse norske banker eller andre norske selskaper. Bestemmelse herom skal paaføres aktiebrevne i det norske, tyske, engelske og franske sprog. Majoriteten av selskapets aktier maa ikke uten vedkommende departements tilladelse tilhøre nogen, som eier eller bruker eller leier kraft fra andet vandfald her i riket eller som sitter inde med aktiemajoriteten i noget andet selskap som eier eller bruker eller leier kraft fra vandfald her i riket.

§ 2.

Koncessionen gjælder for den tid selskapet i henhold til kontrakt av 28de mars 1919 leier kraft fra Glomfjord kraftanlæg av den norske stat. Skulde av hvilkensomhelst grund denne kontrakt ophøre før kontrakttiden, bortfalder ogsaa nærværende koncession.

§ 3.

Selskapet skal ved bygning og drift av sine fabriker og andre anlæg anvende funktionærer og arbeidere, som har norsk indfødsret eller statsborgerret.

Vedkommende departement kan tilstede undtagelser fra denne regel, naar speciel fagkundskap eller øvelse eller lignende hensyn gjør det nødvendig eller særlig ønskelig, likesom departementet kan tillate be-

nyttet fremmede arbeidere, naar de har hat fast bopæl her i riket det hele sidste aar.

For hver dag som nogen i strid med foranstaaende bestemmelser er i selskapets tjeneste, erlægges til statskassen en løpende mulkt, stor indtil kr. 50,00 — femti kroner — for hver person.

§ 4.

Selskapet pligter ved bygning og drift av sine fabrikker og andre anlæg at anvende norsk materiel, forsaavidt dette kan faae like godt, tilstrækkelig hurtig og for en pris, som ikke overstiger prisen paa utenlandsk med mere end 10 — ti — procent.

I tilfælde av tvist herom avgjøres spørsmålet av departementet.

Vedkommende departement kan tilstede undtagelser fra regelen om anvendelse av norsk materiel, naar særegne hensyn gjør det paakrævet.

For overtrædelse av den i nærværende post omhandlede bestemmelse erlægger selskapet for hver gang efter avgjørelse av departementet en mulkt av indtil 15 pct. av værdien. Mulkten tilfalder statskassen.

§ 5.

Forsikring tegnes saavidt mulig i norske selskaper, hvis disse byr like fordelagtige betingelser som utenlandske.

§ 6.

Selskapet erlægger en aarlig koncessionsavgift til de amts-, herreds- og bykommuner som kongen bestemmer av tilsammen kr. 0,50 pr. hk. (= 0,736 kw.).

Avgiften beregnes av den samme kraftmængde, hvorav der betaales leie.

Avgiften forfalder til betaling ved aarets utgang. Erlægges den ikke til forfaldstid svares derefter 6 pct. aarlig rente. Den inddrives ved utpantning.

§ 7.

Arbeiderne maa ikke paalægges at motta varer istedetfor penger som vederlag for arbeidet eller paalægges nogen forpligtelse med hensyn til indkjøp av varer (her-

under dog ikke sprængstof, verktøi og andre arbeidsmaterialer).

Verktøi og andre arbeidsredskaper, som utleveres arbeiderne til benyttelse, kan bare kræves erstattet, naar de bortkastes eller ødelægges, og da bare med deres virkelige værdi, beregnet efter hvad de har kostet selskapet med rimelig fradrag for slitage ved utleveringen.

Hvis selskapet holder handelsbod for sine arbeidere, skal nettooverskuddet efter revidert årsregnskap anvendes til almennyttige øiemed for arbeiderne. Anvendelsen fastsettes efter samraad med et av arbeiderne opnævnt utvalg, som i tilfælde av tvist kan forlange saken forelagt til avgjørelse av vedkommende departement.

§ 8.

Koncessionæren er forpligtet til at rette sig efter de bestemmelser som gives av vedkommende departement til motarbeidelse av drukkenskap og smughandel med berusende drikke blandt den til anlegget knyttede befolkning.

§ 9.

Selskapet er ansvarlig for at dets kontraktører for anlægsarbeider opfylder sine forpligtelser overfor arbeiderne ved anlegget.

§ 10.

Selskapet pligter ved anlægsarbeidets paabegyndelse at sørge for midlertidig forsamlingslokale for arbeiderne og den øvrige til anlegget knyttede befolkning.

Til almindennende virksomhet blandt arbeiderne og til geistlig betjening skal selskapet stille til raadighet et passende beløp efter Kirkedepartementets nærmere bestemmelse.

§ 11.

Saafremt det maatte vise sig, at det nødvendige lægetilsyn i anlægstiden ikke kan besørges av vedkommende distriktslæge, skal selskapet være forpligtet til efter nærmere bestemmelse av medicinalstyrelsen og paa vilkaar, som fastsettes av denne.

at skaffe sine arbeidere den nødvendige lægehjelp ved en eller flere paa stedet boende læger, der ansættes av medicinalstyrelsen, og — om fornødent — lønnes av selskapet. Forsaavidt der er ansat kommunelæge eller anden offentlig eller kommunal læge i vedkommende distrikt, og det offentlige maatte finde, at han helt eller delvis kan overta det nødvendige lægetilsyn, har selskapet paa forlangende at refundere en forholdsmæssig del av lægens faste løn. Refusionsbeløpet fastsættes av vedkommende departement under hensyn til den til selskapets virksomhet knyttede befolknings antal.

Selskapet skal videre til enhver tid for sine arbeidere holde et for øiemedet tjenlig sykehus med isolationslokale og fornødent utstyr beregnet paa et saa stort antal patienter, som vedkommende departement bestemmer.

§ 12.

Saafermt forsterket politiopsyn under anlægstiden av det offentlige findes nødvendig, pligter selskapet endvidere at utrede utgifterne derved.

§ 13.

Selskapet er forpliget, til, om og naar vedkommende departement saa maatte forlange, paa rimelige, av departementet godkjendte vilkaar og uten beregning av nogen fortjeneste, at skaffe arbeidene sundt og forsvarlig huusrom med veier, vand, kloak og elektrisk lys.

De ved statens anlæg til enhver tid gjældende bestemmelser om barakker o. l. skal komme til anvendelse ved selskapets anlæg.

Selskapet er forpliget til at bebygge de til dets bruk overlatte eiendommer i strøk, hvor der ventes at ville bli bymæssig bebyggelse, efter en av Arbeidsdepartementet approbert reguleringsplan.

Saafermt bygningsloven bestemmes gjort gjældende for disse strøk, har selskapet at utarbeide utkast til reguleringsplan og indsende samme til de stedlige bygningsmyndigheter.

§ 14. Selskapet har pligt til at

Selskapet pligter for sine fabriker og andre anlæg at opsamle et fond til sikring for vedkommende fattigkommune overensstemmende med de regler, som i lov om fattigvæsenet av 19de mai 1900, kapitel 4, er gitt om bergverker. Likelædes er selskapet forpliget til efter vedkommende departements nærmere bestemmelser at avsætte et fond til sikring av fattigkommunen i anledning av selskapets anlægsarbeider. Fondet forvaltes av det offentlige. Den del av dette fond, som ikke medgaar til dækning av kommunens utgifter til fattigunderstøttelse av arbeiderne ved de nævnte anlæg, overføres til et for det hele land eller visse dele av landet fælles fond.

Paa samme maate skal forholdes med førstnevnte fond, hvis det senere ved lov blir bestemt.

§ 15.

Saafermt selskapet producerer kunstige gjødningsstoffer maa priserne ved salg inden landet ikke sættes høiere end nettoeksportpriserne beregnet efter gjennemsnittet for de sidste 12 maaneder.

Derhos skal der pr. aar stilles til disposition for det morske jordbruk til reducert pris indtil 10 pct. av produktionen i de 12 maaneder, som gaar forut for bestillingen, dog ikke over 3000 tons pr. aar av gjødningsstoffer med ca. 20 pct. kvælstofindhold med forholdsmæssig forhøielse eller nedsættelse av dette kvantum hvis varens kvælstofindhold ændres.

Prisen for dette kvantum beregnes efter gjennomsnittsprisen netto f. o. b. for selskapets salg i partier paa mindst 500 tons av gjødningsstoffer til utlandet i de sidste 4 uker før bestillingerne med fradrag av 15 pct. rabat. Bestilling sker gjennom Landbruksdepartementet. Hver bestilling maa for at opnaa denne rabat være paa mindst 500 tons.

Det kvantum, som i henhold til foranstaaende kan forlanges uttatt, leveres av selskapet f. o. b. med mindst 14 dages varsel i partier, som av Landbruksdepartementet

blir bestemt. Landbruksdepartementet drar omsorg for, at salget av det heromhandlede kvantum sker til forbrukerne saaledes, at de til den reducirte pris kjøpte stoffer hverken kommer i handelen som almindelig salgsvare eller benyttes som raaprodukt til videre fabrikkation.

Gjennemsnittsprisen beregnes av den i henhold til koncessionens § 19 ansatte kontrollør.

§ 16.

Hvis kraften anvendes til frembringelse av produkter som er av væsentlig betydning for anden norsk næringsdrift eller for indenlands forbruk, skal der være adgang for indenlandske næringsdrivende og forbrukere til at faa kjøpt indtil 10 pct. av produktionen til en av departementet til enhver tid fastsat pris beregnet paa at dekke produktionsomkostningerne med tillæg av en rimelig fortjeneste.

Nærmere forskrifter om anvendelsen av disse bestemmelser i det enkelte tilfælde kan utfærdiges av vedkommende departement.

§ 17.

Denne koncession kan ikke uten Kongens samtykke overdrages til andre.

Den erhvervede energi kan ikke overdrages videre eller avgives til utlandet uten Kongens samtykke. Heller ikke maa selskapet uten vedkommende departements samtykke indgaa i nogen overenskomst til kunstig forhøielse av priserne her i riket paa de produkter, som frembringes ved energien.

§ 18.

Den for kraftleiekontraktens opfyldelse stillede sikkerhet hefter likeledes for overholdelsen av de i koncessionen opstillede betingelser samt for et beløp av indtil kr. 50 000,00 for de forpligtelser som selskapet ved fabrikernes anlegg og drift paadrager sig overfor andre.

§ 19.

Selskapet har at underkaste sig de be-

stemmelser som til enhver tid maatte bli truffet av vedkommende departement til kontrol med overholdelsen av de opstillede betingelser.

Til utøvelse av denne kontrol kan departementet ansatte en kontrollør som overensstemmende med en av departementet utfærdiget instruks skal ha adgang til de kontrolmidler, som ansees nødvendige. Om berettigelsen av kontrollørens forlangender med hensyn til kontrollen kan selskapet kræve departementets avgjørelse. Hans godtgjørelse fastsettes av departementet og skal erstattes det offentlige av selskapet.

§ 20.

Koncessionen blir at tinglyse for selskapets regning.

§ 21.

I tilfælde av gjentagne overtrædelser av bestemmelserne i denne koncessions §§ 1, 16, 17 eller 19 bortfalder koncessionen, og kraftleveringen ophører saafremt forholdet ikke er rettet inden en av departementet fastsat frist.

Departementet vil anbefale at den fornødne koncession meddeles overensstemmende hermed.

Man tillater sig saledes å

innstille:

1. Arbeidsdepartementet bemyndiges til å undertegne kontrakt med Glomfjords Smelteverk Aktieselskap om bortleie av 45 000 el. hk. fra Glomfjord kraftverk overensstemmende med det i Arbeidsdepartementets foredrag av 28de mars 1919 inntagne kontraktutkast.

2. I henhold til lov av 14de december 1917 kap. IV meddeles der Glomfjords Smelteverk Aktieselskap koncession paa den i punkt 1 nævnte leie paa de i Arbeidsdepartementets foredrag av 28de mars 1919 foreslåtte betingelser.

3. A/S Bremanger Kraftselskap.

(Fornyelse i henhold til vassdragslovens § 69.)

Jfr. III nr. 5.

Kgl. resol. av 4de april 1919.

Ved kgl. resol. av 23de april 1915 blev der meddelt A/S Bremanger Kraftselskap koncession på erhverv og regulering av Svælgsvassdraget i Bremanger. Man vedlægger et eksemplar av Meddelte Vassdragkoncessioner III, hvori koncessionen vil finnes inntatt side 12 ff.

Efter andragende fra selskapet har man i henhold til den departementet meddelte bemyndigelse i skrivelse av 4de januar 1919 gitt tillatelse til endring av reguleringshøiderne i de tre magasiner i Svælgsvassdraget Hjelmevatn, Svælgdalsvatn og Sördalsvatn, således at tappehøiderne for disse nu er henholdsvis 33,5, 16,5 og 20 m.

I skrivelse til selskapet gjorde man opmerksom på, at forsåvidt de nødvendige rettigheter for gjennomførelse av denne regulering ikke var erhvervet, måtte den selskapet meddelte ekspropriasjonstillatelse fornyes, idet adgangen til å tilstevne takst etter denne var foreldet.

Man bad derhos meddelt opplysninger om de forhandlinger som måtte være ført med vedkommende grunneiere.

I skrivelse av 10de januar 1918 har selskapet andratt om fornyet ekspropriasjonstillatelse.

Av skrivelsen hitsettes følgende:

«Vi var ikke opmerksom paa at vor ekspropriationsret var bortfaldt og ser os efter den foretagne forandring av høiden for dammen i Sördalsvand, nødt til at andrage om fornyet kongelig tilladelse til ekspropriation for denne dam indtil 10 m.³ høide.

Forøvrigt har vi fuld adgang til at dæmme saa høit vi vil.

Som før sagt eier vi væsentlig ogsaa alt det terræng, som ved den forøkede dæmningshøide vil bli sat under vand, nemlig bredderne om Sördalsvand. I dettes inderste del stikker der en kile ned mot vandet,

som tilhører gaarden Møklebust i Aalfot. For opdæmningsretten indtil 5 m.³ høide over høieste vandstand, omkring 6½ m. almindelig vandstand, betalte vi i sin tid kr. 1500,00. Terrængen er sterkt skraanende. Overingeniør D. H. Lund angir skraaningen at være 1 : 3.

Vi vil, om vi erholder kongelig tilladelse til ekspropriation, nok forhandle med opsiderne. Disse er mange i tallet, og der er oftest mellem saa mange nogle, som av frygt for at forsælge sig gaar til de mest urimelige forlangender.

Har vi ekspropriationstilladelsen, er en mindelig ordning vistnok at opnaa uten store vanskelighet.

Ingeniør Lund mener at dybden av dette terræng, som ved de 3½ m.³ opdæmning i tillæg vil komme under vand, ikke vil utgjøre et belte av mere end 15 m. Paa dette belte er der nogle furutrær, væsentlig ungtrær.

Det hele areal, hvorom det dreier sig, er i forhold til de vidder, som gaarden Møklebust eier, den reneste bagatel.

Krigens forlængelse og vor tilladelse til at utskyte arbeidsdriften har medført, at reguleringshøidens fastslaaen ikke har været aktuel. Det er forhøielsen som fremtvinger nødvendigheten av ekspropriation, idet vi ellers raader uhindret over nedslagsdistriktet.»

Departementet skal bemerke: Det fremgår av de foreliggende opplysninger, at selskapet har erhvervet de fornødne rettigheter for den tillatte økning av tappehøiden i Hjelmevatn og Svælgdalsvatn. Kun for Sördalsvatns vedkommende blir det nødvendig å erverve endel yderligere rettigheter i den inderste del tilhørende gården Myklebust.

Efter det oplyste antas de rettigheter der i tilfelle blir å eksproprierte at være av ringe betydning sammenlignet med de fordele som innvinnes ved reguleringen.

Man vil anbefale at reguleringstillatelsen fornyes overensstemmende med vass-

dragslovens § 69 til erhvervelse av omhandlede rettigheter.

Man tillater sig således å

innstille:

Den A/S Bremanger Kraftselskap ved kgl. resol. av 23de april 1915 givne reguleringsstillatelse fornyes i henhold til § 69 i lov om vassdragenes benyttelse m. v. av 1ste juli 1887.

4. Norsk Elektrokemisk Aktieselskap.

(1 års yderligere fristforlengelse.)

Jfr. I nr. 2, IV nr. 10 og V nr. 11.

Kgl. resol. av 12te mai 1919.

Ved kgl. resol. av 5te juli 1906 blev der meddelt Norsk Elektrokemisk Aktieselskap tillatelse til å erhverve bl. a. Dalsfoss, Tveitereidfoss og Solumfoss i Kragerøvassdraget.

Tillatelsen blev meddelt bl. a. på betingelse av at de nevnte fosser skulde utbygges innen 10 år fra konsesjonens datum.

Ved kgl. resol. av 19de mars 1915 blev ovennevnte frist forlenget med 1 år for Solumfoss' vedkommende og med 3 år for Tveitereidfoss' vedkommende eller til 5te juli 1917 og 5te juli 1919.

Disse frister blev ved kgl. resol. av 2den november 1916 atter forlenget med 1 år eller henholdsvis til 5te juli 1918 og 5te juli 1920.

Senest er de ved kgl. resol. av 16de august 1918 enn yderligere forlenget med 1 år eller henholdsvis til 5te juli 1919 og 5te juli 1921.

Avskrift av det til grunn for denne resolusjon liggende foredrag vedlægges.

Nu har departementet med påtegningskrivelse fra fylkesmannen i Telemark av 20de mars 1919 påny mottat et andragende fra Norsk elektrokemisk Aktieselskap, dattert 21de januar næstfør, om yderligere forlengelse av heromhandlede frister med 1 år.

Andragendet lyder som følger:

«Under henvisning til vore andragender av 22de september 1914, 3die april 1916 og 12te januar 1918 om forlængelse av fristen for utbygning av Solumfos og Tveitereidfoss i Sannikedal, hvilke andragender blev indvilget ved kgl. resolution av 19de mars 1915, 2den november 1916 og 16de august 1918, tillater vi os herved i ærbødighet at andrage om yderligere utsættelse med denne frist i 1 aar, altsaa for Solumfos' vedkommende til 5te juli 1920 og for Tveitereidfoss til 5te juli 1922.

De grunde, som er anført i vore tidligere andragender for en utsættelse med paabegyndelsen av utbygningen for disse fosse — nemlig de enormt høie utbygningsomkostninger, der umuliggjør enhver rentabilitet, vanskeligheten ved under de nuværende forhold at skaffe nødvendig kapital og endelig vanskeligheten ved at skaffe det til utbygningen nødvendige materiel paa grund av vort forhold til ententen — er fremdeles tilstede, og vil neppe kunne bortelimineres før en god tid efter den endelige fredsslutning.»

Andragendet har været forelagt Sannidals herredsstyre til uttalelse.

Herredsstyrets erklæring avgitt i møte den 12te mars d. a. lyder enstemmig på å anbefale andragendet.

Man har ennvidere git Vassdragskommisjonen anledning til å utale sig i saken. Kommisjonens beslutning, fattet i møte den 29de april d. a., går i korthet ut på at denne finner de av ansøkeren anførte grunner fyldestgjørende og således anbefaler andragendet innvilget.

Departementet finner efter de foreliggende opplysninger og erklæringer fremdeles å måtte anbefale en yderligere forlengelse av de angjeldende i selskapets konsesjon av 5te juli 1906 betingede frister for anleggets utbygning som omsøkt.

Man tillater sig derfor å

innstille:

De ved kgl. resol. senest av 16de august 1918 fastsatte frister for utbygning av

Søhmfoss og Tveitereidfoss i Kragerøvasdraget forlenges med 1 år eller henholdsvis til 5te juli 1920 og 5te juli 1922.

5. Kristiansund N. kommune.

(Regulering av Skarvassdraget.)

Kgl. resol. av 18te mai 1919.

Med skrivelse fra amtmanden i Romsdals amt av 31te desember 1916 er til departementet innkommet et andragende fra Kristiansund kommune om tillatelse til å regulere Skarvassdraget i Tingvoll.

Andragendet er sålydende:

«I henhold til lov av 4de august 1911 om vasdragsreguleringer i industrielt øiemed, tillater Kristiansunds bystyre sig herved at andra om naadigst tillatelse til at utbygge Skarvassdraget i Tingvold herred, Nordmøre fogderi.

Vandrettigheternes nuværende eiere, eierne av gaard nr. 97 bruks nr. 1 og 2 i Tingvold herred, Martinius P. Skar og Peder A. Skar, har haandgit sine rettigheter i vasdraget til Kristiansunds kommune indtil 6te november 1917 ifølge kontrakt av 6te november 1915, tinglæst ved ekstratinget for Tingvold tinglag den 20de december 1915.

Formaalet ved utbygningen av Skarvasdraget er produktion av elektrisk energi, der tænkes overført til og fordelt i Kristiansund og omliggende distrikter til belysning, motordrift og andet teknisk bruk.

I Kristiansund har A/S Kristiansunds Gasværk for tiden et elektricitetsverk drevet med sugegasmotorer paa tilsammen 600 hk. ydelsesevne. Dette verk leverer lys og kraft kun paa Kirkelandet, eller til ca. $\frac{2}{3}$ av byens befolkning og efter en nødvendigvis meget høi tarif.

Det paatænkte kommunale elektricitetsverk med vand som primærkraft skal erstatte det nuværende verk helt og desuten skaffe elektrisk lys og kraft til den del av byens befolkning som det nuværende verk

ikke kan naa. Hertil vil da tilføjes ca. 900 hk.

Desuten er der ved forskjellige bedrifter i byen installert dampmaskiner og petroleumsmotorer paa tilsammen ca. 250 hk.

Kraftbehovet for Kristiansunds by skulde derfor for tiden være 1150 hk.

I byens umiddelbare nærhet, i Bremsnes herred, findes endvidere for tiden 3 større industrielle anlæg nemlig:

Dale Bruk med maskiner paa tils.	250	hk.
Rena Bruk » » » »	100	»
Kristvik Fabriker » » »	250	»

Ialt 600 hk.

Kristiansund er paa grund av sin beliggenhet paa øer særlig ugunstig stillet likeoverfor spørsmaalet om overføring av elektrisk kraft til byen, idet sjøkabelanlæg ikke kan undgaaes ved overføringen, og da disse medfører en betraktelig økning av anlægsomkostningerne og desuten altid blir en trusel for driftssikkerheten, er det magtpaaliggende at indskrænke dem til det mindst mulige.

For at kunne reducere spændingen i sjøkabelanlægget og undgaa senere opransformering ved den videre overføring bør sjøkabelanlægget endvidere søkes lagt saa nær fordelingsnettet som mulig.

Man har derfor fundet, at de vasdrag, som ligger i sydøstlig retning for Kristiansund eller med andre ord de vasdrag der naaes med en kraftledning nedover Tingvoldhalvøen er bedst egnede til kraftkilder for elektricitetsforsyningen i Kristiansund og omliggende distrikter, idet kraftoverføringen fra disse vasdrag kun kræver et sjøkabelanlæg (over Freifjorden) og i ca. 10 km. avstand fra Kristiansund, mens alle vasdrag syd og øst for byen kræver mindst to forskjellige sjøkabelanlæg og i større avstande fra fordelingsnettet.

Paa Tingvoldhalvøen findes intet vasdrag nærmere Kristiansund end Skarvasdraget som uten fare for en altfor tidlig overbelastning vil kunne tilfredsstille behovet for

elektrisk energi i Kristiansund og omliggende distrikter.

Skarvasdraget tænkes utbygget som første anlæg i en senere kombination med et større vasdrag i længere afstand fra Kristiansund men paa samme kraftledning.

Vandføring.

Nedslagsfeltets størrelse til Hafstadvandets utløp er 25,3 km.².

Vandføringsmaalinger har tidligere ikke været utført, men fra 1ste december 1916 foretokes saadanne ved hjælp av en maaledam, opført av Kristiansunds kommune.

Paa grundlag av utførte vandføringsmaalinger i nabovasdraget (Ulvunda) og nedbørsobservationer ved det meteorologiske instituts nedbørstation Tingvold, har man beregnet vandføringen ved 10 m. opdæmning av Hafstadvand til 1,0 m.³ pr. sek.

Det forholdsvis store magasin som oppnaes ved Hafstadvandets opdæmning byder paa særdeles gode betingelser for døgnregulering og vasdraget tænkes derfor utbygget for en vandføring av:

$$2,9 \text{ m.}^3 \text{ pr. sek.}$$

Faldhøide.

Hafstadvandets almindelige vandstand er 154,25 over havet. Bunden i avløpskanalen ved kraftstationen tænkes lagt paa cote 15,00, og faldtapet i rørledning og ventiler er beregnet til 5,25 m.

Den effektive faldhøide blir saaledes 134,00 m.

Reguleringen

tænkes utført ved 10 meters opdæmning av Hafstadvand. Desuten er der anledning til 2—3 m. opdæmning av Myrenvand.

Opdæmningen av Hafstadvand vil medføre, at ca. 20 maal dyrket eller dyrkbar mark samt 700 maal myr og skog sættes under vand. Desuten vil den ha tilfølge omlægning av ca. 3 km. bygdevei.

Vandkraft.

Under forutsetning av at anlægget ut-

bygges for en vandføring av 2,9 m.³ pr. sek., vil det maksimalt kunne yde turbinakselen:

$$P = \frac{134 \cdot 2,9 \cdot 1000}{75} \cdot 0,8 = 4150 \text{ HK.}$$

Kraftstationen

tænkes placert i elveleiet ca. 250 m. vest for broen paa veien mellem Meisingset og Fjøsøide. Fjeld naaes paa gjennemsnitlig 3,5 m. dybde.

Rørledningerne vil paa sin væsentligste længde hvile paa fjeld. De tænkes utført som klinkede smjernsrør med avtagende diameter paa 1150—1000 mm. og tykkelser paa 5—12 mm.

Som vandkraftmaskiner agtes benyttet peltonturbiner for ca. 1050 hk. hver.

Kraftledningen.

Ved kraftstationen optransformeres strømmen til 50 000 volt og med denne spænding føres den ved luftledning paa jernmaster fra Skar over paa vestkysten av Tingvoldhalvøen, derfra over til Aspøen, hvor den nedtransformeres til 20 à 25 000 volt og føres med sjøkabel over Freifjorden til Fredøen og derfra videre med luftledning til sekundærstationen uten ny optransformering.

Kraftledningens længde blir ca. 44 km., derav 2,7 km. sjøkabel.»

Man har innhentet en uttalelse i saken fra vassdragdirektøren datert 14de mars 1917, hvorav hitsettes følgende:

«Det fremgaar av andragendet at byens forsyning med elektrisk energi for tiden besørages av et sugegasmotoranlæg paa tilsammen 600 hk., som er helt utilstrækkelig for øiemedet. Byens nuværende behov opgives til 1150 hk. hvortil kommer 3 bruk i byens umiddelbare nærhet som trønger 600 hk. For at tilfredsstille behovet og med tanke paa dets økning har byen planlagt utbygning og overføring fra endel vasdrag liggende dels paa, dels indenfor Tingvollhalvøen, og man har herunder fæstet sig ved Skarvasdraget som det fordelagtigste at begynde med. Det angives at ha et nedbørfelt

paa vel 25 km.² ved utløpet av Hafstadvand og et fald nedenfor dette av 154 m., hvorav 139 m. tænkes utnyttet. Ved hjelp av 10 m. opdæmning i nævnte vand er der paaregnet en regulert vandføring paa 1 m.³/sek. dog er faldet tænkt utbygget for 2,9 m.³, idet der er god anledning til døgnerregulering. Den her til svarende kraftmængde er angit til 4150 hk. Fjernledningen blir ialt ca. 44 km. lang, herav 2,7 km. sjøkabel. Ved bygrænsen er regnet med 2600 kw. som disponibel energi.

Angaaende skaden ved Hafstadvands opdæmning er i andragendet anført, at ca. 20 maal dyrket eller dyrkbar mark samt 700 maal myr og skog sættes under vand. Desuten vil opdæmningen ha tilfølge omlægning av 3 km. bygdevei.

en eksakt vurdering av forholdene, jfr. reguleringslovens § 9, vil et revidert overslag være paakrævet, og jeg maa derfor anbefale, at saadant indhentes forsaavidt Skarvasdraget angaar. De øvrige vassdrag trenger man paa dette tidspunkt ikke at behandle yderligere idet det maa antages, at det relative forhold mellem dem og dermed valget er tilstrækkelig klargjort ved det som foreligger.

Naar saken allikevel skal sendes tilbake, bør man faa supplert opplysningerne noget forsaavidt angaar de i reguleringslovens § 6, litra c nævnte spørsmål. Forøvrig antar jeg, at kravene i nævnte lovparagraf er fyldestgjort saavidt nødvendig naar forholdene ligger an som her.»

Vassdragdirektøren skal bemerke, at der ikke foreligger saadant materiale, at man kan opgjøre sig nogen sikker mening om vandføring og kraft. Det ser imidlertid efter sammenligning med andre vassdrag i distriktet ut til, at man vil faa den paaregnede jevnvandføring.

Av den oversendte tegning fremgaar det ikke helt tydelig hvor stort flomløpet er projektert. Ved den fremtidige utførelse maa man da være opmerksom paa, at der her bør regnes med flommer, der kan gaa op til 1,5 m.³/sek. pr. km.² nedbørfelt tilsvarende ca. 38 m.³/sek. og som altsaa maa skaffes avløp.

I overslaget er arbeidsomkostningerne for muren i dammen sat til kr. 13,00 pr. m.³. Jeg har vanskelig for at tro, at man selv under meget heldige forhold for den pris vil kunne bygge en mur der vil kunne opfylde de krav, det offentlige stiller til en saadan konstruktion.

Ogsaa overslaget for selve utbygningen trenger revision. Der er rigtignok ikke medsendt saadant materiale, at man kan opgjøre sig nogen mening om dets enkelte poster. Men en pris av f. eks. 30 øre pr. kg. for rørløpning, kommer man vel neppe ned i paa mange aar, om det overhodet vil ske. For

Det fremgaar av en fra amtmannen i Romsdals amt mottatt skrivelse av 7de mai 1917, at der har været ført forhandlinger mellem en rekke kommuner i Romsdalen og paa Nordmøre angaaende samarbeide til løsningen av elektrisitetsforsyningen i omhandlede distrikt.

Der er nedsat elektrisitetskomiteer for Kristiansund og landkommunerne paa Tingvollhalvøen paa den ene side og for Molde og kommuner paa Romsdalshalvøen paa den anden side. Ved foranstaltning av disse komiteer i forening med amtets elektrisitetsvesen er der undersøkt en rekke kraftkilder og drøftet flere alternativer for den fremtidige kraftforsyning i distriktet. Det har herunder vist sig til en viss grad aa herske meningsforskjell mellem ovennevnte to grupper av kommuner med hensyn til spørsmålet om den hensiktsmessigste ordning.

Med amtmannens nevnte skrivelse av 7de mai 1917 mottok man resultatene av de av kommunene anstilte undersøkelser tillike med de utarbeidede planer for de forskjellige alternativer, idet amtmannen anmodet om, at saken maatte bli undergit bedømmelse av vedkommende statsmyndigheter.

Behandlingen av det av Kristiansund innsendte reguleringsandragende blev derfor

foreløbig stillet i bero, inntil den fremtidige ordning av distriktets kraftforsyning var nærmere utredet.

Denne sak blev derefter forelagt vassdragdirektøren og Vassdragkommissjonen til uttalelse.

Fra Kristiansunds elektrisitetskomite mottok man en skrivelse datert 24de september 1917, hvori anføres følgende:

«Under henvisning til muntlige konferanser tør jeg som formand i Kristiansunds elektricitetskomite paa vor kommunes vegne andra det ærede departement om tilladelse til straks at faa gaa til utbygning av Skarvasdraget i Tingvold, selv om den officielle reguleringsstilladelse ikke kan behandles straks.

Kristiansunds elektricitetskomite med tilslutning av Tingvolds og ni andre tilstøtende herreders elektricitetskomiteer er blit enige om at foreslaa utbygget Skarvasdraget som det første led i alternativet Kristiansund — Averøen — Foldøen — Tingvoldhalvøen med fortsættelse videre til Todal—Sundal og forbindelse over Aure med Bolsø — Molde nordover Romsdalshalvøen for endelig at slutte ringledning for hele distriktet over Vevang—Kornstad med linjen Kristiansund—Tingvold og videre.

I denne betragtning av utviklingen i fremtiden er alle fagmænd, som vi har konferert med, enige.

Av forskjellige grunde som det ærede departement ingen skyld har i, er den endelige ordning av saken desværre blit betydelig forsinket til stor skade spesielt for Kristiansund, der er særlig uheldig stillet i disse vanskelige tider. Det private gas- og elektricitetsverk har fra i sommer sat prisen for kokegas til 80 — otti — øre pr. kubikmeter, for elektricitet til kr. 1,35 — en krone fem og treti øre — pr. kw.time, — formentlig de høieste priser baade i vort og andre lande. Kul- og vedpriserne er ogsaa paa top.

Under disse omstændigheter er det et likefrém livs- og eksistensspørsmål for Kristiansund at faa gaa til øieblikkelig paabegyndelse av kraftverk; hver dag bærer nu

byen svære utgifter, som vil reduceres i høi grad, naar kraftverket kommer istand.

Dertil kan nævnes, at haandgivelserne paa vandfaldene i Todalen og Sundalen til vort selskap løper ut i begynnelsen av næste maaned. Kristiansunds kommune har betalt Skarvasdraget med kr. 22 000,00, og lar det nu gaa ind i kraftselskapet til den pris. Som det vil sees av den sidste beslutning i Tingvold herredsstyre har det frafaldt saken om ekspropriation i Skarvasdraget, idet Tingvold og Kristiansund er enig.

Paa vegne av Kristiansunds kommune ansøkes herved om det ærede departements tilladelse til straks at faa bygge ut Skarvasdraget, som av alle fagkyndige forutsættes at maatte bli led i den videre kraftforsyning. Vi har allerede gjort mange forberedelser; alle planer er kontrolberegnet og færdige, materiel er indkjøpt og vi har sikret os kyndige ledere til arbeidet.

I den tilladelse som her søkes git vil intet være foregrepet angaaende det ærede departements videre og nærmere bestemmelser og betingelser, enten med hensyn til regulering, koncession for anlæg av ledninger m. v. eller ordningen med sammenslutning av de forskjellige kommuner.

For os er det væsentlige og avgjørende spørsmål nu at faa begynde arbeidet ved Skar og om dette er det vi ber det ærede departement om øieblikkelig tilladelse.»

I skrivelse til komiteen av 29de september s. a. meddelte man, at departementet ikke vilde motsette sig at arbeidet med Skarvasdraget paabegyndtes paa betingelse av at anlegget undergas sedvanlig teknisk kontroll. Samtidig anførte man at det var departementets forutsetning, at det givne samtykke intet skulde foregripe med hensyn til reguleringsandragendets avgjørelse eller den endelige ordning av distriktets elektrisitetsforsyning.

Efter at vassdragdirektøren og Vassdragkommissjonen hadde avgitt uttalelser, henholdsvis av 31te august og 8de september 1917 var spørsmålet om den fremtidige ordning av elektrisitetsforsyningen gjenstand for konferanse i departementet med

representanter for vedkommende distrikt. Paa grunnlag herav avga departementet sin uttalelse i skrivelse til amtmanden i Romsdals amt av 23de januar 1918. Man anførte heri, at man antok, at der burde istandbringes samarbeide mellem kommunene paa Romsdalshalvøen og Tingvollhalvøen, derved at der dannes et kraftselskap for hvert av de to distrikter, med henholdsvis Skarvassdraget og Istadvassdraget som første kraftkilder. Kristiansund forutsattes aa skulle delta i begge selskaper, idet de to selskapers ledninger skulde forbindes over Kristiansund. Man henstillet til amtmanden aa foranledige forhandlinger mellem kommunerne til istandbringelse av en saadan ordning.

Det var departementets forutsetning, at de nødvendige koncessioner i tilfelle skulde meddeles til vedkommende selskaper.

Den av departementet antydede ordning er imidlertid av forskjellige grunne ennu ikke kommet istand. Der har været ført forhandlinger mellem Kristiansund og kommunerne paa Tingvollhalvøen om dannelse av Nordmøre kraftselskap uten at der ennu er truffet endelig bestemmelse om selskapets opprettelse. Imidlertid har Kristiansund fortsatt utbygningen av Skarvassdraget, medens Molde og kommunerne paa Romsdalshalvøen har iverksatt utbygning av Istadvassdraget.

Der har været ført fortsatte forhandlinger mellem kommuner i Romsdals amt angaaende den fremtidige ordning av elektrisitetsforsyningen. Herunder har ogsaa andre alternativer enn det av departementet omhandlede været under drøftelse.

I skrivelse av 25de september 1918 anfører amtmanden i Romsdals amt, at meget taler for at der bør bli samarbeide mellem alle kommuner paa Nordmøre med undtagelse av 4 paa den ene side og flere kommuner paa Molde (Romsdals) halvøen paa den annen side om elektrisitetsforsyningen. Amtmannen antar at der ikke bør treffes endelig bestemmelse i saken, før de omhandlede forhandlinger om en mulig utvidelse av sammenslutningen er avsluttet.

Under disse omstendigheter har man efter henstilling fra Kristiansund funnet aa

maatte opta behandlingen av det foreliggende reguleringsandragende vedkommende Skarvassdraget.

Med skrivelse fra ingeniør Kincks vannbygningskontor av 24de juli 1918 har man mottat et nytt reguleringsandragende, som er saalydende:

«Undertegnede tillater sig paa vegne Kristiansunds kommune og «Nordmøre Kraftselskap» herved i ærbødighet at andra om, at der maa bli git dem tilladelse til:

1. At foreta regulerings- og andre arbeider til vandkraftens utbygning og utnyttelse i Skarvassdraget og dets nedslagsdistrikt i henhold til lov av 14de december 1917 og i henhold til §§ 25 og 26 i vassdragsloven av 1ste juli 1887 samt foreta de i den anledning nødvendige ekspropriationer.
2. At planlægge provisorisk kraftstation i Skarelven samt fornødne kraftledninger derfra til de forskjellige arbeidssteder, alt i henhold til hoslagte dokumenter og planer.

For enkeltheterne i utbygningen henviser vi til vedlagte redegjørelse, planer osv. og tillater vi os her i korthet kun at meddele følgende:

H a f s t a d v a n d dæmmes 12 m. og tappes 2 m. Herved indvindes et magasin paa ca. 15,3 mill. m.³. Den utnytbare vandføring bringes herved op i ca. 1,0 m.³/sek.

Reguleringsdammen ved utløpet av vandet tjener samtidig som indtaksdam.

Fra indtaket fører en tryktunnel ned til kraftstationen, der lægges ca. 600 m. ovenfor Skarelvens utløp i Hannemvand.

Skarelven antas i uregulert stand at representere ca. 136 naturhestekræfter, idet den aar om andet indtrædende mindstevandføring er sat til 3 sl. pr. km.², nedslagsfelt, mens kraftmængden ved den planlagte regulering økes til ca. 1810 naturhestekræfter.

Andragende om tilladelse til anlæg av høispændte ledninger er allerede indsendt ved ingeniørerne Nissen og von Krogh.

Vi vil til slutning ikke undlate at hen-

lede oppmerksomheten paa at utbygningen av Skarvasdraget foretas av Kristiansund og nærliggende kommuner for at dekke elektricitetsbehovet for det almene forbruk i de interesserte distrikter, og at man saaledes tror at kunne paaregne statsmagternes støtte i enhver henseende.

Gjenparter av dette andragende er oversendt Kristiansund og Tingvold kommuner.»

De i andragendet omhandlede bilag hvoriblandt plan for reguleringen vedlegges.

Paa foranledning har vassdragdirektøren avgitt en ny uttalelse, datert 13de september 1918, hvorav hitsettes:

«Ingeniør Kinck søker nu på vegne av Kristiansund kommune og «Nordmøre Kraftselskap» om tilladelse til å foreta regulerings- og andre utbygningsarbeider i nevnte vassdrag. Planen går ut på å regulere Hafstadvatn ved 12 m. demning og 2 m. senkning, altså samlet regulering 14 m. Herved vil der efter det foreliggende innvindes et magasin på ca. 15,8 mill. m.³ og der påregnes en regulert vannføring av 1,0 m.³/sek. I det forrige koncessjonsandragende av 1ste august 1916 var der regnet med 10 m. opdemning og ingen senkning. Den påregnede vannføring var den samme.

Av tegningerne sees fallet å utgjøre 134 m. ved lavvann og den tilsvarende kraft skulde da utgjøre henimot 1800 naturhestekrefter. Der aktes installert 2 aggregater på hver 2100 hk., idet der efter den tidligere opgave er god anledning til døgngulning.

Fjernledningen til Kristiansund blir ca. 45 km. lang, hvorav ca. 3 km. sjøkabel.

Angående skaden ved Hafstadvatns opdemning opplyser ingeniør Kinck på foranledning i skrivelse av 9de ds. at ca. 36 mål dyrket mark og et areal på ca. 928 mål myr spredt bevokset med små furu settes under vann.

Likeledes meddeler han at der ingen tømmerfløtning finner sted ovenfor Hannemsvatn. Kraftstasjonen ligger ovenfor dette.

Av det tidligere foreliggende fremgår, at opdemningen vil nødvendiggjøre omlegging av en bygdevei.

Fallet nedenfor Hannemsvatn, efter det foreliggende ca. 7 m., utnyttes ifølge underhånsoplysning fra ingeniør Kincks kontor til sag og et lite elektricitetsverk for Meisingsetgrenden.

Vassdragdirektøren antar at det nu tilveiebragte materiale sammen med det fra før foreliggende efter omstendighetene er tilfredsstillende, hvorfor andragendet anbefales optatt til realitetsbehandling.»

Saken har derefter været forelagt Vassdragkommissjonen, av hvis uttalelse, datert 11te november 1918 man hitsetter følgende:

«Vassdragkommissjonen har fått saken oversendt fra Arbeidsdepartementet med anmodning om å avgi uttalelse angående reguleringsandragendet samt påskynde behandlingen mest mulig. Kommisjonen oppfatter dette derhen at dens erklæring ønskes på grunnlag av det som foreligger, altså uten å avvende resultatet av de av amtmanden bebudede forhandlinger.

Man bemerker følgende:

Efter det foreliggende opnåes der efter reguleringen en kraftmengde døgnet og året rundt på 18 å 1900 nat. hk.. Trekkes vassdragets uregulerte kraft, 130 å 140 nat. hk. fra skaffer reguleringen saledes en økning av henimot 1700 nat. hk.

På den annen side står skaden ved reguleringen. Efter det foreliggende vil ca. 964 mål jord bli satt under vann, hvorav 36 mål dyrket og 928 mål myr spredt bevokset med småfuru.

Vassdragkommissjonen antar efter det i saken opplyste at betingelsene for at reguleringsstilladelse kan meddeles er tilstede, jfr. reguleringslovens § 8 og den anbefaler derfor sådan tilladelse gitt.

Med hensyn til vilkårene bemerkes følgende:

Efter reguleringslovens § 10 nr. 2 er der adgang til når hensynet til andre almene interesser ikke taler mot det å gi koncessjon

på ubegrenset tid for vassdrag, hvis kraft i sin helhet eller for en vesentlig del aktes utnyttet av en norsk kommune eller flere norske kommuner i fellesskap til kommunens eller kommunenes eget behov eller til å forsyne deres innvånere med kraft til lys, varme, gårdsdrift, håndverk eller småindustri. Kommissjonen antar etter hvad der er oplyst at betingelsen for å kunne gi tilladelse på ubegrenset tid er tilstede i nærværende tilfelle forsåvidt angår søkerens fall. — Skulde det nedenfor Hannemsvatnet liggende lille fall være i privat eie bør tilladelsen for dettes vedkommende være tidsbegrenset. Man anbefaler tiden satt til 50 år.

Efter lovens § 10 nr. 5 blir der å opstille vilkår om innløsningsrett for staten. Lovuttrykket opfattes som et påbud og vilkåret trenger derfor ingen nærmere begrunnelse, jfr. post 2 nedenfor.

For bedømmelse av spørsmålet om avgift foreligger der lite opplysninger. Reguleringsbassanget ligger i sin helhet innen Tingvoll herreds grenser mens kraften bare for en del skal anvendes innen dette. Den vesentligste del går til andre i kraftsammenlutningen deltagende kommuner. Kommissjonen antar det vil være rimelig å betinge en kommunal avgift og foreslår denne satt til kr. 0,20 pr. naturhk. Avgiften til staten anbefales satt til kr. 0,50 pr. naturhk., jfr. post 3 nedenfor.

I henhold til bestemmelsene i § 12 nr. 15 skal der ved koncessjoner pålegges vilkår om avgivelse av kraft til den kommune hvor kraftanlegget er beliggende eller andre kommuner efter departementets bestemmelse. I det foreliggende tilfelle skal vassdragets kraft brukes til almindelig elektrisitetsforsyning i den kommune hvor anlegget ligger samt kommunene utover til og med Kristiansund. Som følge herav vil de få sine behov tilfredsstillet og det skulde derfor være upåkrevet av hensyn til disse kommuner å opstille noget vilkår om å avgi kraft. Da imidlertid lovens bestemmelse på dette punkt opfattes som et påbud har man funnet å måtte ta den med. Efter omstendighetene

tilråder kommissjonen at der ikke oppstilles noget krav om avståelse av kraft til staten.

Spørsmålet om Kristiansunds deltagelse i utnyttelse av Istadvassdraget samt organisasjonen av kraftforsyningssaken på Tingvoll—Romsdalshalvøene sees å ha fått en fremtredende plass under diskussjonen i distriktet, særlig da dette om hvorvidt Kristiansund skal være med i Istad allerede fra første stund av. Kommissjonen har omhandlet dette i sin betenkning av 8de september f. a. hvorav det vil fremgå at man sluttet sig til forslaget om det såkaldte ringlinjealternativ med en samtidig utbygning av såvel Istad som Skarvassdragene og sammenknytning av ledningene over Averøen. Kommissjonen sammenfattet sin uttalelse således:

«A. Kommuner på Romsdalshalvøen «bygger ut Istadvassdraget og derefter Fostertelågen. Når behovet melder sig føres «fjernledning over Tingvollfjorden frem til «den nedenfor nevnte kraftledning som fra «Kristiansund bygges inn til Todal.

«B. Kristiansund og kommuner utover «Tingvollhalvøen bygger ut Skarvassdraget «og går — når behovet melder sig — videre «til Todalsvassdraget.

«Begge de omhandlede anlegg knyttes «når tidspunktet måtte være inne sammen «med ledning over Averøen og Fredøen.»

Kommissjonen har som det vil fremgå herav ikke tenkt sig at Kristiansund skulde få kraft fra Istad allerede fra første stund. Man antok at tidspunktet for sammenknytningen av ledningene måtte komme som resultat av en naturlig utvikling og kommissjonen nærer ingen tvil om at trangen til samarbeide vil komme til å melde sig forholdsvis snart fra Kristiansunds side, idet kraftmengden i Skarvassdraget ikke er større enn at den må antas å være disponert i en nær fremtid.

Man vil i samme forbindelse fremholde at der sikkerlig vil vise sig meget snart å være behov for så meget av Istadvassdragets kraft på Romsdalshalvøen, at det kan

greie sin økonomi også i tiden før Kristiansund blir konsument. Den engstelse som synes å ha fremkalt distriktets standpunkt antar man derfor vil vise sig ugrunnet.

Ut fra denne betraktning mener kommissjonen at det ikke kan være betenkelig å gi reguleringstilladelse for Skar nu uten å behefte den med vilkår om at Kristiansund straks skal ta kraft fra Istad.

Man går ut fra som selvsagt, at der allerede på det nuværende tidspunkt samarbeides mellom de teknisk sakkyndige for Skar og Istadvassdragene om utførelsen så samdrift i fremtiden ikke vanskeliggjøres.

I henhold til ovenstående anbefaler Vassdragkommissjonen at Nordmøre Kraftselskap får tilladelse til å regulere Hafstadvatn i Skarvassdraget ved 12 m. opdemning og 2 m. senkning. Samlet reguleringshøide 14 m.

Reguleringsgrensene er betegnet ved kotene henholdsvis 167,0 og 153,0

Tilladelsen foreslåes gitt på følgende

Betingelser:

1.

Reguleringskonsesjonen gis på ubegrenset tid.

Dersom vannfall, som ikke tilhører staten eller norske kommuner deltar i reguleringen eller blir medeier i reguleringsanlegget gjelder konsesjonen for disses vedkommende i 50 år fra konsesjonens datum. Ved konsesjonens utløp tilfaller disse vannfallseieres andele i reguleringsanlegget staten uten vederlag.

Reguleringskonsesjonen kan ikke overdrages.

Det utførte reguleringsanlegg eller andel deri kan ikke avhendes, pantsettes eller gjøres til gjenstand for arrest eller utlegg uten i forbindelse med vannfall i samme vassdrag nedenfor anlegget.

Anlegget må ikke nedlegges uten statsmyndighetenes samtykke.

2.

I det 35te år etterat konsesjonen er gitt skal staten kunne innløse det hele anlegg. Benytter staten sig ikke herav skal den i det 10de år derefter ha samme adgang og således videre hvert 10de år. Bestemmelsen om innløsning må være meldt reguleringsanleggets eier 5 år i forveien. Innløsningssummen blir å beregne således, at grunnstykker og rettigheter samt vannbygningsarbeider og hus betales med hvad de bevislig har kostet ved erhvervelsen, mens annet tilbehør innløses for den tekniske verdi efter skjønn på statens bekostning.

Forsåvidt angår andele av reguleringsanlegget, der på innløsningstiden måtte tilhøre andre enn staten og norske kommuner blir i innløsningssummen å gjøre fradrag for amortisasjon i 50 år av grunnstykker, rettigheter, vannbygningsarbeider og hus.

Anlegget skal ved innløsningen være i full driftsmessig stand. Hvorvidt så er tilfelle avgjøres i tilfelle av tvist ved skjønn av uvillige menn på statens bekostning.

Konsesjonæren plikter på sin bekostning å utføre hvad skjønnet i så henseende måtte bestemme.

3.

For den økning av vannkraften, som ved reguleringen tilflyter eiere av vannfall eller bruk i vassdraget skal disse erlegge følgende årlige avgifter:

Til staten kr. 0,50 pr. naturhestekraft.

Til de amts-, herreds- og bykommuner, som Kongen bestemmer kr. 0,20 pr. naturhestekraft.

Økningen av vannkraften beregnes med utgangspunkt i vassdragets lavvannføring før reguleringen som ansettes til 0,1 m.³. Ved beregningen av økningen forutsettes det, at magasinet utnytted på en sådan måte, at vannføringen i lavvannsperioden blir så jevn som mulig. Hvad der skal ansees som den ved reguleringen innvunne økning av vannkraften avgjøres med bindende virkning av departementet efter innstilling av Vassdragkommissjonen.

Plikten til å erlegge de ovenfor omhand-

lede avgifter inntreffer etterhvert som den ved reguleringen innvunne vannkraft tas i bruk.

4.

Nærmere bestemmelser om betalingen av avgifter etter post 3 og kontroll med vannforbruket, samt angående avgivelse av kraft, jfr. post 18 skal forsåvidt de ikke er fastsatt av Kongen med bindende virkning for hvert enkelt tilfelle fastsettes av vedkommende regjeringsdepartement etter innstilling fra Vasdragkommissjonen.

5.

Arbeidet må fullføres innen en frist av 7 år efterat konsesjonen er gitt.

I fristen medregnes ikke den tid, som på grunn av overordentlige tildragelser (vis major), streik eller lockout har været umulig å utnytte.

6.

Arbeidet skal utføres ved funksjonærer og arbeidere som har norsk innfødsrett eller statsborgerrett.

Konsesjonæren skal ved bygning og drift av anlegget bruke norsk materiell, forsåvidt dette kan fåes likegodt, tilstrekkelig hurtig og for en pris som ikke med mere enn 10 — ti — prosent overstiger den pris, hvortil materiell kan fåes fra utlandet.

Vedkommende departement kan tilstede undtagelse fra disse regler, når særegne hensyn gjør det påkrevet.

7.

Forsikring tegnes fortrinnsvis i norske selskaper, hvis disse byr like fordelaktige betingelser som utenlandske.

8.

Arbeiderne må ikke pålegges å motta varer istedenfor penger som vederlag for arbeide eller pålegges nogen forpliktelse med hensyn til innkjøp av varer (herunder dog ikke sprengstoff, verktøi og andre arbeidsmaterialer). Verktøi og andre arbeidsredskaper, som utleveres arbeiderne til benyttelse kan bare kreves erstattet, når de bortkastes eller ødelegges og da bare med deres

virkelige verdi beregnet etter hvad de har kostet konsesjonæren med rimelig fradrag for slitasje ved utleveringen. Hvis konsesjonæren holder handelsbod for sine arbeidere, skal nettooverskuddet efter revidert årsregnskap anvendes til almenntilgjeldende for arbeiderne. Anvendelsen fastsettes efter samråd med et av arbeiderne opnevnt utvalg, som i tilfelle av tvist kan forlange saken forelagt for vedkommende regjeringsdepartement til avgjørelse.

Konsesjonæren skal være ansvarlig for at hans kontraktører oppfyller sine forpliktelser overfor arbeiderne ved anlegget.

9.

Konsesjonæren er forpliktet til å rette sig efter de bestemmelser som vedkommende regjeringsdepartement gir til motarbeidelse av drukkenskap og smughandel med berusende drikk blandt den befolkning, som er knyttet til anlegget.

10.

Konsesjonæren er forpliktet til efter nærmere bestemmelse av medisinalstyrelsen å skaffe arbeiderne den til enhver tid nødvendige lægehjelp og å holde et for øiemedet tjenlig sykehus med isolasjonslokale og tidsmessig utstyr.

Konsesjonæren er forpliktet til å erstatte det offentlige utgiftene ved forsterket politioversyn.

11.

Konsesjonæren er i fornøden utstrekning forpliktet til på rimelige vilkår og uten beregning av nogen fortjeneste å skaffe arbeiderne og funksjonærene sundt og tilstrekkelig husrum efter nærmere bestemmelse av vedkommende regjeringsdepartement.

Konsesjonæren er ikke uten vedkommende regjeringsdepartements samtykke berettiget til i anledning av arbeidstvistigheter å opsi arbeiderne fra bekvemmeligheter eller hus leiet hos ham. Uenighet om hvorvidt opsigelse skyldes arbeidstvist avgjøres med bindende virkning av departementet.

12.

Konsesjonæren er forpliktet til i den utstrekning som amtsveistyret bestemmer å erstatte utgiftene til vedlikehold og istandsettelse av offentlige veier, broer og kaier, hvor disse utgifter blir særlig øket ved anleggsarbeidet. Veier, broer og kaier, som konsesjonæren anlegger skal stilles til fri avbenyttelse for almenheten forsåvidt departementet finner, at dette kan skje uten vesentlige ulemper for anlegget.

Konsesjonæren skal ombygge veier, broer og kaier, hvor dette nødvendiggjøres ved reguleringen. Videre skal han utføre de foranstaltninger, som amtsveistyret finner nødvendige for såvidt mulig å avhjelpe skade og ulempe, som for almenheten måtte oppstå på is- og vinterveier.

13.

Konsesjonæren plikter å forelegge vedkommende departement detaljerte planer med fornødne opplysninger, beregninger og omkostningsoverslag vedkommende reguleringsanlegget. Anlegget skal utføres på en solid måte. Dets utførelse såvelsom dets senere vedlikehold og drift undergis offentlig tilsyn. De hermed forbundne utgifter utredes av anleggets eier.

14.

Ved damanlegget skal der tillates truffet militære foranstaltninger for sprengning i krigstilfelle, uten at anleggets eier har krav på godtgjørelse eller erstatning for de herav følgende ulemper eller innskrenkninger med hensyn til anlegget eller dets benyttelse. Anleggets eier må uten godtgjørelse finne sig i den bruk av anlegget som skjer i krigsøiemed.

15.

Vannslipningen skal foregå overensstemmende med et reglement, som Kongen på forhånd utferdiger. En norsk statsborger, som vedkommende departement godtar, skal forestå manøvreringen. Ekspropriasjonsskjøn kan ikke påbegynnes før manøvreringsreglementet er fastsatt.

16.

Reguleringsanleggets eier skal efter nærmere bestemmelse av departementet utføre de hydrologiske iakttagelser som i det offentliges interesse finnes påkrevet og stille det innvunne materiale til disposisjon for det offentlige. Den tillatte opdemningshøide og den tillatte laveste tapningsgrense betegnes ved et fast og tydelig vannstandsmerke, som det offentlige godkjender.

Kopier av alle karter, som konsesjonæren måtte la opta i anledning av anlegget skal tilstilles Norges Geografiske Opmåling med opplysning om hvordan målingene er utført.

17.

Eieren skal uten vederlag for det utførte anlegg finne sig i enhver yderligere regulering i vedkommende vassdrag som ikke forringer den tillatte regulerings effekt.

18.

De vannfalls- og brukseiere, som benytter sig av det ved reguleringen innvunne driftsvann, er forpliktet til å avgi til den eller de kommuner, derunder også amtskommuner som departementet bestemmer, efter hvert som utbygning skjer inntil 10 pct. av den for hvert vannfall innvunne økning av kraften (beregnet som angitt i post 3).

Når 30 år er forløpet fra konsesjonens meddelelse kan de samme kommuner uanset den ovenfor betingede prosent for kraftavgivelse og uten hinder av den foran fastsatte begrensning med Kongens samtykke kreve avgitt fra vannfall der tilhører norske kommuner yderligere kraft såvidt fornødent til å dekke deres eget behov eller til å forsyne deres innvånere med kraft til lys, varme, gårdsdrift, håndverk eller småindustri.

Kraften avgis i den form hvori den produseres. Elektrisk kraft uttas efter departementets bestemmelse i kraftstasjonen eller fra fjernledningen eller fra ledningsnett. Avbrytelse eller innskrenkning av leveringen som ikke skyldes vis major, streik eller lockout, må ikke skje uten departementets samtykke.

Kraften leveres efter en maksimalpris

beregnet på å dekke produksjonsomkostningene — deri innbefattet 6 prosent rente av anleggskapitalen — med tillegg av 20 pct. Maksimalprisen fastsettes ved overenskomst mellom vedkommende departement og konsesjonæren eller i mangel av overenskomst ved skjønn. Denne fastsettelse kan såvel av departementet som av konsesjonæren forlanges revidert hvert 5te år. Hvis eieren leier ut kraft, og kraften til en kommune kan uttas fra kraftledning til nogen av leietagerne kan kommunen i ethvert tilfelle forlange kraften avgitt til samme pris og på samme vilkår som leierne av lignende kraftmengder under samme forhold.

Eieren har rett til å forlange et varsel av 1 år for hver gang kraft uttas.

19.

Departementet kan under særlige omstendigheter gi en vannfalls- eller brukseier, som ikke er medeier i reguleringsanlegget, tilladelse til å benytte driftsvann, som er innvunnet ved reguleringen mot en årlig godtgjørelse til reguleringsanleggets eier. Denne godtgjørelse skal i tilfelle av tvist fastsettes av departementet etter innstilling fra Vassdragkommisjonen.

20.

Reguleringsanleggets eier plikter å treffe sådanne anordninger i vassdraget samt å avgi vann i sådan utstrekning, at den almindelige ferdsel og fløtning forulempes så lite som mulig ved reguleringen. Spørsmålet om hvilke forføininger han skal treffe avgjøres i tilfelle av tvist ved skjønn.

Skade eller ulempe på ferdselen eller fløtningen, som ikke på denne måte avhjelpes blir å erstatte overensstemmende med reguleringslovens § 16.

21.

Reguleringsanleggets eier underkaster sig de bestemmelser som til enhver tid måtte bli truffet av vedkommende regjeringsdepartement til kontroll med overholdelsen av de opstilte betingelser.

De med kontrollen forbundne utgifter

erstattes det offentlige av reguleringsanleggets eier.

22.

Alle heftelser som hviler på anlegget faller bort når og i den utstrekning dette i henhold til reguleringskonsesjonen går over til staten etter postene 1 eller 2 eller begge.

23.

Reguleringskonsesjonen skal tinglyses i de tinglag hvor anlegget er beliggende. Et utdrag av konsesjonen skal tinglyses som heftelse på de eiendommer eller bruk i vassdraget, for hvilke reguleringen kan medføre forpliktelser.

Man har efter omstendighetene funnet å kunne undlate å betinge godtgjørelse en gang for alle. Videre har kommisjonen trodd det å være overflødig å opstille krav om midler til almindelig virksomhet m. v. og forsamlingslokale, jfr. lovens § 12, 4. Det samme gjelder vilkår om fattigfond efter § 12, 7. Endelig har man anset det upåkre- vet å forlange sikkerhetsstillelse efter § 12, 16, da det er kommuner som står for foretagendet.»

Departementet skal bemerke:

Den skade og ulempe, som vil bevirkes ved heromhandlede reguleringsforetagende antas efter de foreliggende opplysninger å være av mindre betydning sammenlignet med fordelene derved. Ved den planlagte 12 m.s opdemning av Hafstadvatn opplyses et areal på ca. 964 mål å bli satt under vann, herav utgjøres dog kun ca. 36 mål av dyrket mark, resten angis å være myr spredt be- vokset med furu.

Almene interesser vil ikke berøres ska- delig i nevneverdig grad ved reguleringen.

Kraftinnvinningen ved reguleringen ut- gjør ca. 1 700 nat. hk. uten døgnregulering.

Man finner således med Vassdragkom- misjonen å kunne anbefale meddelt regule- ringstillatelse i det vesentlige efter den fremlagte plan.

Andragendet har været bekjentgjort på anordnet måte.

Man forutsetter at departementet i tilfelle vil være bemyndiget til å tillate mindre vesentlige endringer i planen.

Under de foreliggende omstendigheter finner man å måtte anbefale at konsesjonen i tilfelle meddeles Kristiansund kommune.

Herved forutsettes intet å være foregrepet med hensyn til den fremtidige ordning av elektrisitetsforsyningen i vedkommende distrikt. Forsåvidt det måtte bli bestemt, at Skar kraftanlegg skal overtas av en sammenslutning av kommuner, vil reguleringskonsesjonen ha å følge vannfallet.

Man har utarbeidet et utkast til reguleringsbetingelser, der er vedtat av Kristiansund kommune tillikemed ovenanførte forutsetninger for konsesjonens meddelelse til Kristiansund.

Man vedlegger utskrift av bystyrets behandling av saken.

Utkastet til betingelser er overensstemmende med de i den senere tid meddelte konsesjoner på kommunale reguleringer.

Forsåvidt angår vannfall, som tilhører norske kommuner, vil man anbefale reguleringskonsesjonen git på ubegrenset tid. For private vannfallseiere er foreslått en konsesjonstid av 50 år.

Man har ikke funnet grunn til å opta bestemmelse om innløsning før konsesjonstidens utløp, da vedkommende lovbestemmelse etter Justisdepartementets fortolkning alene finner anvendelse på tidsbegrensede reguleringer.

Avgiftene til staten er foreslått satt til 50 øre pr. nat. hk. og til kommuner 20 øre.

Godtgjørelse en gang for alle er etter det oplyste om Hafstadvatnets størrelse ikke foreslått.

I utkastets § 18 er kraftavståelsen til kommuner sat til 10 pct. med adgang til å opta bestemmelsen til revisjon etter 30 års forløp.

I utkastets § 12 har man optatt bestemmelser om plikt for konsesjonæren til å inntre i samarbeide med andre kraftanlegg, når

dette finnes hensigtsmessig av hensyn til den almindelige kraftforsyning.

Utkastet til betingelser er sålydende:

Utkast

til betingelser for tilladelse for Kristiansund kommune til regulering av Skarvassdraget.

1.

Reguleringskonsesjonen gis på ubegrenset tid.

Dersom vannfall, der ikke tilhører staten eller norske kommuner, deltar i reguleringen eller blir medeiere i reguleringsanlegget gjelder konsesjonen for disses vedkommende i 50 år fra konsesjonens datum. Ved konsesjonstidens utløp tilfaller disse vannfallseieres andeler i reguleringsanlegget staten uten vederlag.

Reguleringskonsesjonen kan ikke overdras uten Kongens samtykke.

Det utførte reguleringsanlegg eller andel deri kan ikke avhendes, pantsettes eller gjøres til gjenstand for arrest eller utlegg uten i forbindelse med vannfall i samme vassdrag nedenfor anlegget.

Anlegget må ikke nedlegges uten statsmyndighetenes samtykke.

2.

For den økning av vannkraften, som ved reguleringen tilflyter eiere av vannfall eller bruk i vassdraget skal disse erlegge følgende årlige avgifter:

Til staten kr. 0,50 pr. naturhestekraft.

Til de amts-, herreds- og bykommuner, som Kongen bestemmer kr. 0,20 pr. naturhestekraft.

Økningen av vannkraften beregnes med utgangspunkt i vassdragets lavvannføring før reguleringen, som ansettes til 0,1 m.³. Ved beregningen av økningen, forutsettes det, at magasinet utnyttes på en sådan måte, at vannføringen i lavvannsperioden blir så jevn som mulig. Hvad der skal ansees som den ved reguleringen innvundne økning av vannkraften, avgjøres med bindende virk-

ning av departementet etter innstilling av Vassdragkommissjonen.

Plikten til å erlegge de ovenfor omhandlede avgifter inntreder etterhvert som den ved reguleringen innvundne vannkraft tas i bruk.

3.

Nærmere bestemmelser om betalingen av avgifter etter post 2, og kontroll med vannforbruket samt angående avgivelse av kraft, jfr. post 18 skal forsåvidt de ikke er fastsatt av Kongen, med bindende virkning for hvert enkelt tilfelle fastsettes av vedkommende regjeringsdepartement etter innstilling fra Vassdragkommissjonen.

4.

Arbeidet må fullføres innen en frist av 7 år efterat koncessionen er gitt.

I fristen medregnes ikke den tid, som på grunn av overordentlige tildragelser (vis major), streik eller lockout har været umulig å utnytte.

5.

Arbeidet skal utføres ved funksjonærer og arbeidere som har norsk innfødsrett eller statsborgerrett.

Koncessionæren skal ved bygning og drift av anlegget bruke norsk arbeide og norsk materiell forsåvidt dette kan fåes like godt, tilstrekkelig hurtig og for en pris, som ikke med mere enn 10 — til — procent overstiger den pris, hvortil materiell kan fåes fra utlandet.

Vedkommende departement kan tilstede undtagelse fra disse regler, når særegne hensyn gjør det påkrevet.

6.

Forsikring tegnes fortrinsvis i norske selskaper, hvis disse byr like fordelaktige betingelser som utenlandske.

7.

Arbeiderne må ikke pålegges å motta varer istedetfor penger som vederlag for arbeide eller pålegges nogen forpliktelse med hensyn til innkjøp av varer (herunder dog ikke sprengstoff, verktøi og andre arbeids-

materialer). Verktøi og andre arbeidsredskaper, som utleveres arbeiderne til benyttelse, kan bare kreves erstattet, når de bortkastes eller ødelegges og da bare med deres virkelige verdi beregnet efter, hvad de har kostet koncessionæren med rimelig fradrag for slitasje ved utleveringen. Hvis koncessionæren holder handelsbod for sine arbeidere, skal nettooverskuddet efter revidert årsregnskap anvendes til almennyttigt øiemed for arbeiderne. Anvendelsen fastsettes efter samråd med et av arbeiderne opnevnt utvalg, som i tilfelle av tvist kan forlange saken forelagt for vedkommende regjeringsdepartement til avgjørelse.

Koncessionæren skal være ansvarlig for at hans kontraktører oppfyller sine forpliktelser overfor arbeiderne ved anlegget.

8.

Koncessionæren er forpliktet til å rette sig efter de bestemmelser, som vedkommende regjeringsdepartement gir til motarbeidelse av drukkenskap og smughandel med berusende drikk blandt den befolkning, som er knyttet til anlegget.

9.

Koncessionæren er forpliktet til efter nærmere bestemmelse av medisinalstyrelsen å skaffe arbeiderne den til enhver tid nødvendige lægehjelp og å holde et for øiemedet tjenlig sykehus med isolasjonslokale og tidsmessig utstyr.

Koncessionæren er forpliktet til å erstatte det offentlige utgiftene ved forsterket politiopsyn.

10.

Koncessionæren er i fornøden utstrekning forpliktet til på rimelige vilkår og uten beregning av nogen fortjeneste å skaffe arbeiderne og funksjonærene sunt og tilstrekkelig husrum efter nærmere bestemmelse av vedkommende regjeringsdepartement.

Koncessionæren er ikke uten vedkommende regjeringsdepartements samtykke berettiget til i anledning av arbeidstvistigheter å opsi arbeiderne fra bekvemmeligheter eller hus leiet hos ham. Uenighet om hvorvidt

opsigelse skyldes arbeidstvist avgjøres med bindende virkning av departementet.

11.

Koncessionæren er forpliktet til i den utstrekning som amtsveistyret bestemmer, å erstatte utgiftene til vedlikehold og istandsættelse av offentlige veier, broer og kaier, hvor disse utgifter blir særlig øket ved anleggsarbeidet. Veier, broer og kaier, som koncessionæren anlegger, skal stilles til fri avbenyttelse for almenheten, forsåvidt departementet finner, at dette kan skje uten vesentlige ulemper for anlegget.

Koncessionæren skal ombygge veier, broer og kaier, hvor dette nødvendiggjøres ved reguleringen. Videre skal han utføre de foranstaltninger, som amtsveistyret finner nødvendige for såvidt mulig å avhjelpe skade og ulempe, som for almenheten måtte opstå på is- og vinterveier.

12.

Koncessionæren plikter på egen bekostelse av vedkommende departement og på vilkår som dette fastsetter å samarbeide med andre kraftanlegg, når dette finnes hensiktsmessig av hensyn til den almindelige kraftforsyning. Kraftstasjon og ledningsnett skal efter nærmere bestemmelse av vedkommende departement utføres således, at anlegget kan sammenslutes og drives under ett med andre lignende kraftanlegg.

Koncessionæren plikter på egen bekostning å foreta de forandringer av anlegget, som måtte finnes påkrevet av hensyn til sådant samarbeide. Bestemmelse herom treffes av departementet. Der tages ved avgjørelsen størst mulig hensyn til anleggets økonomiske forhold.

13.

Koncessionæren plikter å forelegge vedkommende departement detaljerte planer med fornødne opplysninger, beregninger og omkostningsoverslag vedkommende reguleringsanlegget samt beskrivelse av den hittil utførte del. Arbeidet kan ikke fremmes videre før departementet har approbert såvel

det som er utført som planene for det som gjenstår. Anlegget skal utføres på en solid måte. Dets utførelse såvelsom dets senere vedlikehold og drift undergis offentlig tilsyn. De hermed forbundne utgifter utredes av anleggets eier.

14.

Ved damanlegget skal der tillates truffet militære foranstaltninger for sprengning i krigstilfelle, uten at anleggets eier har krav på godtgjørelse eller ersatning for de herav følgende ulemper eller innskrenkninger med hensyn til anlegget eller dets benyttelse. Anleggets eier må uten godtgjørelse finne sig i den bruk av anlegget som skjer i krigstid.

15.

Vannslipningen skal foregå overensstemmende med et reglement, som Kongen på forhånd utferdiger. En norsk statsborger, som vedkommende departement godtar, skal forestå manøvreringen. Ekspropriasjonsskjøn kan ikke påbegynnes, før manøvreringsreglementet er fastsatt.

16.

Reguleringsanleggets eier skal efter nærmere bestemmelse av departementet utføre de hydrologiske iakttagelser, som i det offentlige interesse finnes påkrevet og stille det innvundne materiale til disposisjon for det offentlige. Den tillatte opdemningshøide og den tillatte laveste tapningsgrense betegnes ved et fast og tydelig vannstandsmerke, som det offentlige godkjenner.

Kopier av alle karter, som koncessionæren måtte la opta i anledning av anlegget, skal tilstilles Norges Geografiske Opmåling med opplysning om, hvordan målingene er utført.

17.

Eieren skal uten vederlag for det utførte anlegg finne sig i enhver yderligere regulering i vedkommende vassdrag, som ikke forringer den tillatte regulerings effekt.

18.

De vannfalls- og brukseiere, som benytter sig av det ved reguleringen innvundne driftsvann, er forpliktet til å avgi til den eller de kommuner, derunder også amtskommuner, som departementet bestemmer, efterhvert som utbygning skjer, inntil 10 pct. av den for hvert vannfall innvundne økning av kraften (beregnet som angitt i post 2). Staten forbeholdes rett til å erholde inntil 5 pct. av kraften.

Når 30 år er forløpet fra koncessionens meddelelse kan de kommuner hvis interesser berøres av reguleringen uanset den ovenfor betingede procent for kraftavgivelse og uten hinder av den foran fastsatte begrensning med Kongens samtykke, efterhvert som kraft blir ledig, kreve avgitt fra de av vassdragets vannfall, der tilhører norske kommuner, yderligere kraft såvidt fornødent til å dekke deres eget behov eller til å forsyne deres innvånere med kraft til lys, varme, gårdsdrift, håndverk eller småindustri.

Kraften avgis i den form, hvori den produseres. Elektrisk kraft uttas efter departementets bestemmelse i kraftstasjonen eller fra fjernledningen eller fra ledningsnettet. Avbrytelse eller innskrenkning av leveringen, som ikke skyldes vis major, streik eller lockout, maa ikke skje uten departementets sådanne anordninger at den almindelige

Kraften leveres efter en maksimalpris beregnet på å dekke produksjonsomkostningene — deri innbefattet 6 procent rente av anleggskapitalen — med tillegg av 20 procent. Maksimalprisen fastsettes ved overenskomst mellem vedkommende departement og koncessionæren eller i mangel av overenskomst ved skjønn. Denne fastsettelse kan såvel av departementet som av koncessionæren forlanges revidert hvert 5te år. Hvis eieren leier ut kraft, og kraften til kommune eller stat kan uttas fra kraftledning til nogen av leietagerne, kan kommunen eller staten i ethvert tilfelle forlange kraften avgitt til samme pris og på samme vilkår som leierne av lignende kraftmengder under samme forhold.

Eieren har rett til å forlange et varsel av 1 år for hver gang kraft uttas.

19.

Departementet kan under særlige omstendigheter gi en vannfalls- eller brukseier, som ikke er medeier i reguleringsanlegget, tilladelse til å benytte driftsvann, som er innvunnet ved reguleringen mot en årlig godtgjørelse til reguleringsanleggets eier. Denne godtgjørelse skal i tilfelle av tvist fastsettes av departementet efter innstilling fra Vassdragkommisjonen.

20.

Reguleringsanleggets eier plikter å treffe sådanne anordninger at den almindelige ferdsel og fløtning forulempes så litet som mulig ved reguleringen. Spørsmålet om hvilke forføyninger han skal treffe, avgjøres i tilfelle av tvist ved skjønn.

Skade eller ulempe på ferdselen som ikke på denne måte avhjelpes, blir å erstatte overensstemmende med reguleringslovens § 16.

21.

Reguleringsanleggets eier underkaster sig de bestemmelser, som til enhver tid måtte bli truffet av vedkommende regjeringsdepartement til kontroll med overholdelsen av de opstilte betingelser.

De med kontrollen forbundne utgifter erstattes det offentlige av reguleringsanleggets eier.

22.

Alle heftelser, som hviler på anlegget, faller bort, når og i den utstrækning dette i henhold til reguleringskoncessionen går over til staten efter post 1.

23.

Reguleringskoncessionen skal tinglyses i de tinglag, hvor anlegget er beliggende. Et utdrag av koncessionen skal tinglyses som heftelse på de eiendommer eller bruk i vassdraget, for hvilke reguleringen kan medføre forpliktelser.

Man tillater sig således å

innstille:

Det tillates i medhold av lov av 14de desember 1917 om vassdragreguleringer Kristiansund kommune å foreta regulering av Skarvassdraget i Tingvoll ved 12 m.s opdemning og 2 m.s senkning av Hafstadvann i det vesentlige overensstemmende med fremlagt plan og på de i Arbeidsdepartementets foredrag av 12te mai 1919 inntatte betingelser.

6. Storbross Træsliperi m. fl.

(Fornyelse i henhold til vassdraglovens § 69 av tillatelse til regulering av Strandefjorden og Øiangen i Valdres.)

Jfr. IV nr. 8.

Kgl. resol. av 6te juni 1919.

Ved kgl. resol. av 18de august 1916 er det bestemt:

«1. Det tillades Storbross Træsliperi m. fl. bruk i Bæga og Drammenselven å foreta en regulering av Strandefjorden og Øiangen i Valdres i det vesentlige overensstemmende med fremlagt plan med de endringer, som er nevnt i Arbeidsdepartementets foredrag av 18de august 1916, på de betingelser som er foreslått i samme foredrag.

2. Skjønn og takster, som foretagendet måtte foranledige, blir at utføre av mænd, opnevnt av Kongen.»

Man vedlegger et avtrykk av det til grunn for den anførte resolusjon liggende foredrag, hvortil man tillater sig å henvise.

Når kongelig tilladelse til vassdrags farbargjørelse, sjøers uttapning, kanalers, demningers eller vannledningers anlegg m. v. er meddelt, må ifl. vassdraglovens § 69 det anordnede skjønn tilstevnes innen 1 år fra resolusjonens avgivelse, idet i motsatt fall foretagendet ikke kan iverksettes, forinnen ny tilladelse er erhvervet. Denne bestemmelse er ved reguleringsloven av 4de

august 1911 § 25 også gjort anvendelig på ekspropriasjoner i henhold til samme reguleringslovs § 15.

Den Storbross Træsliperi m. fl. bruk meddelte reguleringstilladelse blev avgitt i henhold til loven av 4de august 1911 og er således undergitt bestemmelsen i vassdraglovens § 69.

Fra de regulerende bruk er der til departementet inngitt et andragende, datert 11te mai 1919 om at ovennevnte resolusjon må bli fornyet.

Dette andragende skal hitsettes:

«De regulerende bruk maa ekspropriere grund til damvogterbolig ved Øiangsosen, i hvilken anledning det saavidt skjønnes er nødvendig at erholde ekspropriationstilladelsen fornyet.

Til at utføre ekspropriationstaksten foreslaaes benyttet mænd fra Østre Slidres utvalg over skjøns- og takstmænd, at opnævne og sorenskriveren i Valdres, istedetfor de av Kongen i sin tid opnævnte skjøns- og takstmænd, fordi disse bor saa langt undav og omkostningerne — hvis disse skal utføre taksten — vil bli rent uforholdsmæssige i forhold til værdien av det, som skal eksproprieres.

Paa de regulerende bruks vegne tillater jeg mig herved ærbødigst at ansøke om:

At den ved kongelig resolution av 18de august 1916 i henhold til reguleringsloven av 4de august meddelte tilladelse for Storbross Træsliperi m. fl. til at regulere Øiangen fornyes overensstemmende med § 69 i lov om vassdragenes benyttelse m. v. av 1ste juli 1887 til erhvervelse av fornøden grund til damvogterbolig, dog saaledes, at de derved foranledigede skjøn ikke blir at utføre av mænd opnevnt av Kongen.

Der henvises til lignende ansøking for Randsfjords regulerings vedkommende, avgjort ved kongelig resolution av 24de mars 1916, jfr. det ærede departements skrivelse til foreningen til Randsfjords regulering, datert 1ste april 1916, j.-nr. 470 — 1916 H.

Nærværende andragende bedes godhetsfuldt avgjort snarest mulig. — Regule-

ringsanlegget er paa det nærmeste færdig til at tas i bruk.»

Man har gitt vassdragdirektøren anledning til å avgi en erklæring i saken, datert 24de mai s. a. Denne erklæring er sålydende:

«I anledning av det kongelige departements skrivelse av 15de mai 1919 skal jeg tillate mig å meddele, at der fra min side intet haves å innvenne mot fornyelse av den ved kongelig resolusjon av 18de august 1916 givne tilladelse til å regulere Øiangen av hensyn til ekspropriasjon av tomt for damvokterbolig. — Heller ikke kan vassdragdirektøren finne grunn til å motsette sig at ekspropriasjonen fremmes med skjønnsmenn opnevnt av sorenskriveren i Valdres fra Østre Slidres skjønnsutvalg.»

Departementet skal bemerke, at man efter det av ansøkeren anførte med vassdragdirektøren vil anbefale den ved kgl. resol. av 18e august 1916 hjemlede ekspropriasjonsrett fornyet i det ansøkte øie med.

Da det kun er spørsmål om å erverve et grunnareal av ubetydelig størrelse til damvokterbolig, finner man at erstatningens størrelse må kunne fastettes av menn opnevnt av vedkommende sorenskriver av det almindelige utvalg, idet der ikke antas å utkreves nogen spesiell kyndighet hos skjønnsmennene.

Man tillater sig således å

innstille:

At den ved kgl. resol. av 18de august 1916 i henhold til reguleringsloven av 4de august 1911 meddelte tilladelse for Storbross Træsliperi m. fl. i Bagna og Drammenselven til å foreta en regulering av Strandefjorden og Øiangen i Valdres fornyes overensstemmende med § 69 i lov om vassdragenes benyttelse m. v. av 1ste juli 1887 til ervervelse av fornøden grunn til damvokterbolig, dog således at de derved foranledigede skjønn ikke blir å utføre av menn opnevnt av Kongen.

7. Trondhjems kommune.

(Regulering av Selbusjøen m. fl. sjøer).

Kgl. resol. av 6te juni 1919.

Stortinget har under 3die august 1918 ved behandling av innstilling fra Skog- og vassdragkomiteen om koncession for Trondhjems kommune paa regulering av Selbusjøen fattet følgende beslutning:

«Stortinget samtykker i at Trondhjems kommune faar koncession til aa regulere Selbusjøen».

Angaaende denne beslutning tillater man sig aa henwise til den for Stortinget fremsatte kgl. proposition i saken, St.prp. nr. 190 for 1918, til ovennevnte innstilling, Innst. S. LVII for s. a. samt til St.forh. for s. a. s. 2589—94, av hvilke dokumente avtryk vedlægges.

Stortinget har intet hat aa bemerke til de i propositionen opstillede betingelser for koncessionen.

Som det vil sees er der i utkastets § 23 i. f. bestemt, at forsaavidt angaar den del av kraftavståelsen til kommuner, som overstiger 10 pct., skal der ved koncessionens meddelelse fastsettes en tidsfrist, innen hvilken avgivelse av kraft maa forlanges samt varsles for anleggets eier. Krav som fremkommer senere kan alene forlanges imøtekommet efterhvert som kraft blir ledig. Spørsmålet om fastsettelse av saadan tidsfrist og varselsfrist har gjennom fylkesmannen været forelagt vedk. herredsstyrer og fylkestinget i Sør-Trøndelag. Med skrivelse fra fylkesmannen av 1ste mai 1919 har man mottat de begjærte uttalelser. Fylkesmannens nevnte skrivelse er saalydende:

«I skrivelse fra det kgl. departement av 2den oktober 1918 har departementet anmodet mig om efter forhandling med vedkommende interesserte kommuner aa fremkomme med forslag til tidsfrist, innen hvilken begjæring fra vedkommende kommuner om avgivelse av kraft utover 10 pct. av kraftinnvinningen maa være fremkommet, samt om varsel til anleggets eier.

Saken har i denne anledning været fore-

lagt Trondhjem, Strinda, Klæbu, Tiller, Selbu og Tydal kommuner samt fylkeskommunen.

Jeg vedlægger de avgivne uttalelser, hvorav vil fremgaa:

At Trondhjem foreslaar som lengste tidsfrist for begjæring om avstaaelse av elektricitet 2 aar fra koncessionens meddelelse og som minste varselsfrist 3 aar.

Strinda foreslaar begjæringsfristen sat til 12 aar fra reguleringsanleggets fullførelse, og at fristen betydelig forlenges, hvis der skal regnes fra koncessionens meddelelse. Varselsfristen foreslaaes sat til 3 aar.

Klæbu og Tiller sætter begjæringsfristen til 4 og varselsfristen til 3 aar, dog saaledes, at kraft ikke skal kunne kreves levert før 7 aar efter at koncessionen er gitt. Der er ikke uttrykkelig sagt, fra hvilken tid fristen skal regnes; men jeg har oppfattet uttalelsen derhen, at der er ment fra reguleringskoncessionens meddelelse, hvilket jeg har faat bekrefte ved konferanse med ordføreren i Klæbu.

Selbu uttaler, at spørsmålet for herredet er av mindre betydning paa grunn av særøverenskomst med Trondhjem, men finner de av Trondhjem foreslaaede frister rimelige.

Tydal har ikke funnet grunn til aa uttale sig.

Sør-Trøndelag fylkesting har i møte den 11te f. m. uttalt sig for en begjæringsfrist av 12 aar fra regulerings fullførelse og en varselsfrist av 2 aar.

Driftsbestyreren ved Trondhjems elektricitetsverk har derhos avgitt en erklæring, hvori han bl. a. fremholder, at reguleringsanlegget vil bli saa kostbart, at det vil være ruinerende for anleggets eier, hvis der ikke straks skaffes avsetning for den elektricitet, som innvinnes ved reguleringen. Under hensyn hertil, og at reguleringen skal være fullført innen 7 aar fra koncessionen, finner han, at den lengste frist, som kan oppstilles for begjæringen av elektricitet utover de 15 %, blir 4 aar fra koncessionen, og at der bør gis minst 3 aars varsel.

Som det av uttalelserne vil sees, er der

en betydelig forskjell i opfatningen av spørsmålet om, innen hvilken frist begjæringen om elektrisk kraft maa være avgitt — fra 2 aar efter reguleringskoncessionens meddelelse og inntil 12 aar efter regulerings fullførelse, og jeg har vanskelig for å oppgjøre mig en bestemt mening om, hvor lang begjæringsfrist man under vurdering av hensynet saavel til kraftanleggets eier som kommunerne forsvarligen kan fastsette. At den av Trondhjem foreslaaede begjæringsfrist 2 aar fra reguleringskoncessionen er altfor kort anser jeg dog givet.

Idet jeg gaar ut fra, at der intet kan være til hinder for, at begjæringsfristen settes forskjellig for de forskjellige kommuner, og at der saaledes specielt ikke forsaavidt angaar Klæbu og Tiller er grunn til aa sette en lengere begjæringsfrist, enn de selv foreslaar, antar jeg, at man for disse kommuner kan bli staaende ved den av dem foreslaaede frist 4 aar fra reguleringskoncessionens meddelelse.

For Selbu og Tydal synes spørsmålet aa være av mindre betydning, og jeg antar, at man her kan sette den samme frist som for Klæbu og Tiller.

Anderledes stiller saken sig forsaavidt angaar Strinda og fylkeskommunen, som har foreslaaet en betydelig længere frist, og det maa medgis, at der for disse kommuner og især for fylkeskommunen er hensyn, som gjør en rummeligere frist paakrevet. Jeg skulle dog tro, at man vilde gaa for langt ved aa sette en saa lang begjæringsfrist som 12 aar fra regulerings fullførelse, uten at jeg nu finner aa kunne uttale mig om, hvor lang fristen under hensyntagen til anleggets eier forsvarligen kan fastsettes. Utgangspunktet for fristen bør saavidt skjønnes være reguleringskoncessionens meddelelse.

Varselsfristen antar jeg bør settes til minst 3 — kanske helst 4 aar i ethvert fall, hvor begjæringsfristen er satt rummelig.»

De i skrivelsen paaberopte bilag vedlægges.

I skrivelse til fylkesmannen i Sør-Trøndelag av 12te mai s. a. anførte man, at depar-

tømentet hadde under overveielse å anbefale de omhandlede frister fastsat saaledes:

For 20 pct. av den til kommuner betingede kraft maa begjæring om avstaaelse være fremsat innen en frist av 5 aar fra konseksjonens datum og for 15 pct. innen 15 aar derefter. For de resterende 10 pct. til kommunene og statens 5 pct. gjelder ingen frist for fremsettelse av begjæring. Man anmodet samtidig fylkesmannen om aa innhente en uttalelse i saken fra fylkets elektrisitetskomite.

Med paategningskrivelse av 21de mai s. a. har man mottat saken tilbake fra fylkesmannen, som anfører at saken blev behandlet i elektrisitetskomiteen den 20de mai s. a. Komiteen enedes om aa slutte sig til departementets forannævnte frister for begjæring om avstaaelse av kraft.

Varselsfristen antok komiteen kunde settes til 3 aar.

Departementet vil anbefale, at de i konseksjonsbetingelsernes § 23 omhandlede frister for fremsettelse av begjæring om kraftavstaaelse til kommuner utover 10 pct. fastsettes saaledes som foran nevnt. Den varselsfrist, som anleggets eier har krav paa, vil man med fylkets elektrisitetskomite anbefale fastsat til 3 aar.

Med hensyn til planen for Selbusjøens regulering har Stortinget sluttet sig til den i proposisjonen foreslaatte endring, hvorefter opdemningen om sommeren inntil utgangen av september ikke maa overstige almindelig sommervandstand, cote 160,8, før regulering av fjellsjøene er gjennomført og tapningstunnellerne for senkning av Selbusjøen iorden.

Som det vil sees uttaler vedk. Stortingskomite, at den er enig i, at der bør bli git tillatelse til regulering av de mindre sjøer i Selbu (Straasjøen, Børsjøen, Dragstsjøen og Sørungen) hvorom der er kommet henstilling fra Trondhjems elektricitetsverks vedkommende, jfr. den som bilag til Innst. S. LVII trykte skrivelse.

Disse magasiner omfattes av den foreliggende plan, som har været forelagt de lokale myndigheter og andre interesserte til

uttalelse. De var ogsaa medtat ved reguleringsandragendets bekjendtgjørelse.

De med andragendet innsendte planer vedlegges.

Det fremgaar av Selbu herredstyres uttalelse i anledning av reguleringsandragendet, at de nevnte smaasjøers regulering vil være av betydning for senkning av flommene i Selbusjøen.

Ifølge reguleringsandragendet eksisterer der for Børsjøens, Dragstsjøens og Sørungens vedkommende dammer, som benyttes til regulering.

For Dragstsjøens og Sørungens vedkommende er der ved kgl. resolusjon av 5te juli 1918 bestemt at de derværende fløtningsdammer blir aa anvende til regulering av vannføringen i Nidelven i forbindelse med den ved nevnte resolusjon besluttede midlertidige statsregulering av Selbusjøen. Man henviser herom til vedlagte avtryk av Meddelte vassdragkoncessjoner V, hvor vedkommende foredrag vil finnes inntat s. 39 ff.

Den foreliggende plan for den fullstendige regulering av vassdraget forutsetter følgende tappehøider i de omhandlede sjøer:

Børsjøen	5,5 m.
Dragstsjøen	5,0 «
Sørungen	6,0 «
Straasjøen	24,0 «

De tilsvarende magasiner blir paa henholdsvis 5, 20, 25, og 45 mill. m.³, som agtes utnyttet til opnaaelse av størst mulig kraftydelse i fallene nedenfor Selbusjøen. Fallhøidene i de omhandlede vassdrag ovenfor Selbusjøen er iflg. opplysninger i planen ikke nytbare uten forsaavidt angaar fallhøiden nedenfor Straasjøen, hvor der efter regulering vil kunne opnaaes ca. 4700 nat.hk.

Med hensyn til skadevirkningerne ved omhandlede reguleringer bemerkes:

Den utvidede regulering av Børsjøen, Dragstsjøen og Sørungen agtes iverksat ved senkning, saaledes at derved ingen yderligere grunn settes under vann. For Straasjøens vedkommende er der planlagt opdemning paa 21 m. og senkning 3 m. Ved

opdemningen opplyses ca. 3,7 km.² grunn aa blir sat under vann. Grunnen angis aa bestaa av beiteland, kratskog og for en mindre del slaatteland, og eies for den alt overveiende del av Trondhjems elektricitetsverk, og det øvrige av Selbu prestegaard og lensmannen i Selbu.

Departementet antar efter det foreliggende, at skaden og ulempene ved omhandlede reguleringer vil bli av mindre betydning sammenlignet med fordelene derved. Man finner saaledes aa kunne anbefale, at Trondhjems kommune i forbindelse med koncession vedkommende Selbusjøen ogsaa meddeles tillatelse til aa regulere de 4 mindre sjøer innen Selbu overensstemmende med den fremlagte plan.

Man forutsetter at departementet i tilfelle vil være bemyndiget til aa tillate mindre vesentlige endringer i planen saavel forsaavidt angaar Selbusjøen som de øvrige sjøer.

Reguleringsbetingelsene antas aa burde være de samme for de nevnte mindre sjøer som for Selbusjøen.

Med den foran omhandlede endring i § 23 i f. blir betingelsene saalydende:

Utkast

til betingelser for Trondhjems kommunes regulering av Selbusjøen, Straasjøen, Børsjøen, Dragtsjøen og Sørungen.

1.

Reguleringskoncessionen gis paa ubegrenset tid.

Dersom vannfall der ikke tilhører staten eller norske kommuner deltar i reguleringen eller blir medeiere i reguleringsanleggene gjelder koncessionen for disses vedkommende i femti aar fra koncessionens datum.

Ved koncessionstidens utløp tilfalder disse vannfallseieres andele i reguleringsanleggene staten uten vederlag.

Reguleringskoncessionen kan ikke overdras. De utførte reguleringsanleg eller andel deri kan ikke avhendes, pantsettes eller gjøres til gjenstand for arrest eller utlegg

uten i forbindelse med vannfall i samme vassdrag nedenfor anlegget.

Anleggene maa ikke nedlegges uten statsmyndighetenes samtykke.

2.

I det 40de aar efterat koncessionen er git, skal staten kunne innløse anleggene. Benytter staten sig ikke herav skal den i det 10de aar derefter ha samme adgang og saaledes videre hvert 10de aar. Bestemmelsen om innløsning maa være meldt reguleringsanleggenes eier 5 aar i forveien. Innløsningssummen blir at beregne saaledes, at grundstykker og rettigheter samt vannbygningsarbeider og hus betales med, hvad de bevislig har kostet ved erhvervelsen, mens annet tilbehør innløses for den tekniske værdi efter skjøn paa statens bekostning.

Forsaavidt angaar andele av reguleringsanleggene der paa innløsningstiden maatte tilhøre andre enn staten og norske kommuner blir i innløsningssummen å gjøre fradrag for amortisation i 50 år av grunnstykker, rettigheter, vannbygningsarbeider og hus.

Anleggene skal ved innløsningen være i full driftsmessig stand. Hvorvidt så er tilfelle, avgjøres i tilfelle av tvist ved skjøn av uvillige menn på statens bekostning.

Koncessionæren pligter på sin bekostning å utføre, hvad skjønnet i så henseende måtte bestemme.

3.

For den økning av vannkraften, som innvindes ved reguleringen skal der erlægges følgende årlige avgifter:

Til staten kr. 0.50 pr. naturhestekraft.

Til de amts-, herreds- og bykommuner, som Kongen bestemmer, kr. 1,00 pr. naturhestekraft.

Økningen berègnes med utgangspunkt i vassdragets lavvannføring før reguleringen, som nedenfor Selbusjøen ansettes til 12 m.³ pr. sekund. Ved beregning av økningen forutsettes det, at magasinene utnyttes på en sådan måte, at vannføringen i lavvannspeperioden blir så jevn som mulig. Hvad der

skal ansees som den ved reguleringen innvunne økning av vannkraften, avgjøres med bindende virkning av departementet etter innstilling fra Vassdragkommissionen.

Pligten til å erlegge de ovenfor omhandlede avgifter inntreer etterhvert som den ved reguleringen innvunne vannkraft tas i bruk.

4.

For den i punkt 3 omhandlede økning av vannkraften skal der erlegges en godtgjørelse en gang for alle til staten av kr. 2,00 for hver ved reguleringen innvunnen naturhestekraft. Godtgjørelsen blir å erlegge etterhvert som den ved reguleringen innvunne vannkraft tas i bruk.

5.

Nærmere bestemmelser om betalingen av avgifter etter post 3, godtgjørelse etter post 4 og om kontroll med vannforbruket samt angående avgivelse av kraft, jfr. post 23, blir forsåvidt de ikke er fastsat av Kongen, med bindende virkning for hvert enkelt tilfelle å gi av vedkommende regjeringsdepartement etter innstilling fra Vassdragkommissionen. Avgifter og godtgjørelsen har samme pantessikkerhet som skatter på fast eiendom og kan inndrives på samme måte som disse.

6.

Koncessionæren pligter før arbeidet påbegyndes å forelegge vedkommende departement detaljerte planer med fornødne opplysninger, beregninger og omkostningsoverslag vedkommende reguleringsanleggene og de i Selbusjøens tilløp fornødne forbygnings- og reguleringsarbeider, saaledes at arbeidet ikke kan iverksettes før planene er approbert av vedkommende departement. Anleggene skal utføres på en solid måte. Deres utførelse saavel som deres senere vedlikehold og drift undergis offentlig tilsyn. De hermed forbundne utgifter utredes av anleggenes eier.

7.

Arbeidet må påbegyndes inden en frist av 2 år, efterat koncessionen er git og fullføres innen en yderligere frist av 5 år.

I fristerne medregnes ikke den tid, som på grunn av overordentlige tildragelser (vis major) streik eller lockout har været umulig å utnytte.

8.

Arbeidet skal såvidt mulig utføres ved funksjonærer og arbeidere, som har norsk innfødsret eller statsborgerret.

Norsk arbeide og norsk materiel anvendes forsåvidt dette kan fåes like godt, tilstrækkelig hurtig og for en pris, som ikke med mere end 10 — ti — procent overstiger den pris, hvortil materiel kan fåes fra utlandet.

Vedkommende departement kan tilstede undtagelse fra disse regler, når særegne hensyn gjør det påkrævet.

9.

Forsikring tegnes såvidt mulig i norske selskaper, hvis disse byr like fordelagtige betingelser som utenlandske.

10.

Arbeiderne må ikke pålegges å motta varer istedetfor penger som vederlag for arbeide eller pålegges noen forpligtelse med hensyn til innkjøp av varer (herunder dog ikke sprengstof, verktøi og andre arbeidsmaterialer). Verktøi og andre arbeidsredskaper, som utleveres arbeiderne til benyttelse, kan bare kreves erstattet, når de bortkastes eller ødelægges og da bare med deres virkelige værdi beregnet efter hvad de har kostet koncessionæren med rimelig fradrag for slitasje. Hvis koncessionæren holder handelsbod for sine arbeidere, skal nettooverskuddet efter revideret årsregnskap anvendes til almennyttig øiemed for arbeiderne. Anvendelsen fastsættes efter samråd med et av arbeiderne opnevnt utvalg, som i tilfelle av tvist kan forlange saken forelagt for vedkommende regjeringsdepartement til avgjørelse.

Koncessionæren skal være ansvarlig for, at hans kontraktører opfylder sine forpligtelser overfor arbeiderne ved anlægget.

11.

Koncessionæren er forpligtet til å rette

sig etter de bestemmelser, som vedkommende regjeringsdepartement gir til motarbeidelse av drukkenskap og smughandel med berusende drik blandt den befolkning, som er knyttet til anlegget.

12.

Såfremt særskilt politiopsyn i anledning av arbeidenes utførelse av det offentlige finnes nødvendig, plikter koncessionæren å utrede utgiftene derved.

13.

Koncessionæren skal, når arbeidet påbegynnes, stille til rådighet inntil kr. 15 000,00 til almindennende virksomhet blandt arbeiderne og til geistlig betjening efter vedkommende departements nærmere bestemmelse. I dette øiemed er koncessionæren, såfremt vedkommende departement forlanger det og efter dettes nærmere bestemmelse, forpliktet til ved arbeidets påbegyndelse å sørge for midlertidig forsamlingslokale til bruk for arbeiderne og den øvrige til anlegget knyttede befolkning.

14.

Koncessionæren er forpliktet til efter nærmere bestemmelse av medicinalstyrelsen å skaffe arbeiderne den til enhver tid nødvendige lægehjelp og å holde et for øiemedet tjenlig sykehus med isolasjonslokale og tidsmessig utstyr.

15.

Koncessionæren er i fornøden utstrekning forpliktet til på rimelige vilkår og uten beregning av nogen fortjeneste å skaffe arbeiderne og funktionærene sundt og tilstrekkelig husrum — alt efter nærmere bestemmelse av vedkommende regjeringsdepartement.

Koncessionæren er ikke uten vedkommende regjeringsdepartements samtykke berettiget til i anledning av arbeidstvistigheter å opsi arbeiderne fra bekvemmeligheter eller hus leiet hos ham. Uenighet om hvorvidt opsigelse skyldes arbeidstvist avgjøres med bindende virkning av departementet.

16.

Koncessionæren er forpliktet til efter avgjørelse av vedkommende departement å erstatte vedkommende fattigkommune dens utgifter til fattigunderstøttelse av de ved anleggene ansatte arbeidere og deres efterlatte.

17.

Koncessionæren er forpliktet til, i den utstrækning som amtsveistyret bestemmer, å erstatte utgiftene til vedlikehold og istandsettelse av offentlige veier, broer og kaier, hvor disse utgifter antas å bli særlig øket ved anleggsarbeidet. Veier, broer og kaier, som koncessionæren anlegger, skal stilles til fri avbenyttelse for almenheten, forsåvidt departementet finder, at dette kan ske uten vesentlige ulemper for anlegget.

Koncessionæren skal ombygge veier, broer og kaier, hvor dette nødvendiggjøres ved reguleringen. Videre skal han utføre de foranstaltninger, som amtsveistyret finder nødvendig for såvidt mulig å avhjelpe skade og ulempe, som for almenheten måtte opstå på is- og vinterveier.

Amtsveistyrets avgjørelse kan innankes for departementet.

18.

Koncessionæren plikter i den utstrekning departementet måtte forlange å anlegge og drive fiskeutklekningsanstalter i vassdraget. Planer og nærmere bestemmelser herfor fastsettes av departementet.

19.

Ved damanlegget skal der tillates truffet militære foranstaltninger for sprengning i krigstilfelle, uten at anleggets eier har krav på godtgjørelse eller erstatning for de herav følgende ulemper eller innskrenkninger med hensyn til anlegget eller dets benyttelse. Anleggets eier må uten godtgjørelse finde sig i den bruk av anlegget, som sker i krigsøiemed.

20.

Reguleringsdammen skal manøvreres overensstemmende med et reglement, som

Kongen på forhånd utfærdiger. Norsk statsborger, som vedkommende departement godtar, skal forestå manøvreringen. Ekspropriationsskjøn kan ikke påbegyndes, før manøvreringsreglementet er fastsat.

21.

Reguleringsanleggets eier skal efter nærmere bestemmelse av departementet utføre de hydrologiske iagttagelser, som i det offentlige interesse finnes påkrevet, og stille det innvunne materiale til disposisjon for det offentlige. Den tillatte opdemningshøide og den tillatte laveste tapningsgrense betegnes ved faste og tydelige vannstandsmerker, som det offentlige godkjenner.

Kopier av alle karter, som koncessionæren måtte la opta i anledning av anlegget, skal tilstilles Norges Geografiske Opmåling med opplysning om, hvordan målingerne er utført.

22.

Eieren skal uten vederlag for det utførte anlegg finne sig i enhver yderligere regulering i vedkommende vassdrag, som ikke forringer den tillatte regulerings effekt, og han skal vederlagsfrit avgi fornødent driftsvann til mulige senere kanalanlegg for statens regning.

23.

Til den eller de kommuner, derunder også amtskommuner, som departementet bestemmer, kan der efterhvert som utbygning sker, kreves avgit inntil 45 pct. av den for hvert vannfall innvunne økning av kraften (beregnet som angit i post 3). Staten forbeholdes ret til å erholde inntil 5 pct. av kraften beregnet på samme måte.

Kraften avgis i den form, hvori den produceres. Elektrisk kraft uttas efter departementets bestemmelse i kraftstasjonerne eller fra fjernledningen eller fra ledningsnettet. Avbrytelse eller indskrenkning av leveringen, som ikke skyldes vis major, streik eller lockout, må ikke skje uten departementets samtykke.

Kraften skal leveres efter en maksimalpris beregnet på å dekke produksjonsomkost-

ningene — deri innbefattet 6 pct. rente av anlegskapitalen — med tillegg av 20 pct. Herunder regnes med gjennomsnit for samtlige samme vannfallseier tilhørende vannkraftsanlegg. Maksimalprisen fastsettes ved overenskomst mellem vedkommende departement og koncessionæren eller i mangel av overenskomst ved skjøn. Denne fastsettelse kan såvel av departementet som av koncessionæren forlanges revidert hvert 5te år. Hvis eieren leier ut kraft og kraften til kommune eller stat kan uttas fra kraftledningen til noen av leietagerne, kan kommunen eller staten i ethvert tilfelle forlange kraften avgit til samme pris og på samme vilkår som leiere av lignende kraftmengder ved koncessionærens anlegg under samme forhold.

Eieren har for levering av indtil 10 pct. kraft til kommunerne og 5 pct. til staten, ret til å forlange et varsel av 1 år for hver gang kraft uttas. For levering av yderligere kraft til kommuner kan eieren forlange et varsel av 3 år.

For 20 pct. av den til kommuner betingede kraft må begjæring om avståelse være fremsatt innen en frist av 5 år fra koncessionens datum og for 15 pct. innen 15 år derefter.

Krav som senere måtte fremkomme kan alene forlanges imøtekommet efterhvert som kraften blir ledig.

For de resterende 10 pct. til kommunerne og statens 5 pct. gjelder ingen frist for fremsettelse av begjæring.

24.

Reguleringsanleggets eier plikter å treffe sådanne anordninger ved anlegget og i tilfelle i vassdraget nedenfor dette samt å avgi vann i sådan utstrekning, at den almindelige færdsel og fløtning forulempes så litet som mulig ved reguleringen. Spørsmålet om hvilke forføininger han skal treffe, avgjøres i tilfelle av tvist ved skjøn.

Skade eller ulempe på færdselen eller fløtningen, som ikke på denne måte avhjelpes, blir å erstatte overensstemmende med reguleringslovens § 16.

25.
Reguleringsanleggets eier underkaster sig de bestemmelser som til enhver tid måtte bli truffet av vedkommende regjeringsdepartement til kontrol med overholdelsen av de opstilte betingelser.

De med kontrollen forbundne utgifter erstattes det offentlige av reguleringsanleggets eier.

26.
Alle heftelser, som hviler på anlegget, faller bort, hvis og når staten i henhold til post 2 innløser anlegget.

27.
Reguleringskoncessionen skal tinglyses i de tinglag hvor anlegget er beliggende. Et utdrag av koncessionen skal tinglyses som heftelse på de eiendommer eller bruk i vassdraget, for hvilke reguleringen kan medføre forpligtelser.

Man vil senere avgi innstilling om fastsettelse av manøvreringsreglementer.

Man tillater sig således å

innstille:

Det tillates i medhold av lov av 14de desember 1917 om vassdragreguleringer Trondhjems kommune å foreta regulering av Selbusjøen i det vesentlige overensstemmende med fremlagt plan, dog således, at opdemningsgrensen om sommeren inntil utgangen av september blir cote 160,8 inntil fjellsjøene er regulert og tappetunnellerne ved utløpet av Selbusjøen er i orden.

Videre tillates det Trondhjems kommune å regulere Straasjøen, Børsjøen, Dragstjøen og Sørungen i samme vassdrag i det vesentlige overensstemmende med fremlagt plan.

Nærværende tilladelser meddeles på de i Arbeidsdepartementets foredrag av 6te juni 1919 inntatte betingelser.

Vassdragkoncessjoner -- 4

8. Treschow-Fritzøe
(Leie av inntil 6000 el. hk. fra Tinfos Papirfabrik)

Egl. resol. av 27de juni 1918.
Fra høiesteretsadvokat Gerh. Holm, Larvik, er til departementet innkommet et andragende, datert 11te september 1918, om tilladelse for Skiensfjordens kommunale kraftselskap og firmaet Treschow-Fritzøe til at leie elektrisk kraft fra Tinfos Papirfabrik.

Av andragendet hitsettes følgende:

Paa grund av de ekstraordinære forhold, der paa den ene side har lagt store hindringer iveien for en fortsat utbygning og paa den anden side øket kraftkonsumet i en uanet grad, har Skiensfjordens kommunale kraftselskap og firmaet Treschow-Fritzøe (ansvarlig eneindehaver godseier F. M. Treschow) paa anden maate søkt at skaffe kraft tilveie til dækning av behovet.

I dette øiemed har det lykkedes at opnaa en overenskomst med Tinfos Papirfabrik om leie av et kvantum paa ca. 6000 hk. for et tidsrum av inntil 7 aar til likelig fordeling mellem kraftselskapet og Treschow-Fritzøe i de første 2 aar og senere for kraftselskapets utelukkende disposition.

Den nærmere tekniske anordning saavel som kontraktsforholdets detaljer fremgaar av en fra ingeniørfirmaet Nissen og von Krogh indsendt ansøking med bilag paa vegne av Skiensfjordens kommunale kraftselskap om tilladelse til å bygge en elektrisk kraftledning fra Tinfos kraftstation til kraftledningen ved Aarlifos.

For kraften skal betales en pris av kr. 55,00 pr. hk. pr. aar, hvortil kommer tapet ved overføringen samt utgifter til overførslen (kraftledning m. v.).

I henhold til lov nr. 16 av 14de desember 1917 § 22 tillader jeg mig herved paa Skiensfjordens kommunale kraftselskaps og firmaet Treschow-Fritzøes vegne at ansøke om koncession paa den nævnte kraftleie.

For det tilfælde, at der skulde reises spørsmaal om avgift efter ovennævnte

lovs § 23, post 4 vil jeg ikke undlate at bemerke følgende:

Skienfjordens kommunale kraftselskap er en sammenslutning av kommuner, hvorfor dette selskap formentlig må være fritatt for enhver avgift.

Hvad Treschow-Fritzøe angaar skal jeg oplyse at den leiede kraft skal overlates til de forskjellige kommuner med hvem firmaet har indgaaet kontrakt. Da disse kun betaler Treschow-Fritzøe en pris av kr. 40,00—60,00 pr. hk. pr. aar og den nu anskaffede kraft kommer paa adskillig over kr. 60,00 pr. hk., tør jeg henstille til det ærede departement i dette tilfælde ikke at gjøre krav paa nogen avgift.

Da det i realiteten er til kommunerne, kraften leies, kunde jo ogsaa saken i tilfælde ordnes paa den maate, at en eller flere av disse direkte leier kraften av Tinfos Papirfabrik og faar tillatelse av Treschow-Fritzøe til at benytte hans ledninger. I saa fald vil der efter loven ikke kunne bli spørsmål om nogen avgift.»

Man vedlegger avskrift av den i andragendet påberopte ansøknings om tillatelse til å bygge vedkommende kraftledning samt avtryk av to kontrakter, den ene mellem Tinfos Papirfabrik og Treschow-Fritzøe, den annen mellem Treschow-Fritzøe og Skienfjordens kommunale kraftselskap.

Det fremgår av disse kontrakter at forholdet er ordnet på den måte at Treschow-Fritzøe gjennom den førstnevnte kontrakt står som leier av kraften overfor Tinfos Papirfabrik og gjennom den annen har forpliktet sig til å overlate Skienfjordens kommunale kraftselskap en så stor del av kraften, som kraftselskapet har behov for, dog ikke utover en halvpart, medmindre Treschow-Fritzøe finner å ha kraft tilovers.

Fra 1ste oktober 1921 overdras dog den hele kraftmengde til kraftselskapet. Overdragelsen skjer på samme betingelser og til samme priser som fastsatt i Treschow-Fritzøe's kontrakt med Tinfos Papirfabrik.

Saken har været behandlet av Vassdragkommissjonen i møte den 6te og 7de

november 1918, hvor der ifølge skrivelse av 11te s. md. blev tilført protokollen bl. a. følgende:

Der foreligger i nærværende sak såvidt skjønnes 2 spørsmål, det ene gjælder tilladelse for Treschow-Fritzøe til å leie kraft fra Tinfos Papirfabrik, det annet tilladelse for Treschow-Fritzøe til å overdra kraft til Skienfjordens kommunale kraftselskap. Disse 2 spørsmål hører dog således sammen, at de må sees og avgjøres i sammenheng.

Kommisjonen bemerker at adgangen til kraft for tilfredsstillelse for almenhetens forsyning i traktene omkring Skien er meget knapp. Man henviser i denne forbindelse til kommisjonenes uttalelse angående bortleie av kraft til Dalen, Portland Cement, datert 15de december 1917. Enhver bestrebelse for å øke energitilførslen fortjener derfor å støttes. Seet i lys herav bør man stille sig imøtekommende til nærværende andragende. Kommisjonen vilde ansette det heldigere om leien kunde ha foregått direkte fra Tinfos Papirfabrik til Skienfjordens kommunale kraftselskap, men har heller ingen særlig bemerkning å gjøre til det valgte arrangement, når tilladelsen bare gis i sådanne former, at man har visshet for at energien kommer kraftselskapet til gode. For dette øiemed foreslås at man ikke bare innskrenker sig til å samtykke i at kraften overdras nevnte selskap, men direkte betinger at så skal skje. Til de øvrige vilkår som antas å burde opstilles overfor en eventuel tilladelse for Treschow-Fritzøe til å leie kraft av Tinfos Papirfabrik skal man komme tilbake nedenfor.

Da kommuner ifølge erhvervslovens § 22 ikke trenger konsesjon for leie av kraft og Skienfjordens kommunale kraftselskap er dannet ved sammenslutning av kommuner behøver nevnte selskap formentlig ikke nogen tilladelse til å få energi av Treschow-Fritzøe og nogen betingelser herfor bli der følgelig heller ikke spørsmål om.

Av betingelser som antas å burde opstilles overfor Treschow-Fritzøes leie fra Tinfos nevner man leietiden som overens-

stemmende med kontraktens § 7 bør utløpe 15de oktober 1923.

For bedømmelse av avgiftsspørsmålet må man ha for øie at det vannfall, som leverer kraften ikke er konsedert og at det bare for en meget liten del er belagt med reguleringsavgift, nemlig kun forsåvidt angår Mårvamsreguleringen. Videre er å ta i betraktning, at fallet er gunstig såvel hvad beliggenhet som utbygningsomkostninger angår. Disse omstendigheter taler for å pålegge avgift. På den annen side må det erindres, at leieren uten nogen fortjeneste straks skal levere endel og fra 1ste oktober 1921 den hele energimengde til Skiensfjordens kommunale kraftselskap, der som nevnt antagelig ikke trenger nogen konsesjon og derfor heller ikke kan pålegges nogen avgift. Under disse omstendigheter er det ikke rimelig å betinge nogen avgift for det som skal leveres til nevnte kraftselskap. Spørsmålet blir da bare om der er grunn til å kreve avgift for tiden inntil 1ste oktober 1921 for den del av kraften som Treschow-Fritzøe ikke skal leie bort til nevnte selskap. Kommisjonen har været i nogen tvil herom. Efter ansøkerens opplysning om at den leiede kraft skal overlates til de forskjellige kommuner med hvem firmaet har inngått kontrakt til sådanne priser at han såvidt skjønnes ikke vil kunne opnå nogen fortjeneste, og det desuten gjelder en ganske kort leietid finner man efter omstendighetene å kunne innstille på at der ikke i nærværende tilfelle betinges nogen avgift.

Da kraften efter det foreliggende skal brukes til almindelig elektricitetsforsyning ligger det nær å anta, at vilkår om kraftavståelse til kommunene var overflødig. Det er imidlertid ikke utelukket at den kommune, hvori vannfallet ligger trenger energi, jevnfør ovenstående bemerkning om, at den ikke har utfått sig om andragendet. Man peker videre på, at lovens bestemmelse om kraftavståelse, jfr. dens § 23,5 antagelig må optas som et påbud og at den kraftmengde som efter Mårelvsreguleringen skal avstås er meget liten. Kommisjonen har i henhold hertil opstillet vilkår om at inntil 10 pct. av

den leiede kraft skal kunne kreves levert til kommuner. Som forholdene ligger an har man ikke funnet å burde foreslå kraftavgivelse til staten, se post 7 nedenfor.

Forøvrig henvises til nedenstående forslag til

Betingelser:

1. Tilladelsen gjelder inntil 15de oktober 1923.

2. Den erhvervede energi overdras Skiensfjordens kommunale kraftselskap overensstemmende med den mellem konsesjonæren og nevnte kraftselskap under inngåede leiekontrakt. Forøvrig kan den erhvervede energi ikke overdras videre uten samtykke av vedkommende departement.

3. Forsåvidt konsesjonæren anvender energien til bedrift som ved røk, giftige gasser eller på annen måte virker skadelig på omgivelsene, skal vedkommende departement, såfremt det av almene hensyn finner føie dertil, anerkjennes som rett saksøker i anledning av mulige overtredelser av nabolovgivningen.

4.

Konsesjonæren skal ved bygning og drift av anlegget bare bruke arbeidere og funksjonærer, som har norsk innfødsrett eller statsborgerrett.

5. Vedkommende departement kan tilstede undtagelse fra denne regel, når spesiell fagkunnskap eller øvelse eller lignende hensyn gjør det nødvendig eller særlig ønskelig.

For hver dag nogen i strid med foranstående bestemmelser er i konsesjonærens tjeneste, erlegges til statskassen en løpende mulkt stor inntil kr. 50,00 — femti kroner — for hver person.

6. For hver dag nogen i strid med foranstående bestemmelser er i konsesjonærens tjeneste, erlegges til statskassen en løpende mulkt stor inntil kr. 50,00 — femti kroner — for hver person.

7. For hver dag nogen i strid med foranstående bestemmelser er i konsesjonærens tjeneste, erlegges til statskassen en løpende mulkt stor inntil kr. 50,00 — femti kroner — for hver person.

8. For hver dag nogen i strid med foranstående bestemmelser er i konsesjonærens tjeneste, erlegges til statskassen en løpende mulkt stor inntil kr. 50,00 — femti kroner — for hver person.

9. For hver dag nogen i strid med foranstående bestemmelser er i konsesjonærens tjeneste, erlegges til statskassen en løpende mulkt stor inntil kr. 50,00 — femti kroner — for hver person.

10. For hver dag nogen i strid med foranstående bestemmelser er i konsesjonærens tjeneste, erlegges til statskassen en løpende mulkt stor inntil kr. 50,00 — femti kroner — for hver person.

11. For hver dag nogen i strid med foranstående bestemmelser er i konsesjonærens tjeneste, erlegges til statskassen en løpende mulkt stor inntil kr. 50,00 — femti kroner — for hver person.

12. For hver dag nogen i strid med foranstående bestemmelser er i konsesjonærens tjeneste, erlegges til statskassen en løpende mulkt stor inntil kr. 50,00 — femti kroner — for hver person.

13. For hver dag nogen i strid med foranstående bestemmelser er i konsesjonærens tjeneste, erlegges til statskassen en løpende mulkt stor inntil kr. 50,00 — femti kroner — for hver person.

14. For hver dag nogen i strid med foranstående bestemmelser er i konsesjonærens tjeneste, erlegges til statskassen en løpende mulkt stor inntil kr. 50,00 — femti kroner — for hver person.

15. For hver dag nogen i strid med foranstående bestemmelser er i konsesjonærens tjeneste, erlegges til statskassen en løpende mulkt stor inntil kr. 50,00 — femti kroner — for hver person.

Konsesjonæren skal ved bygning og drift av anlegget bruke norsk materiell, forsåvidt dette kan fåes like godt, tilstrekkelig hurtigt og for en pris, som ikke med meté

10. — ti prosent overstiges den pris, hvortil materialet kan fås fra utlandet. I tilfelle av tvist herom avgjøres spørsmålet av departementet.

5. Vedkommende departement kan tilstede undtagelse fra regelen om bruken av norsk materiell, når særegne hensyn gjør det påkrevd.

For overtredelse av den i nærværende post omhandlede bestemmelse erlegger selskapet for hver gang efter avgjørelse av departementet en mulkt av inntil 15 — femten — procent av verdien. Mulkten tilfaller statskassen.

6.

Forsikring tegnes fortrinnsvis i norske selskaper hvis disse byr like fordelaktige betingelser som utenlandske.

7.

Konsesjonæren er forpliktet til å avgi inntil 10 pct. av den leiede kraft til de kommuner, derunder også amtskommuner, som Kongen bestemmer.

Kraften leveres til samme pris og på samme vilkår som efter leiekontrakten gjelder for konsesjonæren og kan forlanges uttatt efter departementets bestemmelse i kraftstasjonen eller fra fjernledningen eller fra ledningsnettets enten dette tilhører konsesjonæren eller vannfallets eier.

Hvis departementet finner denne pris å være vesentlig høiere, enn om den var beregnet overensstemmende med reglen i lov nr. 16 av 14de desember 1917 dens § 2 post 12, tredje avsnitt, første punktum, kan det forlanges, at prisen fastsettes ved skjønn, hvis departementet og konsesjonæren ikke blir enige om prisen.

Forårsaker kraftens uttagelse av ledningen økede utgifter, bæres disse av den, som uttar kraften. Avbrytelse eller innskrenkning av leveringen, som ikke skyldes vis major, streik eller lockout, må ikke skje uten departementets samtykke.

Konsesjonæren har rett til å forlange et varsel av 1 år for hver gang kraft uttas.

8.

Arbeiderne må ikke pålegges å motta varer istedenfor penger som vederlag for arbeide eller pålegges nogen forpliktelse med hensyn til innkjøp av varer (herunder dog ikke sprengstoff, verktøi og andre arbeidsmaterialer). Verktøi og andre arbeidsredskaper, som utleveres arbeiderne til benyttelse, kan bare kreves erstattet, når de bortkastes eller ødelegges, og da bare med deres virkelige verdi beregnet efter, hvad de har kostet konsesjonæren med rimelig fradrag for alistasje ved utleveringen. Hvis konsesjonæren holder handelsbod for sine arbeidere, skal nettooverskuddet efter revidert årsregnskap anvendes til almennyttig øiemed for arbeiderne. Anvendelsen fastsettes efter samråd med et av arbeiderne opnevnt utvalg, som i tilfelle av tvist kan forlange saken forelagt for vedkommende regjeringsdepartement til avgjørelse.

Konsesjonæren skal være ansvarlig for at hans kontraktører oppfyller sine forpliktelser overfor arbeiderne ved anlegget.

9.

Konsesjonæren må ikke uten samtykke fra vedkommende regjeringsdepartement inngå i nogen overenskomst til kunstig forhøielse av prisene her i riket på de produkter, som frembringes ved energien. Heller ikke må elektrisk energi avgis til utlandet uten tilladelse av Kongen.

10.

Konsesjonæren underkaster sig de bestemmelser, som til enhver tid måtte bli truffet av vedkommende regjeringsdepartement til kontroll med overholdelsen av de opstilte betingelser. Departementet kan til utøvelse av denne kontroll ansette en kontrollør, som overensstemmende med en av departementet utferdiget instruks skal ha adgang til de kontrollmidler, som ansees nødvendige.

De med kontrollen forbundne utgifter erstattes det offentlige av konsesjonæren.

18.

Overtredelse bestemmelserne i postene 2, 9 eller 10 er den ved nærværende resolusjon meddelte tilladelse bortfalt, og konsesjonæren underkastet bestemmelsene i lov om erhvervelse av vannfall, bergverk og annen fast eiendom av 14de desember 1917, §§ 31 og 32.

Da det opplyses at Treschow-Fritzøe er ansvarlig eiendomshaver av firmaet, bortfaller antagelig de i lovens § 23 punkt 1 omhandlede betingelser når det gjelder konsesjon for selskaper.

Man har som forholdene ligger an undlatt å opstille vilkår om motarbeidelse av drukkenskap, geistlig betjening m. v., lægehjelp, sykehus og politi, jfr. lovens § 2,5 og 2,6. Det samme gjelder vilkårene i § 2,8 om istandsettelse av veier og broer samt om fond, § 2,9.

Da leietiden er ganske kort og der ikke kan skjønnes å være særlige behov for vilkår om husrum m. v., jfr. lovens § 2,7 har man funnet å kunne sløife den ellers vanlige betingelse herom.»

Departementet vil anbefale at der i medhold av kap. IV i lov av 14de desember 1917 om erhvervelse av vannfall m. v. meddeles firmaet Treschow-Fritzøe konsesjon på den ansøkte kraftleie.

Forsåvidt angår Skiensfjordens kommunale kraftselskap, der er dannet ved sammenslutning av utelukkende kommuner, antar man med Vassdragkommissionen, at dette ikke tiltrenger nogen konsesjon på sin kraftleie.

For konsesjonen til Treschow-Fritzøe vil man anbefale oppstillet følgende betingelser, som er vedtatt av firmaet.

1.

«Tilladelsen gjelder inntil 15de oktober 1925.

2.

Den erhvervede energi overgår til Skiensfjordens kommunale kraftselskap over-

enssetningen med den mellom konsesjonæren og kraftselskapet inngåede kraftleiekontrakt. Forøvrig kan den erhvervede energi ikke overdras videre uten bemyndigelse av vedkommende departements Handelsstatistik og konsesjonæren for hver gang erlægge en konsesjonsbøtte av inntil kr. 1000,00 efter vedkommende departements nærmere bestemmelse.

3.

Forsåvidt konsesjonæren anvender energi til bedrift, som ved røk, giftige gasarter eller på annen måte virker skadelig på omgivelsene, skal vedkommende departement, såfremt det av almene hensyn finner føie til å gripe inn, anerkjennes som rett saksøker i anledning av mulige overtredelser av nabolovgivning.

4.

Konsesjonæren skal ved bygning og drift av vedkommende anlegg bare benytte funksjonærer og arbeidere, som har norsk innfødsrett eller statsborgerrett.

Vedkommende departement kan tilstede undtagelser fra denne regel når spesiell fagkunnskap eller øvelse eller lignende hensyn gjør det nødvendig eller særlig ønskelig, likesom departementet kan tillate benyttet fremmede arbeidere, når de har hatt fast bopel her i riket det hele siste år.

For hver dag, som nogen i strid med foranstående bestemmelser er i konsesjonærens tjeneste, erlægges til statskassen en løpende mulkt stor inntil kr. 50,00 — femti kroner — for hver person.

5.

Konsesjonæren forplikter sig til ved bygning og drift av vedkommende anlegg å anvende norsk materiell, forsåvidt dette kan fåes like godt, tilstrekkelig hurtig og for en pris, som ikke overstiger prisen på utenlandsk med mere enn 10 — ti prosent.

I tilfelle av tvist herom avgjøres spørsmålet av departementet.

Vedkommende departement kan til-

steds undtagelser fra regelen om anvendelse av norsk materiell, når særlige hensyn gjør det påkrevet.

For overtredelse av den i nærværende post omhandlede bestemmelse onlegger konsesjonæren for hver gang efter avgjørelse av departementet en mulkt av inntil 15 prosent av verdien. Mulkten tilfaller statskassen.

6.

Forsikring tegnes såvidt mulig i norske selskaper, hvis disse byr like fordelagtige betingelser som utenlandske.

7.

Konsesjonæren er forpliktet til å avgi inntil 10 prosent av den leide kraft til de kommuner, derunder også fylkeskommuner, som Kongen bestemmer.

Kraften leveres til samme pris og på samme vilkår, som efter leiekontrakten gjelder for konsesjonæren og kan forlanges uttatt efter departementets bestemmelse i kraftstasjonen eller fra fjernledningen eller fra ledningsnett.

Forårsaker kraftens uttagelse økede utgifter, bæres disse av den, som uttar kraften. Avbrytelse eller innskrenkning av leveringen, som ikke skyldes vis major, streik eller lockout må ikke skje uten departementets samtykke.

Konsesjonæren har rett til å forlange et varsel av 1 år for hver gang kraft uttas.

Plikten til avgivelse av kraft efter foranstående bestemmelse gjelder ikke likeoverfor de kommuner med hvilke konsesjonæren har inngått kraftleiekontrakter sålenge kommunene får sitt behov tilfredsstillt gjennom disse.

8.

Arbeiderne må ikke pålegges å motta varer istedenfor penger som vederlag for arbeide eller pålegges nogen forpliktelse med hensyn til innkjøp av varer (herunder dog ikke sprengstoff, verktøi og andre arbeidsmaterialer.) Verktøi og andre arbeidsredskaper, som utleveres arbeiderne til be-

nyttelse, kan bare kreves erstattet når de bortkastes eller ødelegges, og da bare med deres virkelige verdi, beregnet efter hvad de har kostet konsesjonæren, med rimelig fra- drag for slitasje ved utleveringen. Hvis konsesjonæren holder handelsbod for sine arbeidere, skal nettooverskuddet efter revidert årsregnskap anvendes til almenntilgjældning for arbeiderne. Anvendelsen fastsettes efter samråd med et av arbeiderne opnevnt utvalg, som i tilfelle av tvist kan forlange saken forelagt for vedkommende regjeringsdepartement til avgjørelse.

Konsesjonæren skal være ansvarlig for, at hans kontraktører oppfyller sine forpliktelser overfor arbeiderne ved anlegget.

9.

Konsesjonæren er forpliktet til å rette sig efter de bestemmelser, som vedkommende regjeringsdepartement gir til motarbeidelse av drukkenskap og smughandel med berusende drikke blandt den befolkning, som er knyttet til anlegget og dets drift.

10.

Konsesjonæren må ikke uten samtykke fra vedkommende departement inngå i nogen overenskomst til kunstig forhøielse av prisene her i riket på elektrisk energi eller på de produkter som frembringes ved energien. Overtredelse herav medfører konsesjonens tap.

11.

Konsesjonæren har å underkaste sig de bestemmelser, som til kontrol med foranstående betingelsers overholdelse måtte bli truffet av vedkommende regjeringsdepartement.

De eventuelle utgifter med kontrollen bæres av selskapet.»

I henhold til det anførte tillater man sig å

innstille:

Det tillates firmaet Treschow-Fritzøe, Larvik, i medhold av kap. IV i lov av 14de

desember 1917 om erhvervelse av vannfall med en kapasitet til 6 000 elektr. hk. fra Finfos Papirfabrik på de i Arbeidsdepartementets færedrag av 27de juni 1919 anførte betingelser

9. Narvik Kommune.

(Regulering av Håkvikvassdraget.)

Kgl. resol. av 20de juni 1919.

Fra Narvik formannskap har man i årene 1913—1915 mottatt flere andragender om tilladelse til regulering av Haakvikvassdraget i Ankenes.

Det første datert 20de august 1913, som går ut på en mindre regulering av Storevann og Nedstevann, blev efterfulgt av andragende av 22de oktober d. å., hvori demehøiderne blev øket noget i begge vann. Dette var stillet subsidizert i forhold til andragende av 20de april 1914, som er støttet til en plan til omtrent fullstendig utjevning av vannføringen. Herunder inngikk en betydelig senkning av Storevann, således at man i dette vann fikk en tappehøide av 11,5 m. — I andragende av 15de februar 1915 opplyses, at såvel Storevann som Nestevann allerede i 1913 blev delvis regulert, og at det ikke antages nødvendig å ha tillatelse til Nestevanns regulering. Heller ikke til en påtenkt regulering av det nedenfor liggende Silvann. For Storevann søkes om tillatelse til å demme til cote 258,50, så reguleringshøiden, som fra 1913 har været 1,6 m. kan økes til 8,6 m. I skrivelse til Nordlands amt av 3dje juli 1915 hevdet departementet i tilslutning til en uttalelse fra vassdragdirektøren, at en eventuel reguleringsstilladelse må omfatte foruten Storevann også Nestevann således, at de allerede utførte reguleringer i disse sjøer gjøres avhengig av kongelig tillatelse.

På grunnlag herav inkom andragende av 30te september 1915, som omfatter såvel den utførte som den påtenkte regulering. Der søkes om snarest mulig og uansett an-

dragendet av 1914 å bli meddelt tillatelse til følgende reguleringer:

Storevann demmes til cote	258,50 m.
Almindelig sommervannstand	254,90 »
Reguleringshøide	3,6 m.
Nedstevann demmes til cote	220,50 »
og senkes	218,00 »
Reguleringshøide	2,50 m.
Silvann demmes til cote	190,50 »
Tidligere ordinær vannstand	187,00 »
Reguleringshøide	3,50 m.

Til belysning av skadespørsmålet er i andragendet oplyst, at der ved opdemning av Storevann fra cote 256,5 til 258,5 sættes under vann ca. 133 mål av eiendom tilhørende private og neppe over 30 mål av statsalmenningen. Av de 133 mål angis den alt overveiende del at være skog og myr, der er dog litt dyrket og noget mere dyrkbar mark iblandt. Ved et i 1915 avholdt voldgifteskjønn sees erstatningen for den jord, som settes under vann ved den økede opdemning, å være ansatt til ca. kr. 26 000,00 og for ulempen ca. kr. 6 400,00, hvilke takster kommunens vedkommende anser for urimelig høie. — Veien langs vannet opplyses å ville bli omlagt av kommunen. Magistraten sees å anta, at vannets benyttelse som ferdssvei ikke vil hindres, og at fisket ikke vil bli nevneverdig skadet. — Angående Nedstevann fremgår det av skjønnsforretning av 2den juni 1913, at der oversvømmes 25 mål jord vesentlig myr. — Ved Silvannet vil der ifølge det seneste andragende settes under vann ca. 39 mål udelukkende myrlendt skogmark. — I sistnevnte skjønnsforretning opplyses, at der ikke foregår fløtning i vassdraget og ferdsl og fiske skulde ifølge andragendet heller ikke ved Nedstevanns og Silvanns regulering bli skadelig berørt.

Kommunen går i det første av de omhandlede andragender ut fra, at vannene anses å være i sin helhet undergitt eiendomsrett, så der ikke blir tale om avgift efter reguleringslovens § 16. Der andrages om fri-

regulering for avgift til staten etter lovens § 18 punkt 1, b, jfr. punkt 6. Videre om, at tilladelsen må meddeles på ubegrenset tid etter lovens § 18 1ste ledd, 3dje punkt. For såvidt avgift til Ankenes fastsettes, bør kommunen om, at den må settes til lovens minimumssats og begrunner dette med, at dette lille anlegg ingen eller ialfall ingen vesentlige ulemper medfører for Ankenes kommune eller dens innvånere.

Ankenes herredsstyre har i møte den 27de mars 1915 avgitt følgende uttalelse:

«Koncessjon anbefales mot at kommunen sikres for tap eller ulempe, idet et ganske betragtelig landområde settes under vann, deriblandt også endel av kommunens veilegeme, og man mener, at et hvert tap eller ulempe for kommunen må bedømmes ved at avholde skjøn, som blir at utføre på koncessionssøkerens bekostning.

«Herredsstyret forbeholder sig ret til at være repræsentert under skjønnet, samt derefter ret til at uttale sig om erstatningen.

«Vedtatt med 12 mot 4 stemmer, som avgaves for et av Schjerven fremsat forslag sålydende:

«Koncessjon anbefales mot, at kommunen i henhold til koncessionsloven sikres mot alle tap og ulemper, som opdemningen måtte forårsake, idet et ganske betragtelig landområde settes under vann, deriblandt også endel av kommunens veilegeme, og man har den opfatning, at ethvert tap eller ulempe for kommunen bedst vil bli bedømt ved skjøn, som må bli at utføre på koncessionssøkerens bekostning.»

Under 15de november s. å. anbefaler herredsstyret enstemmig koncessjon «på samme betingelser, som fastsat for den tidligere byggede kraftstation ved Nedstevann og fjernledning over Ankenesfjeldet, idet herredsstyret forbeholder sig, at kommunen sikres alle interesser og rettigheter, som loven gir adgang til.»

Herredsstyrets krav i forbindelse med kraftledningen m. v. gikk ut på å få sikret sine opsittere kraft til husbruk. — I den ved

kongelig resolusjon av 6te februar 1914 givne tilladelse til anlegg av nevnte kraftoverføringer blev «Narvik kommune forpliktet til at «vgi indtil 5 pct. av den kraftmængde, som til enhver tid føres gjennom ledningen til Ankenes kommune». Leveringsvilkårene er i det vesentlige de samme, som nu vanlig ved erhvervs- og reguleringskoncessjoner, dog således, at Narvik kommune tilkommer et varsel av bare 6 måneder forinden kraft uttas. — Staten var i nevnte koncessjon ikke forbeholdt nogen kraft.

Amtmanden i Nordland har under 19de juni 1915 uttalt følgende:

«Jeg kan ikke anta, at der ved dette reguleringsanlegg gjør sig særlige forhold gjeldende, som skulde betinge uvanlige bestemmelser i koncessionsvilkårene, men må i sin almindelighet anbefale, at koncessjonen meddeles på lempeligste vilkår og for lengst mulig tiderum. Den uttrykkelig nevnte skade på det kommunale veilegeme langs Storevann bør utbedres på den av Amtssingeniøren i skrivelse av 5te mai d. å. antydende måte.»

Amtssingeniøren har ved nevnte anledning anført «at veien i Håkvikdalen er planlagt av amtets veivæsen og bygget efter kommunens foranstaltning med bidrag av amtsveifondet og således må betragtes som bygdevei stående under veivæsenets kontroll.

«Kjøperen bør i henhold til skjøttets post «6 efter min mening erstatte den skade, som ved vannets opdemning vil overgå veien på den måte, at de som følge derav nødvendige omlegninger utføres for Narvik kommunes regning efter plan utarbeidet av veivæsenet, som gis adgang til kontrol under arbeidets utførelse og sluttelig godkjender samme, efter at kommunens vedkommende har hat anledning til at uttale sig.»

Vasdragdirektøren sees under 27de desember f. å. at ha anført blandt annet følgende: «Om størrelsen av kraftøkningen for kommunens provisoriske anlegg i Sillvannsfossen gir de medsendte dokumenter liten opplysning. Det fremgår av en skriftveksel tidligere i år angående Narviks

«Kommune» optagelse av lån for utvidelse av elektrisitetsverket, jfr. min skrivelse av 22de juni d. å. til Departementet, at fallhøyden er 55 m., og at det er tanken å utvide maskineriet fra 820 til 970 hk., altså en økning av 650 hk. Utbygningen inklusiv regulering var anslått til ca. 180 000 kr. Ved den omsøkte regulering opnåes et magasin på ca. 9 mill. m.³ og den tilsvarende regulerte vannføring antas etter det foreliggende å ville dreie sig om 0,9 m.³. Da den naturlige lavvannføring neppe er over 0,3 m.³ skulde økningen bli omkring 0,6 m.³, hvilket siste tal svarer til 330 turbin hk. døgnet og året rundt. Jeg bemerker, at materialet er mangelfuldt så tallene derfor senere må korrigeres.»

Sakens behandling blev fremmet så langt at utkastet til konsesjonsbetingelser var utarbeidet og vedtatt av søkeren. Smidlertid inkom med skrivelse fra amtm. i Nordland av 2den august 1916 et andragende fra Narvik kommune om tillatelse til å fremme reguleringen på grunnlag av en ny plan for vassdragets utbygning, hvorefter vannet skal tas i tunnel fra Nestevand og ut til Beitsfjorden.

Andragendet, det forannevnte av 20de april 1914, er sålydende:

«Paa Narvik kommunes vegne tillater jeg mig herved at andra om tillatelse i henhold til lov om vassdragsreguleringer av 4de august 1911 for Narviks kommune til at regulere Storvandet og Nedstevandet i Haakvikdalen i Ankenæs herred saaledes som nærmere angitt i vedlagte plan av ingeniør Larsen, dateret 11te april 1914 (bilag 16).

For Storvandet forutsættes som det vil sees hævnning til cote 257,5 og sænkning til cote 246,00 — altsaa en reguleringshøide av 11,5 meter. For Nedstevand forutsættes hævnning til 221,00 og sænkning til 218,00, altsaa en reguleringshøide paa 3,0 meter.

Fra Nedstevand agtes vandet ført i tunnel gjennem Ankenæs fjeldet til Beitsfjorden og vassdragets samlede faldhøider nedenfor Nedstevand saaledes utnyttet underet.

Man vedlægger foruten den forannevnte redegjørelse, der indeholder plan for anlaget med forklaringer, omkostningsoverslag, opgave over utnytbare faldhøider samt over størrelsen av den vandkraft som vil kunne tilveiebringes eller utnyttes o. s. v. (reguleringslovens § 6 a, b og f) de paa medfølgende fortegnelse nævnte bilage forøvrig 21 i tallet.

Til belysning av spørsmålet om hvorvidt og i tilfælde i hvilken utstrækning foretagendet kan antas at medføre skade eller ulempe for almene interesser, saasom færsel, fløtning eller fiskeri, forandring av naturforholdene eller lignende henvises til bilag 19, (utskrift av skjønsforretning avholdt 2den juni 1913 og følgende dage.) Vismok er skjønnet avgitt under forutsætning av at elven beholder sit naturlige samlede avløp til Haakvik og under forutsætning av noget lavere dæmningshøide for Storvandet. Noget væsentlig forskjell vil ialfald ikke 1/2 meters høiere opdæmning av dette vand medføre. Arealene som sættes under vand ved Storvandet maa gjennemsnitlig forhøies med 50 pct. til alt. I. under skjønsforretningen. Derimot vil maaske vandets ledning i tunnel til Beitsfjorden kunne øve nogen indflydelse paa fisket i elven nedenfor Nedstevand, men ikke i saadan utstrækning at det kan ansees skadelig for det almene. Man kan heller ikke indse at vandets ledning paa denne maate vil medføre noget for det almene skadelig forandring av naturforholdene. Opdæmningen vil, som ogsaa nævnt under skjønnet, bevirke nogen skade paa bygdeveien gjennem dalen, specielt langs Nedstevand. Herom er forlængst Nordlands amts veivæsen tilskrevet.

Der findes ikke noget fald i vassdraget nedenfor reguleringsanleggene der ikke eies av kommunen.

Kommunen gaar ut fra, at begge vandene maa ansees at være i sin helhet undergit eiendomsret, saa at der ikke blir tale om avgift efter lovens § 16.

Angaaende kommunens eiendomsret til vassdraget med dæmningsrettighet henvises til bilag 11 og 12.

Ansøkerkommunens hjemmelsbrev er vedrørende med dæmningsrettigheter, samt med hensyn til dæmningsrettigheten for Storvandet, tydeligere til bilag 20 og 21, gjenpart av skrivelser fra landbruksdepartementet av 20de mai 1912 og 3dje juni 1913.

Med hensyn til betingelsene for den søkte koncession, tillater man sig at fremholde følgende:

Utkast til manøvreringereglementet vedlægges. (bilag 18).

Avgiften til Ankenæs kommune efter lovens § 12, I, a, bør sættes lavest mulig, idet reguleringen og utbygningen ikke medfører nogen væsentlig ulempe for Ankenæs kommune, men tvertimot skaffer denne et betydelig skatteobjekt og antagelig flere nye skatteydere, idet ialfald endel av verkets tjenestemænd maa ta bopæl i Ankenæs.

Der andrages om fritagelse for avgift til staten efter lovens § 12 punkt I b, jfr. 6.

Videre ansøkes om at tillatelsen meddeles paa ubegrænset tid — efter lovens § 18, 1ste led 3dje punktum.

Det gjøres endelig opmerksom paa, hvad der ogsaa er nævnt i bilag 16 at der foreløbig er utbygget en mindre kraftstation i vassdraget, og at der av reguleringsarbeider i den anledning er utført følgende:

Storvandet hævet til cote 256,5, men ikke sänket.

Nedstevandet er sänket til cote 218,00 og hævet til cote 220,5, hvorom særskilt koncessionsandragende er innsendt 20de august f. a.

Den av ingeniør Per Larssen utarbejdede plan med bilag vedlegges.

I et senere andragende er der søkt om tillatelse til å øke opdemningshøiden i Storevatn til cote 258,5. I anledning av dette andragende har man innhentet en uttalelse fra vassdragdirektøren av 17de november 1916, som er sålydende:

«For at kunne besvare det Kongelige Departements skrivelse av 27de september d. a. har jeg maattet henvende mig til Narvik formandskap efter yderligere opplysninger i saken. Der foreligger som bekjendt mango

andragender uten at det fremgaar hvilken plan kommunen tænker fremmet. Ifr min skrivelse av 2den oktober til formandskapet og dette svar av 10de ds. som begge følger vedlagt. Jeg forstaar svaret saa, at der nu søkes om tilladelse til regulering efter følgende plan.

1. Storevand dæmmes til cote 258,5 m.
sänkes til cote .. 246,0 »

Reguleringshøide 12,5 m.

Alm. sommervandstand for reguleringen er angit at ligge paa cote 254,80.

2. Nedstevand dæmmes til cote .. 221,5 m.
sänkes til cote .. 218,0 »

Reguleringshøide 3,5 m.

Alm. sommervandstand er angit til cote 220,0 m.

3. Silvand dæmmes til cote .. 190,5 »
sänkes til cote .. 187,0 »

Reguleringshøide 3,5 m.

Av formandskapets skrivelse fremgaar videre, at det er tanken at realisere projektet med tunnel gjennom Ankenesfjeldet saasnart man har oparbejdet konsum og reguleringstilladelsen er i orden. — Den omsøkte regulering er delvis gjennomført for at skaffe vand til de provisoriske anlæg i Høibækfossen og Silvandsfossen og arbeidet med resten er saavidt man forstaar sat i gang.

Det samlede magasin blir ved hævnningen og opdæmningscoten en ubetydelighet større end efter den oprindelige plan for hvilken jeg har redegjort i skrivelse av 11te juni 1914. Dengang var paaregnet en regulert vandføring paa 1,85 m.³ ved utløpet av Nedstevand, hvilket i det vel 200 m. høie fald ned til Bøisfjorden skulde gi omkring 4 000 eff.hk. døgnet og aaret rundt eller mer ved varierende belastning. Ved den senere planlagte økning av magasinet faar man litt mere kraft. Det hydrologiske materiale er imidlertid saa litet opplysende, at der vanskelig kan opstilles nogen beregning over, hvor stor tilveksten blir. — Indtil videre vil van-

det bli utnyttet i de omhandlede 2 provisori-
ske anlegg.

Angaaende skadevirkningen henvises bl.
a. til min skrivelse av 11te juni 1914 og Vas-
dragkommissionenes skrivelse av 16de fe-
bruar d. a. Jeg bemerker, at opplysningerne
er litet uttømmende. Saaledes foreligger
saavidt sees intet om virkningen av at Ned-
stevand dæmnes til 221,50 istedetfor 221,0.

Ankenes herredsstyre sees i møte 19de
april d. a. at ha fremholdt, at der maa av-
holdes skjøn over ulemperne «saadan som
i loven fastsat og av advokat Amundsen paa-
pekt» førend herredsstyret kan uttale sig.
Saadant skjøn burde foranstaltet avholdt av
koncessionssøkeren. — Amtmanden bemer-
ker hertil, at han er noget i tvil om, hvad
skjønnen nærmere skal angaa, jfr. hans skri-
velse av 2den august d. a.

Saavidt vassdragdirektøren kan forstaa,
maa det bero paa en misforstaaelse, naar der
i den omhandlede forbindelse tales om skjøn,
idet jo ansøkeren er paa det rene med, at der
trænges tilladelse. Efter min opfatning av
loven har derfor herredsstyret at uttale sig
i realiteten paa grundlag av det som forelig-
ger og den forberedelse, som det selv maatte
finde nødvendig. Hvis det overhodet er nød-
vendig at æske nogen ny uttalelse, skulde
denne antagelig være let at avgi, da saken
ikke er herredsstyret fremmed, jfr. dets utta-
lelse i møte 27de mars 1915.

I møte 4de mai 1917 har Ankenes
formandskap uttalt følgende:

«Herredsstyret har tidligere avgitt utta-
lelse i anledning Narviks koncessionsandra-
gende av 15de februar 1915, hvori dog ikke
androgtes om sänkning av Storevatnet og
heller ikke elvens bortføring gjennom tunnel
til Beisfjorden. Som det vil sees av den do-
kumenterne vedlagte utskrift av beslutnin-
gen i sak nr. 60/1915 ønsket herredsstyret
skjøn avholdt til konstatering av det tap og
den ulempe, som reguleringen maatte foraar-
sake. Naar man allerede for opdæmningens
vedkommende antok skjøn fornøden i hen-
holdt til reguleringslovens § 1 post 1 a, b og

c, skulde man anse dette meget mere paa-
krævet naar en saa betydelig foranstaltning
kommer til som elvens bortføring fra dalstrø-
ket, og dette desuten vistnok vil komme til
at angaa samme §'s bokstav e.

Naar Narvik kommune har henviset til
skjøn som er avgitt i saken vedkommende den
foreløbige midlertidige regulering, maa der
pointeres at skjønnet hadde at lægge til
grund en mindre regulering etter regule-
ringslovens § 1, pkt. 1, og ingen større regu-
lering ved bortledning av elven fra elveleiet.

Skjønnen kan derfor ingenlunde lægges
til grund for Narvik kommunes nuværende
andragende, idet den forholdsvis større regu-
lering av Storevatnet og Nedstevatnet samt
bortføringen, hvad der jo utgjør overmaade
betydelige ting, ikke er tatt i betragtning.

Man anser det avholdte skjøn feilagtig
i væsentlige punkter, og man mener at nye
skjøn vilde faa et ganske andet utfald. Her-
redsstyret antar skjønnet vil finde, at der
lides skade som omhandlet i reguleringslo-
vens § 1, punkt a, b, c og d. Naar elven
tages bort fra sit leie og føres gjennom fjel-
det til havet mellem Ankenes og Narvik, vil
vedkommende opsittere, likesom kommunen i
sin helhet tape paa det. Elven er dalens øne-
ste. Skal nu den tørlægges helt i dalens ne-
derste del paa grund av bortføringen vil da-
len ikke bli til at kjende igjen. Enhver vil
forstaa, hvad et dalføre som dette beliggende
like ved en by med fremtid, og som i sig selv
har betingelser for opdyrkning og bebyg-
gelse og industri vil lide ved at dalens livs-
nerve elven skjæres bort ut av dalen i tun-
nel gjennom fjeldet og havet.

Omkring vatnene vil betydelige dele av
dalens bedste jord, store lag torvstrø samt
brændtorv sættes under vand. Ved en sänk-
ning av Storevatnet vil transportforholdene
over dette samt fisket der lide betydelig av-
bræk. Ved Nedstevand vil den anledning til
indvinding av store arealer myr til dyrkbart
land ved sänkning av vatnet som noksaa let
kan bringes til utførelse være tapt. Beboer-
nes eksistens oppe i dalen vil i det hele van-
skeliggjøres, fremtidsmulighetene avskjæres
dem i meget væsentlig grad. Eiendommene

nele i Haakvik vil synke de værdier og fremtidsmulighetens størrelse. (Det rent statistiske indtryk i naturforholdene efter bortledningen vil gi, vil bidra her til. Følgen vil nemlig bli, at elveleiet vil bli tørt og ligge der gråt og uskjønt. Ved elvens utløp er der flere hundrede metere fjære fra flomvandet og landet er et farløse særlig i vestenveir, som falder like paa fra Vestfjorden. Elvemundingen har før været en god baathavn, den eneste paa flere kilometer, hvor en noksaa stor befolkning er boende. Elvemundingen vil ved bortledning av elven bli gjenmudret av lere.

Allerede den foretagne regulering har skadet fisket og ved bortføringen vil det helt forsvinde.

Det bør ogsaa paapekes, at dalen vil faa en ganske betydelig lavere middeltemperatur ved de store isbassenger, en senere vaar og tidligere høst, koldere vinter og kortere sommer. Avlingen vil let fryse baade paa marken og i hus. I tørre vintre maa beboerne paa tilliggende gaarde ja endog fra Emmenes og Ankenes søke det fornødne vand fra Stor-elven, idet alle andre vandtilsig blir borte. Hele strøket er ved sin beliggenhet indtil byen i fremvekst. Paa Ankenes er allerede industrianlæg begyndt, og beliggenheten indtil byens havner tilsiger, at det i fremtiden vil utvikle sig sterkere og sterkere. Stedet maa derfor sikres sin vandføring fra vandtunnellernes utløp ved Beisfjord. Og hele grænden maa tilsikres let adkomst til sikker vandføring, saafremt elven tages bort fra sit leie.

Det sees av de opstillede planer og beregninger, at kraftmængden blir adskillig større ved at hele elvens faldhøide samles under et ved tunnel til Beisfjord, end om elvens flere mindre fald utbygges i dens nuværende leie. I betragtning av hvad vor nabolommune Narvik saaledes vil vinde ved tunnelprosjektet vil herredsstyret ikke motsætte sig, at der gives koncession paa dette projekt med kraftstation ved Beisfjord inden Ankenes.

Koncessionen maa dog kun indvilges paa de i reguleringslovens §§ 11 og 12 opstillede

betingelser, saaledes, at Ankenes kommune og staten forbeholdes hver 5 pct. efter § 11 punkt 10; saa at Ankenes kommune senere kan faa overlatt statens, og derved faa nok kraft til grænden og videre utvikling, og fremdeles saaledes, at Ankenes kommune faar avgift efter § 12 punkt 1 a saaledes: De første 5 aar 50 øre, de derpaa følgende 5 aar 75 øre og senere 1 krone pr. aar pr. hestkraft.

Narvik kommune paalægges en lempelig avgift efter § 12 punkt 1 b til landfondet, hvorved Ankenes kommune i paakommende tilfælde lettere vil kunne faa bidrag av dette til eventuel utbygning inden herredet. Videre, at samtlige opsittere langs vasdraget sikres, hvad de lovlig og med rimelighet maatte ha krav paa for saavel avstaaelse eller beskadigelse av grund, elvens bortføring fra sit leie eller anden skade, alt efter sakens natur og i henhold til de foreliggende dokumenter.

Der bør gives anledning til at utta kraften paa de steder, hvor det bedst maatte passe for Ankenes kommune.

Med hensyn til distriktets sikring av fornødent vand henvises til hvad ovenfor er nævnt, og som er av den aller største betydning.

Desuten bør Narvik kommune tilpligtes at bekoste og utføre ledningsnettet fra eventuel kraftstation ved Beisfjord til hele grænden omkring vasdraget og paa nærmere vilkaar fastsat av Ankenes kommune.

Ved anlæggets utførelse og drift gaar man ut fra, at bygdens folk som hittil vil bli likeberettiget med Narvik til sysselsættelse.

Naar man vil stille disse krav til Narvik kommune, er det fordi bortledningen volder stor skade og ulempe for dalen, distriktet og herredet, som er en liten og vanskelig stillet kommune, mens Narvik efter at det svenske bolags skatteforhold er ordnet, er en velstillet kommune.

Endelig uttaler man, at ingen koncession bør gives paa ubestemt tid. — Man foreslaar, da det her gjælder en kommune, koncessionstiden sat til 70 aar for at se paa resultaterne og virkningerne.

Da Storevatn delvis ligger i statsalmenning har Narvik kommune søkt Landbruksdepartementet om samtykke til regulering av nevnte vann.

I skrivelser av 7de juni 1913, 19de mars 1915 og 18de april 1916 har Landbruksdepartementet meddelt, at det som representant for statens grunneierinteresser samtykker i regulering av Storevatn under forutsetning av at Narvik kommune faar konsesjon hertil.

Saken har været forelagt Vassdragkommissionen, som har avgitt uttalelse i skrivelser av 16de febr. 1916 og 20de febr. 1918. Av sistnevnte skrivelse hitsettes følgende:

I forbindelse med det i februar 1916 behandlede reguleringsandragende fra Narvik kommune var der angaaende skaden oplyst, at der ved opdæmning av Storevand fra cote 255,5 til 258,5 sættes under vand ca. 133 maal av eiendom tilhørende private og neppe over 30 maal av statsalmenningen. Av de 133 maal angaves den alt overveiende del at være skog og myr, dog med litt dyrket og noget mere dyrkbar mark iblandt. Ved et i 1915 avholdt voldgiftsskjen sees erstatningen for den jord, som sættes under vand ved den økede opdæmning at være ansat til kr. 26 000,00 og for ulempen ca. 6 400,00, hvilke takster kommunens vedkommende anser for urimelig høie. Veien langs vandet opplyses at ville bli omlagt av kommunen. Magistraten sees at anta, at vandets benyttelse som færdselsvei ikke vil hindres, og at fisket ikke vil bli nævneværdig skadet. Angaaende Nedstevand fremgaar det av skjensforretning av 2den juli 1913, at der ved opdæmning til 220,5 oversvømmes 25 maal, og ved opdæmning til 221,0 36 maal væsentlig myr. Ved Silvandet vil der efter det foreliggende sættes under vand ca. 39 maal udelukkende myrlændt skogmark. I sidstnævnte skjensforretning opplyses, at der ikke foregaar fløtning i vasdraget og færdsel og fisket skulde ifølge andragendet heller ikke ved Nedstevands og Silvands regulering bli skadelig berørt.

Kommissionen bemerker, at den nu om-

søkte mere vidtgaaende regulering adskiller sig fra den plan kommissionen behandlet 1916 deri, at Nedstevand dæmmes 1 m. høiere nemlig til cote 221,5 m. samt at Storevand sænkes omkring 9 m. under almindelig sommervandstand. Saavidt man kan se, foreligger der ingen opplysning om skaden ved at dæmme Nedstevand over 221,0. Virkningerne ved den betydelige sænkning av Storevandet kan heller ikke sees at være omhandlet nærmere av ansøkeren.

Kommissionen har fæstet sig ved Ankenes herredsstyres frygt for, at elvemundingen efterhaanden vil bli gjenmudret av lere og derved gjort ubrukelig som baatplads. Videre ved, at vandforsyningen om vinteren foregaar fra elven, og at man i tørre aar endog søker dit fra Emmenes og Ankenes, hvilket sidste sted ifølge kartet ligger ca. 5 km. borte. Tages elven væk, maa man efter herredsstyrets opfatning sikres vand fra tunnellernes utløp i Beisfjorden. Saavidt skjønnes, er det særlig paa disse to punkter, at herredsstyret nærer betænkeligheter. Kommissionen mener, at spørsmålet om adgang til sjøen og adgangen til betryggende vandforsyning for de interesserte gaarder er av saadan betydning, at en eventuel reguleringstilladelse maa gjøres avhængig av, at man ved foranstaltninger saavidt gjørlig ophever mulig skade og ulempe.

Fordelene ved reguleringen repræsenteres av kraftøkningen. Den samlede energi i faldet er ansat til 4 000 eff. hk. døgnet og aaret rundt og det væsentlige herav tilveiebringes ved reguleringen.

De saaledes foreliggende meget sparsomme opplysninger peker i retning av, at de i reguleringslovens § 8 opstillede betingelser for tilladelse er tilstede. Under forutsetning av, at der tilknyttes vilkaar bl. a. angaaende baatplads og vandforsyning saaledes som ovenfor nævnt, finder kommissionen derfor at kunne tilraade andragendet indvilget. Da der saavidt bekjendt endnu ikke er git tilladelse til den foreløbige mindre regulering, bør denne indgaa i det nu behandlede større foretagende, saaledes at det hele avgjøres under ett.

Det vil bemerkes, at hvorvel der i lovens forstand antagelig ikke her er tale om overføring av vand, jfr. dens § 1, anden passus, tør det være et spørsmål om ikke de samme grunde som har ledet til bestemmelse om saadan overføring og som er adskillig strengere end naar det gjælder vanlige reguleringer, burde gjøres gjældende i nærværende tilfælde. I saa tilfælde maatte andragendet efter det foreliggende antagelig bli at avslaa. Selv om saken behandlede som en vanlig regulering mener han, at det er meget betænkelig at gaa med paa tilladelsen, da foretagendet ifølge de meddelte oplysninger maa antages at medføre betydelig skade og ulemper for almenheten. Da imidlertid herredsstyret gaar med paa koncession finder han — under tvil — som ikke lokalkjendt ikke at burde fraraade at andragendet indvilges.

I uttalelsen av februar 1916 angaaende en mindre omfattende regulering, opstillet kommissionen forslag til betingelser. Flertallet (Hugo-Sørensen, Grivi og Valentinsen) anbefalte tilladelsen git for 60 aar, mens et mindretal (Bugge og Bødtker) holdt paa koncession paa ubegrænset tid. Man foreslog videre betinget en avgift til kommunen paa kr. 0,50 pr. naturhk., men fandt efter omstændighetene at kunne sløife avgiften til staten. Man undlot ogsaa at betinge godtgjørelse en gang for alle. Den nu omsøkte store regulering med overføring av vandet til Beisfjorden er saa væsentlig forskjellig fra den man har behandlet tidligere, at kommissionens stilling av den grund maa bli anderledes paa væsentlige punkter.

Kommissionen skal først omtale spørsmålene om reguleringstidens længde og indløsningsret for staten. Efter reguleringslovens § 10, nr. 2 er der adgang til — naar ikke hensynet til andre almene interesser taler imot det — at gi koncession paa ubegrænset tid for vasdrag hvis vandkraft i sin helhet eller for den væsentligste del agtes utnyttet av en norsk kommune til dens eget behov eller til at forsyne dens indvaanere med kraft til lys, varme, gaardsdrift, haandverk eller smaaindustri.

Kommissionen antar, efter det foreliggende at betingelsen for at kunne gi tilladelse paa ubegrænset tid er tilstede i nærværende tilfælde. Man er gaat ut fra, at der efter reguleringslovens § 10 nr. 5 er adgang for staten til om forholdene skulde gjøre det nødvendig at indløse det hele anlag, hvorved den blir sat istand til bl. a. at fremvinge at kraften brukes paa den for almenheten gunstigste maate. Man understreker at det efter kommissionens opfatning er overmaade viktig at staten har midler ihænde hertil. Enkelte av kommissionens medlemmer har næret nogen betænkelighet ved at tilraade koncession paa ubegrænset tid, men har dog fundet at kunne gaa med herpaa under hensyntagen til den betryggelse som indløsningsretten for staten medfører, jfr. posterne 1 og 2 nedenfor.

Avgiften til kommunerne bør, naar det gjælder en fuldstændig regulering av vandføringen og elven skal fjernes fra dalen, bli adskillig større end hvad man foreslog ved den før omsøkte mindre regulering. Kommissionen indstiller paa, at den bestemmes til kr. 2,00 pr. naturhk. Man ser herunder hen til at det efter uttalelse fra Ankenes kommune, som man særlig tænker paa, tør være fare for at der kan opstaa ganske betydelige skader og ulemper for kommunen og som ikke blir gjenstand for erstatning gjennom ekspropriation. Et mindretal (Bugge og Bødtker) stemmer for kr. 1,00, idet de finder at de av flertallet nævnte ekstraordinære forholde er søkt avhjulpede i posterne 18 og 19. Ogsaa til staten bør der nu betinges avgift for regulering, dog finder man, at den efter omstændighetene kan ansættes forholdsvis lavt. Kommissionen anbefaler enstemmig kr. 0,25 pr. naturhk., jfr. post 3 nedenfor.

Godtgjørelse til staten en gang for alle antar man nu som tidligere kan sløifes.

Vedrørende spørsmålet avgivelse av kraft til kommunerne bemerker kommissionen at det efter forholdene maa anses paakrævet at faa betinget noget mere end 10 pct. Den foreslaar 15 pct. Det kvantum, som derved blir disponibelt for kommu-

deres efter det foreliggende 500 à 600 hk. maa antages snarere at være snaut for den del av Ankenes kommune som ligger saaledes til, at det hensigtsmæssig kan gjøre sig nytte av denne kraft. Alene i den til Haakvikvasdraget og vandene liggende grænd er der oplyst at bo mellem 7—800 mennesker. Et mindretal (Bugge og Bøtker) er ikke enig i, at der er saa ekstraordinære forhold tilstede, at man bør gaa over 10 pct. Kommissionen er enstemmig om, at 5 pct. av kraftøkningen bør avgives til staten. Endelig bør der, hvis tilladelsen blir git paa ubegrænset tid betinges adgang til at faa mere kraft til kommunerne naar 30 aar er gaat, jfr. reguleringslovens § 12, nr. 15, femte passus. Man bemerker at kommissionen ikke har kunnet tiltræde Ankenes herredsstyres forslag om, at Narvik skal utføre ledningsnettet. Heller ikke vil man ha uttalt noget om hvorvidt Ankenes kommune skal faa disponere statens andel av kraften. Se forøvrig post 17 i nedenstaaende forslag. Vedrørende de ovenfor nævnte vilkaar om baatplads og vandforsyning henvises til posterne 18 og 19 nedenfor.

Forøvrig antages betingelserne i det store og hele at burde bli de samme som opstillet i februar 1916, dog med endel mindre ændringer, væsentlig av redaktionel art som følge av bestemmelserne i den nye lov. Denne medfører ogsaa endel tillægsbestemmelser. Kommissionen opstiller derfor fuldstændig forslag til reguleringsbetingelser nedenfor. Da arbeidet saavidt skjønnes allerede er paabegyndt, har man formet posterne 5 og 12 under denne forutsetning.

I henhold til ovenstaaende anbefaler Vasdragkommissionen, at der gives Narvik kommune tilladelse til i medhold av lov om vasdragsreguleringer av 14 december 1917 i det væsentlige overensstemmende med den foreliggende plan at regulere Haakvikvasdraget saaledes:

1. Storevand	dømmes til kote	258,5 m.
	sænkes > >	246,0 >
	Reguleringshøide	12,5 m.

2. Nedstevand	dømmes til kote	221,5 m.
	sænkes > >	218,0 >
	Reguleringshøide	3,5 m.
3. Silvand	dømmes til kote	190,5 m.
	sænkes > >	187,0 >
	Reguleringshøide	3,5 m.

Tilladelse foreslaaes git paa følgende

Betingelser:

hvor man til orientering har vedføiet henvisning til de tilsvarende steder i loven.

1. Ube-grænset tid.

Reguleringskoncessionen gives for ubegrænset tid. (§ 10,2).

Reguleringskoncessionen kan ikke overdrages. De utførte reguleringsanlæg eller andel deri kan ikke avhændes, pantsættes eller gjøres til gjenstand for arrest eller utlæg uten i forbindelse med vandfald i samme vasdrag nedenfor anlæggene. (§ 14,2).

2.

I det 35te aar efterat koncessionen er git skal staten kunne indløse det hele anlæg. Benytter staten sig ikke herav skal den i det 10de aar derefter ha samme adgang og saaledes videre hvert 10de aar. Bestemmelsen om indløsning maa være meldt reguleringsanlæggets eier 5 aar i forveien. Indløsningssummen blir at beregne saaledes, at grundstykker og rettigheter samt vandbygningsarbeider og hus betales med, hvad de bevislig har kostet ved erhvervelsen, mens andet tilbehør indløses for den tekniske værdi efter skjøn paa statens bekostning. (§ 10,5, jfr. ogsaa 4).

3. Aarlige avgifter.

For den økning av vandkraften, som ved reguleringen tilflyter eiere av vandfald eller bruk i vasdraget skal disse erlægge følgende aarlige avgifter:

Til staten av kr. 0,25 pr. naturhestekraft.

Til de amts-, herreds- og bykommuner, som Kongen bestemmer av kr. 2,00 pr. naturhestekraft. *)

*) Bugge og Bøtker foreslaar avgiften til kommunerne sat til kr. 1,00.

Økning af vandkraften betegnes paa grundlag av den økning av vasdragets lavvandføring, som reguleringen antages at ville medføre utover den vandføring, som har kunnet paaregnes aar om andet i 350 dage av aaret. Ved beregning av denne økning forudsættes det, at magasinet utnyttes paa en saadan maate, at vandføringen i lavvandsperioden blir saa jevn som mulig. Hvad der skal ansees som den ved reguleringen indvundne økning av vandkraften, avgjøres med bindende virkning av departementet efter indstilling fra Vasdragkommissionen. (§ 11,1. Jfr. ogsaa § 3, tredje og fjerde passus.)

Pligten til at erlægge de ovenfor omhandlede avgifter indtræder efterhvert, som den ved reguleringen indvundne vandkraft taget i bruk. (§ 11,3). Dog kan endel av avgiften — efter departementets nærmere bestemmelse — kræves erlagt forskudsvis, saa snart arbeidet paabegyndes. Den blir ikke i noget tilfælde at tilbagebetale. (§ 11,5).

4.

Nærmere bestemmelse om betalingen av avgifterne efter post 3 og kontrol med vandforbruket samt angaaende avgivelse av kraft, jfr. post 17 blir forsaa vidt de ikke er fastsat av Kongen, med bindende virkning for hvert enkelt tilfælde at gi av vedkommende regjeringsdepartement efter indstilling fra Vasdragkommissionen. Avgiften har samme pantsikkerhet, som skatter for fast eiendom og kan inddrives paa samme maate som disse. (§ 11,4).

5.

Arbeidet maa fuldføres inden en frist av 7 aar, efterat koncession er git.

I fristen medregnes ikke den tid, som det paa grund av overordentlige tildragelser (vis major) streik eller loekout har været umulig at utnytte. (§ 12,1).

6.

Arbeidet blir saavidt mulig at utføre ved norske funktionærer og arbeidere. Norsk arbeide og norsk materiel anvendes, forsaa vidt det kan erholdes like godt, tilstrækkelig hurtig og til en pris, der ikke med mere end

10 procent overstiger den pris, hvortil materiel kan erholdes fra utlandet.

Vedkommende regjeringsdepartement kan tilstede undtagelse fra disse regler, naar særegne hensyn gjør det paakrævet (§ 12,2).

Arbeiderne maa ikke paalægges at mota varer istedetfor penger som vederlag for arbeide eller paalægges nogen forpligtelse med hensyn til indkjøb av varer (herunder dog ikke sprængstof, verktøi og andre arbeidsmateriale). Verktøi og andre arbeidsredskaper, som utleveres arbeiderne til benyttelse, kan bare kræves erstattet naar de bortkastes eller ødelægges og da bare med deres virkelige værdi beregnet efter hvad de har kostet koncessionæren med rimelig fra drag av slitage ved utleveringen. Hvis koncessionæren holder handelsbod for sine arbeidere, skal nettooverskuddet efter revidert aarsregnskap anvendes til almenyttig oie med for arbeiderne. Anvendelsen fastsættes efter samraad med et av arbeiderne opnævnt utvalg, som i tilfælde av tvist kan forlange saken forelagt vedkommende regjeringsdepartement til avgjørelse.

Koncessionæren skal være ansvarlig for, at hans kontraktører opfylder sine forpligtelser overfor arbeiderne ved anlægget. (§ 12,3.)

8.

Koncessionæren er forpligtet til at rette sig efter de bestemmelser, som vedkommende regjeringsdepartement gir til motarbeidelse av drukkenskap og smughandel med berusende drik blandt den befolkning, som er knyttet til anlægget. (§ 12,3.)

9.

Koncessionæren er i fornøden utstrækning forpligtet til paa rimelige vilkaar og uten beregning av nogen fortjeneste at skaffe arbeiderne og funktionærene sundt og tilstrækkelig husrum alt efter nærmere bestemmelse av vedkommende regjeringsdepartement.

Koncessionæren er ikke uten vedkommende regjeringsdepartements samtykke be-

rettiget til i anledning av arbeidstvistigheter at opsi arbeiderne fra bekvemmeligheter eller hus leiet hos ham. Uenighet om hvorvidt opsigelse skyldes arbeidstvist, avgjøres med bindende virkning av departementet. (§ 12,5).

10.

Koncessionæren er forpligtet til, i den utstrækning som amtsveistyret bestemmer, at erstatte utgifterne til vedlikehold og istandsættelse av offentlige veier, broer og kaier hvor disse utgifter antages at bli særlig øket ved anlægsarbeidet. Videre skal han utføre de omlægninger av bygdeveien langs Storevand, som amtsveistyret finder nødvendig av hensyn til reguleringen, og bære de hermed forbundne utgifter. Planer for og utførelse av disse omlægninger skal godkjendes av amtsveistyret.

Veier, broer og kaier, som koncessionæren anlegger, skal stilles til fri avbenyttelse for almenheten, forsaavidt departementet finder, at dette kan ske uten væsentlige ulemper for anlegget. (§§ 12,6 og 18).

11.

Koncessionæren skal, naar anlegget paabegyndes, indbetale til kommunen kr. 5 000,00, som avsættes til et fond hvis renter efter nærmere bestemmelse av herredsstyret anvendes til fremme av jordbruk i distriktet. (§ 12,8).

12.

Koncessionshaveren tilpligtes forinden arbeidet til regulering av vassdraget fortsættes at forelægge vedkommende departement arbeidstegninger for dammene m. v. samt beskrivelse av den hittil utførte del. Arbeidet kan ikke fremmes videre før departementet har approbert saavel det som er utført, som planerne for det som gjenstaar. Anlæggene skal utføres paa en solid maate. Deres videre utførelse saavel som deres senere vedlikehold og drift underlægges offentlig tilsyn. De hermed forbundne utgifter utredes av anlæggene eier. (§ 12,10).

13.

Ved damanlæggene skal det tillates

truffet militære foranstaltninger for sprængning i krigstilfælde, uten at anlæggene eier har krav paa godtgjørelse eller erstatning for de herav følgende ulemper eller indskrænkninger med hensyn til anlæggene eller deres benyttelse. Anlæggene eier maa uten godtgjørelse finde sig i den bruk av anlæggene, som sker i krigsøiemed. (§ 12,11).

14.

Reguleringsdammene skal manøvreres overensstemmende med et reglement, som Kongen paa forhaand utfærdiger. En norsk statsborger, som vedkommende departement godkjender, skal forestaa manøvreringen. Ekspropriationsskjøn kan ikke paabegyndes før manøvreringsreglementet er fastsat. (§ 12,12).

15.

Reguleringsanlæggene eier skal efter nærmere bestemmelse av departementet utføre de hydrologiske iagttagelser, som i det offentlige interesse findes paakrævet, og stille det indvundne materiale til disposition for det offentlige. De tillatte opdæmningshøider og de tillatte laveste tappingsgrænser betegnes ved faste og tydelige vandstandsmerker, som det offentlige godkjender.

Kopier av alle karter, som koncessionæren maatte la opta i anledning av anlæggene, skal tilstilles Norges Geografiske Opmaaling med opplysning om, hvordan maalingene er utført. (§ 12,13).

16.

Eieren skal uten vederlag for de utførte anlæg finde sig i enhver yderligere regulering i vedkommende vassdrag, som ikke forringer den tillatte regulerings effekt. (§ 12,14).

17.

Koncessionæren er forpligtet til at avgi til den kommune, hvor kraftanlegget er beliggende eller andre kommuner, derunder ogsaa amtskommuner, efter departementets bestemmelse, efterhvert som utbygningen sker, indtil 15 pct. av den indvundne økning av kraften (beregnet som angit i post 3). Sta-

ten forbeholdes ret til at erholde indtil 5 pct. av kraften beregnet paa samme maate.

Naar 30 aar er forløpet fra koncessionens meddelelse kan de samme kommuner uanset den ovenfor betingede procent for kraftavgivelse og uten hinder av den foran fastsatte begrensning med Kongens samtykke og efter hans nærmere bestemmelse kræve avgit yderligere kraft saavidt fornødent til at dække deres eget behov eller til at forsyne deres indvaanere med kraft til lys, varme, gaardsdrift, haandverk eller smaaindustri.

Kraften avgives i den form, hvori den produceres. Elektrisk kraft uttages efter departementets bestemmelse i kraftstationen eller fra fjernledningen eller fra ledningsnettet. Avbrytelse eller indskrænkning av leveringen, som ikke skyldes vis major, streik eller lockout, maa ikke ske uten departementets samtykke.

Kraften skal leveres efter en maksimalpris beregnet paa at dække produktionskostningerne, deri indbefattet 6 pct. rente av anlægskapitalen, med tillæg av 20 pct. Hvis prisen beregnet paa denne maate vil bli uforholdsmæssig høi, fordi bare en mindre del av den kraft, vandfaldet kan gi, er tat i bruk, kan dog kraften istedet forlanges avgit efter en maksimalpris, som svarer til den gjængse pris ved bortleie av kraft i distriktet. Maksimalprisen fastsettes ved overenskomst mellem vedkommende departement og koncessionæren eller i mangel av overenskomst ved skjøn. Denne fastsettelse kan saavel av departementet som av koncessionæren forlanges revidert hvert 5te aar. Hvis eieren leier ut kraft, og kraften til kommunen eller stat kan uttages fra kraftledningen til nogen av leietagerne, kan kommunen eller staten i ethvert tilfælde forlange kraften avgit til samme pris og paa samme vilkaar som leierne av lignende kraftmengder under samme forhold.

Eieren har ret til at forlange et varsel av 1 aar for hver gang kraft uttages. (§ 12,15).

Bugge og Bødtker stemte for at kommunerne faar indtil 10 pct. av kraften.

18.

Reguleringsanlæggene eier skal utføre og holde vedlike de foranstaltninger, som er nødvendige for at avhjelpe skade og ulempe, som reguleringen maatte medføre for dem der har baatplads i eller ved Haakvikvasdragets utløp.

Spørsmålet om hvilke forføininger der i henhold hertil blir at træffe avgjøres i mangel av overenskomst av Arbeidsdepartementet efter indstilling av havnedirektøren. (§ 12,18).

Skade eller ulempe, som ikke paa denne maate avhjelpes, erstattes de baathavsberettigede overensstemmende med reguleringslovens § 16.

19.

Reguleringsanlæggene eier skal utføre og holde vedlike de foranstaltninger, som er nødvendige for at forsyne med husbrukvand dem, som tidligere har tat saadant vand fra vasdraget.

Spørsmålet om hvilke forføininger der i henhold hertil blir at træffe, samt i tilfælde erstatning for ulempe i forbindelse hermed, avgjøres i mangel av overenskomst ved skjøn. (§ 12,18).

20.

Reguleringsanlæggene eier underkaster sig de bestemmelser, som til enhver tid maatte bli truffet av vedkommende regjeringsdepartement til kontrol med overholdelsen av de opstillede betingelser.

De med kontrollen forbundne utgifter erstattes det offentlige av reguleringsanlæggets eier. (§ 12,19).

21.

Alle heftelser, som hviler paa anleggene, falder bort, hvis og naar staten i henhold til post 2 indløser anlægget. (§ 14,4).

22.

Reguleringskoncessionen skal tinglyses i de tinglag, hvor anleggene er beliggende. Et utdrag av koncessionen skal tinglyses som

heftelse paa de eiendommer eller bruk i vassdraget, for hvilke reguleringen kan medføre forpligtelser. (§ 14.1).

Da ansøkeren er en kommune, har man fundet at kunne undlate at opstille krav om fond og sikkerhetsstillelse, kfr. § 12 nr. 7 og 16. Av samme grund er mulktbestemmelserne i posterne 5 og 6 sløffet. Da ansøkeren efter det foreliggende eier det hele fald, har man endvidere anset det overflødig at opstille vilkaar overensstemmende med reguleringslovens § 9, nr. 7.

Efter de stedlige forhold har man antat, at der ikke er særlige behov for at bringe i anvendelse bestemmelsen i § 12,4 om midlertidig forsamlingslokale, beløp til almindelig virksomhet og geistlig betjening blandt arbeiderne og om særskilt læge m. v.

Den omstændighet at ansøkeren er en kommune har selvsagt øvet indflydelse paa utformningen av de enkelte vilkaar. Da det er første gang, at kommissionen behandler en regulerings sak efter den nye lov, kunde det ligge nær at ledsage enkelte av vilkaarene med begrundelse. Dette vil imidlertid vidløftiggjøre saken adskillig, saa man har avstaaet herfra.»

I skrivelse av 27de april 1918 har ordføreren i Narvik andratt om tillatelse til å øke senkningen av Storevatn fra cote 246,0 til cote 242,5. Skrivelsen er sålydende:

«Man tillater sig herved at andrage om at faa den i vort consessionsandragende for Haavikvassdraget nævnte tapningshøide i Storevatndet sænket yderligere fra cote 246,0 til 242,5.

Grunden for dette er at det under utførelsen av arbeidet med tapningstunnellen viste sig nødvendigt for at faa godt fjeld at arbeide med at man var nødt at gaa dypere end fra først forutsat, og det viser sig at man ved forholdsvis smaa omkostninger kan faa en tapning som her anført. Tunnelbund ligger paa cote 241,5.

Saavidt skjønnes kan ikke denne yderligere senkning ha nogen særlig skadevirk-

ning til følge, medens den for os vil betyde en utsættelse med hensyn til opførelse av dæmningsmur i disse dyre tider da vi har meget andet arbeide at ta fat paa.»

På foranledning har vassdragdirektøren i skrivelse av 8de mai s. å. herom uttalt følgende:

«Efter den tidligere plan var det tanken at dæmme Storevand til cote 258,5 og sænke det til 246,0 saaledes at man fik en samlet reguleringshøide paa 12,5 m. Ordføreren andrar nu om at nævnte vand maa bli tillatt sænket yderligere fra 246,0 til 242,5, og anfører som grund at det under utførelsen av arbeidet med tapningstunnellen viste sig nødvendig for at faa godt fjeld at arbeide med at gaa dypere ned end fra først forutsat, hvorved man med forholdsvis smaa omkostninger kan faa tappehøiden forøket. Tunnellens bund angives at ligge paa cote 241,5. Ordføreren tilføier at denne yderligere senkning saavidt skjønnes ikke kan ha nogen særlig skadevirkning tilfølge.

Av mine skrivelser av 11te juni 1914 og 17de november 1916 vil det fremgaa at man med de tidligere planlagte magasiner har paaregnet en regulert vandføring paa vel 1,85 m.³ motsvarende en kraftmængde i det ca. 200 m. høie fald ned til Beisfjorden paa vel 4 000 eff. hk. døgnet og aaret rundt. Ved den nu omsøkte senkning av Storevand blir magasinet yderligere endel øket, hvorved man skulde faa litt mere kraft. Det hydrologiske materiale er imidlertid saa litet oplysende, at der vanskelig kan opstilles nogen beregning over hvor stor tilveksten blir.»

Vassdragdirektøren kan ikke se nogen grunn til å fraråde at reguleringsstilladelse gives overensstemmende med ordføreren's siste skrivelse.

Man vedlegger en med skrivelse fra Narvik formannskap av 11te mai s. å. mottatt skrivelse fra Narvik elektrisitetsverk, datert 8de mai s. å. med de deri nevnte 3 tegnninger, nr. 22, 23 og 24.

I skrivelse av 19de april 1918 har en del opsittere i Haavikdalen, som har solgt sine vannrettigheter til Narvik, fremsatt krav

paa yderligere godtgjørelse i anledning av den projekterte bortledning av vannet gjennom tunnel til Beitsfjorden. Nevnte skrivelse med bilag vedlegges. Grunneierne har fremsatt krav paa en erstatning av kr. 35 000,00. Det fremgaar av den medsendte korrespondance, at der har været forhandlet med Narvik kommunes vedkommende, som imidlertid har vegret sig ved å yde yderligere erstatning.

I en skrivelse av 11te januar 1919 har Ankenes formannskap henstillet, at der ved meddelelse av en eventuell konsesjon til Narvik sikres beboerne i Haakvikdalen adgang til å få kraft fra byens anlegg. Formannskapets skrivelse med bilag vedlegges.

Med skrivelse fra Narvik kommunes tekniske konsulent, ingeniør Kr. Friis av 23de mai 1919 har man mottatt plan for det planlagte kraftanlegg, Haakvik—Beitsfjorden. Det fremgaar herav, at der er projektert en fremtidig utvidelse av reguleringen i Storevatn og Nedstevatn, samt regulering av Øvstevatn. Denne utvidede plan forutsettes i tilfelle optatt til behandling senere.

Den nevnte skrivelse fra ingeniør Friis med bilag vedlegges.

Departementet skal bemerke, at man som før anført finner, at reguleringen maa bli å betrakte som et hele, således at også den allerede utførte regulering, som inngår som ledd i den projekterte fullstendige regulering av vassdraget, er avhengig av konsesjon.

Man finner efter de foreliggende opplysninger, at skaden og ulempene ved den nu ansøkte regulering er av mindre betydning sammenlignet med fordelene derved.

Man vil således anbefale, at foretagendet tillates gjennomført i det vesentlige overensstemmende med den foreliggende plan.

Man finner med vassdragdirektøren å kunne anbefale, at Storevatn tillates senket til cote 242,5.

Man forutsetter, at departementet i tilfelle vil være bemyndiget til å tillate mindre vesentlige endringer i planen.

Andragendet har været bekjentgjort på anordnet måte.

Efter forhandling med ansøkeren har man utarbeidet et utkast til reguleringsbetingelser, som er vedtatt av Narvik bystyre.

Da ansøkeren er en kommune, og denne eier samtlige fall i vassdraget vil man anbefale reguleringstillatelsen meddelt på ubegrenset tid. Forutsetningen, der er gitt uttrykk i utkastets § 2 er, at den vesentligste del av kraftinnvinningen skal utnyttes av Narvik kommune eller andre kommuner til deres eget behov eller til forsyning av deres innvånere med kraft til lys, varme, gårdsdrift, håndverk eller småindustri.

De årlige avgifter til stat og kommuner er foreslått satt til henholdsvis 25 øre og 75 øre pr. nat.hk.

I utkastets § 15 er der foreslått pålagt konsesjonæren plikt til å avsette fond på kr. 5 000,00 hvis renter skal anvendes til fremme av jordbruk i distriktet.

Med hensyn til kraftavgivelse til stat og kommuner henvises til utkastets § 20.

Ved fastsettelse av kommunernes andel er der tatt hensyn til, at der i konsesjonen på overføring av kraften er betinget avgitt 5 pct. til kommuner. Efter 30 års forløp skal bestemmelsen om kraftavgivelse kunne optas til revisjon.

Man har søkt å imøtekomme det fremkomne krav fra beboerne i Haakvikdalen om å få adgang til å erholde kraft ved bestemmelsen i § 20, hvorefter konsesjonæren kan tilpliktes å bekoste ledning til et punkt i grennen ved Haakvikvassdraget. Man har i skrivelse til ansøkeren forbeholdt departementet rett til å bestemme, at ledningen skal føres frem til et centralt punkt i nærheten av Nestevatn. Likeledes har man forbeholdt departementet adgang til å fastsette betalingen for den kraft, som i tilfelle skal leveres til beboerne i Haakvikdalen.

For å avhjelpe mulig skade ved vannets bortledning fra sitt naturlige leie har man i utkastet optatt bestemmelser om foranstaltninger av hensyn til benyttelse av elvemunningen som båtplass (§ 21) og av hensyn til drikkevannsforsyningen (§ 22).

Utkastet til betingelser er sålydende:

Utkast

til betingelser for regulering av *Haavik-*
vassdraget.

1.

Reguleringskonsesjonen gis for ubegrenset tid.

Reguleringskonsesjonen kan ikke overdras. De uførte reguleringsanlegg eller andel deri kan ikke avhendes, pantsettes eller gjøres til gjenstand for arrest eller utlegg uten i forbindelse med vannfall i samme vassdrag nedenfor anleggene.

Anleggene kan ikke nedlegges uten statsmyndighetenes samtykke.

2.

Den ved reguleringen innvundne kraft skal for den vesentligste del utnyttes av Narvik kommune eller andre kommuner til deres eget behov eller til å forsyne deres innvånere med kraft til lys, varme, gårdsdrift, håndverk eller småindustri.

3.

For den økning av vannkraften, som ved reguleringen tilflyter eiere av vannfall eller bruk i vassdraget skal disse erlegge følgende årlige avgifter:

Til staten kr. 0,25 pr. naturhestekraft.

Til de amts-, herreds- og bykommuner, som Kongen bestemmer kr. 0,75 pr. naturhestekraft.

Økningen av vannkraften beregnes på grunnlag av den økning av vassdragets lavvannføring, som reguleringen antages å ville medføre utover den vannføring, som har kunnet påregnes år om andet i 350 dage av året. Ved beregning av denne økning forutsettes det, at magasinet utnyttes på en sådan måte, at vannføringen i lavvannspeperioden blir så jevn som mulig. Hvad der skal ansees som den ved reguleringen innvundne økning av vannkraften, avgjøres med bindende virkning av departementet efter innstilling fra Vassdragkommisjonen.

Plikten til å erlegge de ovenfor omhand-

lede avgifter inntreder efterhvert, som den ved reguleringen innvundne vannkraft tages i bruk. Dog kan endel av avgiften — efter departementets nærmere bestemmelse — kreves erlagt forskuddsvis, så snart arbeidet påbegynnes. Den blir ikke i noget tilfelle å tilbakebetale.

4.

Nærmere bestemmelse om betalingen av avgiftene efter post 3 og kontroll med vannforbruket samt angående avgivelse av kraft, jfr. post 20 blir forsåvidt de ikke er fastsat av Kongen, med bindende virkning for hvert enkelt tilfelle å gi av vedkommende regjeringsdepartement efter innstilling fra Vassdragkommisjonen. Avgiften har samme pantesikkerhet, som skatter for fast eiendom og kan inndrives på samme måte som disse.

5.

Arbeidet må fullføres inden en frist av 7 år, efterat konsesjon er gitt.

I fristen medregnes ikke den tid, som det på grunn av overordentlige tildragelser (vis major) streik eller lockout har været umulig å utnytte.

6.

Konsesjonæren tilpliktes forinnan arbeidet til regulering av vassdraget fortsettes å forelegge vedkommende departement arbeidstegninger for dammene m. v. samt beskrivelse av den hittil utførte del. Arbeidet kan ikke fremmes videre før departementet har approbert såvel det som er utført, som planerne for det som gjenstår. Anleggene skal utføres på en solid måte og skal til enhver tid holdes i full driftsmessig stand. Deres videre utførelse såvelsom deres senere vedlikehold og drift underlegges offentlig tilsyn. De hermed forbundne utgifter utredes av anleggenes eier.

7.

Arbeidet blir såvidt mulig å utføre ved norske funksjonærer og arbeidere. Norsk arbeide og norsk materiell anvendes, forsåvidt det kan erholdes like godt, tilstrekkelig

hurtig og til en pris, der ikke med mere enn 10 procent overstiger den pris, hvortil materiell kan erholdes fra utlandet.

Vedkommende regjeringsdepartement kan tilstede undtagelse fra disse regler, når særegne hensyn gjør det påkrevet.

8.

Forsikring tegnes såvidt mulig i norske selskaper, hvis disse byr like fordelaktige betingelser som utenlandske.

9.

Arbeiderne må ikke pålegges å motta varer istedetfor penger som vederlag for arbeide eller pålegges nogen forpliktelse med hensyn til innkjøp av varer (herunder dog ikke sprengstof, verktøi og andre arbeidsmaterialer). Verktøi og andre arbeidsredskaper, som utleveres arbeiderne til benyttelse, kan bare kreves erstattet når de bortkastes eller ødelegges og da bare med deres virkelige verdi beregnet etter hvad de har kostet konsesjonæren med rimelig fradrag for slitage ved utleveringen. Hvis konsesjonæren holder handelsbod for sine arbeidere, skal nettooverskuddet etter revidert årsregnskap anvendes til almenntilgjørelse for arbeiderne. Anvendelsen fastsettes efter samråd med et av arbeiderne opnevnt utvalg, som i tilfelle av tvist kan forlange saken forelagt vedkommende regjeringsdepartement til avgjørelse.

Konsesjonæren skal være ansvarlig for, at hans kontraktører oppfyller sine forpliktelser overfor arbeiderne ved anlegget.

10.

Konsesjonæren er forpliktet til efter avgjørelse av vedkommende departement å erstatte vedkommende fattigkommune dens utgifter til fattigunderstøttelse av de ved anleggene ansatte arbeidere og deres familier.

11.

Konsesjonæren er forpliktet til å rette sig efter de bestemmelser, som vedkommende regjeringsdepartement gir til motarbeidelse av drukkenskap og smughandel med beru-

sende drik blandt den befolkning, som er knyttet til anlegget.

12.

Konsesjonæren er forpliktet til efter nærmere bestemmelse av medicinalstyrelsen å skaffe arbeiderne den til enhver tid nødvendige lægehjælp og å holde et for øiemedet tjenlig sykehus med isolasjonslokale og tidsmessig utstyr.

13.

Konsesjonæren er i fornøden utstrekning forpliktet til på rimelige vilkår og uten beregning av nogen fortjeneste å skaffe arbeiderne og funksjonærer sundt og tilstrekkelig husrum alt efter nærmere bestemmelse av vedkommende regjeringsdepartement.

Konsesjonæren er ikke uten vedkommende regjeringsdepartements samtykke berettiget til i anledning av arbeidstvister å opsi arbeiderne fra bekvemmeligheter eller hus leiet hos ham. Uenighet om hvorvidt opsigelse skyldes arbeidstvist, avgjøres med bindende virkning av departementet.

14.

Konsesjonæren er forpliktet til, i den utstrekning som fylkesveistyret bestemmer, å erstatte utgifterne til vedlikehold og istandsettelse av offentlige veier, broer og kaier, hvor disse utgifter antas å bli særlig øket ved anleggsarbeidet. Videre skal han utføre de omlegninger av bygdeveien langs Storevann, som fylkesveistyret finner nødvendig av hensyn til reguleringen, og bære de hermed forbundne utgifter. Planer for og utførelse av disse omlegninger skal godkjennes av fylkesveistyret.

Veier, broer og kaier, som konsesjonæren anlegger, skal stilles til fri avbenyttelse for almenheten, forsåvidt departementet finner, at dette kan skje uten vesentlige ulemper for anlegget.

15.

Konsesjonæren skal, når anlegget påbegynnes, innbetale til kommunen kr. 5000,00, som avsettes til et fond hvis renter efter nær-

mere bestemmelse av herredsstyret anvendes til fremme av jordbruk i distriktet.

16.

Ved damanleggene skal det tillates truffet militære foranstaltninger for sprengning i krigstilfelle, uten at anleggenes eier har krav på godtgjørelse eller erstatning for de herav følgende ulemper eller innskrenkninger med hensyn til anleggene eller deres benyttelse. Anleggenes eier må uten godtgjørelse finne sig i den bruk av anleggene, som skjer i krigsøiemed.

17.

Reguleringsdammene skal manøvreres overensstemmende med et reglement, som Kongen på forhånd utferdiger. En norsk statsborger, som vedkommende departement godkjender, skal forestå manøvreringen. Ekspropriasjonsskjønn kan ikke påbegynnes før manøvreringsreglementet er fastsatt.

18.

Reguleringsanleggenes eier skal etter nærmere bestemmelse av departementet utføre de hydrologiske iagttagelser, som i det offentliges interesse finnes påkrevet, og stille det innvundne materiale til disposisjon for det offentlige. De tillatte opdemningshøider og de tillatte laveste tapningsgrenser betegnes ved faste og tydelige vannstandsmerker som det offentlige godkjenner.

Kopier av alle karter, som konsesjonæren måtte la opta i anledning av anleggene, skal tilstilles Norges Geografiske Opmåling med opplysning om hvordan målingene er utført.

19.

Eieren skal uten vederlag for de utførte anlegg finne sig i enhver yderligere regulering i vedkommende vassdrag, som ikke forringer den tillatte regulerings effekt.

20.

Konsesjonæren er forpliktet til å avgis til den kommune, hvor kraftanlegget er beliggende eller andre kommuner, derunder også fylkeskommuner, etter departementets be-

stemmelse, etterhvert som utbygning skjer, inntil 10 pct. av den innvundne økning av kraften (Leregnet som angitt i post 3). Staten forbeholdes rett til å erholde inntil 5 pct. av kraften beregnet på samme måte.

Når 30 år er forløpet fra konsesjonens meddelelse kan de samme kommuner uansett den ovenfor betingede procent for kraftavgivelse og uten hinder av den foran fastsatte begrensning med Kongens samtykke og etter hans nærmere bestemmelse kreve avgitt yderligere kraft såvidt fornødent til å dekke deres eget behov eller til å forsyne deres innvånere med kraft til lys, varme, gårdsdrift, håndverk eller småindustri.

Kraften avgis i den form, departementet bestemmer. Elektrisk kraft uttas etter departementets bestemmelse i kraftstasjonen eller fra fjernledningen eller fra ledningsnett. Såfremt det av departementet blir bestemt, plikter Narvik kommune helt eller delvis å bære utgiftene med en kraftledning fra kommunens kraftstasjon eller ledningsnett til et punkt i grenden omkring Håkvikkvassdraget.

Avbrytelse eller innskrenkning av leveringen, som ikke skyldes vis major, streik eller lockout, må ikke skje uten departementets samtykke.

Kraften skal leveres etter en maksimalpris beregnet på å dekke produksjonskostningene — deri innbefattet 6 pct. rente av anleggskapitalen — med tillegg av 20 pct. Hvis prisen beregnet på denne måte vil bli uforholdsmessig høy, fordi bare en mindre del av den kraft, vannfallet kan gi, er tatt i bruk, kan dog kraften istedet forlanges avgitt etter en maksimalpris, som svarer til den gjengse pris ved bortleie av kraft i distriktet. Maksimalprisen fastsettes ved overenskomst mellom vedkommende departement og konsesjonæren eller i mangel av overenskomst ved skjønn. Denne fastsettelse kan såvel av departementet som av konsesjonæren forlanges revidert hvert 5te år. Hvis eieren leier ut kraft, og kraften til kommunen eller stat kan uttages fra kraftledningen til nogen av leietagerne, kan kommunen eller staten i ethvert tilfelle forlange

kraften avgitt til samme pris og på samme vilkår som leieren av lignende kraftmengder under samme forhold.

Eieren har rett til å forlange et varsel av 1 år for hver gang kraft uttas.

21.

Reguleringsanleggenes eier skal utføre og holde vedlike de foranstaltninger, som er nødvendige for å avhjelpe skade og ulempe, som reguleringen måtte medføre for dem der har båt plass i eller ved Håkviksvassdragets utløp.

Spørsmålet om hvilke forføininger der i henhold hertil blir å treffe avgjøres i mangel av overenskomst av Arbeidsdepartementet etter innstilling av havnedirektøren.

Skade eller ulempe som ikke på denne måte avhjelpes, erstattes de båthavnsberettigede overensstemmende med reguleringslovens § 16.

22.

Reguleringsanleggenes eier skal utføre og holde vedlike de foranstaltninger, som er nødvendige for å forsyne med husbruksvann dem, som tidligere har tatt sådant vann fra vassdraget.

Spørsmålet om hvilke forføininger der i henhold hertil blir å treffe, samt i tilfelle erstatning for ulempe i forbindelse hermed, avgjøres i mangel av overenskomst ved skjønn.

23.

Reguleringsanleggenes eier underkaster sig de bestemmelser, som til enhver tid måtte bli truffet av vedkommende regjeringsdepartement til kontroll med overholdelsen av de opstillede betingelser.

De med kontrollen forbundne utgifter erstattes det offentlige av reguleringsanleggenes eier.

24.

Reguleringskonsesjonen skal tinglyses i de tinglag, hvor anleggene er beliggende. Et utdrag av konsesjonen skal tinglyses som heftelse på de eiendommer eller bruk i vassdraget, for hvilke reguleringen kan medføre forpliktelser.

Man tillater sig således å

innstille:

Det tillates i medhold av lov av 14de desember 1917 om vassdragreguleringer Narvik kommune å foreta regulering av Håkviksvassdraget i Ankenes i det vesentlige overensstemmende med fremlagt plan og på de i Arbeidsdepartementets foredrag av 20de juni 1919 inntatte betingelser.

Reguleringsgrensene i de forskjellige magasiner er følgende:

Storevatn:

demmes til cote	258,5
senkes » »	242,5

Nedstevatn:

demmes til cote	221,5
senkes » »	218,0

Silvatn:

demmes til cote	190,5
senkes » »	187,0

10. A/S Tyinfaldene.

(Kanaliserings av Hæreidelven samt forandring i jernbanekonsesjon.)

Jfr. bind I nr. 40.

Kgl. resol. av 11te juli 1919.

Ved kgl. resol. av 16de september 1908 blev der meddelt A/S Tyinfaldene konsesjon på erhverv og regulering av Tyavassdraget i Aardal samt på anlegg og drift av jernbane over Aardalstangen og fra øvre ende av Aardalsvatn og til selskapets projekterte anlegg i øvre Aardal.

Man henviser herom til vedlagte avtrykk av Meddelte Vassdragkonsesjoner I, hvor vedkommende foredrag vil finnes inntat side 151 flg.

Spørsmålet om kanalisering av Hæreidelven, som forbinder Aardalsvatn med sjøen, blev bragt på bane allerede i 1863. da der blev utarbeidet forslag til en 4 fots senkning av flomvannstannen i Aardalsvatn i forbindelse med en 4 fot dyp båtrende øverst i elven. Båttrenden med en trekkvei

blev også utført med et kostende av kr. 6 000,00, hvorav staten ydet kr. 3 400,00. Man henviser herom til «Kanalvevenets historie» bind IX, side 122 flg.

Fra 239 innbyggere i øvre Aardal er til departementet innkommet en henstilling, datert 27de mars 1914, om at spørsmålet om kanalisering av Hæreidelven må bli optat til ny drøftelse.

Nevnte skrivelse er sålydende:

«Som bekjent fik A/S Tyinfaldene samtidig med koncession paa erhvervelse av sine vandfald i Aardal koncession paa en transportlinje fra Øvre Aardal til Aardals-tangen, bestaaende av to korte jernbanestumper i forbindelse med vandtransport over Aardalsvandet.

Koncessionen inneholder ingen forpligtelse for selskapet til at transportere passagerer og gods over selve Aardalsvandet til Farnes, som er midtpunktet i bygden.

Nytten av denne kommunikationslinje vil derfor for den almindelige færdsel mellem Aardalstangen og Øvre Aardal bli overmaade liten, og blir under alle omstændigheter — selv ved benyttelsen av de to jernbanestumper — saa tungvindt, at den store befolkning, som man fremtidig maa regne med i Øvre Aardal, ikke vil være synderlig bedre stillet med hensyn til sin forbindelse med utenverdenen end man nu er.

Som det ærede departement bekjent har der fra Øvre Aardals side længe været arbeidet for en kanalisering av Hæreidselven — den korte elvestrækning som forbinder Aardalsvandet med Sognefjorden — og i sekstiaarene blev der av det offentlige bevilget midler til en mindre utdypning av elven.

Kravet paa en bedre forbindelse mellem Sognefjorden og Øvre Aardal blev imidlertid sterkere og sterkere og førte til en av kanalvæsenet foretagen nærmere undersøkelse av en saa stor utdypning av elven, at de største amtskibe skulde kunne fortsette op til Øvre Aardal.

Omkostningerne ved dette arbeide viste sig imidlertid at bli saa store, at man un-

der de daværende forhold ikke kunde tænke paa at gjennomføre planen.

Forholdene ligger imidlertid nu helt anderledes an, og tanken om at faa dette længe nærde ønske opfyldt, er atter fremkommet med fornyet styrke — særlig siden man er kommet til den overbevisning at den ovenfor omhandlede kommunikationslinje vil bli av forholdsvis liten betydning for bygdens trafik.

Undertegnede indvaanere av Øvre Aardal tillater sig derfor i ærbødighet at henstille til det ærede departement, at planen om en kanalisering av Hæreidselven maa bli optat til fornyet drøftelse, idet man muligens nu kan gjøre sig haab om, at de nødvendige midler lettere kan bli tilveiebragt end før.

Man har nemlig ved underhaandshenvendelse til A/S Tyinfaldene bragt paa det rene, at selskapet ikke stiller sig avvisende for en saadan plan.

Vi behøver ikke nu at fremhæve den betydning, det vil ha for bygden og dens befolkning at komme i direkte dampskibsforbindelse med utenverdenen samt vigtigheten av gjennom en søkning av Aardalsvandet at faa sænket flomvandstanden i dette. Av særlig stor betydning vil det jo ogsaa være for turisttrafikken, at amtets dampskibe kan gaa like op til Øvre Aardal og komme i direkte forbindelse med en av de mest storslagne turistveie i hele Norge — veien som A/S Tyinfaldene bygger fra øvre ende av Aardalsvandet til Tyin.

Da selskapet sidstleden høst allerede har paabegyndt arbeidene med transportlinjen, er det meget magtpaaliggende, at underhandlinger med selskapet kan komme igang snarest mulig, saa at denne for bygden saa overordentlig vigtige sak kan finde den bedste løsning, før det blir for sent.

Idet det henvises til underskrifterne paa vedlagte 4 lister fra 239 indvaanere i Aardal, der er over 25 aar, kan opplyses, at det er dannet en komite for Øvre Aardal til at ta sig av denne sak.

Denne komite bestaar av gaardbruker Per Klingenberg Hestetun, gaardbruker Pe-

der S. Øvstetun og gaardbruker Thomas N. Holsæter.»

Innbyggerne i Nedre Aardal, som er imot kanaliseringen, har valgt en komite til å vareta deres tarv. Fra denne komite har man mottat en forestilling, datert 11te april 1914, som hitsettes:

«Man har rygtevis erfaret, at der for kort tid siden er indsendt til det kongelige departement en forestilling om at ta et tidligere indsendt andragende om koncession til at opmuddre den saakaldte Hæreidselv og gjøre den farbar for større dampskibe under fornyet behandling. Forestillingen skal efter rygtet være ledsaket av en adresse forsynet med underskrifter en masse fra opsittere i Øvre Aardal.

Denne foresetelse sammenholdt med andre tiltak fra Øvre Aardal i det sidste forekommer opsitterne i den øvrige del av bygden at være noget eiendommelig, saasom det ikke tør være almindelig, at en brøkdal av en bygds befolkning brutalt og hensynsløst søker at opnaa fordele, som sikkert vil virke skadelig for bygdens øvrige og større del av befolkningen saa, som her vil bli tilfælde. Man skal dog ikke foreløbig gaa nærmere ind paa sakens enkeltheter, men kun nævne, at der i tilfælde vil bli spørsmål om at ødelægge en av landets fiske-rikeste elve i forhold til sin længde og ødelægge vandforsyningen for en større del av befolkningen.

Opsitterne paa de Hæreidselven nærmest omliggende gaarde har i samlet møte valgt undertegnede komite til at vareta deres tarv og i den hensigt gjøre det kongelige departement opmerksom paa de faktiske forhold, der synes at nødvendiggjøre en saklig og grundig undersøkelse og utredning, før der fattes nogen avgjørende beslutning angaaende det nævnte spørsmål.

Den fra Øvre Aardal indsendte adresse kan ikke — forekommer det os — ha nogen som helst betydning ved sakens avgjørelse, da den kun er et uttrykk for Øvre Aardals befolknings ønske. Men Øvre Aardal utgjør saavel i folketal som i matrikulskyld under

halvdelen av den samlede bygd. Saaledes utgjorde ved sidste kommunevalg antallet av stemmeberettigede i Øvre Aardal 279 av bygdens 577 stemmeberettigede indvaanere og skyldmark 100,93 av bygdens samlede skyld mark 264,97. Der vil saaledes med lethed kunne tilveiebringes et betydelig større antal underskrifter paa en motforestilling, da interesserne mellem Øvre Aardal og den øvrige del av bygden i denne sak staar saa skarpt mot hinanden, at der ikke er plass for nogen avvikelse. Man har derfor troet foreløbig at burde vente med at samle slike underskrifter.

Det er vort sikre haab, at det kongelige departement lar saken grundig lokalundersøkes, før det fatter nogen avgjørelse, da der her spiller saa mange og mangeartede interesser ind, at en saadan undersøkelse bygget paa sakligt og faktisk grundlag ganske vist vil vise et andet reultat, end hvad der nu efter al sandsynlighet foreligger.»

Efter å være gjort bekjendt med andragendet har A/S Tyinfaldene i skrivelse av 6te mai 1914 anført følgende:

«Vi erkjender med tak mottagelsen av det kongelige departements skrivelse av 2den ds., hvis indhold vi har bemerkt.

Som det vil sees av herr Hestetuns andragende, er vi allerede paa et tidligere tidspunkt gjort bekjendt med, at et saadant andragende muligens vilde fremkomme, og da vi har antaget, at en væsentlig del av de utgifter, der vil være forbundet med kanaliseringen, eventuelt maa bæres av vort selskap, har vi for at faa en oversigt over den økonomiske side av saken foretat en foreløbig undersøkelse av mulighetene for planens realisation. Vi har herunder gaaet ut fra, at kanaliseringen maa gjennomføres saaledes, at selv meget store dampskibe kan gaa lige op til Øvre Aardal.

Efter resultatet av disse undersøkelser synes kanaliseringen ikke i nogen henseende at byde paa uovervindelige vanskeligheter. Vi mener derfor, at der er al grund til at la saken bearbeide av Vasdrags-

direktøren, og vi staar selvfølgelig til tjeneste med alle de opplysninger, vi kan gi i sakens anledning.

Vi maa imidlertid fremhæve nødvendigheten av, at sakens behandling paaskyndes mest mulig, idet vi selvfølgelig maa ha vore transportanordninger færdig til det tidspunkt, da bygningen av vår kraftstation og vore fabrikker skal drives med fuld kraft.

Da en eventuel kanalisering vil medføre, at den planlagte og under arbeide værende jernbaneforbindelse helt eller delvis blir overflødig, tillater vi os samtidig at andrage om tilladelse til indtil videre at indstille de paa-gaaende arbeider paa jernbanelinjen.»

I anledning av selskapets andragende om tillatelse til å innstille arbeidet på jernbaneanlegget bad man i skrivelse til fylkesmannen av 21de juli 1914 innhentet en uttalelse fra Aardal herredsstyre.

Med skrivelse fra fylkesmannen av 16de november 1914 har man mottatt utskrift av herredsstyrets beslutning av 10de s. m. som er sålydende:

«Uttalelse um spursmaali fraa amtmanden i samhøve med sak nr. 5 i heradsstyremøte den 30te oktober d. a.

Sp. 1. «Hvormange mennesker der nu er, som vil ha fordel av at faa dampskibet helt op til Øvre-Aardal?»

«Alle som bur i Øvre-Aardal. Ved folketeljningi den 1ste december 1910 hørde det heima i Øvre-Aardal 705 menneskje. Folketallet i den nedre del av Aardal — Offerdal, Seimsdal og Vikodal medrekna — var den 1ste december 1910 786 menneskje. Folki i Eldegarden og Bremborg, som bur ved midten av Aardalsvatne er daa ogso rekna med til Nedre-Aardal.» Dette svar vart gjeve einrøystes.

Sp. 2. «Hvormange mennesker der antagelig vil være interessert i at faa dampskibet til Øvre-Aardal naar anlegget er ferdig?»

Olav Bjørkum sette fram dette forslag: «Heradsstyret ser seg fortiden ikkje istand

til aa svara paa dette spursmaal.» Ordføraren sette fram dette forslag: «Etter opplysning fraa selskapet vil det i anleggstidi verta millom 2 500—3 000 arbeidarar og naar anlegget er kome i drift vil folketallet i Øvre-Aardal verta millom 4—5 000 menneskje. Sjaa elles vedlagte skriv av 21de oktober 1914 fraa Tyin Kraftanlegg.»

Ved avrøysting millom desse tvo forslag vart ordføraren sit forslag vedteke med 9 mot 4 røyster.

Sp. 3. Hvilken formue og inntægt de i kanaliseringen interesserte repræsenterer?»

Ordføraren sette fram dette forslag som vart samrøystes vedteke: «Etter siste skattelikning var skatten utrekna etter ei eiga i Øvre-Aardal av kr. 1 341 970,00 og innkoma kr. 120 330,00. I Nedre-Aardal — medrekna Vikodal, Offerdal, Seimsdal — var eiga kr. 790 810,00 og innkoma kr. 113 775,00. Av den eiga som er utlikna etter i Øvre-Aardal fell kr. 615 000,00 paa A/S Tyinfaldene. Sjaa elles vedlagte skriv fraa forretningsføraren for Aardals likningsnemnd.»

7 medlemmer bad tilført til denne post at A/S Tyinfaldene ogso hev eigedomar i Nedre-Aardal. Dei 9 medlemar finn dette aa vera so lite i forhold til dei eigedomar selskapet hev i Øvre-Aardal — der det ogso hev sitt kontor — at det var ikkje turvande aa taka dette med.

Sp. 4. «Hvormange mennesker som kan tænkes at ville ha direkte ulempe av kanaliseringen?»

Lensmann Seim sette fram dette forslag: «Herredsstyret finder at hele befolkningen i Nedre-Aardal og delvis ogsaa i Øvre-Aardal vil i tilfælde faa mere eller mindre direkte ulempe av kanaliseringen.»

Ordføraren sette fram dette forslag: «Direkte ulempe av kanaliseringen kan venteleg berre dampskipsekspeditøren og mogelegt hoteleigaren og handelsmenneskene (4) seiast aa faa. For uppsitjarane elles vil det venteleg vera det same anten eit skip gjeng upp elvi elder eit jarnvegstog gjeng yver land. — Paa Farnes i Øvre-Aardal er ogso 4 handelsmenn, 1 hotel og 1 bakarbud. —

For moglegt skade paa fiske m. m. vert det sjølv sagt gjøve vederlag. Um dei anonyme, usanne bladstykke i «Den 17de Mai» og «Dagbladet» som er vedlagt saki, finn me det ikkje turvande aa svara paa. Me gjeng ut fraa, at departementet sjølv syter for med sine egne folk paa staden aa skaffe søg kjennskap, som heilt er aa lita paa um den paatenkte kanal.»

Med 9 mot 7 røyster vart ordføraren sitt forslag vedteke.

Sp. 5. «Hvilken formue og indtægt disse repræsenterer?»

Lensmann Seim sette fram dette forslag: «Minoriteten henviser til den idag under sp. 3 fremlagte likningsstatistik og henviser til sin besvarelse av sp. 4.»

Ordføraren sette fram dette forslag: «For ekspeditøren og moglegt hoteleigaren og handelsmennerne kan det verta noko nedsetjing i den indtægt dei ventar seg.»

Ved avrøysting millom desse tvo forslag vart ordføraren sitt forslag vedteke med 9 mot 7 røyster.

Sp. 6. Hvori den direkte ulempe bestaar?»

Ordføraren sette fram dette forslag: «Til klagemaal i yver ulemper som vil verta um Hæreidselvi vert kanalisert skal heradsstyret uttala: Me gjeng sjølv sagt ut fraa, at vassspursmaalet vert løyst paa ein tilfredstilande maate og hev den tru at Vassdragsdirektøren paa staden røkjer etter korles det verkeleg hev seg med dette. Likeeins um dei andre ting som er nemnt av ulemper.»

Lensmann Seim sette fram dette forslag: «Isforhold, utrasning, vandmangel, næringstap av forskjellig slags samt nedgang i eiendomspriserne for Nedre-Aardal.»

Med 9 mot 7 røyster vart ordføraren sitt forslag vedteke.

Sp. 7. «Hvormange av Aardals indvaanere for hvem det nærmest er likegyldig om der foretages kanalisering eller der bygges de projekterte jernbanestumper?»

Ordføraren sette fram dette forslag: «For dei fleste av uppsitjararne paa Aardalstangen, Hæreid og Eldegard (ved siste

folketeljing 332 menneskje) er spursmaalet truleg utan nokon sers interesse. For dei av heradets innbyggjarar der bur ute i fjorden: Vikedal, Seimsdal, Offerdal (ved siste folketeljing 454 menneskje) vil kanalen vera til, at dei kan faa ein billegare og lettare transport av deira varor til Øvre-Aardal, som truleg vil verta den beste marknad sovel for mjølk som poteter og særleg trematerialer og ved. Naar det i sin tid hev vore tale um aa leggja fabrikanlegget nede med sjøen, so hev ordføraren vendt seg til selskapet um dette spursmaal. Svaret fraa selskapet vert vedlagt saki som vedlegg.»

Lensmann Seim sette fram dette forslag: «Minoriteten mener at dette vil bli forholdsvis ganske faa. Man har ikke — som majoriteten — undersøkt forholdene i Øvre-Aardal, men mener, at der ogsaa i Øvre-Aardal findes folk, som ikke ønsker kanalisering, naar de eventuelle forholde blir sagligt og rigtigt fremstilt for dem. Hvor fabriken eventuelt vil bli beliggende kan ingen for tiden uttale sig om.»

Med 9 mot 7 røyster vart ordføraren sitt forslag vedteke.

Mindretallet bad tilført møteboki at fleirtallet, som hev røysta i denne sak var fra Øvre-Aardal og mindretallet fra Nedre-Aardal.»

Fylkesmannen anfører i sin skrivelse av 16de november 1914 følgende:

Fremsendes med samtlige bilag ærbødigt til det kongelige departement for offentlige arbeider. Jeg er ikke i tvil om, at det vilde være særdeles heldig for distriktet, om der blev adgang for dampskibene til at gå helt op til Øvre Aardal. Tyngden av Aardals befolkning kommer med tiden til at bo deroppe, og det vil selvfølgelig være av væsentlig betydning for befolkningen, at trafikken ikke er avbrudt ved tangen mellem sjøen og vandet. Der er vel heller ikke tvil om, at det i længden vil være en fordel for den største del av befolkningen i Nedre Aardal, at deres trafik til Øvre Aardal foregår så letvint som mulig.

De ulemper ved kanaliseringen, som fra forskjellige kanter er fremholdt, forekommer mig at måtte være meget overdrevne. Angående den side av saken vil vel forøvrig vassdragsvæsenet bedst kunne uttale sig.»

Fra den av innbyggerne i Nedre Aardal valgte komite har man mottatt en forestilling datert 28de november 1914, som vedlegges. Likeledes vedlegges skrivelse fra Endre J. Offerdal til ordføreren i Aardal av 15de december 1914, fra ordføreren til fylkesmannen av 14de december s. a., fra formannen i Sogns kommunikasjonsnevnd til ordføreren i Aardal av 25de januar 1915 og fra N. Bergenhus amts dampskibsselskap til ordføreren av 22de april 1915.

I skrivelse til selskapet av 3die mars 1915 meddelte man tillatelse til foreløbig å innstille arbeidet med jernbanen.

På foranledning har Vassdragdirektøren avgitt en uttalelse i saken datert 23de december 1915, hvorav hitsettes følgende:

«At kanaliseringsspørsmålet blir tatt op igjen under de nuværende forhold er der formentlig meget som tåler for. Selv om man ganske bortser fra de fordele, kanaliseringen maa antages at faa for selskapets transport av sine fabrikkprodukter, vil en moderne farbargjørelse av elven — og det er selvsagt det der er tale om — være av ikke liten almen betydning. At der allerede langt tilbake i tiden har været foretatt arbeider for at faa elven farbargjort, tyder jo ogsaa herpaa. Og i 90-aarene blev der av kanalvæsenet utført ganske omfattende undersøkelser med henblik paa en mulig nivaakanal, uten at det dog resulterte i noget færdig utarbeidet forslag.

En kanalisering kan tænkes gjennomført paa forskjellige maater. Dreiet det sig utelukkende om godstrafik, vilde anlægsutgifterne muligens bli mindst ved at man foretok en forholdsvis mindre utdypning av løpet, og anla solid trækvei paa en eller begge elvebredder. Men denne fremgangs-

maate vilde neppe i længden kunne tilfredsstille persontrafikens krav til hurtig befordring, og vilde ogsaa i driftsteknisk henseende lide av forskjellige mangler, selv om forholdsvis store dampskibe paa denne maate kunde haales op i Aardalsvand. Et slusearrangement vilde lide under omtrent de samme mangler og vilde sandsynligvis kræve større anlægskapital.

Saaledes som forholdene ligger an i Aardal, er det det naturligste at søke kanaliseringen gjennomført ved at sænke Aardalsvandet ned i nivaa med havet ved hjælp av en tilstrækkelig stor utdypning av Hæredelven. Vistnok vil anlægsomkostningerne bli store, men de direkte driftsutgifter vil bli forsvindende, og trafikken vil kunne foregaa direkte til Øvre Aardal med store baater, hurtig og greit.

Det er denne løsning som selskapet har fæstet sig ved, idet det har latt foreta ganske omfattende grundundersøkelser og utarbeidet plan i to alternativer med omkostningsoverslag. Paa vassdragdirektørens foranledning har selskapet med skrivelse av 27de mai 1914 oversendt resultatet av sine beregninger.

Jeg skal for nærværende ikke gaa nærmere ind paa disse, da der formentlig senere vil bli adgang hertil. Til foreløbig orientering skal jeg kun oplyse, at et av alternativene gaar ut paa at mudre ut en rende med 35 m.s bundbredde mellem sjøen og vandet. Rendens bund er horisontal og ligger 6 m. under havets overflate. Dens sideskraaninger, som ligger i heldning 1:2 er likesom bunden forutsat stensat. Omkostningerne er beregnet til 1¼ million kroner iberegnet kr. 75 000,00 til grunderhvervelser, erstatninger for fiske, veioplægninger, skjensutgifter m. v. Vandstanden i Aardalsvandet er beregnet at synke 3—4 m. Vandets største middel-hastighet i kanalprofilet i retning mot sjøen er beregnet lik ca. 2 knob, naar der er almindelig nipflod i Sognefjorden og tilløpet til Aardalsvandet er litet. I de sjeldne undtagelsestilfælder, da springflod indtræder samtidig med stor flom i vassdraget kan efter

samme beregninger hastigheten gaa op i 6 knob. Den normale hastighet ved fjære sje vil bli 2—3 knob under almindelig sommertilløp til Aardalsvandet.

Som det vil sees av selskapets skrivelse av 6te mai 1914 antages det, at kanaliseringen ikke vil by paa uovervindelige tekniske vanskeligheter i nogen henseende. En række grundundersøkelser, som selskapet har latt foreta, viser, at grunden i elven øverst bestaar av et lag rullesten med underliggende grus og sand, tildels blandet med lere.

Jeg skal dernæst omtale nærmere de forskjellige fordele, skader og ulemper, som vil opstaa ved anlæg av en kanal som paa-tænkt.

For turisttrafikken vil det være av stor betydning at faa en direkte dampskibsforbindelse fra Sognefjorden helt op til Øvre Aardal. Der foregaar som bekjendt allerede nu en ganske livlig reisetrafik langs denne rute forbi den bekjendte Vettisfossen fra og til Jotunheimen gjennom Utladalen. Kan Tyinfaldenes transportvei fra Tyin til Øvre Aardal aapnes for almindelig trafik, vil yderligere betydelig fordel opstaa for turisttrafikken. Ved at reise med morgentoget fra Kristiania til Fagernes i Valdres, og derfra med bil gjennom «Tyinporten» til Framnæs hotel ved Tyin, kan man samme dags aften bekvemt naa frem til «Heirsnaasi» (se kartskissen), hvorfra man har den prægtigste utsigt til nogen av Jotunheimens høieste og vakreste partier, Skagastølstinderne og Horungene, samtidig som man i fugleperspektiv kan betrakte den gamle og den nye bebyggelse med de moderne fabrikanlæg i Øvre Aardal, liggende 1000 meter lavere — ved havets overflate! Man vil faa et saadant overblik over Vestlandets natur i al dens storslagenhet, vildhet og kontrastrikdom, som man selv paa Bergensbanen skal lete efter maan til.

Fra Heirsnaasi ned til hotel paa Farnæs trænger man 1 à 2 timer.

Om veien, som selskapet utfører for egen regning, kan opplyses, at den fører fra

Tyins utløp forbi Torholmen i flatt høifjeldsterræng og svakt fald frem til fordelingsbassænget. Bredden er her lik 2,50 m. Længden ca. 16 km. Herfra gaar den i fald 1:10 i en række slyngninger med mindste kurveradius 5 m. til kraftstationen. Bredden er 2,00 m., — paa et kortere stykke nederst 1,80 m. Længden lik ca. 10 km. Paa en række steder er der anordnet møtepladser.

Punkt 1,7 i selskapets koncessionsbetingelser er saalydende:

«Selskapet forpligter sig til at stille de «veier, det maatte anlægge, til fri avbenyttelse for distriktets indvaanere. Dette «gjælder dog ikke de veier, som anlægges «langs selskapets tunneller og rørledninger «av hensyn til inspektion av disse, og heller «ikke veier beliggende indenfor fabrikkomraadet.»

For saavel den nuværende som den fremtidige befolkning i Øvre Aardal vil det bety en uvurderlig fordel at komme i direkte og rask forbindelse med utenverdenen. For selv om selskapet naturligvis vilde kunne gjøre transporten av baade sine egne og andres varer hurtig og letvindt paa jernbanen over Tangen, er det dog indlysende, at en færdselsvei som til enhver tid staar aapen for hvilkensomhelst baat vil bety store almene fordele fremfor en jernbanetransport med tilhørende nødvendig omlastning ved Aardalsvand, og med avhengighet av de opsatte tog-ruter, selv om disse bestemmes av de offentlige.

Saavidt sees, inneholder den meddelte jernbanekonsession ingen forpligtelse for selskapet til at befordre almindelig personeller godstrafik paa Aardalsvandet til og fra Farnæs. Denne trafik maatte derfor fremdeles tænkes besørget med den forhaandenværende statsunderstøttede lille dampbaat, hvis da denne overhodet vilde være tilstrækkelig hertil. Kanaliseringen derimot vilde skaffe denne del av bygden en bedre forbindelse og vilde overflødig-

gjøre det årlige statsbidrag, som kapitalisert utgjør kr. 48 000,00.

For distriktene i hele den indre del av Sognefjorden vil det ogsaa være av stor økonomisk interesse, at deres produkter av enhver art billig og hurtig kan naa ind til det fremtidige forholdsvis store avsetningsmarked i Øvre Aardal. Forneelig for landmandsprodukterne vil dette være av avgjørende betydning. Herom henvises til en uttalelse av 25de januar 1915 fra Sogns kommunikasjonsnævn.

Hvilken betydning det vil ha for Tyinfaldene at faa en nivaakanal gjennom Tangen er det for tiden ikke let at beregne, da man bl. a. ikke har kjendskap til arten av den vare, som skal fragtes, og heller ikke har opplysning om transportmengde pr. aar. Men der er dog meget, som tyder paa, at selskapet har stor interesse av kanaliseringens gjennomførelse. De direkte driftsutgifter ved fabrikkproduktene transport vil i ethvert fald betydelig forringes ved en nivaakanal, og selve driften vilde uten nogen omlastning bli mere «rationel og grei», som selskapet selv uttrykker det. Hvorvidt det vil lønne sig for selskapet at ombytte «koncessionsprosjektet med en kanal er dog hermed ikke paa det rene. Det vil først kunne avgjøres ved en nøiagtig trafikkberegning.

Til orientering angaaende anlægsutgifterne skal jeg hitsætte resultatene av endel omkostningsberegninger, som ingeniør Otmar Egenæs i Tyin transportanlæg har oppstillet pr. 10de mai 1914. Koncessionsprosjektet med brygger ved Aardalsvand, men uten brygge ved Sognefjorden er beregnet til kr. 1 150 000,00 i anlægsomkostninger, iberegnet forarbeider, byggeledelse, grunderhvervelser, erstatninger, flydende og rullende materiel. Av dette beløp regner han kr. 413 000,00 at ville medgaa til banestumpen i Øvre Aardal, som kanalen ikke vil overflødiggjøre. Hertil kommer kr. 90 000,00, som hitindtil allerede er anvendt i Nedre Aardal til forskjellige arbeider, som med anlæg av kanal vil være værdiløse. En overgang til kanalprosjekt vil derfor koste selskapet

Kanal	kr. 1 250 000,00
Jernbane i Øvre Aardal .. »	413 000,00
Unyttige anlæg i Nedre Aardal »	90 000,00
Sum rundt kr.	1 750 000,00
Koncessionsprosjektet »	1 150 000,00
Forskjel kr.	600 000,00

som kanalen koster mere i anlæg end koncessionsprosjektet.

Men med renterne av kr. 600 000,00 vilde man ikke komme langt, naar man skal holde igang en tungvindt massetransport med slæpebaat, lægtene og jernbane fra Farnæs til fjorden. Omregnes koncessionsprosjektet til at omfatte en moderne færgeforbindelse paa Aardalsvandet, hvorved de lastede jernbanevogner kan tages fra den ene jernbane til den anden uten omlastning, vil anlægsutgifterne antagelig bli større end kanalprosjektets.

Ved en nivaakanal vil Aardalsvandet som nævnt bli sænket 3—4 meter. Skaden ved at de lavestliggende kjældere og jordeiendommer paa Farnæs under de nuværende forhold sættes under vand i flomtiden, vil derved helt bortfalde.

Paa enkelte steder gaar flommen i elven lenger op indover vei og jorder langs høire bredd. Faar sänkningen indflydelse paa vandstanden i elven saa langt oppe vil derved nogen fordel opstaa for Farnæs.

Den væsentligste del av befolkningen paa Tangen og i Seimsdal, Offerdal og Natviken vil ikke vite av nogen kanalisering og har valgt en komite med lensmand Seim i spidsen til at protestere mot kanalen. Efter derom uttalt ønske har sakens dokumenter været utlaant til komiteen i juni maaned 1915. «Protestkomiteen» har i 3 skrivelser (2), (17) og (26) nærmere angitt de grunde, hvorfor den finder at maatte motsætte sig en kanalisering.

Jeg skal i det følgende nærmere omtale disse grunde punktvis.

Det anføres, at isforholdene paa

Aardalsfjorden vil bli vanskeligere end nu, da strømmen fra Aardalsvandets dybde op-hører, naar Aardalsvandet omdannes til sjø. Hvorledes isforholdene vil stille sig efter kanaliseringen vil det paa forhaand være meget vanskelig at ha nogen sikker mening om. Det vil være avhengig av en række faktorer, hvorav vistnok enkelte maa antages at virke forsinkende paa islægningen i fjorden, men resultatet beror dog paa hvilke av faktorerne der virker sterkest. Ved kanaliseringen vil saaledes fjorden paa en maate bli forlænget med det forholdsvis store bassæng, Aardalsvandet, som maa følge med i tidevandets stigning og fald. De vandmasser, som paa grund herav stadig maa passere ut og ind blir ganske store og vil specielt i den inderste del av fjorden fremkalde strømninger, som kun kan virke hemmende paa isdannelsen. Da en kanalisering neppe kommer istand uten i forbindelse med en regulering av Tyin, vil man ogsaa kunne regne med den gunstige indflydelse, som det relativt varmere vand fra et reguleringsbassæng og den økede vintervandføring vil øve. Men om denne indflydelse vil gjøre sig gjældende saa langt ut som i fjorden utenfor Tangen er ikke uten videre sikkert.

Efter reguleringens gjennomførelse vil avløpet til Aardalsfjorden i de koldeste vintermaaneder betydelig overstige avløpet til Lærdalsfjorden, hvor islægning praktisk talt ikke forekommer.

Det anføres videre av komiteen, at Hæreidelven vil bli tapt som fiskeelv. Hvor stor indflydelse kanaliseringen vil øve paa fisket kan jeg ikke uttale mig om. Komiteen opplyser, at den kontante leieavgift i 1914 utgjorde kr. 1 005,00. (Selskapet oppgir noget mindre, nemlig kr. 975,00 (32).) Da der i samme aar er opfisket 1425 kg. ørret, som efter en værdi av 80 øre pr. kg. tilsvare kr. 1 140,00 i inntægt, beregner komiteen den samlede inntægt til kr. 2 145,00. Hertil maa bemerkes, at leiekontrakterne i almindelighet indeholder en bestemmelse om, at grundeierne ikke maa fiske i den tid sportsfiskerne er i Aardal. Paa grund av verdenskrigen kom der i 1914 imidlertid in-

gen sportsfiskere. Dette forklarer den store inntægt av det opfiskede ørretkvantum. Men under normale tider kan man ikke addere leieavgiften og værdien av fisken, hvis man vil ha et korrekt begrep om fisket som inntægtskilde for grundeierne.

Hvorvidt leieavgifterne vil økes med tiden, er det endnu for tidlig at ha nogen formening om. Selv om elven ikke blev farborgjort, er jeg bange for, at den rørelse og trafik, som der i fremtiden vil bli ogsaa nede paa Tangen, vil forandre stedets karakter paa en saadan maate, at det blir mindre tiltrækkende for sportsfiskere.

Som det vil forstaaes, vil selv en fullstendig innløsning av fiskeretten i elven kræve relativt smaa omkostninger i spørmaalet om kanalisering. Jeg tar da ogsaa hensyn til den inntægt, som grundeierne har av sportsfiskerne utenom den kontante leieavgift.

I Hæreidelven findes ikke laks, kun ørret.

Angaaende broen, som danner forbindelsen over Hæreidelven, som komiteen mener vil bli tat væk til skade for befolkningen paa Hæreidsiden, kan opplyses følgende: Den er en enkel og let hengebro for fotgjængere og er opført for privat regning. For fragt av gods benytter man baat, enten paa sjøen eller i Aardalsvandet. I ingeniør Egenes's utredning av kanaliseringen er broen forutsat erstattet av en ny. Paa Tangen paa begge sider av elven bor ialt 332 individer, herav paa Hæreidsiden omtrent en tredjedel. Paa Lægreidsiden ligger postaaapneriet, skolen, kirken, landhandlerierne og den nuværende dampskibskai.

Komiteen anfører uten nærmere angivelse, at der «ved vandets sækning» vil ske utrasninger og utglidninger av de ovenpaa leren liggende jord- og sandmasser. Den projekterte kanals bund ligger paa kote \div 6,00 m. Under utmudringen kommer man til at arbeide gjennom det ovenpaa liggende lag av rullesten ned i finere materiale, som efter ingeniør Egenes's undersøkelser bestaar av grus og sand, til-

dels iblandet lere. Selv om der i høiden + 0 og + 2,0 m. findes lag med relativ fet, glat lere, hvad enkelte iagttagelser synes at tyde paa, behøver dette ikke at være ensbetydende med nogen fare for utglidning i stor skala. Kanalens skraaninger maa i ethvert fald gjøres slake og forsynes med stenbeklædning. Utenfor kirkegaarden eller paa andre steder, hvor elvemælen er høi og sterkt skraanende, kan kanalen lægges i størst mulig afstand fra den nuværende elvemæl. Gaar man under arbeidet langsomt og forsiktig tilverks paa de mere utsatte partier, tror jeg ikke man risikerer utrasninger av større masser. Da vandstanden, specielt i den nedre del av elven blir ganske ubetydelig forandret efter kanaliseringen, vil elveleiets utdypning ikke foraarsake væsentlige forrykninger av trykforholdene langs mælen.

Imidlertid er det en ganske utbredt ængstelse hos befolkningen paa Tangen dette at jordras vilde bli følgen av kanaliseringen. Undersøkelse av jordlagenes beskaffenhet bør i ethvert fald foretages i stor utstrækning, forinden man gjør sig op en sikker mening om risikoen for utglidninger.

«Protestkomiteen» mener, at kanaliseringen vil fremkalde vandmangel paa flere steder ved Aardalsvandet og Tangen.

Vandforsyningen, især for husdyrene, er og har altid været meget vanskelig baade paa Hæreid- og Lægreidsiden. Spørsmålet om en bedre vandforsyning for prestegaarden har gjentagne ganger været oppe, men man har endnu ikke kommet til noget tilfredsstillende resultat. Sognepresten (Nagelstad) har mundtlig oplyst, at man paa Tangen stadig væk om vinteren maa drive husdyrene op til utløpet av Aardalsvand for at skaffe dem vand, idet brøndene paa den tid ofte er tomme. Da der ved en nivaakanal vil bli salt eller ialfald brakt vand baade i elven og i Aardalsvandet, vil den forøkede vanskelighet med vandforsyningen vistnok bli den største ulempe ved kanaliseringen, hvad dens lokale forkjæmpere ogsaa indrømmer. Dette spørsmål bør derfor vies speciel opmerksomhet, og for-

holdene paa stedet bør nærmere undersøkes.

Imidlertid vil det neppe være forbundet med nogen uoverkommelig vanskelighet hverken i teknisk eller økonomisk henseende at skaffe tilveie en vandforsyning, som endog vilde bety en forbedring av de nuværende forhold. De forhaandenværende brønde kan graves dypere og forskjellige opkommer kunde utnyttes mere rationelt, og endelig kan den manglende vandmængde skaffes ved en ledning fra Langeraadalen, hvor elven forlater den faste fjeldgrund og gaar over i stenuren. For at være sikker i vandfattige tider, maatte i tilfælde et reservoir anlægges i passende høide over gaardene.

Langs selve Aardalsvandet ligger der kun en enkelt gaard, nemlig Eldegaard, men den ligger saa høit, at der aldrig hentes drikkevand fra Aardalsvandet. Der findes derimot to husmandspladser, Brendborg og Gjeithus (avsat paa kartskissen). Den ene, Brendborg, vil let kunne skaffes vand fra en bæk, som render forbi husene. Den anden plads, længer nord, tilhører Vee i Øvre Aardal og maa regnes med til dem, som er interessert i kanaliseringen. Drikkevand vil ogsaa her antagelig kunne skaffes ved meget billige foranstaltninger.

Paa begge sider av Aardalsvandet nar dets utløp har Nedre Aardølingerne endel saakaldte «vaarstøler». Om vandforholdene her har jeg ingen sikre opplysninger, men jeg skulde anta, at der paa stølene, som væsentlig kun brukes vaar og høst, ikke er vanskelig at skaffe vand andetstedsfra end fra Aardalsvandet.

Til slutning anfører komiteen, at kanaliseringen vil medføre en forringelse av jordpriserne. Komiteen begrunder ikke dette nærmere. Der sigtes formentlig kun til jordpriserne paa Tangen. Uten nærmere paavisning staar det for vassdragdirektøren ganske uklart, hvorledes kanaliseringen i og for sig skulde kunne formindske jordpriserne i Nedre Aardal. Siger komiteen til tapet av den stigning i jordpriserne, som den tænker sig vilde bli føl-

gen av jernbaneanelægget, maa det erindres, at antallet av funktionærer stedlig bundet til jernbanen og bryggerne i Nedre Aardal vilde bli saa litet, at deres mulige erhvervelse av boplads ikke kan forutsættes at faa nogen indflydelse paa tomtepriserne. Hele jernbanen er nemlig bare 1 $\frac{1}{2}$ km. lang, og det samme personel, som besørger indlastningen oppø ved fabrikken, er tænkt at skulle følge jernbanevognene over vandet til bryggen ved Sognefjorden og tilbake igjen til fabrikken. Kun for det tilfælde at anlægget maa ha et stort varelager ved kaien paa Hæreid vil det faa personel bosat paa Tangen.

Som foran nævnt vil Aardalsvandet bli sænket 3—4 m., hvis nivaakanalen kommer til utførelse. Den fordel, som Farnæs vil ha herav er omtalt ovenfor. Imidlertid maa sænkningen forutsættes at bevirke en saakaldt løpende sænkning i elveleiet ovenfor vandet, hvad der igjen kan faa skadelige virkninger paa de derværende forbygninger. Langs Aardalselven, eller Aardøla, som elven her ogsaa kaldes, er der i tidens løp opført med statsbidrag elveforbygninger i en længde av ca. 1 $\frac{1}{2}$ km. for at beskytte mot oversvømmelse og elvebrudd. Omkostningerne har været ret betydelige. Elveleiets løpende sænkning fra utløpet og opover vil i bedste fald før eller senere bringe paralelverkerne langs elven til at staa paa det tørre. Skal man ikke ved undergravning risikere brudd langs det nydannede leie, maa man derfor gjøre regning paa, at nye beskyttelsesverker, hvortil dog den gamle sten kan anvendes vil bli nødvendige. Kanaliseringen vil saaledes ikke medføre nogen fordel for forbygningerne i Øvre Aardal, tvertimot, og jeg kan ikke være enig med ingeniør Egenæs, naar han i sit projekt av 10de mai 1914 uttaler, at «ved en saadan sænkning vil Farnæs bli bedre stillet likoverfor elvebrudd, ja med tiden antagelig helt sikret.»

Alt tat i betragtning antar jeg efter det foreliggende, at kanaliseringen vil være av

ikke liten almen interesse, og at fordelene i sammenligning med koncessionsprojektet vil være overveiende i forhold til ulemperne. Som det vil forståes av de anstillede betragtninger, er jeg enig med amtmanden, naar han uttaler (16), at de fra Nedre Aardal fremholdte ulemper ved kanaliseringen er overdrevne.

Endvidere tror jeg, at selskapet paa den ene og den anden maate — direkte og indirekte — vil ha saa stor nytte av kanaliseringen, at det i tilfælde vil se sin fordel i at faa den gjennomført, selv om det alene maa bære alle anlægsutgifterne. Meget tyder da ogsaa paa, at selskapet forutsætter en saadan ordning.

Imidlertid er det formelt seet befolkningen i Øvre Aardal og ikke selskapet, som søker om, at kanaliseringsspørsmålet maa bli tat op til fornyet overveielse. For at saken kan komme i den efter min mening naturlige gjænge, tillater jeg mig derfor at foreslaa, at der forinden videre foretages bringes paa det rene, om A/S Tyinfaldene stiller sig som ansøker til kongelig tilladelse til efter vassdragslovens § 25 at foreta kanaliseringen, og om det som følge herav ønskes delvis at ombytte jernbanekoncessionen med en saadan tilladelse.

Svarer selskapet bekræftende, bør der straks gaaes igang med en række undersøkelser, som jeg av hensyn til opinionen paa Tangen finder det rigtigst, at det offentlige selv utfører. Endvidere bør den tekniske side av planen gjennomgaaes nærmere. Hvilke undersøkelser der bør utføres er til dels omtalt ovenfor, men for oversigtens skyld skal jeg nævne følgende:

- 1) Observation av drikkevandsforholdene paa en række forskjellige steder paa Tangen og langs Aardalsvandet. Herunder bør der foretages daglige maalinger av avløpet fra Langeraadalen med en henblik paa en mulig vandforsyning herfra.
- 2) Grundundersøkelser i stor utstrækning for at konstatere sand- og lerlagenes beskaffenhet og grundvandets strømninger.

- 3) Temperaturmaalinger i Aardøla, Aardalsvand og Aardalsfjorden.
- 4) Dybdemaalinger i Aardalsvand spesielt med henblik paa bryggeforholdene efter vandets sänkning.
- 5) Indnivellering av höiden av kjælderne og vandstanden i bröndene i Övre Aardal.

Skal selskapet meddeles tilladelse til at ekspropriere den fornödne grund m. m. til gjennomførelse av kanaliseringen, bör det offentlige antagelig opstille visse vilkaar for en saadan tilladelse. Jeg skal allerede paa sakens nuværende trin faa lov til at antyde endel betingelser, som der passende kunde bli spørsmal om:

- 1) Alle arbeider, som selskapet, eller andre i dets sted, utfører i forbindelse med kanaliseringen, stilles under offentlig kontrol, likesom alle planer for arbeidet maa være godkjendt paa forhaand av det offentlige.
- 2) Kanalen maa til enhver tid staa til fri avbenyttelse for hvemsomhelst.
- 3) Lokal og national tonnage gives visse begunstigelser i konkurransen om transporten av selskapets produkter.
- 4) Selskapet maa overta vedlikeholdet av forbygningerne i Övre Aardal eller paa anden maate garantere mot elvebrudd, fremkaldt direkte eller indirekte ved vandets sänkning.
- 5) Punkt 1,7 i den tidligere reguleringskoncession forandres derhen, at ogsaa veien til Tyin stilles til fri avbenyttelse paa nærmere vilkaar, ialfald efterat regulerings- og kraftanlæg er sat i drift.
- 6) Der maa i Nedre Aardal utføres saadanne vandforsyningsanlæg, at drikkevandsforholdene ikke blir værre end for kanaliseringen.

Det bör formentlig ogsaa tages under overveielse, at det offentlige selv overtar utførelsen av den projekterte kanal, da man paa den maate bedst vil kunne vareta de almene interesser. Det maa i denne forbindelse ogsaa erindres, at befolkningen paa det sted, hvor arbeidet skal foregaa, avgjort er imot kanalprojektet. Det ligger i sa-

kens natur, at kanaliseringen vil gripe ganske sterkt ind i de tilvante forhold. Som leder av anlægget vil det offentlige kunne ta forskjellige hensyn, som man ikke kan vente, at et privat selskap som ekspropriet vil ta. Ogsaa for aktieselskapet vil en saadan ordning kunne medføre visse fordele. Paa den anden side turde det selvsagt ha sine praktiske vanskeligheter at sikre selskapet den til dets stilling som egentlig bygherre svarende indflydelse paa omkostningerne, arbeidstempoet etc. Der er dog ikke for nærværende grund til at gaa nærmere ind herpaa.

Ingeniør Egenæs forutsætter, at kanalen kan bygges i løpet av 2 aar, hvis der anvendes dag- og natskift størsteparten av aaret. Da selskapet vil tränge kanalen til transport av maskiner og materiel av enhver slags under bygningen av de store anlæg i Övre Aardal, og disse ifølge koncessionen skal være færdige allerede om $4\frac{3}{4}$ aar, vil det forstaaes, at det er magtpaaliggende for aktieselskapet at faa et snarlig resultat i kanaliseringsspørsmålet. Arbeidet i marken bör neppe begynde senere end høsten 1916, hvis selskapet og distriktet skal faa den fulde nytte av kanalen, mens utbygningen av Tyinfaldene staa paa. Det vilde derfor være særdeles heldig, om sakens ekspedition kan bli paaskyndet mest mulig.»

De i skrivelsen påberopte bilag vedlegges.

I anledning av Vassdragdirektørens uttalelse har selskapet på foranledning i skrivelse av 26de mars 1916 anført følgende:

«Vi er efter at ha gjennomgaaet vassdragdirektørens uttalelse blit bestyrket i vor opfatning av, at kanalprojektet baade for almenheten og vort selskap vil byde den heldigste løsning av spørsmålet om paa bedst mulig maate at ordne saavel gods- som persontrafiken fra og til Övre Aardal.

Under forutsætning av at de yderligere undersøkelser vedrørende kanalprojektet, som vassdragdirektøren foreslaar foretaget, ikke gir til resultat, at vort foreløbige pro-

jekt støter paa vanskeligheter, som vi ikke har været opmærksom paa, og hvorved omkostningerne i væsentlig grad vil forøkes, erklærer vi os herved beredt til baade at stille til disposition for kanaliseringen det beløb, som vi indvinder ved, at jernbanen over Aardalstangen bortfalder, og til ogsaa ialfald for den væsentligste del at utrede de yderligere utgifter, som kanalprojektet medfører.

Med hensyn til spørgsmaalet om hvorvidt kanaliseringen bør udføres av vort selskap som et privat foretagende, eller om den skal udføres som et offentlig foretagende i det væsentligste paa vor bekostning, saa spiller dette for os ingen synderlig rolle. Det forekommer os imidlertid, at der under de foreliggende omstændigheter er meget som taler for, at kanalen udføres som et statsforetagende. — Dette vil jo ikke hindre, at vi med det kongelige departement kan indgaa overenskomst saavel om bygning av kanalen som om dens senere vedlikehold.»

I skrivelse av 10de mai 1915 anmodet man Vassdragdirektøren om under konferanse med A/S Tyinfaldenes vedkommende å anstille de fornødne yderligere undersøkelser for kanalprojektets gjennomførelse.

Med skrivelse fra Vassdragdirektøren av 15de februar 1918 har man mottatt resultatene av en undersøkelse anstillet av daværende avdelingsingeniør Anker.

Av nevnte skrivelse hitsettes følgende:

«I min skrivelse til det kongelige departement av 23de december 1915 har jeg redegjort for sakens forhistorie og nærmere omtalt de forskjellige interesser, som berøres av den av A/S Tyinfaldene fremlagte plan for en nivaakanal mellom Aardalsvand og Aardalsfjorden og har dernæst skissert hvilke undersøkelser ansaaes paakrævet for en nærmere bedømmelse av planen i teknisk henseende. Disse undersøkelser har jeg nu i henhold til det ærede departements skrivelse av 10de mai 1916 — efterat selskapet i skrivelse av 25de mars 1916 har erklært sig villig til at realisere planen —

latt avdelingsingeniør Anker utføre. Resultatene har han fremlagt i medfølgende indberetning av 11te februar 1918 med 13 bilag. Idet henvises til indberetningen, skal jeg nedenfor berøre enkelte punkter noget nærmere.

Grundundersøkelsene har særlig gaat ut paa at supplere de av A/S Tyinfaldene gjorde boringer for at konstatere, hvorvidt der findes saadanne lagdannelser i grunden, at utgravningen av kanalen kan medføre fare for glidninger. De opgravede synker og utførte boringer med optagning av materialprøver har derfor særlig foregaat paa begge sider av den planlagte kanal, hvor terrænget stiger sterkt op fra denne, saaledes specielt paa partiet omkring kirken.

Der er ikke konstatert saadanne lagdannelser, at den forholdsvis ringe likevegtsforandring, som kanaliseringen medfører, kan innebære fare for glidninger i større utstrækning. Lokale ras og utvaskninger maa man imidlertid være forberedt paa, specielt hvor grunden bestaar av lere. Ingeniør Anker har i sin indberetning paa side 4—7 paapekt de anordninger, som maa træffes til sikkerhet for at disse bevægelser skal faa en rent lokal karakter og ikke influere paa det omliggende terræng, og har derhos omtalt de mindste fordringer, som maa stilles til kanalens trace, dens profil og beliggenhet. Vassdragdirektøren, som intet væsentlig har at bemerke til det av Anker herom fremholdte, henviser til indberetningen.

Efterat den efter disse fordringer byggede kanal i nogen tid har været i drift, forbeholdes adgang til at opta til fornyet undersøkelse, hvorvidt det av hensyn til driftsikkerhet og vedlikehold vil være hensigtsmæssig at gaa til en mere omfattende beklædning av kanalen med sprængt sten, som i tilfælde straks blir at utføre for selskapets midler.

For en bundbredde av kanalen av 35 m. har ingeniør Anker latt utføre kontrollberegninger over vandstandsforholdene i Aardalsvand efter kanali-

seringen. Med et flomtillop av 680 m.³ pr. sek. er fundet en høieste vandstand i Aardalsvand paa kote +1,76. Med tillop = 0 er laveste vandstand i Aardalsvand ÷ 1,02 = 2,78 m. vandstandsvariation.

Efter A/S Tyinfaldenes beregninger er disse værdier under samme forudsætninger:

Høieste vandstand	kote + 1,65 m.
Laveste —»—	» ÷ 1,15 m.
Vandstandsvariation	<u>2,80 m.</u>

Resultaterne er altsaa praktisk talt de samme.

De maksimale vandhastigheter under ugunstigste forhold ind i og ut av kanalen er fundet henholdsvis 2,5 m./sek. og 3,0 m./sek. eller 5 og 6 knob.

Den nævnte bundbredde av kanalen, 35 m., bør fastsættes som den mindste, forsaavidt det ikke ved finstikningen skulde vise sig nødvendig at avvike noget herfra, hvis der derved kan undgaaes at saare de lange naturlige skraaninger.

Kanalbunden er forutsat lagt paa kote ÷ 6,00. Ved absolut laveste vandstand i sjøen vil der da i kanalen erholdes en fri vanddybde av henved 5,00 m., som muliggjør trafik av moderne fartøier med 1 600 tons lastevne.

For trafikken maa der kræves opsat et av det offentlige approbert reglement.

Den ved kanaliseringen noget besværliggjorte drikkevandsforsyning kan efter de nu foreliggende undersøkelser løses paa helt tilfredsstillende maate.

For Aardalstangen er der nemlig i Gjesdalsbækken paavist fuldt tilstrækkelig tilgang paa drikkevand. Et vandforsyningsanlæg herfra maa utføres i forbindelse med kanaliseringen, saaledes at opsitterne i fremtiden faar fuldt saa bekvem adgang til vand herfra, som de har under de nuværende forhold.

Paa Farnæs viser utførte nivellemønter, at brøndvandstandene varierer med vandhøiden i Aardalsvand. For de eidendommers vedkommende, hvor dette medfører vanskeligere adgang til vand, eller hvor

vandet blir helt eller noget ødelagt som drikkevand paa grund av saltsmaken kan ulemperne avhjølpes ved tilførsel fra industrianlæggets vandverk eller paa anden maate.

De i Tya og Aardøla utførte temperaturmaalinge bestyrker de paa side 8 i min skrivelse av 23de december 1915 fremholdte synsmaater om isforholdene efter kanaliseringen.

For samfærdsel over kanalen har avdelingsingeniør Anker foreslaat, at der istandbringes en færgeforsbindelse nær kanalens utlop i fjorden med tilslutning til veiene paa begge sider av kanalen. Vasdragdirektøren er enig i, at et slikt færgested istandbringes med bekvem forbindelse — helst med motordreven færge — for al kjøretrafik over elven. De av kanaliseringen berørte veier maa derhos omlægges.

Det maa imidlertid ogsaa ansees meget ønskelig at beholde — ialfald for den gaaende trafik — broforbindelsen mellem begge kanalsider, hvad ogsaa selskapet i sin plan har gaat ut fra. Saafremt den nærmere detaljbehandling derfor viser, at fast broforbindelse kan istandbringes paa saadan maate, at kanalprofilet ikke indsnevres, og at al trafik uhindret kan passere under broen, vil vasdragdirektøren anbefale, at broens istandbringelse blir at medta i betingelserne for tilladelsen til kanaliseringen. De lokale myndigheters uttalelse herom bør indhentes.

I henhold til min utredning av 23de december 1915 og efter de ovenfor omtalte resultater av de foretagne undersøkelser vil Vasdragdirektøren anbefale tilladelse i henhold til vasdragslovens § 25 meddelt A/S Tyinfaldene til kanalisering av Hæreidelen væsentlig efter den av selskapet fremlagte plan med de modifikationer, som er nærmere paapekt av vasdragvæsenet. Jeg gaar da ut fra, at selskapets skrivelse til det ærede departement av 25de mars 1916 er at forstaa derhen, at det stiller sig som søker.

De nærmere vilkaar for tilladelsen blir

endelig at utforme etterat selskapet har fremlagt fuldt detaljerte planer saavel for selve kanalen som for de øvrige i forbindelse med kanaliseringen staaende arbeider, alt med omkostningsoverslag.

Om arbeidets utførelse og vilkaarene forøvrig skal Vasdragdirektøren, idet henvises til hvad der herom tidligere er fremholdt, spesielt side 14—15 i min skrivelse av 23de december 1915, foreslaa:

- a) Kanaliseringen og samtlige dermed i forbindelse staaende arbeider, heri indbefattet vandforsyningsanlæg, brygger, vei-, færge- og eventuel broforbindelse samt alle erstatninger m. v., bekostes av A/S Tyinfaldene.
- b) Selskapet besørger selv de nævnte arbeider utført under fuld kontrol av det offentlige. Kontrolløren maa ha pligt og utstrakt myndighet til at paase alle offentlige og almene interesser tilgodeset.

Om dette punkt bemerkes:

I skrivelse av 23de december 1915 har Vasdragdirektøren henstillet til overveielse, hvorvidt det offentlige selv bør overta kanaliseringens utførelse av hensyn til anlæggets store almene interesser. Foruten de betænkeligheter ved denne fremgangsmaate, som jeg dengang nævnte, er der — spesielt i de sidste aar — kommet andre forhold til, som har været bestemmende for det her fremsatte forslag. Her skal først og fremst nævnes de særdeles vanskelige forhold paa arbeidsmarkedet, som tilsier den største forsigtighet, hvor der kan bli tale om konkurranse mellem offentlig og privat arbeidsdrift. Som bekjendt er der for nærværende meget ringe tilgang paa øvede anlægsarbeidere, et forhold, som neppe vil bedres de første aar etterat den nuværende situation er ophørt, idet jo en flerhet av større anlæg, saavel offentlige som private, kun venter paa bedre tider. Ogsaa A/S Tyinfaldene har — saavidt vites — anlægsarbeider, som maa utføres samtidig med kanaliseringen. Det konkurranseforhold, som vil fremkomme, om kanalarbeidene skal utføres av staten, vil kunne bli høist uheldig

og vil medføre fordyrelse. Det samme vil bli tilfælde for omkostningerne ved materiell, redskap og administration.

Skal det offentlige utføre anlægget, maatte der etableres en særskilt byggeledelse paa stedet, hvortil vasdragvæsenet med sine lønnings- og administrationsforhold sandsynligvis slet ikke kan skaffe den i denslags anlægsarbeider fornødne rutinerne hjelp i konkurranse med de store private vestlandsanlæg.

Paa den anden side maa de almene interesser fuldt forsvarlig kunne ivaretages ved den foreslaaede offentlige kontrol. Denne kan lettere administreres herfra. Der maa dog for det daglige tilsyn forutsættes antat en kontrollerende ingeniør, som maa opholde sig paa stedet ialfald størstedelen av anlægstiden, og hvis paabud vedrørende alle detaljer maa efterkommes.

- c) Vedlikeholdet og driften av kanalen med belysningsanlæg, færgeindretninger og de øvrige i forbindelse med kanaliseringen byggede anlæg utføres likeledes av selskapet under offentlig kontrol.

Paa grund av den betydning, som kanaanlægget faar som almen kommunikationslinje vil Vasdragdirektøren under forutsetning av en hensigtsmessig ordning av den fremtidige trafik foreslaa en gang for alle ydet et statsbidrag, som mindst motsvarer, hvad der nu av staten ydes til dampskibsforbindelsen paa Aardalsvand.»

De i skrivelsen påberopte bilag vedlegges.

I skrivelse til fylkesmannen av 5te juni 1918 bad man meddelt den yderligere uttalelse, som det foreliggende måtte gi anledning til fra distriktets side.

I skrivelse av s. d. meddelte man A/S Tyinfaldene, at forsåvidt der ikke måtte foreligge nye momenter som talte mot foretagendets gjennomførelse av hensyn til distriktet, antok man å kunne anbefale tillatelse til kanaliseringen. Arbeidet forutsattes i tilfelle utført ved selskapets foranstalt-

ning under offentlig kontroll. Man bad derhos meddelt selskapets uttalelse angående de av vassdragdirektøren omhandlede foranstaltninger til avhjelp av ulemper for drikkevannsforsyningen og kommunikasjonerne som måtte opstå ved kanaliseringen.

Man uttalte sluttelig, at man ikke på sakens daværende trin kunde ta standpunkt til ydelse av statsbidrag til foretagendet.

I skrivelse av 3dje juli 1918 har selskapet anført bl. a. følgende:

«Naar departementet allerede nu ønsker vor uttalelse angaaende de forskjellige vilkaar, som vassdragdirektøren antyder til avhjelp av ulemper ved anlægget for vandforsyningen og kommunikationer m. v., saa tillater vi os i den anledning at bemerke, at det vilde være nytteløst for os nu at utarbeide planer eller optage forhandlinger herom med Nedre Aardals beboere, forinden kanaliseringen foreligger som et faktum, altsaa efter at koncession er meddelt. Vi er rede til at bekoste og utføre de arbeider der er nødvendige for at ophæve de skader og ulemper, der forvoldes ved anlægget og vil i tilfælde av tvist underkaste os et sakkyndig skjøns avgjørelse.

Vi gjør samtidig opmerksom paa, at den eventuelle ekspropriationstillatelse ogsaa maa omfatte erhvervelse av de for kaianlæg med hvad dertil hører nødvendige arealer, idet de i henhold til jernbanekoncessionen for fargeleier m. v. eksproprierede arealer ikke vil være tilstrækkelige under den nye transportordning.

Vi tilføier sluttelig, at jernbanekoncessionen delvis maa ophæves eller forandres i tilslutning til eventuel meddelelse av koncession paa kanal anlægget.»

I skrivelse av 20de juli 1918 har fylkesmannen anført følgende:

«Vedlagt tillater jeg mig at tilbaksende dokumenterne angaaende kanalisering av Hæreidselven. Som det vil sees av vedlagte korrespondance med ordføreren i Aardals herredsstyre, ansees det ikke nødvendig paany at forelægge saken for herredsstyret.

Jeg har for mit vedkommende intet yderligere at bemerke, uten forsaavidt, som det bør sørges for, at ogsaa eiendommene langs vandet maa sikres den fornødne tilgang på drikkevand baade til folk og fæ.»

Den påberopte korrespondance med ordføreren i Aardal vedlegges.

På foranledning har Hovedstyret for Statsbanene avgitt en uttalelse, dat. 28de november 1918, hvori anføres, at Hovedstyret finner å måtte anbefale, at kanaliseringen bør søkes gjennomført på grunnlag av den av Vassdragvesenet utarbeidede plan.

Med skrivelse av 28de februar 1919 blev saken påny forelagt vassdragdirektøren, idet man bad meddelt hans uttalelse angående ydelse av statsbidrag til foretagendet, samt forslag til de betingelser som blir å opstille for en eventuel tillatelse.

I skrivelse av 8de mars 1919 har vassdragdirektøren avgitt den begjærte uttalelse med forslag til betingelser for en eventuell tillatelse til kanalens anlegg. Skrivelsen er sålydende:

«I skrivelser til departementet av 23de desember 1915 og 15de februar 1918 — den siste støttet til en vedlagt innberetning fra anleggsavdelingen av 11te s. m. — har jeg redegjort for og kritisert den av A/S Tyinfaldene fremlagte plan for kanalisering av Hæreidelven. Jeg har ennvidere angitt de yderligere arbeider som kanaliseringen vil medføre, og skissert de vilkår vedrørende den tekniske side, som jeg efter det foreliggende fant burde legges til grunn for forandring av den selskapet meddelte konsesjon og meddelelse av tilladelse efter vassdraglovens § 25 til kanaliseringens gjennomførelse.

I min skrivelse av 15de februar 1918 har jeg dessuten uttalt:

«De nærmere vilkår for tilladelsen blir «endelig å utforme efterat selskapet har «fremlagt fullt detaljerte planer såvel for «selve kanalen som for de øvrige i forbindelse med kanaliseringen stående arbeider, «alt med omkostningsoverslag.»

Dette gjalt ikke minst de anlegg, hvor-

for ingen planer tidligere er utarbeidet, som vannforsyningsanlegg, brygger, veier, fergersted, gangbro m. v. For veiforbindelsenes vedkommende hadde jeg foreslått at fylkets veivæsen blev tatt med på råd, like- som muligheten av å tilveiebringe en tilfredsstillende, høist ønskelig erstatning av den nuværende broforbindelse over elven, først kunde avgjøres etter nærmere detaljundersøkelser på stedet som jeg hadde foreslått gjort.

Efter A/S Tyinfaldenes skrivelse av 3dje juli 1918 vil de manglende undersøkelser og planer først kunne utføres etterat konsesjonen er meddelt. Da der heller ikke i de øvrige innhentede uttalelser, nemlig fra statsbanenes hovedstyre, Aardal formannskap, Sogn og Fjordane fylke, er fremkommet noget nytt som kan gi anledning til bemerkning fra min side, vil den av departementet nu begjærte yderligere uttalelse vesentlig bestå i en opsummering av de i tidligere skrivelser angitte og nærmere behandlede og begrunnede vilkår for meddelelsen av den ansøkte tilladelse, idet der således ikke foreligger nogen av de planer og uttalelser som jeg fant ønskelige for endelig utforming av betingelsene.

Statsbidrag.

I skrivelse av 15de februar 1918 har jeg foreslått at der en gang for alle ydes et statsbidrag til kanaliseringen som minst motsvarer hvad der nu ydes av staten som bidrag til dampskibsforbindelsen på Aardalsvann. Dette er kr. 2400,00 årlig eller kapitalisert kr. 48 000,00 — se min skrivelse av 23de desember 1915. Jeg har nemlig gått ut fra at amtsskibene, som nu anløper Aardalstangen, vil opta trafikken såvel av post som av passagerer og gods helt op til det fremtidige byanlegg på Farnes, således at ethvert ekstra statsbidrag til forbindelsen over Aardalsvann bortfaller.

Under forutsetning av at der treffes en tilfredsstillende ordning i denne henseende — eventuelt ved foranstaltning fra A/S Ty-

infaldene — er vassdragdirektøren tilbøielig til å anbefale at der ydes et statsbidrag til kanaliseringen, stort kr. 50 000,00 — femti tusen kroner —. Bidraget, utbetales selskapet så snart kanalen er godkjent og den almene trafikk på kanalen og Aardalsvann er optatt.

Sikkerhetsstillelse.

Av hensyn til de relativt store og mangeartede almene interesser som berøres av selve kanaliseringen og de i forbindelse med denne stående arbeider, vil jeg anbefale at der kreves et i forhold til arbeidets omfang og omkostninger stort sikkerhetsbeløp. Vassdragdirektøren vil foreslå beløpet satt til kr. 100 000,00 — et hundre tusen kroner.

Beløpet, eller en del av dette, f. eks. halvdel, bør inntå i nogen tid efter arbeidets fullførelse som sikkerhet for erstatninger og utbedringer av skade ved eventuelle ras, som måtte være en følge av utmudringen av elven. Vassdragdirektøren vil foreslå, at et sådant sikkerhetsbeløp inneholdes i 5 år efter kanalens åpning for almen ferdsel, idet kanalens stabilitet i løpet av den tid må antas å ha bestått sin prøve, ialfall under almindelige forhold, likesom kanalen innen den tid antagelig vil ha fått sitt endelige utstyr.

De almindelige vilkår for den nu ansøkte tilladelse såsom frist for arbeidets gjennomførelse med eventuell mulktbestemmelse, bestemmelser vedrørende arbeidere, politiopsyn, hefte for betingelsenes overholdelse m. v. bør formentlig være de samme som i betingelsene for selskapets konsesjon av 19de september 1908, hvorfor vassdragdirektøren henviser til disse betingelser. Den selskapet meddelte tilladelse til anlegg av jernbaner blir å forandre derhen at den kun gjelder den ca. 1,8 km. lange bane i Øvre Aardal, idet jernbanen fra Aardalsvann til fjorden med tilhørende ekspropriasjoner bortfaller.

Efter hvad jeg ovenfor har anført, skal

jøg da hitsette en summarisk oversikt over de spesielle betingelser, som efter utredninger i skrivelser av 23de desember 1915 og 15de februar 1918 med bilag anbefales stillet for tilladelsen til kanaliseringens gjennomførelse, idet der forøvrig henvises til de nevnte skrivelser og til anleggsavdelingens innberetning av 11te februar 1918.

1. Kanalen utføres som nivåkanal med 35 m.s bunnbredde og bunnen på kote + 6,0 i det vesentlige overensstemmende med den fremlagte plan. Kanalen så vel som alle arbeider, som av departementet eller et sakkyndig skjønns ansees nødvendige for å avverge og utbedre skade samt avhjelpe ulemper ved kanaliseringen, utføres og bekostes av A/S Tyinfaldene. Forinnen arbeidet iverksettes innsendes til Arbeidsdepartementet detaljerte arbeidsplaner i to eksemplarer for samtlige arbeider med fornødne opplysninger, beregninger og omkostningsoverslag, idet der i disse planer medtas de arbeider, forandringer og modifikasjoner som er nærmere behandlet i vassdragdirektørens skrivelse av 15de februar 1918 og anleggsavdelingens innberetning av 11te s. m. Intet arbeide kan påbegynnes forinnen disse planer er godkjent av departementet.
2. Samtlige her tillatte og påbudte arbeider utføres under tilsyn av en av departementet beskikket kontrollør, som skal ha adgang til de kontrollmidler som ansees nødvendige. Kontrolløren vil påse betingelsene for tilladelsen overholdt og almene interesser ivarettatt. Likeledes har kontrolløren adgang til å foreskrive mindre forandringer i planene, som under arbeidets utførelse viser sig ønskelige. Større forandringer må forelegges departementet.
De med kontrollen forbundne utgifter erstattes det offentlige av selskapet.
3. A/S Tyinfaldene erstatter efter mindelig overenskomst eller i mangel derav efter sakkyndig skjønns al mulig skade og ulempe som måtte være en

følge av kanaliseringen eller av de i forbindelse med denne stående arbeider forsåvidt ikke forholdene avhjelpes av selskapet ved andre tilfredsstillende arbeider eller trufne forføininger. Sådanne erstatning blir å yde eller forføininger å treffe hvad enten skaden oppstår som følge av arbeidets utførelse eller av de forskjellige ferdige anleggs senere benyttelse.

4. Kanalarbeidet må fremmes med den største forsiktighet, spesielt gjennom lerpartiene forbi bebygget grunn, hvor alle nødvendige sikkerhetsforanstaltninger treffes for å unngå utglidninger og ras. Forandringer i kanalens utstyr eller arbeider utenom planen, som det offentlige senere måtte anse påkrevet efterat kanalen er tatt i bruk, plikter selskapet straks å utføre. Før kanalen tas i bruk må denne og de øvrige arbeider godkjennes av Arbeidsdepartementet.

Såvel under arbeidet som efterat kanalen er ferdig, skal denne og de dertil hørende innretninger holdes godt opplyst hele døgnet rundt. Hegn oppsettes i den utstrekning som tilsynet anser det påkrevet.

5. De fremkomstveier som avskjæres eller på annen måte ødelegges ved kanaliseringen, må ombygges efter på forhånd godkjente planer. Gangbroen over elven likeså. Færgeforbindelse over elven — med tilhørende adkomstveier — etableres, vedlikeholdes og holdes i drift av selskapet efter nærmere forskrifter av det offentlige.

Punkt 1,7 i den tidligere reguleringskonsesjon forandres derhen, at også veien til Tyin stilles til almindelig avbenyttelse på nærmere vilkår, ialfall efterat regulerings- og kraftanlegg er satt i drift.

6. Telefonledningen over elven omlegges, så den ikke kolliderer med kanalen eller dens benyttelse.
7. Tidligere eksisterende brygger, båt-

støer, båtoptrekk, laste- og løseplasser m. v., som ødelegges eller hvis benyttelse vanskeliggjøres ved Aardalsvannets senkning, ombygges eller erstattes med nye, av det offentlige godkjente anordninger, alt med fornødne adkomster.

8. Drikk evannsforsyningen, som blir beskadiget på Aardalstangen, for opsitterne langs Aardalsvann og på Farnes, besørger erstattet av A/S Tyinfaldene etter på forhånd fremlagte og godkjente planer, kfr. s. 13—16 i innberetning av 11te februar 1918 fra Vassdragvesenets anleggsavdeling.
9. De eldre elveforbygninger i øvre Aardal sikres mot skade ved senkningen og vedlikeholdes fremtidig av A/S Tyinfaldene.
10. Kanalen og samtlige i forbindelse med kanaliseringen utførte anlegg og innretninger vedlikeholdes og mulig drift (færgeforbindelse, lysanlegg m. v.) besørger og bekostes av selskapet, således at de kan benyttes til enhver tid og alltid er i god brukbar stand.
11. Kanalen skal stå til fri avbenyttelse for den almene ferdsel, likesom de øvrige anlagte innretninger skal overlates til alment bruk avgiftsfritt.

For ferdsel og bruk blir å fastsette et ved selskapet og det lokale tilsyn utarbeidet av Kongen approbert reglement. Dette skal bl. a. inneholde bestemmelser om største dypgående av fartøier ved forskjellige vannstande, innskrenkninger i trafikken av hensyn til vannhastigheter, regler for kryssning av ut- og inngående trafikk og for mulig nødvendig signalsystem, for ferdsel tvers over kanalen m. v. Likeledes skal reglementet inneholde bestemmelser om isbrytning i Aardalsvann og på fjorden, idet selskapet tilpliktes å holde trafikkledden åpen i fornøden utstrekning og likeledes ved isbrytning å avhjelpe de ved kanaliseringen eventuelt fremkalte trafikkvanskeligheter ved forandret islegning.

Lokal og nasjonal tonnage gis i reglementet visse begunstigelser i konkurransen om transport av selskapets produkter.

Inntil det approberte reglement foreligger skal selskapet etterkomme ethvert påbud med hensyn til anleggenes bruk fra det lokale tilsyn.

12. Der istandbringes tilsyn med vedlikehold og bruk av kanalen og de øvrige i forbindelse dermed utførte anlegg og innretninger. For selve kanalen med brygger og havneområde underlegges tilsynet et stedlig havnestyre. For de øvrige innretninger, veier, fergested, vannforsyningsanlegg m. v., opnevnes av departementet et tilsyn på 3 mann etter forslag av herredsstyret. De i forbindelse med tilsynet nødvendige utgifter utredes av selskapet. Mulige tvistes spørsmål mellom tilsynet og selskapet avgjøres av departementet.
13. I tvisttilfelle skal Arbeidsdepartementet fortolke nærværende betingelser.

Av de spørsmål som tidligere er omhandlet herfra er ovenfor intet nevnt om vannfallet i Hæreidelven, som forsvinner ved vannets senkning og om fiske. Disse og andre spørsmål om mulig skade og dens erstatning anbefales avgjort av sakkyndige skjønn.»

Departementet skal bemerke:

Det må etter foreliggende opplysninger ansees godtgjort, at kanalisering av Hæreidelven er den heldigste løsning av kommunikasjonsspørsmålet i denne del av Aardal. Såvel de lokale myndigheter som vassdragdirektøren og Hovedstyret har uttalt, at en nivåkanal mellom Aardalsvatn og sjøen frembyr store fordeler fremfor en jernbaneforbindelse, som vil avbrytes ved Aardalsvatn og nødvendiggjøre omlastning av varer, som skal til øvre Aardal. Det er selvsagt av den største betydning for A/S Tyin-

faldene, at dets anlegg i øvre Aardal kan komme i direkte forbindelse med sjøen.

Den kraftmengde, som kan utbygges i Tyavassdraget utgjør etter det foreliggende ca. 120 000 hk. og vil således betinge en ganske stor industriell virksomhet. Fabrikene opplyses å bli liggende i øvre Aardal, som derved må forutsees å bli et industri-centrum. Fylkesmannen uttaler også, at tyngden av Aardals befolkning i fremtiden vil bli knyttet til øvre Aardal, og det er klart, at det vil ha sin store betydning for denne befolkning å stå i direkte forbindelse med sjøen.

Der frembyr sig nu en anledning, som ikke senere vil opstå til å få kanaliseringen gjennomført uten vesentlig utgift for det offentlige.

Kanaliseringen opplyses også å medføre fordeler ved senkning av vannstanden i Aardalsvatn, hvorved flomskade unngås.

På den annen side vil kanaliseringen medføre en del skade og ulempe for eierdommer i nedre Aardal, som berøres av kanalen. Ved at arbeidet utføres med forsiktighet og under offentlig kontroll antas dog faren for utglidninger m. v. å kunne innskrenkes så at hensynet til den ikke skulde stille sig hindrende i veien for foretagendets gjennomførelse. Derved at vannet i elven og Aardalsvatn blir salt eller i allefall brakt vil ulemper opstå for forsyningen av husbruksvann for befolkningen. Ifølge de av Vassdragvesenet anstillede undersøkelser skulde dog denne ulempe uten vanskelighet kunne avhjelpes ved særskilte foranstaltninger, som A/S Tyinfaldene i tilfelle må pålegges å bekoste. Planer herfor må i tilfelle forelegges det offentlige til godkjennelse, og i fornødent fall forutsettes ekspropriasjonstillatelse for anlegg av vannverk eventuelt meddelt i henhold til vassdragloven.

Fisket i elven, hvor der foregår sportsfiske etter ørret, vil bli ødelagt. Inntektene av fisket opplyses år om annet å ha utgjort ca. kr. 1 000,00 og kan således ikke være av noen større betydning.

Noen vannkraft av synderlig betydning

kan der ikke være tale om i Hærefielden på grunn av den ringe fallhøide.

Kanaliseringen vil angivelig ha innflydelse på islægningen i den indre del av Aardalsfjord. Mulige ulemper for trafikken på grunn herav forutsettes avhjulpet ved isbrytning, jfr. nedenstående utkast til betingelser.

Endelig vil senkningen av Aardalsvatn nødvendiggjøre forandring av brygger og adkomstveier, likesom de utførte elveforbygningsarbeider i Farneselven vil berøres derved.

Alle forhold tatt i betraktning finner man at skaden og ulempene ved foretagendet vil bli av mindre betydning sammenlignet med fordelene derved.

Omkostningsspørsmålet stiller sig ifølge beregninger utført i 1914 således at kanalprosjektet vil bli ca. kr. 600 000,00 dyrere enn jernbanen, når hensyn tas til allerede utførte arbeider på jernbanen, som ved kanaanlegget vil være nytteløse.

På den annen side vil utgiftene ved drift av kanalen bli forsvindende sammenlignet med utgiftene til jernbanedriften.

Man antar således at betingelsene for meddelelse av tillatelse efter vassdraglovens § 25 foreligger.

Man vil med fylkesmannen og vassdragdirektøren anbefale, at der meddeles A/S Tyinfaldene tillatelse til foretagendets gjennomførelse i det vesentlige efter den foreliggende plan.

Man forutsetter at departementet i tilfelle vil være bemyndiget til å tillate de endringer i planen, som under arbeidets videre planleggelse og utførelse måtte vise sig påkrevet.

De ved foretagendet foranledigede skjønn og takster vil man i medhold av vassdraglovens § 30 anbefale utført av menn opnevnt av Kongen.

Efter forhandling med selskapet har man utarbeidet et utkast til betingelser for en eventuell tillatelse.

Ved utløpet av selskapets vassdragkonsesjon skal kanaanlegget med tilhø-

rende innretninger tilfalle staten uten vederlag.

Arbeidet skal utføres under offentlig kontroll (Utk. § 3). Selskapet plikter å erstatte all skade og ulempe ved arbeidets utførelse eller anleggets senere benyttelse (§ 4). Selskapet plikter å utføre de forandringer i kanalens utstyr m. v. som av sikkerhetshensyn måtte finnes påkrevet etter ibrukttagelsen (§ 5).

I § 6 er oppstillet plikt for selskapet til å opprette fattigfond til sikring av fattigkommunen.

Med hensyn til anvendelse av norske arbeidere, og norsk materiell samt utredelse av utgifter til politiopsyn gjelder de i selskapets vassdragkonsesjon opstilte bestemmelser.

Selskapet skal opprette og drive fergeforbindelse over kanalen (§ 8), og omlegge brygger, båtstøer m. v. i den utstrekning det blir nødvendig ved kanaliseringen (§ 10).

Det fremtidige vedlikehold av forbygningsarbeider i øvre Aardal, som berøres av senkningen av vannstanden skal påhvile selskapet (§ 12).

Drift og vedlikehold av kanalen og tilhørende innretninger besørges og bekostes av selskapet (§ 13).

Kanalen med tilhørende anlegg og innretninger skal stå til almindelig avbenyttelse. Med departementets samtykke skal der kunne opkreves en avgift for benyttelsen som bidrag til utgiftene ved drift og vedlikehold. Avgift skal dog ikke erlegges av skibe i lokaltrafikk, fiskefartøier, førings- og bruksbåter og andre mindre farkoster.

For ferdsel på kanalen blir å utferdige reglement som skal approberes av Kongen (§ 14).

Tilsynet med kanalen blir å føre av Arbeidsdepartementet. Tilsynet kan helt eller delvis overlates til et stedlig utvalg på 3 menn opnevnt av departementet efter herredsstyrets forslag (§ 16).

Det beløp som selskapet skal stille til sikkerhet for er satt til kr. 100 000,00.

Utkastet til betingelser vedkommende kanalanelaget er sålydende:

Utkast

til betingelser for A/S Tyinfaldenes kanalisering av Hæreidelven.

1.

Tilladelsen, som ikke kan overdras uten Kongens samtykke, gjelder for så lang tid som A/S Tyinfaldene har konsesjon på erhverv og regulering av Tyavassdraget eller i tilfelle leier kraft fra vassdraget i henhold til kongelig resolusjon av 16de september 1908 eller eventuelle senere endringer i denne.

Ved konsesjonstidens utløp overgår kanalen med alle tilhørende anlegg og innretninger hvoriblandt denne tilhørende kaier og brygger til staten uten vederlag.

Anlegget med tilhørende innretninger skal ved konsesjonstidens utløp være i full driftsmessig stand. Hvorvidt så er tilfellet avgjøres i tvisttilfelle ved skjønn av uvillige menn på selskapets bekostning. Selskapet plikter på egen bekostning å utføre, hvad skjønn i så henseende bestemmer.

2.

Kanalen utføres som nivåkanal med 35 m.s bunnbredde og bunnen på ca. kote ÷ 6,0 i det vesentlige overensstemmende med den fremlagte plan. Kanalen så vel som alle arbeider, som av departementet eller et sakkyndig skjønn ansees nødvendige for å avverge og utbedre skade samt avhjelpe ulemper ved kanaliseringen, utføres og bekostes av A/S Tyinfaldene. Forinnen arbeidet iverksettes innsendes til Arbeidsdepartementet detaljerte arbeidsplaner i to eksemplarer for samtlige arbeider med fornødne opplysninger, beregninger og omkostningsoverslag, idet der i disse planer medtas de arbeider, forandringer og modifikasjoner som er nærmere behandlet i vassdragdirektørens skrivelse av 15de februar 1918 og anleggsavdelingens innberetning av 11te s. m. Intet arbeide kan påbegynnes

forinnen disse planer er godkjent av departementet.

3.

Samtlige her tillatte og påbudte arbeider utføres under tilsyn av en av departementet beskikket kontrollør, som skal ha adgang til de kontrollmidler som ansees nødvendige. Kontrolløren vil påse betingelsene for tilladelsen overholdt og almene interesser ivaretatt. Likeledes har kontrolløren adgang til å foreskrive mindre forandringer i planene, som under arbeidets utførelse viser sig ønskelige. Større forandringer må forelegges departementet.

De med kontrollen forbundne utgifter erstattes det offentlige av selskapet.

4.

A/S Tyinfaldene erstatter efter mindeilig overenskomst eller i mangel derav efter sakkyndig skjønn al mulig skade og ulempe som måtte være en følge av kanaliseringen eller av de i forbindelse med denne stående arbeider forsåvidt ikke forholdene avhjelpes av selskapet ved andre tilfredsstillende arbeider eller trufne forføininger. Sådan erstatning blir å yde eller forføininger å treffe hvad enten skaden opstår som følge av arbeidets utførelse eller av de forskjellige ferdige anleggs senere benyttelse.

5.

Kanalarbeidet må fremmes med den største forsiktighet, spesielt gjennom lerpartiene forbi bebygget grunn, hvor alle nødvendige sikkerhetsforanstaltninger treffes for å undgå utglidninger og ras. Forandringer i kanalens utstyr eller arbeider utenom planen, som det offentlige senere av hensyn til kanalens sikkerhet og dens farefri benyttelse måtte anse påkrevet efterat kanalen er tatt i bruk, plikter selskapet straks å utføre. Før kanalen tas i bruk må denne og de øvrige arbeider godkjennes av Arbeidsdepartementet.

6.

Selskapet er forpliktet til efter vedkom-

mende departements nærmere bestemmelse å avsette et fond til sikring av vedkommende fattigkommune i anledning av kanalarbeidets utførelse. Den del av dette fond, som ikke medgår til dekning av kommunens utgifter til fattigunderstøttelse av arbeidere og funksjonærer ved anlegget, tilbakebetales selskapet.

7.

Angående anvendelse av norske funksjonærer og arbeidere, norsk materiell samt angående politiopsyn gjelder de i selskapets vassdragkonesjon opstilte bestemmelser.

Forsikring tegnes i norske selskaper, forsåvidt disse byr like fordelagtige betingelser som utenlandske.

8.

De fremkomstveier som avskjæres eller på annen måte ødelegges ved kanaliseringen, må ombygges efter på forhånd godkjente planer. Gangbroen over elven likeså såfremt departementet under hensyn til trafikkforholdene finner dette påkrevet. Færgeforbindelse over kanalen med tilhørende adkomstveier etableres, vedlikeholdes og holdes i drift av selskapet efter nærmere forskrifter av det offentlige.

9.

Telefonledningen over elven omlegges, så den ikke kolliderer med kanalen eller dens benyttelse.

10.

Tidligere eksisterende brygger, båtstør, båtøprekk, laste- og losseplasser m. v., som ødelegges eller hvis benyttelse vanskeligjøres ved Aardalsvannets senkning, ombygges eller erstattes med nye, av det offentlige godkjente anordninger, alt med fornødne adkomster.

11.

Drikkevannsforsyning, som blir beskaidiget på Aardalstangen, for opsittere langs Aardalsvann og på Farnes, besørges erstat-

tet av A/S Tyinfaldene etter på forhånd fremlagte og godkjente planer.

12.

De eldre elveforbygninger i Øvre Aardal sikres mot skade ved senkningen og vedlikeholdes fremtidig av A/S Tyinfaldene i den utstrekning, hvori dette av departementet blir bestemt.

13.

Kanalen og samtlige i forbindelse med kanaliseringen utførte og den tilhørende anlegg og innretninger vedlikeholdes og mulig drift (færgeforbindelse, lysanlegg m. v.) besørges og bekostes av selskapet, således at de kan benyttes til enhver tid og alltid er i god brukbar stand.

14.

Kanalen med tilhørende anlegg og innretninger skal stå til fri avbenyttelse for den almene ferdsel. For benyttelsen kan selskapet med departementets approbasjon innkreve en avgift til dekning av drifts- og vedlikeholdsutgifter m. v. ved kanalen. Sådanne avgifter kan dog ikke pålegges skibe i lokaltrafikk samt fiskefartøier, førings- og bruksbåter og andre mindre farkoster.

For ferdsel og bruk blir å fastsette et av Kongen approbert reglement. Dette skal bl. a. inneholde bestemmelser om største dypgående av fartøier ved forskjellige vannstande, innskrenkninger i trafikken av hensyn til vannhastigheter, eventuelle særbestemmelser for lokal tonnasje o. lign. samt regler for kryssning av ut- og inngående trafikk og for mulig nødvendig signalsystem, for ferdsel tvers over kanalen m. v. Likeledes skal reglementet inneholde bestemmelser om isbrytning i Aardalsvann og på fjorden, idet selskapet tilpliktes å holde trafikkleddet åpen i fornøden utstrekning og likeledes ved isbrytning å avhjelpe de ved kanaliseringen eventuelt fremkalte trafikkvanskeligheter ved forandret islegning, for såvidt der ikke er betalt de enkelte interesserte erstatning for de opståede vanskeligheter.

15.

Såvel under arbeidet som etterat kanalen er ferdig, skal denne og de dertil hørende innretninger holdes godt opplyst hele døgnet rundt. Hegn opsettes i den utstrekning som tilsynet anser det påkrevet.

16.

Arbeidsdepartementet er berettiget til å føre tilsyn med bruk og vedlikehold av kanalen og de øvrige i forbindelse dermed utførte anlegg og innretninger, herunder kanalens brygger, samt veier, fergested, fergetrafikk og vannforsyningsanlegg.

Forsåvidt departementet måtte finne det påkrevet, kan tilsynet helt eller delvis overlates til et stedlig utvalg av 3 menn, som opnevnes av departementet etter herredsstyrets forslag. Mulige tvistsspørsmål mellom det stedlige tilsyn og selskapet avgjøres av departementet. De i forbindelse med tilsynet nødvendige utgifter utredes av selskapet.

17.

I tilfelle av tvist angående forståelsen av nærværende betingelser avgjøres spørsmålet med bindende virkning for selskapet av Kongen, eller den han dertil bemyndiger.

18.

For opfyldelsen av de forpliktelsener, som ved anlegget eller dets drift pådras likeoverfor andre, såvelsom for overholdelse av de opstilte betingelser stilles av selskapet sikkerhet for et beløp av kr. 100 000,00 efter vedkommende departements nærmere bestemmelse.

Angående de ved en eventuell kanal-konsesjon nødvendige endringer i den meddelte jernbanekonsesjon har A/S Tyinfaldene på foranledning i skrivelse av 12te mars 1919 bl. a. anført følgende:

«I besvarelse av det kgl. departements skrivelse av 28de f. m. tillater vi os herved at meddele, at de forandringer, som blir at foretage i den os ved kgl. resolution av 16de

september 1908 meddelte tilladelse til anlegg og drift av jernbaner i Aardal i det store og hele vil gaa ut paa, at tilladelsen, naar Hæreidelven blir kanalisert, kun blir gjældende for den ca. 1,8 km. lange bane fra øvre ende av Aardalsvand til den projekterte kraftstation med fabrikanlæg i Øvre Aardal. Da denne banestump ingensomhelst interesse har for den offentlige trafik, maa den tidligere betingelse om, at banerne skal aapnes for almindelig trafik og om avgifterne for transporterne samt om stationsanlæg bortfalde.

I detalj vil forandringene medføre følgende rettelser i de gamle konsesjonsbetingelser:

- a) Overallt hvor der er benyttet uttrykket «jernbaner» rettes dette til «jernbane».
- b) I punkt A. bortfalder sidste linje: «og fra nedre ende av dette vand» osv.
- c) I punkt B. maa bestemmelsen om telegraf- og telefonlinjer ændres saaledes, at den kommer til at lyde:

«Eller ret til anlegg av telegraf- og «telefonlinjer mellem jernbanens ende-«punkt ved Aardalsvandet og Aardals-«tangen».

- d) I punkt C², første passus, bortfalder i 1ste linje ordene «med tilhørende transportindretninger paa Aardalsvandet «og brygge ved samme», og i 5te og 6te linje ordene «samt om hvor stationer skal anlægges».
- e) Punkt C⁹ udgaar.
- f) Punkt C¹⁰ udgaar.
- g) I punkt C¹², 1ste passus, udgaar sidste 4 linjer fra «eller saafremt der indtræder».

I 2det passus foreslaaes sikkerhedsbeløpet nedsat fra kr. 40 000,00 til kr. 20 000,00.

Endelig bortfalder sidste punktum angaaende vore forpligtelser likeoverfor arbeidere og funktionærer under sygdomstilfælder, idet dette punkt efter Sykeforsikringslovens gennemførelse ingen interesse har.

- h) I punkt C¹⁶, 1ste passus, utgaar ordene «med tilhørende transportindretninger

paa Aardalsvandet og brygge ved samme». I 2det og 3dje passus likeledes ordene: «Transportindretninger paa Aardalsvandet derunder indbefattet.»

Spørsmålet om endringer i jernbanekonsesjonen har derhos gjennom fylkesmannen været forelagt Aardal herredstyre til uttalelse. Med påtegningskrivelse fra fylkesmannen av 19de april 1919 har man mottatt utskrift av herredstyrets beslutning av 15de s. m. som er sålydende:

«For tilfelle av at Hæreidlevi vert kanalisert er heradsstyret samdt i at det ved kgl. vdtak av 16de september 1908 gjevne løyve til drift av jernveg i Aardal berre vert gjort gjeldande for den paatenkte banestump fraa øvre enden av Aardalsvatne til kraftstasjonen og fabrikanlegget. Likeeins er heradsstyret samdt i at denne banestump ikkje hev nokon interesse for den offentlege trafik. Derimot bør det til dampskibsbryggjorne som selskapet hev ved Aardalsvatne og sjøen vera tilgjenge for fri aalmen fersel.

Heradsstyret vil telja fraa at «sikkerhetsbeløpet», som er nemt i punkt c 12 vert nedsett, daa pengarne hev mindre verd no, enn daa konsesjonen vart gjeve.

Likeeins vil heradsstyret telja fraa, at siste punktum i punkt c 12 gjeng ut. Um det kan henda ingen interesse hev, saa skadar det likevel ikkje at det staar.»

Fylkesmannen anfører i sin nevnte skrivelse at det forekommer ham å være av avgjørende betydning, at man sikrer sig at selskapets brygger blir åpne for almindelig trafik.

I anledning av det fra selskapet fremkomne forslag til endringer i jernbanekonsesjonen har Hovedstyret for Statsbanene i skrivelse av 10de mai 1919 uttalt:

«Man tillater sig at meddele, at man intet har at bemerke ved, at den A/S Tyinfaldene ved kgl. resolution av 16de september 1908 meddelte tilladelse til anlegg og drift av jernbaner i Aardal som følge av de forandrede forhold, som opstaar ved, at Hær-

eidelven eventuelt vil bli kanalisert, forandres overensstemmende med selskapets forslag i skrivelse til departementet av 12te mars sidstl.

Dog bør der tages hensyn til, at der kan bli spørsmål om at benytte transportbanen fra øvre Aardalsvand til fabrikanlægget i øvre Aardal for almindelig trafik.

Overensstemmende hermed finner man, at selskapets forslag til forandringer i konsesjonens punkt C bør modificeres saaledes, at der i punkt C 2 kun utgaar ordene «med tilhørende transportindretninger og brygger ved samme.»

Punkt C 9 og 10 bør bli staaende; like saa punkt C 12, 1ste passus i sin helhet.»

I anledning av Aardal herredstyes uttalelse angående jernbanekonsesjonen har Hovedstyret i skrivelse av 15de mai s. a. tilføiet følgende:

«Idet man tillater sig at henviser til Hovedstyrets skrivelse av 10de mai sidstl. — 3179 B —, skal man bemerke, at man uagtet vedkommende herredsstyre har uttalt, at transportbanen fra øvre Aardalsvand til fabrikanlægget ikke vil ha nogen interesse for den offentlige trafik, finder at der bør tages hensyn til muligheten av, at dette bane-stykke kan bli benyttet for almindelig trafik.»

Departementet vil anbefale, at der i den meddelte jernbanekonsesjon gjøres de forandringer som er nødvendige som følge av at konsesjonen nu forutsettes kun å gjelde strekningen fra kraftstasjonen til øvre ende av Aardalsvann. Uttrykket «jernbaner» blir således overalt å rette til «jernbane» og bestemmelsene om transportinnretningene på Aardalsvann bortfaller. De jernbanen tilhørende brygger ved Aardalsvann forutsettes derimot å innbefattes i konsesjonen.

Efter den av hovedstyret angivne uttalelse finner departementet ikke å kunne anbefale sløifet bestemmelsene om at banen skal stå åpen for offentlig trafikk. Man vil dog anbefale, at bestemmelsen i litr. C, post 9 forandres derhen, at det forbeholdes departementet å treffe nærmere bestemmelse

om når banen skal åpnes for offentlig trafikk.

Et i overensstemmelse med foranstående utarbeidet utkast har været tilstillet A/S Tyinfaldene, som i skrivelse av 5te juli 1919 uttaler, at det ikke har noget spesielt å innvende mot betingelsene. Selskapet henstiller dog påny, at det i punkt 12 omhandlede garantibeløp nedsettes til kr. 20 000,00 og henviser til at der i kanalkonsesjonen vil bli pålagt stillet en såvidt stor garanti som kr. 100 000,00.

Departementet finner efter omstendighetene å kunne anbefale, at sikkerheten nedsettes til kr. 20 000,00.

Den tidligere meddelte jernbanekonsesjon vil med de omhandlede forandringer bli sålydende:

Utkast

til konsesjonsbestemmelser for Aktieselskapet Tyinfaldene for anlegg og drift av en jernbane i Aardal, Sogn og Fjordane fylke.

A.

I henhold til lov angående anlegg av jernbaner til almindelig benyttelse av 12te august 1848 (kfr. lov av 23de april 1898, lov av 8de juni 1907 og lov av 26de juli 1916) samt lov av 22de juni 1917 meddeles Aktieselskapet Tyinfaldene på nedennevnte vilkår rett til å anlegge og med damp eller elektrisk kraft drive en jernbane i Aardal, Sogn og Fjordane fylke, fra den av nevnte selskap i forbindelse med utbygning av vannfall og regulering i Tya vassdrag projekterte kraftstasjon med fabrikanlegg til øvre ende av Aardalsvann (ca. 1,8 km.).

B.

For nevnte øiemed meddeles Aktieselskapet Tyinfaldene rett til i mangel av mindelig overenskomst å ta alle til jernveien og dens bygninger fornødne grunneiendommer samt sten, grus, sann, ler og annen fyll efter takst i overensstemmelse med den om tvungen avståelse av grunn gjeldende lovgivning. Likeledes rett til å ta vann til husbruk for stasjoner samt til jernbanen forøv-

rig overensstemmende med lov om vassdragenes benyttelse m. v. av 1ste juli 1887, § 36.

C.

For de under litr. A og B meddelte rettigheter fastsettes følgende vilkår og forbehold:

1.

Rettighetene gjelder, inntil Aktieselskapet Tyinfaldenes vannfall og vannrettigheter med damme, kraftstasjoner m. m. i Tyavassdraget ifølge de for reguleringsarbeidene m. v. opstilte vilkår tilfaller staten, altså for et tidsrum av 75 — fem og sytti — år fra den tid de nevnte anlegg er overgått til drift, dog ikke over 80 — otti — år fra nærværende konsesjons datum.

2.

Detaljerte planer for anlegget med tilhørende brygger ved Aardalsvann blir å forelegge vedkommende regjeringsdepartement til approbasjon, likesom det også er forbeholdt vedkommende regjeringsdepartement å treffe bestemmelse angående jernbanens sporbredde samt om, hvor stasjoner skal anlegges. Såfremt elektrisk drivkraft anvendes, blir de herfor efter lovgivningen gjeldende bestemmelser å iaktta.

For de dele av anlegget, hvor grunn ønskes erhvervet utover, hvad der med nødvendighet tiltrenges til banelegemet med gjerdar samt til linjens fremtidige vedlikehold, skal konsesjonshaverne, forinnan ekspropriasjon kan iverksettes, til prøvelse og godkjennelse av Kongen, fremlegge planer i en sådan detalj, som måtte ansees fornøden til nærmere bestemmelse av den utstrekning, hvori den meddelte ekspropriasjonsrett blir å utøve.

For de øvrige dele av anlegget er konsesjonshaverne forpliktet til å innskrenke ekspropriasjonen til et minimum og til å underkaste sig den av det offentlige ansatte kontrollørers avgjørelse (kfr. post 7) i tilfelle, hvor minimumsgrensen av ham måtte ansees overskredet.

Vassdragkonsesjoner — 7

3.

Arbeidet kan ikke påbegynnes, likesom konsesjonshaverne ikke kan benytte sig av de ved denne konsesjon tilståtte rettigheter, forinnan de under post 2, første passus, omhandlede planer er blitt approbert, og sådan depositionsjon, som nedenfor omhandlet i post 12, har funnet sted.

4.

Arbeidene på jernbanen skal påbegynnes senest innen utløpet av den tidsfrist, som er bestemt for påbegynnelsen av utbygningen av vannfallene og reguleringen i Tyavassdraget, hvorefter jernbanen i sin helhet skal være ferdig til å åpnes for trafikk senest samtidig med, at nevnte utbygning og regulering skal være fullført.

5.

Med hensyn til anvendelsen av norsk materiell samt norske funksjonærer og arbeidere samt adgangen til under arbeidets utførelse å anordne politiopsyn gjelder i det hele, hvad er foreskrevet ved tilladelsen til utbygning og regulering i Tyinvassdraget.

6.

Konsesjonshaverne er forpliktet til å inngjerde banen i den utstrekning, som det av Kongen måtte bestemmes, hvorhos de har å istandbringe og vedlikeholde de overgange med stengsler, der til enhver tid ansees fornødne for kommunikasjonen mellem begge sider av jernbanen, likesom de i betimelig tid, forinnan vedkommende arbeiders påbegynnelse, skal fremlegges til approbasjon av veibestyrelsen planer for omlegninger av offentlige veier samt for over- og underganger vedrørende sådanne veier.

7.

Konsesjonshaverne skal med hensyn til anleggets utførelse i det hele være undergitt kontroll fra statens side, hvilken blir å utøve ved Styrelsen for statens jernbaner eller den, der til enhver tid dertil av Kongen måtte bemyndiges. Denne eller Styrelsen bemyndiges til, forsåvidt som der under

arbeidets utførelse måtte bli spørsmål herom, efter konsesjonshavernes forslag å vedta sådanne forandringer i planen, der alene vedrører mindre vesentlige enkeltheter og intet forandrer med hensyn til planens hovedtrekk.

Konsesjonshaverne er spesielt pliktige til i betimelig tid for Styrelsen for statens jernbaner å forelegge til approbasjon tegninger av broer og det til jernbanen anskaffendes rullende materiell samt til, forinnan banen tas i bruk, å undergi den en sådan besiktigelse, som Kongen finner det tjenlig å anordne (kfr. lov angående jernveier til almindelig avbenyttelse av 7de september 1854, § 1). Likeledes forbeholdes det Kongen å meddele de bestemmelser angående kjørehastigheten m. v. og sikkerhetsforanstaltninger vedkommende ferdselen på jernbanen nærliggende veier, som måtte finnes nødvendige.

8.

Det tilkommer Kongen å fastsette måten, hvorpå den fornødne kontroll fra statens side med banens vedlikehold og drift blir å utføre.

Konsesjonshaverne har efter vedkommende regjeringsdepartements nærmere bestemmelse å erstatte staten de ekstraordinære utgifter (derunder lønninger), som den påføres såvel ved heromhandlede kontroll som ved den i ovenstående post 7 omhandlede kontroll med anleggets utførelse.

9.

Departementet treffer nærmere bestemmelse om når banen skal åpnes for almindelig trafikk.

Ruteordningen må, forsåvidt den almindelige trafikk berøres derav, forelegges Arbeidsdepartementet til godkjennelse, og det forbeholdes Kongen rett til å treffe bestemmelse om oppstilling av tog m. v. til besørgelse av almindelig trafikk.

10.

Avgiftene for transporter på banen skal erlegges efter takster, som fastsettes av

Kongen, efterat forslag derom er avgitt av jernbanens eiere. De således fastsatte almindelige takster må ikke fravikes ved særskilte overenskomster, medmindre Kongen eller den, han dertil bemyndiger, samtykker deri. Sådanne overenskomster bortfaller ved banens eventuelle innløsning (kfr. post 16). På samme måte blir å forholde med hensyn til fastsettelse av regler for banens samtrafikk med eventuelle tilstøtende baner, likesom banens eiere har å rette sig efter de bestemmelser, som maatte bli utferdiget angående tilknytning av tilstøtende baner.

11.

Konsesjonshaverne er pliktige til å befordre på jernbanen (med ordinære eller ekstraordinære tog) tropper, krigsmateriell og krigsformødenheter av alle slags, fanger og den almindelige post og å overta all annen for statens eller det offentliges regning påkrevet person- og varetransport mot sådan godtgjørelse og efter sådanne regler, som for lignende transporter på statsbanene bestemt, i tilfelle mot en efter vognenes lastevne modifisert godtgjørelse, samt ennvidere til i krigstid, når sådant av det offentlige forlanges, å stille jernbanen med rullende materiell og tjenestepersonale til sammes disposisjon mot sådan godtgjørelse som av Kongen bestemmes. (Kfr. lov om militære rekvisisjoner i krigstilfelle av 27de juli 1896). For skade eller ødeleggelse på banen eller dens tilbehør, som skjer i krigsøiemed, har konsesjonshaverne ikke krav på erstatning.

12.

Nærværende konsesjon må ikke uten Kongens samtykke av dens innehavere overlates til nogen annen. De ved konsesjonen tilståede rettigheter fortales, såfremt ovennevnte terminer for anleggets påbegynnelser og fullførelse oversittes, eller såfremt jernbanen efter å være fullført ikke holdes i benyttelig stand, for hvilket tilfelle staten derhos forbeholdes rett til selv eller ved overdragelse til andre å erholde de til jern-

banen erhvervede grunneiendommer og de derpå utførte arbeider og bygninger mot betaling efter lovlig takst. Samme følger inntreder, såfremt der skjer avvikelser fra den approberte plan, som ikke av Kongen eller Jernbanestyrelsen (kfr. post 7) godkjennes, eller såfremt der inntreder stansning i jernbanens regelmessige drift, uten at Kongens samtykke hertil er erhvervet, eller stansningen er nødvendiggjort på grunn av force majeure, såsom naturhindringer og streik eller lockout.

Til yderligere sikkerhet skal konsesjonsansøkerne deponere hos den norske regjering et beløp, stort kr. 20 000,00 — tyve tusen kroner — enten i kontante penger eller i sådanne verdipapirer, som av Departementet for de Offentlige Arbeider godkjennes, hvilket beløp skal tilfalle statskassen, såfremt anlegget ikke er påbegynt innen ovennevnte frist (post 4) eller såfremt konsesjonen måtte i henhold til foranførte bli forspilt, og iøvrig ikke kunne heves av konsesjonshaverne, forinnan de har godtgjort, at jernbanen i sin helhet er fullført, besikket, godkjent og åpnet for trafikk, og at samtlige de til konsesjonen knyttede vilkår, forsåvidt selve anlegget angår, er opfylt.

Likeledes skal konsesjonshaverne innen en av Departementet for de Offentlige Arbeider fastsatt frist og paa en av nevnte departement godkjent måte stille sikkerhet for, at arbeidere og funksjonærer ved anlegget vil erholde tilgodehavende lønn utbetalt.

Såfremt ovennevnte beløp ikke er deponert innen 1ste januar 1909 og sikkerhet som ovennevnte ikke er stillet innen den foreskrevne tid, er konsesjonen å anse som forspilt.

I sykdomstilfelle tilkommer der arbeidere og funksjonærer ved anlegget underhold og forpleining samt i tilfelle av dødsfall begravellesbidrag efter samme regler, som til enhver tid gjelder ved statens jernbaneanlegg.

13.

Den norske stat skal ha rett til uten er-

statning til konsesjonshaverne å anlegge langs jernbanen og benytte telegraf- og telefonledning med dertil hørende innretninger.

14.

Konsesjonshaverne skal i betimelig tid før banens åpning avgi forslag til drifts- og tjenestereglement for banen, av hvilke det første blir å approbere av Kongen, det annet av Hovedstyret for Statsbanene. De skal derhos, når banen er helt eller delvis åpnet for drift, til samme hovedstyre i betimelig tid og efter skjema, som av den opgives, meddele behørigte opgaver vedkommende banen og dens trafikk til avbenyttelse ved utarbeidelsen av en almindelig norsk jernbanestatistikk.

15.

De planen vedkommende karter, profiler og overslag samt en bekreftet avskrift av departementets innstilling angående meddelelse av konsesjon blir å opbevare ved Hovedstyret for Statsbanene.

16.

Den norske stat er berettiget til ved utløpet av den i post 1 nevnte tidsfrist å innløse den heromhandlede jernbane med tilhørende brygger ved Aardalsvann efter en sum, der ifølge statens eget valg bestemmes:

Enten således, at grunnen og grunnarbeidene betales med, hvad de, vedlikeholdsomkostningene fraregnet, bevislig har kostet interessentene, hvorimot bygningsarbeidene og banens løse tilbehør, innløses med den sum, som de efter deres daværende tilstand ved takst skjønnes å være verd. Såfremt det fra den norske stats side måtte foretrekkes, skal innløsningssummen for grunnarbeidene også kunne fastsettes ved lovlig takst, men dog således, at erstatningen i så fall ikke må overstige det beløp, der av konsesjonshaverne i henhold til avlagt regnskap er opgitt som disse arbeiders virkelige kostende. Det påhviler derfor konsesjonshaverne å føre og til den norske regjering å avgi fullstendig og spesifisert regnskap over grunnens som grunnarbeide-

nes kostende, å fremlegge utskrifter av de avholdte ekspropriasjonstakster samt — for såvidt frivillig overdragelse måtte ha funnet sted — de derfor utferdigede hjemmelsdokumenter og iøvrig å meddele enhver opplysning, der i heromhandlede øiemed måtte begjæres. Til banens løse tilbehør regnes ikke forhåndenværende forråd av artikler for trafikkenes behov, såsom ubenyttede sviller, skinner, stenkull, oljer og lignende.

Eller således, at beløpet fastsettes til det tyvedobbelte av, hvad det årlige netto-utbytte av trafikken paa jernbanen, efterat passende avsetning til dens vedlikehold og fornyelse er fratrukket, har, beregnet i midteltall, utgjort i de 10 år, som er forløpne nærmest før det år, hvori innløsningsspørsmålet er reist, uten hensyn til, om dette nettoutbytte er anvendt til utdeling til eierne av jernbanen, til rente- og kapitalavbetalinger på optagne lån eller til avsetning av kontante midler eller overføring av sikre fordringer til forhåndenværende reserve- eller fornyelsesfond. Den således fastsatte løsningssum forutsettes å utgjøre innløsningsverdien av den hele jernveisbygning med alt dens faste og løse tilbehør, av hvad slags nevnes kan, jernbane tilhørende brygger ved Aardalsvann innbefattet, samt av hele de i behold værende eventuelle pensjons-, reserve- eller fornyelsesfonds, uten annen undtagelse enn forhåndenværende forråd av artikler for trafikkenes behov, såsom ubenyttede sviller og skinner med tilbehør, stenkull, oljer og lignende. Det påligger konsesjonshaverne å føre regnskap over banens inntekter og utgifter, samt hvert år, efterat behørig revisjon av jernbanens forvaltning og regnskaper har funnet sted, å innsende til vedkommende regjeringsdepartement en fullstendig opgave over beløpet av de utdelinger til medeiere i foretagendet, av de kapital- og rentebetalinger på optatte lån samt av de overføringer av midler til eventuelt reserve- og fornyelsesfond, som for det år, revisjonen omfatter, er bestridte av overskudd på jernbanens trafikkinntekster.

Løsningssummen skal i hvert av ovennevnte tilfeller av den norske stat erlegges ved tiltredelsen av banen og dens eiendommer. Til fradrag i løsningssummen kommer i tilfelle beløpet av den pantøgjeld, der måtte påhvile banen og dens eiendommer.

Blir innløsningen, som foran nevnt, ikke av staten iverksatt ved utløpet av den i post 1 nevnte tidsfrist, fastsetter Kongen de vilkår, hvorunder jernbanens eiere skal ha adgang til å fortsette banens drift.

17.

Jernbanen skal være undergitt de regler, som til enhver tid er eller måtte bli fastsatt ved lov eller i medfør av lovgivningen.

18.

Med hensyn til fortolkningen av denne konsesjons rette mening er konsesjonsbaverne underkastet Kongens avgjørelse.

Man tillater sig således å

innstille:

- A. 1. Det tillates i medhold av § 25 i lov av 1ste juli 1887 om vassdragenes benyttelse m. v. A/S Tyinfaldene å foreta kanalisering av Hæreidelven i Aardal i det vesentlige overensstemmende med fremlagt plan og på de i Arbeidsdepartementets foredrag av 11te juli 1919 inntatte betingelser.
2. De ved foretagendet foranledigede skjønn og takster blir å utføre av menn opnevnt av Kongen.
- B. Den ved kgl. res. av 16de september 1908 meddelte konsesjon for A/S Tyinfaldene til å anlegge og drive jernbaner i Aardal, N. Bergenhus amt, forandres overensstemmende med Arbeidsdepartementets forslag i foredrag av 11te juli 1919.

11. A/S Holmen Hellefos.

(Tilladelse til utvidelse av aktiekapitalen.)

Kgl. resol. av 12te september 1919.

Ifølge den almindelige koncessionslov av 14de desember 1917 nr. 16 § 36 annet ledd kan et selskap med begrenset ansvar, som innehar eiendomsrett eller annen rettighet til vannfall som ved regulering kan utbringes i mer enn 5 000 nat. hk., ikke utvide sin grunnkapital gjennom utstedelse av nye aktier eller parter uten tilladelse av Kongen eller den han dertil bemyndiger.

Under 28de juni 1919 har Aktieselskapet Holmen-Hellefos inngitt til Kongen et andragende om utvidelse av selskapets kapital med kr. 1 000 000,00 i preferanseaktier.

Selskapets andragende er sålydende:

«Undertegnede Aktieselskabet Holmen-Hellefos tillader sig herved i ærbødighed at andrage om at udvide sin aktiekapital med kr. 1 000 000,00 i preferenceaktier.

Vi tillader os i sagens anledning at meddele følgende:

Selskabet, hvis formaal er at drive træmasse- og papirfabrikation, blev stiftet aar 1898, hadde til 1917 sine bedrifter adskilt nemlig Hellefos træsliperi paa Ø. Eiker og Holmen papirfabrik i Drammen. For at opnaa driftsmæssige fordele besluttet man høsten 1917 at flytte papirmaskineriet op til Hellefos i nye bygninger dersteds og dette arbeide er nu tilendebragt.

Træsliperiet, der nyttiggjør Hellefos vandfald, blev opført 1894, og producerer ca. 14 000 tons mek. træmasse.

De til flytning af papirfabrikken nødvendige midler erholdt man ved midlertidige banklaan, der forudsatte aktiekapitalens utvidelse naar byggearbeidet var tilendebragt. Utvidelsen af aktiekapitalen sker saaledes i sin helhed for at indbetale paa selskabets gjæld.

Preferenceaktiekapitalen vil væsentlig (ca. kr. 950 000,00) bli optat af de ældre aktionærer, der alle er norske statsborgere. Den vil ikke bli git nogen fortrinsvis indflydelse paa selskabets ledelse. — Et exemplar af selskabets love vedlægges.»

Det med andragendet fulgte eksemplar av selskapets lover tillater man sig å vedlegge.

Efter de i andragendet fremlagte opplysninger vedrørende den ansøkte forhøielse av aktiekapitalen fant departementet i skrivelse av 8de juli d. a. å kunne meddele ansøkeren at departementet for sitt vedkommende vilde stille sig imøtekommende til det fremkomne andragende under forutsetning av følgende vilkårs vedtagelse:

«Selskapets styre (direksjon og representantskap) skal ha sitt sete her i riket og skal til enhver tid utelukkende bestå av norske statsborgere.

Selskapets aktier skal lyde på navn. Aktierne skal til enhver tid befinne sig på norske hender. Bestemmelse herom skal påføres aktierne i det norske, engelske, franske og tyske sprog.

Fornødne kontrollbestemmelser treffes av Arbeidsdepartementet.»

Man utba sig samtidig utkast til de i anledning av utvidelsen nødvendige forandringer i selskapets statutter.

Under 23de august 1919 har selskapet meddelt at dets styre og generalforsamling er villige til å foreta de forandringer i statutterne som departementet antydet i ovenomhandlede skrivelse. Samtidig mottok man imidlertid andragende om yderligere utvidelser av selskapets kapital.

Sistnevnte andragende er sålydende:

«Under 28de juni 1919 innsendte Aktieselskapet Holmen-Hellefos til Kongen et andragende om utvidelse av selskapets kapital med kr. 1 000 000,00 i preferenceaktier. I skrivelse av 8de juli 1919 meddelte Arbeidsdepartementet at anbefaling av samtykke vil kunne ventes meddelt paa den ansøkte aktieutvidelse, paa nærmere angivne vilkaar.

Under henvisning til vor ærbødige skrivelse av 28de juni 1919 meddeles, at selskapets styre har foreslaaet paa generalforsamling at den ordinære kapital, der nu er kr. 989 000,00, utvides med tilsammen kr. 11 000,00, saaledes at den ordinære kapital ialt andrar til kr. 1 000 000,00.

Videre har selskapets styre foreslaat preferanceaktiekapitalen fastsat til kr. 1 500 000,00.

Generalforsamlingen har i ekstraordinær generalforsamling den 2den juli 1919 enstemmig vedtat styrets forslag.

Den hele kapital, nemlig de kr. 11 000,00 av den ordinære kapital og kr. 1 500 000,00 i preferanceaktier, er optat av ældre aktionærer. Den utvidede kapital er saaledes fuldttegnet.

Naar styret og generalforsamlingen har gaat til en utvidelse av kapitalen til kr. 1 000 000,00 i ordinære aktier og kr. 1 500 000,00 i preferanceaktier, skyldes dette hensynet til vor bankforbindelse, Drammens Privatbank, der for tiden er selskapets forbindelse. Forsaavidt kapitalen ikke utvides til minimum kr. 2 500 000,00, risikerer selskapet at den hele kredit opsiges.

Under henvisning til vor forannævnte ærbødige skrivelse av 28de juni og Arbeidsdepartementets ærede skrivelse av 8de juli d. a., tillater vi os i ærbødighet at andra om at aktiekapitalen utvides til kr. 1 000 000,00 i ordinære aktier og kr. 1 500 000,00 i preferanceaktier.

Det bemerkes at selskapets styre og generalforsamling er villig til at foreta de forandringer i lovene, som Arbeidsdepartementet i den nævnte skrivelse av 8de juli d. a. har sat som betingelse for samtykke til aktieutvidelsen.

Der vedlægges et trykt eksemplar av vore nugældende love og en utskrift av selskapets sidste generalforsamling og styremøte, hvorav fremgaar at de av Arbeidsdepartementet foreslaaede forandringer i lovene er enstemmig vedtat i styret, og vil bli forelagt generalforsamlingen til approbation.»

Det i andragendet påberopte utdrag av A/S Holmen-Hellefos's direksjonsprotokoll skal hitsettes:

«Disponenten fremla skrivelse fra Arbeidsdepartementet av 8de juli 1919. — Da aktiekapitalen nu var forhøiet, maatte flere av selskapets vedtægter forandres. — Han foreslog følgende forandringer:

§ 1.

Uforandret.

§ 2.

Selskapet har en aktiekapital stor kr. 2 500 000,00 der er fordelt paa 2 000 fuldt indbetalte ordinære aktier à kr. 500,00 og 3 000 fuldt indbetalte preferanceaktier à kr. 500,00. Samtlige aktier er lydende paa navn.

Preferanceaktierne tilsikres forlods $7\frac{1}{2}$ pct. dividende kumulativt med ret for selskapet i de første 5 aar at indløse den hele preferanceaktiekapital til en kurs av 110 pct., og endvidere med ret for selskapet — efter utløpet av de 5 aar — at indløse preferanceaktiekapitalen til pari. Indløsning kan ske helt eller delvis efter lodtrækning. I indløsningsaaret tilkommer preferanceaktierne en dividende av $7\frac{1}{2}$ pct. pr. aar. I tilfælde opløsning av selskapet blir preferanceaktiekapitalen forlods at utløse.

Samtlige aktier skal til enhver tid befinde sig paa norske hænder. Bestemmelse herom paaføres aktiebrevene i det norske, engelske, franske og tyske sprog.

§ 3, § 4, § 5, § 6

uforandret.

§ 7.

Selskapet styres av en direktion bestaaende av en av generalforsamlingen ansat administrerende direktør og 3 av generalforsamlingen valgte medlemmer. Selskapets styre skal ha sit sæte her i riket og skal til enhver tid udelukkende bestaa av norske statsborgere.

(Forøvrigt bibeholdes paragrafen uforandret).

Styret slutter sig til disponentens forslag som blev enstemmig vedtat.»

Efter det saaledes foreliggende andragende aktes selskapets nuværende aktiekapital, stor kr. 989 000,00 utvidet med kr. 1 500 000,00 i preferanceaktier, hvorhos den ordinære kapital skal forhøies med kr. 11 000,00 og saaledes ialt vil andra til kr. 1 000 000,00.

Kapitalutvidelsen er den 2den juli d. a.

enstemmig vedtatt av generalforsamlingen, jfr. aktielovens § 24.

Aktieutvidelsen er derhos fulltegnet, idet eldre aktionærer i selskapet vil overta samtlige nye aktier.

Den ansøkte utvidelse av grunnkapitalen oppgis å være foranlediget av selskapets bankforbindelse, Drammens Privatbank, der har ydet laan til den i 1917 besluttede flytning av selskapets papirfabrikk.

Av hensyn til innfrielsen av denne selskapets lånegjeld er derfor den besluttede kapitalutvidelse bragt på bane.

Da utvidelsen efter det foreliggende ikke inneholder nogen overdragelse til nye eiere av raadigheten over selskapets vannfall, finner departementet ikke å burde reise nogen innvending mot andragendets innvilgelse.

Man antar at de i departementets skrivelse til søkeren av 8de juli d. å. opstilte betingelser vil yde fornøden betryggelse. De i aktie-selskapets statutter vedtatte endringer finner man likeledes fyldestgjørende.

Departementet vil derfor anbefale at den ansøkte tilladelse meddeles og tillater man sig således å

i n n s t i l l e :

Det tillates i medhold av den almindelige konsesjonslov av 14de desember 1917 § 36, annet ledd Aktieselskapet Holmen-Hellefor å utvide sin grunnkapital til kr. 2 500 000,00, hvorav kr. 1 500 000,00 fordelt på preferanseaktier, overensstemmende med de i departementets foredrag av 12te september 1919 anførte betingelser.

12. Alby United Carbide Factories Limited.

(Tilladelse til erhverv av aktiemajoriteten i A/S Aura.)

Jfr. bind II nr. 29 samt bind I nr. 1 b og 28.

Kgl. resol. av 12te september 1919.

Ved kgl. res. av 22de desember 1913 blev Aktieselskapet Aura i henhold til lov

av 18de september 1909 om erhvervelse av vannfall, bergverk eller annen fast eiendom meddelt tilladelse til å erhverve endel nærmere angitte eiendommer og rettigheter i Erisfjord og Visdals samt Sundalens herreder, Romsdals amt, hvorhos nevnte selskap i henhold til lov av 4de august 1911 om vassdragreguleringer i industrielt øimed erholdt tilladelse til å foreta reguleringsarbeider i Aura, Mardøla og Lilledalsvassdraget i det vesentlige overensstemmende med fremlagte planer.

Man henviser herom til vedlagte bind II av «Meddelte Vassdragkoncessioner» s. 125 ff.

Tilladelsen var tilknyttet endel vilkår, hvoriblandt følgende særskilte betingelse, jfr. avsnitt I post 1, 4de ledd:

«Majoriteten av selskapets aktier må ikke uten særlig kgl. tilladelse tilhøre nogen som eier eller bruker eller leier energi fra andet vandfald her i riket, eller som sitter inde med aktiemajoriteten i noget andet selskap, der eier eller bruker eller leier energi fra saadant vandfald.» Jfr. forøvrig også konsesjonsloven av 14de desember 1917 nr. 16 § 36 om kgl. tiladelse for erhverv av aktiemajoriteten i selskaper der disponerer vannkraft som overstiger den efter denne lov koncesjonsfri grense.

Under 2den september 1918 har Alby United Carbide Factories Limited ved adv. H. M. Helliesen inngitt til departementet et andragende om kgl. tilladelse til å opta i selskapet et annet engelsk selskap Nitrogen Products & Carbide Company Limited, hvorved aktiemajoriteten i A/s Aura såvel som aktieflertallet i selskaperne Nitrogen Fertilisers Ltd. og A/s North Western Cyanamide Co. vil gå over på selskapets hender.

Nevnte ndragende er sålydende:

«Bestemmelse ved koncessionen av 22de desember 1913 for A/S Aura (post 1 § 1) bestemmer:

«Majoriteten av selskapets aktier maa «ikke uten særlig kongelig tilladelse tilhøre «nogen, som eier eller bruker eller leier «energi fra andet vandfald her i riket, eller «som sitter inde med aktiemajoriteten i no-

«get andet selskap, der eier eller bruker «eller leier energi fra saadant vandfald.»

Aktiemajoriteten i A/S Aura indehaves nu av det engelske selskap Nitrogen Products & Carbide Company Limited. Ved kongelig resolution av 24de april 1914 blev der git tilladelse hertil, uagtet det nævnte engelske selskap indehar aktiemajoriteten i det engelske selskap Nitrogen Fertilisers Limited, der atter indehar aktiemajoriteten i A/S North Western Cyanamide Company Odda. Dette selskap har ved kongelig resolution av 25de januar 1908 erholdt koncession paa leie av 4 000 hk. fra Alby United Carbide Factories Limited.

Ved kongelig resolution av 10de mai 1906 erholdt det engelske selskap Sun Gas Company (hvis navn senere med departementets billigelse er forandret til Alby United Carbide Factories Limited) koncession paa leie av kraft fra A/S Tyssefaldene.

Den samlede kraft der fra A/S Tyssefaldene leveres til Alby United Carbide Factories Limited er 63 500 hk. pr. aar, iberegnet det der leveres til A/S North Western Cyanamide Company.

Der er nu planer oppe om en sammenlutning av Nitrogen Products & Carbide Company Limited og Alby United Carbide Factories Limited saaledes at Nitrogen Products & Carbide Company Limited ophører at eksistere og derved at dette selskaps aktieiere for hver aktie de har i selskapet erholder en aktie i Alby United Carbide Factories Limited. Derved vil aktierne i A/S Aura gaa over fra Nitrogen Products & Carbide Company Limited til Alby United Carbide Factories Limited og ansøker jeg herved paa Alby United Carbide Factories Limited's vegne om kongelig tilladelse hertil, idet der foruten til A/S Auras koncessionsbestemmelser henvises til lov av 14de december 1917 § 36.

Jeg skal i denne anledning videre opplyse:

Alby United Carbide Factories Limited har nu en fuldt indbetalt aktiekapital av £ 725 000 fordelt paa ligesaamange aktier à £ 1.

Av de nævnte 725 000 aktier er 82 916 preferenceaktier, resten 642 084 almindelige (Ordinary Shares).

Nitrogen Products & Carbide Company Limited har nu en samlet aktiekapital av £ 2 000 000 fordelt paa ligesaamange aktier à £ 1.

Herav er 769 000 fuldt indbetalt, medens der paa 1 231 000 aktier kun er indbetalt 17/— med £ 1 046 350, til rest altsaa £ 148 650.

Sammenslutningen foreslaes foretaget paa følgende maate:

Alby United Carbide Factories Limited's aktiekapital forhøies med £ 1 625 000 eller fra £ 725 000 til £ 2 350 000 ved utstedelse av 1 625 000 nye almindelige aktier.

Av disse vil 80 261 bli dækket med overførsel av £ 80 261 fra Alby United Carbide Factories Limited's reservefond, og vil disse aktier bli utdelt til indehaverne av de almindelige aktier i Alby United Carbide Factories Limited, idet hver eier av 8 ordinære aktier erholder en ny aktie.

De resterende 1 544 739 aktier vil bli dækket saaledes:

Ved nyttegning 44 774 aktier

Resten 1 499 965 — vil bli utdelt til aktieeierne i Nitrogen Products & Carbide Company Limited, idet der for hver aktie i dette selskap vil bli utdelt en aktie i Alby United Carbide Factories Limited.

At antallet av de aktier der saaledes utdeles reduceres fra 2 000 000 til 1 499 965 skriver sig fra, at Alby United Carbide Factories Limited nu indehar 500 035 i Nitrogen Products & Carbide Company Limited.

Disse aktier vil bli helt avskrevne som equivalent for, at Alby United Carbide Factories Limited's nuværende forpligtelser til at levere karbid til A/S North Western Cyanamide Company til en efter nuværende forhold uforholdsmæssig billig pris av sig selv bortfalder derved at selskaperne slaes sammen.

Alby United Carbide Factories Limited og Nitrogen Products & Carbide Factories Limited har hidtil været 2 ganske forskjellige selskaper med forskjellige aktionærer

om end selvfølgelig mange har aktier i begge selskaper. Aktionærene i begge selskaper har været spredt blandt det store publikum.

Der er ganske stort antal aktier i begge selskaper paa norske hænder.

Da der i april 1918 avholdtes et møte av de norske aktieiere i Nitrogen Products & Carbide Factories Limited til utpegen av et medlem av A/S Auras styre var der noteret aktier paa norske hænder til et beløp av £ 260 000.

Beløpet er dog nu betragtelig større, idet der under krigen i England er indkjøpt et meget stort antal aktier.

Disses formelle transport til norske hænder er imidlertid paa grund av engelske lovbestemmelser ikke effectueret.

Kursen paa engelske £ har i høi grad lettet indkjøpet. Ogsaa av de nuværende aktier i Alby United Carbide Factories Limited er der et stort antal paa norske hænder.

Det har været de samme mænd der har siddet i begge selskapers direktioner og der har i det heletat den hele tid bestaaet et intimt samarbeide mellem begge selskaper.

Den av Alby United Carbide Factories Limited ved dets fabrikker i Odda fremstilte karbid har for den væsentligste del gaat til A/S North Western Cyanamide Companys fabrikker i Odda til fremstilling av calcium cyanamid.

Den cyanamid der ikke er leveret til Rjukan fabrikkene til fremstilling av ammoniumnitrat har ligesaavel som den overskydende karbid været solgt i det aapne marked.

Fabrikkernes fabrikata har ikke gaat til tilfredsstillelse av selskapernes eller med dem sammenknyttede selskapers behov for raastof.

Der er ingensomhelst anden forbindelse mellem A/S Tyssefaldene paa den ene side og nogen av de nævnte engelske selskaper eller A/S Aurora paa den anden side end det nævnte leieforhold.

Den hele foreslaaede ordning er base-

ret paa at forenkle administrationen og er ikke led i nogen trustdannelse.

Under henvisning til ovenstaaende tillader jeg mig paa Alby United Carbide Factories Limited's vegne at andrage om, at det maa bli git tilladelse til, at den omhandlede sammenslutning av Alby United Carbide Factories Limited og Nitrogen Products & Carbide Company Limited finder sted saaledes at Alby United Carbide Factories Limited, der leier kraft av A/S Tyssefaldene maa tillades at erhverve aktiemajoriteten i A/S Aura og aktiemajoriteten i Nitrogen Fertilisers Limited, der atter har aktiemajoriteten i A/S North Western Cyanamide Company.»

Som det av andragendet vil fremgå leier ansøkeren Alby United Carbide Factories, Ltd., Odda (tidligere Sun Gas Co.) fra A/S Tyssefaldene 63 500 hk. pr. år. Selskapets aktiekapital, som er fullt innbetalt, utgjør £ 725 000. Herav angis «et ganske stort antal aktier» å være i norsk eie. Den av selskapet producerte karbid er for den vesentligste del gått til A/S North Western Cyanamide Companys fabrikk i Odda til fremstilling av calcium cyanamid.

Det annet selskap Nitrogen Products & Carbide Co. Ltd., London, der er tenkt optatt i Alby-selskapet har en aktiekapital av 2 mill. £, hvorav 260 000 £ + innkjøp under krigen er paa norske hender. Selskapets direksjon har bestått av de samme menn som i Alby-selskapet.

Det innehar aktiemajoriteten i A/S Aura, hvis aktiekapital utgjør kr. 1 800 000. Aura-selskapet eier selv vannkraft representerende 2—300 000 hk.

Nitrogen Products & Carbide Company Limited har dernæst ogsaa aktiefler-tallet i Nitrogen Fertilisers Limited, London, som atter har aktiefler-tallet i A/S North Western Cyanamide Co., London. Sidstnevnte selskap leier nu 4 000 hk. av Alby-selskapet.

Efter det foreliggende andragendes innvilgelse vil forholdet mellem de her nevnte selskaper bli dette:

Alby United Carbide Factories Limited, Odda og Nitrogen Products & Carbide Co., Limited sammensluttet til ett selskap under førstnevnte selskaps navn og med kontor i Odda. Den samlede aktiekapital blir 2 350 000 £. Fra Tyssefaldene leier selskapet fremdeles 63 500 hk. — I og med overtagelsen av Nitrogen Products & Carbide Co. Ltd. kommer det i besiddelse av aktiemajoriteten i A/S Aura, Nitrogen Fertilisers Ltd. og A/S North Western Cyanamide Co.

Under 11te november 1918 har ansøkerens representant adv. Helliessen tilskrevet departementet som følger:

«Under henvisning til mit ærbødige av 2den september d. a. angaaende aktiemajoriteten i A/S Aura tillater jeg mig at meddele, at jeg fra England har faaet oplysning om, at dersom den ansøgte sammenslutning av Alby United Carbide Factories Ltd. og Nitrogen Products & Carbide Company Ltd. blir tilladt, vil der i det sammenslaaede selskap Alby United Carbide Factories Ltd.s direktion bli opnævnt et norsk medlem, forsaavidt direktionen bestaar av 5 medlemmer eller derunder og 2 norske medlemmer, dersom direktionen bestaar av mere end 5.»

Vassdragkommisjonen har i møte den 5te og 6te november s. a. på foranledning avgitt en erklæring i saken, mottatt i skrivelse av 11te s. m., hvori anføres:

«Efter det foreliggende er Alby United Carbide Factories Limited (nedenfor kaldt Alby) som eier karbidfabrikken i Odda og Nitrogen Products & Carbide Company Limited (nedenfor kaldt Nitrogen Products) hvilket siste innehar aktiemajoriteten i A/S Aura nu to særskilte selskaper med forskjellige aksjonærer. Dog opplyses det, at mange har aktier i begge selskaper, likesom et ganske stort antall aktier er på norske hender samt at de samme menn har sittet i begge selskapers direksjoner, og at der har bestått et intimt samarbeide. Foruten interesser i Aura opplyses Nitrogen Products også å ha aktiemajoriteten i Nitrogen Fertilisers Limited, som igjen har aktiemajoriteten i A/S North Western Cyanamide Company (nedenfor kaldt North Western), der har

fabrikk i Odda og leier 4 000 hk fra Alby. Til denne kraftleie er der ved kongelig resolusjon av 25de januar 1908 gitt tilladelse for et tidsrum av 25 år.

Alby — eller som det dengang het The Sun Gas Co., Ltd., London — fikk ved kongelig resolusjon av 10de mai 1906 tilladelse for et tidsrum av 30 år fra 1ste april 1908 til å leie kraft fra A/S Tyssefaldene.

Der påtenkes nu en ordning gående ut på en sammenslutning av Alby og Nitrogen Products og således, at sistnevnte selskap ophører å eksistere. Der søkes under henvisning til bestemmelsene i Aurakonsesjonens I post 1 og den nye erhvervslovs § 36 om kongelig tilladelse til denne ordning.

Ved et sådant arrangement vil Aura og Cyanamidfabrikken i Odda komme inn under samme ledelse som karbidfabrikken i Odda, og spørsmålet blir da, om der foreligger almene hensyn, som taler herimot.

Til belysning av dette spørsmål må man ha for øie, at nevnte karbidfabrikk nu bruker henimot 60 000 hk., og at A/S Auras kraft efter det senest foreliggende skulde dreie sig om 250 000 hk. Cyanamidfabrikken opplyses å anvende et forholdsvis litet kvantum nemlig 4000 hk.

En eventuel sammenslutning vil således komme til å disponere over en overmåde stor kraftmengde, et moment som i og for sig taler mot tilladelse. Videre pekes på muligheten av at Auras kraft kan bli benyttet av selskapet til fremstilling av karbid. I så tilfelle vil sammenslutningen komme til å representere det vesentlige av hele landets produksjon på dette område, noget som også kan ha betenkelige følger derved, at prisene kan holdes kunstig oppe. Og selv om Aura ikke skal fremstille karbid kan sammenslutningen komme til å få uheldige virkninger. Kommisjonen har derfor hatt store betenkeligheter mot det foreslåede arrangement. Den antar dog, at farene kan neutraliseres gjennom betingelser, hvortil man skal komme tilbake i det efterfølgende, og at der samtidig kan åpnes fordele for innenlandske næringsdrivende og forbrukere. Hvis der oppstilles vilkår overens-

stemmende med nedenstående forslag finner kommisjonen derfor ikke å burde fraråde, at den omsøkte tilladelse meddeles.

Hvad angår betingelsen er anføres følgende:

Kommisjonen har festet sig ved, at carbidfabrikken i Odda, som til å begynne med het The Sun Gas Co., ltd., oprindelig «leiet av A/S Tyssefaldene op til den fulle kraft fra de det sistnevnte selskap tilhørende fall i Tyssedalsvassdraget, Ullensvang, «hvilken kraft ved full regulering er anslått til 37 200 hestekrefter.» Jfr. «Meddelte vassdragkonsesjoner» I side 3. Som det fremgår av foranstående leier selskapet nu 63 500 hk. iberegnet det som går til cyanamidfabrikken (North Western). Hvorvidt dette kvantum grunner sig på en senere kontrakt er kommisjonen ukjent med. Man vil imidlertid peke på, at den ovenfor citerte avtale gir rum for den opfatning, at Alby har rett til å leie a l l den kraft, A/S Tyssefaldene eier i nevnte vassdrag, se herom også nevnte hefte vassdragkonsesjoner side 100, første spalte øverst. Da Tyssos kraft har vist sig å være flere gange større enn oprindelig antatt og sammenslutningen som nevnt kommer til å disponere en overordentlig stor energimengde mener kommisjonen, der er grunn til å begrense adgangen til å leie kraft fra Tyssos til det som Alby nu mottar, efter det foreliggende 63 500 hk. De 4000 hk., som North Western bruker inngår heri.

Videre pekes på nødvendigheten av å sikre sig, at innenlandske næringsdrivende og forbrukere får sitt behov av de produkter, som skal fremstilles ved de omhandlede anlegg tilfredsstillet til rimelige priser. I Aurakonsesjonen I post 15 er der inntatt sådant vilkår forsåvidt angår kunstige gjødningsstoffer, hvis sådanne produseres. Kommisjonen mener, at et sådant vilkår bør gjøres gjeldende også overfor Alby og North Western. Sistnevnte selskap produserer cyanamid og bestemmelsen får derfor praktisk anvendelse straks. Man nevner til orientering, at der nu såvidt vites produseres omkring 40 000 tonn, hvorav noget brukes

innenlands, men det rent vesentlige går til utlandet.

Betingelsen bør få samme ordlyd som i Auras oprindelige konsesjon, dog mener kommisjonen, at det vil være heldig å omforme den noget for derved yderligere å sikre sig at bestemmelsen kommer til å virke efter sin hensikt. For dette øiemed anbefales første passus suppleret med følgende: «Dog skal prisen ikke overstige produksjonsomkostningene med tillegg av en rimelig fortjeneste.» Og i tredje passus efter ordet «rabatt» tilføiet: «Dog skal prisen ikke overstige produksjonsomkostningene med tillegg av en mindre fortjeneste.» Man tilråder, at fastsettelsen av prisen henlegges under departementet og herom formet en særskilt bestemmelse. Femte passus i nevnte post «Gjennemsnittsprisen . . . kontrollør» blir i så fall å stryke.

Farene ved at sammenslutningen kan komme til å representere det vesentlige av landets carbidproduksjon bør søkes avhjulpet ved vilkår om, at en viss del av produksjonen skal kunne kreves levert innenlands til rimelig pris. Til nogen veiledning på dette punkt nevnes, at Norges carbidproduksjon i 1914 og 1916 efter hvad man har kunnet bringe i erfaring utgjorde henholdsvis omkring 140 000 og 103 000 tonn. I sistnevnte år skal vel 41 000 tonn ha gått til cyanamidfremstilling, omkring 4 000 tons til annet innenlandsk forbruk, muligens blev dog endel herav lagret. Resten, vel 58 000 tonn eksportertes. I landets samlede produksjon deltar Oddafabrikken med ca. 80 000 tonn, hvorav over halvdel går til cyanamiden. Om det efter dette må antages, at vort carbidforbruk f. t. er relativt ubetydelig og dreier sig om 4000 tonn årlig, bør man dog ikke dra den slutning, at forholdet vil stille sig likedan i fremtiden. På nærværende tidspunkt har man yderst få holdpunkter for bedømmelse av dette spørsmål. Mulighetene for anvendelse i større målestokk er for hånden og kommisjonen antar, man bør regne med, at behovet ad åre kan bli betydelig. Med sikte herpå foreslår kommisjonen betinget avgitt inntil $\frac{1}{3}$ av

carbidgeproduksjonen til innlandet, cyanamidens forbruk ikke medregnet.

Der foreligger såvidt bekjent intet bestemt om hvad Auras kraft skal brukes til. Det vil derfor antagelig være riktig, at man inntar et almindelig vilkår om, at der, hvis kraften blir anvendt til frembringelse av produkter, som er av vesentlig betydning for norsk næringsdrift eller for innenlandsk forbruk, skal kunne kreves avgitt innenlands $\frac{1}{3}$ av produksjonen. Om prisen på denne del bestemmer loven, at den skal være beregnet på å dekke produksjonsomkostningene med tillegg av en rimelig fortjeneste.

Dette vilkår bør gjøres gjeldende også overfor Alby og North Western.

Endelig nevnes, at man for å ha midler til en effektiv gjennomførelse av de nevnte krav bør opta den vanlige kontrollbestemmelse overfor de to Oddafabriker.

I henhold til ovenstående foreslår Vassdragkommissjonen, at en eventuel tilladelse som ansøkt gjøres avhengig av nedenstående betingelser:

A. Overfor Alby.

Den The Sun Gas Co. Ltd. (senere forandret til å hete Alby United Carbide Factories Limited) ved kongelig resolusjon av 10de mai 1906 meddelte tilladelse til å leie kraft fra Tyssefaldene gjøres betinget av:

1.

Selskapets adgang til å leie kraft fra A/S Tyssefaldene begrenses til 63 500 el. hk.

2.

Såfremt der ved elektrisk energi fra vassdragene produseres kunstige gjødningsstoffer, må prisene ved salg innen landet ikke settes høiere enn nettoeksportprisene beregnet etter gjennomsnittet for de siste 12 måneder. Dog skal prisen ikke overstige produksjonsomkostningene med tillegg av en rimelig fortjeneste.

Derhos skal der stilles til disposisjon

for det norske jordbruk til redusert pris inntil 10 pct. av produksjonen i de 12 måneder, som går forut for bestillingen, dog ikke over 15 000 tonn av gjødningsstoffer med ca. 20 pct. kvelstoffinnhold med forholdsmessig forhøielse eller nedsettelse av dette kvantum, hvis varens kvelstoffinnhold ändres.

Prisen for dette kvantum beregnes efter gjennomsnittsprisen netto f. o. b. for selskapets salg av gjødningsstoffer til utlandet i de siste 4 uker før bestillingene med fradrag av 15 pct. rabatt. Dog skal prisen ikke overstige produksjonsomkostningene med tillegg av en mindre fortjeneste. Bestilling skjer gjennom Landbruksdepartementet. Hver bestilling må for å opnå denne rabatt være på minst 1000 tonn.

Det kvantum, som i henhold til foranstående kan forlanges uttatt, leveres av selskapet f. o. b. med minst 14 dages varsel i partier, som av Landbruksdepartementet blir bestemt. Landbruksdepartementet drar omsorg for, at salget av det heromhandlede kvantum skjer til forbrukerne således, at de til den reduserte pris kjøpte stoffer hverken kommer i handelen som almindelig salgsvare eller benyttes som raaprodukt til videre fabrikasjon.

Bli kraften brukt til frembringelse av produkter, som er av vesentlig betydning for annen norsk næringsdrift eller for innenlandsk forbruk skal der være adgang for innenlandske næringsdrivende og forbrukere til å få kjøpt inntil $\frac{1}{3}$ av produksjonen til en pris, som ikke overstiger produksjonsomkostningene med tillegg av en rimelig fortjeneste. Ved anvendelse på carbidgeproduksjonen skal nevnte $\frac{1}{3}$ komme i tillegg til det som leveres til North Western Cyanamid Company.

Produkter, som kan benyttes som råstoff eller halvfabrikat til videre bearbeidelse gjennom innenlandsk arbeide skal i størst mulig utstrekning bearbeides her i riket.

Nærmere forskrifter om anvendelse av bestemmelsene i nærværende post i det enkelte tilfelle kan utfærdiges av vedkommende departement, som også til enhver tid fastsetter prisen på de kvanta, som efter foranstående kan forlanges levert innenlands.

3.

Konsesjonæren underkaster sig de bestemmelser, som til enhver tid måtte bli truffet av vedkommende regjeringsdepartement til kontroll med overholdelsen av de opstillede betingelser. Departementet kan til utøvelse av denne kontroll ansette en kontrollør, som overensstemmende med en av departementet utfærdiget instruks skal ha adgang til de kontrollmidler, som ansees nødvendige.

De med kontrollen forbundne utgifter erstattes det offentlige av konsesjonæren.

B. Overfor North Western.

Den North Western Cyanamide Company ved kongelig resolusjon av 25de januar 1908 meddelte tilladelse til å leie kraft fra Alby United Carbide Factories Ltd. gjøres betinget av:

1.

Samme ordlyd som post 2 ovenfor dog utgår ordene «Ved anvendelse Company» i femte passus.

2.

Samme ordlyd som post 3 ovenfor.

C. Overfor A/S Aura.

I post 15 i betingelsene for den selskapet ved kongelig resolusjon av 22de desember 1913 meddelte tilladelse til å erverve og regulere Aura m. v. endres således som nevnt i premissene for yderligere å sikre sig, at bestemmelsen kommer til å virke efter sin hensikt. Videre suppleres den med de tre siste passuser i post 2 oven-

for angående Alby. Derved blir vilkåret helt overensstemmende med nevnte post 2.»

Efter forhandlinger med søkerne og Landbruksdepartementet har departementet opstillet følgende vilkår for sammenslutningen, hvorom enighet er opnådd:

Utkast

til betingelser for salg av aktiemajoritet i A/S Aura og A/S North Western Company til Alby United Company Limited.

A.

Den konsesjon som ved kongelig resolusjon av 10de mai 1906 er meddelt The Sun Gas Company Limited eller nu benevnt Alby United Company Limited gives følgende tilføielse:

1.

Selskapets adgang til å leie kraft fra A/S Tyssefaldene begrenses til 63 500 el. hk.

2.

Såfremt der ved elektrisk energi fra vassdragene produseres kunstige gjødningsstoffer, maa prisene ved salg innen landet ikke settes høiere enn nettoeksportprisene beregnet efter gjennomsnittet for de siste 12 måneder. Dog skal prisen ikke overstige produksjonsomkostningene med tillegg av en rimelig fortjeneste.

Derhos skal der stilles til disposisjon for det norske jordbruk til redusert pris inntil 10 pct. av produksjonen i de 12 måneder, som går forut for bestillingen, dog ikke over 15 000 tonn av gjødningsstoffer med ca. 20 pct. kvelstoffinnhold med forholdsmessig forhøielse eller nedsettelse av dette kvantum, hvis varens kvelstoffinnhold endres.

Prisen for dette kvantum beregnes efter gjennomsnittsprisen netto f. o. b. for selskapets salg av gjødningsstoffer til utlandet i de siste 4 uker før bestillingene med fradrag av 15 pct. rabatt. Dog skal prisen ikke overstige produksjonsomkostningene med tillegg av en rimelig fortjeneste. Bestilling skjer gjennom Landbruksdepartementet.

Hver bestilling må for å opnå denne rabatt være på minst 1000 tonn.

Det kvantum, som i henhold til foranstående kan forlanges uttatt, leveres av selskapet f. o. b. med minst 14 dages varsel i partier, som av Landbruksdepartementet blir bestemt. Landbruksdepartementet drar omsorg for, at salget av det heromhandlede kvantum skjer til forbrukerne således, at de til den reduserte pris kjøpte stoffer hverken kommer i handelen som almindelig salgsvare eller benyttes som råprodukt til videre fabrikkasjon.

Blir kraften brukt til frembringelse av produkter, som er av vesentlig betydning for annen norsk næringsdrift eller for innenlandsk forbruk skal der være adgang for innenlandske næringsdrivende og forbrukere til å få kjøpt inntil $\frac{1}{3}$ av produksjonen til en pris, som ikke overstiger produksjonsomkostningene med tillegg av en rimelig fortjeneste.

Produkter, som kan benyttes som råstoff eller halvfabrikat til videre bearbeidelse gjennom innenlandsk arbeide skal i størst mulig utstrækning bearbeides her i riket.

Nærmere forskrifter om anvendelse av bestemmelsene i nærværende post i det enkelte tilfelle kan utfærdiges av vedkommende departement, som også til enhver tid, efterat konsesjonæren er gitt anledning til å avgi begrunnet uttalelse, fastsetter prisen på de kvanta, som efter foranstående kan forlanges levert innenlands.

3.

Konsesjonæren underkaster sig de bestemmelser, som til enhver tid måtte bli truffet av vedkommende regjeringsdepartement til kontroll med overholdelsen av de opstillede betingelser. Departementet kan til utøvelse av denne kontroll ansette en kontrollør, som overensstemmende med en av departementet utfærdiget instruks skal ha adgang til de kontrollmidler, som ansees nødvendige.

De med kontrollen forbundne utgifter erstattes det offentlige av konsesjonæren.

4.

Minst to av direksjonens medlemmer skal være norske statsborgere. Herav skal det ene medlem opnevnes under samråd med og approbasjon av Arbeidsdepartementet.

B.

Den konsesjon som ved kongelig resolusjon av 25de januar 1908 er meddelt North Western Cyanamide Company til å leie kraft fra Alby United Carbide Factories Limited gives følgende tilføielse:

1.

Såfremt der ved elektrisk energi fra vassdragene produseres kunstige gjødningsstoffer, må prisene ved salg innen landet ikke settes høyere enn nettoeksportprisene beregnet efter gjennemsnittet for de siste 12 måneder. Dog skal prisen ikke overstige produksjonsomkostningene med tillegg av en rimelig fortjeneste.

Derhos skal der stilles til disposisjon for det norske jordbruk til redusert pris inntil 10 pct. av produksjonen i de 12 måneder, som går forut for bestillingen, dog ikke over 15 000 tonn av gjødningsstoffer med ca. 20 pct. kvelstoffinnhold med forholdsmessig forhøielse eller nedsettelse av dette kvantum, hvis varens kvelstoffinnhold endres.

Prisen for dette kvantum beregnes efter gjennemsnittsprisen netto f. o. b. for selskaps salg av gjødningsstoffer til utlandet i de siste 4 uker før bestillingene med fradrag av 15 pct. rabatt. Dog skal prisen ikke overstige produksjonsomkostningene med tillegg av en rimelig fortjeneste. Bestilling skjer gjennom Landbruksdepartementet. Hver bestilling må for å opnå denne rabatt være på minst 1000 tonn.

Det kvantum, som i henhold til foranstående kan forlanges uttatt, leveres av selskapet f. o. b. med minst 14 dages varsel i partier, som av Landbruksdepartementet blir bestemt. Landbruksdepartementet drar omsorg for, at salget av det heromhandlede kvantum skjer til forbrukerne således, at de til den reduserte pris kjøpte stoffer hver-

ken kommer i handelen som almindelig salgsvare eller benyttes som råprodukt til videre fabrikasjon.

Blir kraften brukt til frembringelse av produkter, som er av vesenlig betydning for annen norsk næringsdrift eller for innenlandsk forbruk skal der være adgang for innenlandske næringsdrivende og forbrukere til å få kjøpt inntil $\frac{1}{3}$ av produksjonen til en pris, som ikke overstiger produksjonsomkostningene med tillegg av en rimelig fortjeneste.

Produkter, som kan benyttes som råstoff eller halvfabrikat til videre bearbeidelse gjennom innenlandsk arbeide skal i størst mulig utstrekning bearbeides her i riket.

Nærmere forskrifter om anvendelse av bestemmelsene i nærværende post i det enkelte tilfelle kan utferdiges av vedkommende departement, som også til enhver tid, etterat konsesjonæren er gitt anledning til å avgi begrunnet uttalelse, fastsetter prisen på de kvanta, som etter foranstående kan forlanges levert innenlands.

2.

Konsesjonæren underkaster sig de bestemmelser, som til enhver tid måtte bli truffet av vedkommende regjeringsdepartement til kontroll med overholdelsen av de opstillede betingelser. Departementet kan til utøvelse av denne kontroll ansette en kontrollør, som overensstemmende med en av departementet utferdiget instruks skal ha adgang til de kontrollmidler, som ansees nødvendige.

De med kontrollen forbundne utgifter erstattes det offentlige av konsesjonæren.

C.

A/S Auras konsesjon av 22de desember 1913 i §§ 14 og 15 skal lyde således:

§ 14.

Såfremt der ved elektrisk energi fra vassdragene produseres kunstige gjødningsstoffer, må prisene ved salg innen landet ikke settes høiere enn nettoeksportprisene

beregnet efter gjennemsnittet for de siste 12 måneder. Dog skal prisen ikke overstige produksjonsomkostningene med tillegg av en rimelig fortjeneste.

Derhos skal der stilles til disposisjon for det norske jordbruk til redusert pris inntil 10 pct. av produksjonen i de 12 måneder, som går forut for bestillingen, dog ikke over 15 000 tonn av gjødningsstoffer med ca. 20 pct. kvelstoffinnhold med forholdsmessig forhøielse eller nedsettelse av dette kvantum, hvis varens kvelstoffinnhold endres.

Prisen for dette kvantum beregnes efter gjennomsnittsprisen netto f. o. b. for selskaps salg av gjødningsstoffer til utlandet i de siste 4 uker før bestillingene med fradrag av 15 pct. rabatt. Dog skal prisen ikke overstige produksjonsomkostningene med tillegg av en rimelig fortjeneste. Bestilling skjer gjennom Landbruksdepartementet. Hver bestilling må for å opnå denne rabatt være på minst 1000 tonn.

Det kvantum, som i henhold til foranstående kan forlanges uttatt, leveres av selskapet f. o. b. med minst 14 dages varsel i partier, som av Landbruksdepartementet blir bestemt. Landbruksdepartementet drar omsorg for, at salget av det heromhandlede kvantum sker til forbrukerne således, at de til den reduserte pris kjøpte stoffer hverken kommer i handelen som almindelig salgsvare eller benyttes som råprodukt til videre fabrikasjon.

§ 15.

Blir kraften brukt til frembringelse av produkter, som er av vesentlig betydning for annen norsk næringsdrift eller for innenlandsk forbruk skal der være adgang for innenlandske næringsdrivende og forbrukere til å få kjøpt inntil $\frac{1}{3}$ av produksjonen til en pris, som ikke overstiger produksjonsomkostningene med tillegg av en rimelig fortjeneste.

Produkter, som kan benyttes som råstoff eller halvfabrikat til videre bearbeidelse gjennom innenlandsk arbeide skal i størst mulig utstrækning bearbeides her i riket.

Nærmere forskrifter om anvendelse av bestemmelsene i § 14 og i nærværende post i det enkelte tilfelle kan utferdiges av vedkommende departement, som også til enhver tid, efterat konsesjonæren er gitt anledning til å avgi begrunnet uttalelse, fastsetter prisen på de kvanta, som efter foranstående kan forlanges levert innenlands.

Utkastet er i det væsentlige overensstemmende med Vassdragkommissjonens forslag. Etter henstilling fra ansøkerne er forpliktelsen til salg av karbid innenlands endret således at leveransen til cyanamidfabrikken ikke holdes utenfor. Likeledes har man i tilknytning til ervervslovens § 2 nr. 11 ved prisansettelsen for gjødningsstoffer til innenlandsk bruk anvendt uttrykket «rimelig fortjeneste» istedetfor kommissjonens forslag: «mindre fortjeneste».

Departementet finner at sammenslutningen når disse vilkår vedtas betegner en fordel, man vil derfor anbefale, at den ansøkte tilladelse meddeles i henhold til ervervslovens § 36 og Aurakonsesjonens post I § 1.

Man tillater sig således at

innstille:

Det tillates i medhold av § 36 i den almindelige konsesjonslov av 14de desember 1917 Alby United Carbide Factories Limited å opta i sig Nitrogen Products and Carbide Company Limited, hvorved aktiemajoriteten i A/S Aura såvel som aktieflertallet i selskapene Nitrogen Fertilisers Ltd. og A/S North Western Cyanamide Co. vil gå over på selskapets hender.

13. A/S Saudefaldene,

erhverv og regulering av Storelven i Saude. (Fristforlengelse).

Jfr. bind II nr. 48.

Kgl. resol. av 12te september 1919.

Ved kgl. res. av 11te desember 1914 blev der meddelt A/S Saudefaldene tilla-

delse til å erverve og regulere Storelven i Saude. Samtidig blev det tillatt det kanadiske selskap Electric Furnace Products Company Limited å leie inntil 84 000 el. hk. av førstnevnte selskap i henhold til fremlagt kontrakt. Man henviser angående disse konsesjoner til «Meddelte Vassdragskonsesjoner» II side 272 ff. og 281 ff.

I skrivelse av 4de august 1919 har A/S Saudefaldene meddelt at der er sluttet avtale om visse endringer i den nevnte leiekontrakt, hvorved bl. a. leiesummens størrelse er øket. Den nye avtale pålegger A/S Saudefaldene å utvide sin aktiekapital og forutsetter at fristen for fullførelse av kraftanleggene og vassdragets regulering forlenkes med minst 3 år. Selskapet søker om de hertil fornødne tilladelser. Den nevnte skrivelse er sålydende:

«Ved kgl. resolusjon av 11te desember 1914 blev der meddelt Aktieselskapet Saudefaldene tillatelse til ervervelse og regulering av Saudevassdraget i Saude i Ryfylke.

Ved kgl. resol. av s. d. fik Electric Furnace Products Company limited i henhold til lov om ervervelse av vannfall m. v. av 18de september 1909 § 14 kongelig tillatelse til leie av visse mengder elektrisk energi i henhold til en mellem selskapet og A/S Saudefaldene under 1ste december 1914 opprettet kontrakt. Energien skulde utvinnes gjennom utbygning og regulering av Saudevassdraget.

I henhold til kontraktens § 3 leiede Electric Furnace Products Company av A/S Saudefaldene 40 000 el. hk. (plus eller minus 5 pct. i sistnevnte selskaps valg) for levering:

20 000 el. hk.	senest 1ste januar 1918
10 000	—»— 1ste januar 1919
10 000	—»— 1ste januar 1920.

I henhold til kontraktens § 8 hadde Electric Furnace Products Company rett til nårsomhelst mellem 1ste januar 1918 og 1ste januar 1920 å kreve levert yderligere 40 000 el. hk. (plus eller minus 5 pct. i A/S Saudefaldenes valg) for levering:

14 000 el. hk. 2 år fra henvendelsens datum
 13 000 — 3 » » —»— —
 13 000 — 4 » » —»— —

Ifølge kontraktens § 15 skulde den deri omhandlede elektriske energi betales med kr. 28,00 pr. el. hk.

De forhold, som verdenskrigen medførte — serlig den ved Amerikas (U. S. A.) inntreden i krigen forårsakede forsinkelse av alt i Amerika bestilt materiel — bevirkede, at de i kontraktens § 3 fastsatte leveringstider ikke kunde opretholdes. A/S Saudefaldenes anlegg er imidlertid nu såvidt fremskredet, at ca. 30 000 el. hk. kan leveres i løpet av inneværende høst.

Den ved verdenskrigen fremkaldte revolusjon i alle verdiforhold — den fabelagtige og helt uforutseelige stigning i alle priser — både på arbeidskraft og på alt materiel — medførte en fordyrelse av A/S Saudefaldenes anlegg, som etterhånden gjorde det klart, at selskapet umulig kunde opfylle kraftleiekontrakten uten en forøkelse av prisen pr. leveret elektrisk hestekraft.

Herom fant A/S Saudefaldene i 1917 å måtte underrette Electric Furnace Products Company med tilkjendegivende om, at såfremt der ikke opnåddes en tilstrekkelig forhøielse av kraftleieprisen, anså selskapet sig rettslig uforpliktet til å vedstå å opfylle kontrakten. Denne henvendelse fremkaldte langvarige og inngående forhandlinger mellom partene, og disse forhandlinger resulterte i en i Newyork under 8de april 1919 avsluttet tilleggskontrakt til kontrakten av 1ste desember 1914, som er vedtatt av A/S Saudefaldenes generalforsamling 20de juni d. a.

Idet jeg gir mig den ære hoslagt å oversende en norsk oversettelse av denne tilleggskontrakt, tillater jeg mig herved på A/S Saudefaldenes vegne å anmode om at denne kontrakt må bli godkjent og at der i og med dette må bli gitt tillatelse til de endringer i hovedkontrakten av 1ste desember 1914, som tilleggskontrakten inneholder.

Angående de forhold, som har fremkaldt tilleggskontrakten, innskrenker jeg

mig til en henvisning til de meddelelser derom, som A/S Saudefaldene tidligere har funnet det riktigst å gi det kgl. departement for de offentlige arbeider. Særlig henvises til den skriftlige redegjørelse for stillingen, som i sin tid blev inngitt til departementet.

Til nærmere begrunnelse av ansøknin-gen om kongelig godkjennelse av tilleggs-kontrakten bemerkes, at de derved for A/S Saudefaldene opnådde fordele på den ene side er absolutt nødvendige for at Saudefaldene skal kunne opfylde sine forpliktelseer efter hovedkontrakten, på den annen side anses de tilstrekkelig til, at dette kan skje med et rimelig økonomisk utbytte for aktieeierne.

Som det vil ses av tilleggskontraktens artikkel III er prisen for de 40 000 el. hk., som skal leveres efter hovedkontraktens § 3, forhøiet fra kr. 28,00 til kr. 32,00 pr. el. hk. For de 40 000 el. hk., som ifølge hovedkontraktens § 8 efter skriftlig begjæring innen et visst tidsrum skal leveres, er prisen for de første 20 000 el. hk. derav forhøiet fra kr. 28,00 til kr. 35,00 pr. el. hk., såfremt der bare forlanges 20 000 el. hk. Kreves alle 40 000 el. hk. leveret, skal der for de første 20 000 el. hk. betales kr. 33,50 pr. el. hk. og for de siste 20 000 el. hk. kr. 40,00 pr. el. hk.

I tilleggskontraktens artikkel I er der gjort den forandring i Electric Furnace Products Company's optionsrett efter hovedkontraktens § 8, at retten kan utøves enten for 20 000 el. hk. eller for 40 000 el. hk. Som vederlag for denne endring i optionsretten skal selskapet fra 1ste mai 1919 betale A/S Saudefaldene kr. 25 000,00 hver 1ste dag i månedene juli, oktober, januar og april, inntil Saudefaldene kontraktmessig skal levere ca. 20 000 el. hk. utover de i hovedkontraktens § 3 omhandlede 40 000 el. hk. Fra dette tidspunkt nedsettes ovennevnte beløp til kr. 12 500,00, som betales inntil den kontraktmessig fastsatte datum for levering av yderligere 20 000 el. hk. Betalingen av disse beløp skal dog senest ophøre 30te april 1929. I sin realitet inneholder — som det vil forståes — denne betaling et tidsbegrenset tillegg til kraft-

leieprisen for første 40 000 hk. (hovedkontraktens § 3) på kr. 2,50, således at prisen kommer op i kr. 34,50 pr. el. hk. for disse 40 000 el. hk. Tas i betraktning, at beløpet allerede skal erlegges fra 1ste mai 1919 og ikke først fra kraftens levering blir tillegget ennå større.

Tidspunktet for utøvelsen av optionsretten etter hovedkontraktens § 8 er forandret til tidsrummet 1ste januar 1920 til 1ste januar 1922 (jfr. dog forbehold i anledning krigen).

Ifølge tilleggskontraktens artikkel V er A/S Saudefaldene forpliktet til å forhøye sin fullt innbetalte aktiekapital til ialt minst kr. 3 700 000,00. I henhold hertil besluttet A/S Saudefaldene på generalforsamlingen 20de juni d. a. å utvide aktiekapitalen gjennom offentlig aksjeinnbydelse ved tegning av 1600 nye aksjer à kr. 1 000,00 til pari kurs. Den samlede aksjekapital vil etter denne utvidelse utgjøre kr. 3 800 000,00. Under henvisning til lov om erhvervelse av vannfall m. v. av 14de december 1917 § 36, 2net ledd tillater jeg mig herved på A/S Saudefaldenes vegne tillike å andra om kongelig tillatelse til den således besluttede utvidelse av selskapets grunnkapital såvel som til derefter å foreta den endring i selskapets vedtekter, som vil bli nødvendig i anledning aksjeutvidelsen. Det bemerkes, at de nye aksjer vil bli utbudt som preferenseaksjer, der — før utbytte kan utdeles på de almindelige aksjer — skal være berettiget til årlig og kumulativt å erholde et utbytte av 7 pct. av aksjernes pålydende. De gamle aksjeeiere er fortrinsberettiget til tegning av disse aksjer pro rata.

Tilleggskontrakten er ifølge artikkel XI bl. a. betinget av, at A/S Saudefaldene på forhånd hos den norske regjering utvirker en forlengelse på minst 3 år av den frist, som er fastsat i selskapets konsesjonsbetingelsers avsnitt I § 2 for fullførelse av reguleringen og påbegynnelse av anleggets drift. Idet jeg på vegne av A/S Saudefaldene herved også tillater mig å andra om sådan forlengelse av nevnte frist, bemerkes, at fristen for vassdragets utbygning og regule-

ringens fullførelse — i betraktning av arbeidets betydelige omfang og forholdene forøvrig — derved ingenlunde vil bli urimelig eller uforholdsmessig lang. Den samlede anleggstid vil nemlig derved ikke overstige 10 år fra konsesjonens datum (11te december 1914). På den annen side er der ingensomhelst grunn til frykt for, at den ansøkte forlengelse av anleggstiden vil øve nogensomhelst skadelig innflytelse på almene interesser. Forholdene kan tvertom let tenkes å ville utvikle sig slik, at en forlengelse av anleggsarbeidet ut fra offentlige hensyn kan være ønskelig. Med hensyn til påbegynnelsen av anleggets drift bemerkes, at driften som nevnt sannsynligvis vil bli påbegynnt allerede i løpet av de første uker.

Av tilleggskontraktens artikkel VI vil ses, at A/S Saudefaldenes lån hos Electric Furnace Products Company på 500 000 dollars skal tilbakebetales med renter. Det betegner utvilsomt en fordel, at dette gjeldsforhold til kraftleieren således ophører i og med den nye kontrakt.

Jeg vedlegger en avskrift av hovedkontrakten av 1ste december 1914 i norsk oversettelse.

Det er av mange grunne av viktighet, at nærværende andragende snarest innvilges, hvorfor jeg tør bede saken påskyndet mest mulig.»

De i andragendet påberopte bilag vedlegges.

Advokat Christiansen har på vegne av leietageren i skrivelse av 12te august 1919 sluttet sig til andragendet.

I skrivelse til A/S Saudefaldene av 20de august 1919 har departementet meddelt samtykke til den ansøkte aksjeutvidelse stor kr. 1 600 000,00, idet denne bl. a. var nødvendig til fyldestgjørelse av bestemmelser i selskapets konsesjon, post 1 § 1. Man meddelte videre at man intet hadde at bemerke ved de foretagne endringer i leiekontrakten med Electric Furnace Products Company Limited.

Spørsmålet om forlengelse av fristen for fullførelse av selskapets anlegg har væ-

ret forelagt Sauda herredsstyre der i telegram av 9de september 1919 har meddelt sådan uttalelse:

«Herredsstyret kan samtykke i Saudefaldenes fristforlængelse av hensyn til de omstændigheter selskapet har arbeidet under, men tidsfristen maa begrænses, saaledes at en slappelse i driften er utelukket. Kommunens økonomiske interesser taaler ingen stagnation. En forlængelse av fristen som rammer kommunen paa noget hold, kan herredsstyret ikke gaa med paa. Ved departementets avgjørelse forbeholdes forøvrig kommunens interesser ivaretat i enhver henseende.»

I telegram av 30te august 1919 der vedlegges har A/S saudefaldene inntrengende bedt saken avgjort straks. Departementet har efter det der anførte efter omstendighetene funnet å kunne undlate å innhente Vassdragkommisjonens betenkning i saken, idet der derved vilde pådras en forsinkelse av ca. 3 uker.

Departementet skal bemerke at arbeidet er påbegynt i rett tid. Første utbygning er ferdig til drift, og annen utbygning under arbeide. Under de nuværende arbeids- og pengeforhold finnes det rimelig at det videre arbeide ikke forceres. Man vil derfor anbefale at fristen for fullførelse av selskapets anlegg forlenges med 3 år til 11te december 1924.

Man tillater sig således å

innstille:

Den ved kgl resol. av 11te december 1914 fastsatte frist for fullførelse av A/S Saudefaldenes utbygning av Storelven i Sauda forlenges med 3 år til 11te december 1924.

14. Vaagsfjord Kraftselskap.

(Regulering av Storevatn i Trondenes samt fastsettelse av manøvreringsreglement.)

Kgl. resol. av 17de oktober 1919.

Med skrivelse av 1ste juli 1919 er til departementet innkommet et reguleringsan-

dragende vedkommende Gausvikvassdraget fra Vaagsfjord Kraftselskap, som er et kommunalt foretagende, hvori deltar Harstad, Trondenes og Kvæfjord kommuner i Tromsø fylke.

Andragendet er sålydende:

«Vaagsfjord Kraftselskap, som er en interkommunal sammenslutning av Harstad, Trondenes og Kvæfjord kommuner, dannet for at forsyne disse distrikter med elektrisk energi, andrar herved i ærbødighet det ærede departement om koncession paa ubegrænset tid for regulering av Storvandet (Gausvikvassdraget) i Trondenes herred. Kraftselskapets love er vedtat av representantskapet og av de tilsluttede kommuner og er for tiden i departementet for erhvervelse av kongelig approbation.

Det av kraftselskapet overtatte laan stort kr. 1 250 000,00 for utvidelse av Gausvikanlægget (forhen Harstad kommunale elektricitetsverk) har erholdt kongelig approbation under 20de ds.

Kraftselskapet har foruten Gausvikvassdraget paa Hinnøya tillike overtat Melaa-vassdraget paa samme ø, og Tennevikvassdraget paa fastlandet.

Gausvikvassdraget har 2 utnytbare fald, Øvre foss mellem Haukebøvand og Storvand, med faldhøide ca. 43 m. og Nedre foss mellem sjøen og et indtaksbassæng noget nedenfor Haukebøvand med faldhøide 62 m. Nedre foss blev utbygget av Harstad kommune i aaret 1910 for 600 hk. og utvidet i 1916 med 900 hk. og har for tiden en samlet installation paa 1500 hk.

Storvandet er ved en gammel reguleringsdam i oset mot Strømsvand regulert ca. 3 m. antagelig ved 1/2 m. sækning og 2 1/2 m. hævning. Nøiagtig kan dette ikke opgis, da der hersker dissens om Storvandets oprindelige normalvandstand. Dammen er bygget som jorddam.

Hele Gausvikvassdraget paa strækningen sjøen—Storvand er med fuld eiendomsret tilskjøtet Vaagsfjord Kraftselskap. Dette indehar likeledes den gamle reguleringsrettighet i Storvandet for 3 m. hævning og sækning efter behov.

Reguleringen berører ikke fremmede vassdragsrettigheter.

Som nævnt er Gausvikvasdragets nedre fald utbygget for 1500 hk. Denne kraftmængde viser sig imidlertid at være altfor liten selv for Harstad by alene, og desuten yder ikke den nuværende regulering i ugunstige aar disse 1500 hk., idet man iaar i flere maaneder ad gangen har maattet avstænge kraften om eftermiddagen og natten for nogenlunde at holde spændingen oppe om dagen.

Vaagsfjord Kraftselskap har derfor besluttet, foruten at foreta en større regulering av Storvand, desuten at installere yderligere 2400 hk. (2 aggregater à 1200 hk.) i kraftstationen. Samlet installation blir da 3900 hk., hvorav 900 hk. er tænkt staaende som reservemaskineri.

Den nødvendige reguleringshøide i Storvandet er tilsvarende sat til 7,5 m. altsaa 4,5 m. regulering utover nuværende.

Reguleringen er planlagt utført ved 2,5 m. yderligere hævnning av vandstanden og 2 m. yderligere sænkning. I henhold til nedboltede fastmerker vil Storvandets fremtidige høieste regulerte vandstand ligge paa kote 136,00 og laveste vandstand paa kote 128,50. Skulde der indtræffe en storflom mens magasinet var fuldt, vil vandstanden kunne stige til kote 136,50.

Nuværende regulering ligger mellen kote 131,00 og kote 134,00.

Under henvisning til § 5 i lov av 14de december 1917 over vassdragsreguleringer, hitsættes følgende opgaver:

- a) Det gamle damsted i osset av Storvand er forladt og er dammen tænkt bygget i utløpet av det nedenfor Storvand beliggende Strømsvand.

Man har her den fordel at faa dammens venstre side fundamentert paa fjeld, saaledes at man faar saavel overløpet som reguleringslukene med avløpskanalen lagt i fast fjeld. Overløpet som lægges paa kote 136,00 gjøres 55 m. langt. Det er beregnet til ved 59 cm. overløpshøide at kunne befordre 55 m.³ vand pr. sekund. Da ned-

slagsdistriktet er 54 km.², tilsvarende vandføringen et flomavløp av noget over 1 m.³ pr. sek. pr. km.².

Damkronen er lagt 1,91 m. over høieste vandstand ved flom eller paa kote 138,50. Det bemerkes at man ved beregningen ikke har tatt hensyn til vandføringen gjennom lukene, saaledes at man har disse i reserve.

Bundsvillen for reguleringslukene ligger paa kote 127,00, der gjøres aapning for 4 reguleringsluker à 1,0 × 1,20, hvorav foreløbig kun de 2 indsættes.

Venstre del av dammen bygges som betondam (cfr. tegn. nr. 12) med blandingsforhold 1 : 4 : 6 med et 20 cm. fet-skikt paa forsiden, i blandingsforhold 1 : 3.

Da fjeldet ved betondammens avslutning falder sterkt av, boringen er foretatt til 8 m. dybde uten at finde fjeld, tilsluttes betondammen en jorddam med jernbetonkjærne. Jorddammen faar en kronbredde av 3 m. med skraaning mot vandsiden av 1 : 2, og mot luft-siden av 1 : 1¹/₂.

Dammen foran jernbetonkjærnen vil utføres i jord og ler, bak kjærnen av en nogenlunde ordnet stenfyldning. Grunden bestaar av sandblandet lere isprængt større sten, den er fast og god, jernbetonkjærnen er tænkt ført 1¹/₂ m. ned i grunden. Det er meningen om mulig, at føre en spundvæg ned under jernbetonkjærnen.

Onikostningsoverslaget er opsat med kr. 450 000,00.

- b) Nedslagsdistriktet til utløpet av Strømsvand er 54,5 km.². Det samlede nedslagsdistrikt til indtaket for nedre fald er 62,5 km.². Lavvandføringen uregulert antas ca. 3 sek.-liter pr. km.².

Der findes ikke avløpsmaalinger i vassdraget, saa avløpet kan ikke bestemt oppgis. Det midlere effektive avløp anslaaes til 38 sek.-liter pr. km.², tilsvarende en effektiv nedbør av 1200 mm.

I henhold til ovenstaaende vil Øvre foss uregulert kunne yde 93,5 nat. hk. nedre foss uregulert kunne

ne yde 166,0 » »

tils. 259,5 nat. hk.

Da Storvandets areal er 6,5 km.² antas ideel regulering opnaad ved 6 m. reguleringshøide, hvorved man opnaar et magasin paa 39 mill. m.³, eller paa 52 pct. av den samlede effektive nedbør.

For sæsonregulering maa man efter belastningskurven for Harstad by yderligere kunne akkumulere 9,8 pct., eller rundt 7 mill. m.³ vand, og efter tilslutning av landkommunene antagelig noget mere, hvorfor man i tillegg til de anførte 6 m. har lagt yderligere 1,5 m., hvorved den samlede reguleringshøide blir 7,5 m. Dette tilsvare et magasin paa 50 mill. m.³

Man er opmerksom paa at man for sammenkjøring av Gausvikvasdraget med de øvrige vasdrag som tilhører kraftselskapet vil kunne ha behov for en endnu større opdæmning av Storvandet, hvorfor man har bestilt luker for 10 m. reguleringshøide.

Ved nærværende regulering vil man for Øvre foss kunne gjøre regning på en jevn årsregulert vannføring av ca. 2,00 m.³-sek. som sæsonreguleres op til ca. 2,8 m.³-sek., og for Nedre foss en jevn aarsregulert vandføring av ca. 2,5 m.³-sek. som sæsonreguleres op til ca. 3,45 m.³-sek.

Reguleringen vil altsaa øke naturhk. i Øvre foss fra 93,5 naturhk. til 1600 naturhk. eller med 1506,5 naturhk. i Nedre foss fra 166 naturhk. til 2850 naturhk. eller med 2684 naturhk. Samlet økning i vasdraget 4190,5 naturhk.

- c) Anlægget antas ikke at medføre skade av nogensomhelst betydning for almene interesser, idet det bemerkes, at Storvand allerede er regulert for 3 m.

Fløtning foregaar ikke, fiske som næringsvei heller ikke, fiskeretten fra

sjøen og til Storvand tilhører forøvrig Kraftselskapet, idet vasdraget som nævnt er tilskjøtet dette med fuld eiendomsret. Kraftselskapet anlægger en transportvei fra sjøen og op til Storvand med avkjøring ned paa vandet ved laveste vandstand, hvilken vei vil staa til disposition for almen færdsel.

- d) Reguleringen formenes ikke at forvolde nævneværdig skade paa de omkringliggende eiendomme, breddene er steile og bevokset med mindre løvskog, kun ved vandets nordre ende findes noget dyrkbar mark. Opmaaling her er ikke foretat, da man ikke anser interesser av nogen betydning for at staa paa spil.
- e) Forslag til reglement for manøvrering kan ikke opsættes før vandføringsforholdene er nøiere undersøkt, forøvrig berører et manøvreringsreglement ingen andre end Vaagsfjord Kraftselskap.
- f) Er besvaret i forbindelse med punkt b.
- g) Vaagsfjord Kraftselskap er eneste eier i omhandlede vasdrag.

Samtidig med nærværende andragende om koncession tillater man sig at andra om ekspropriationstilladelse for erhvervelse av det areal som sættes under vand ved omhandlede regulering.

Da som i indledningen nævnt det nuværende elektricitetsanlæg paa ingen maate kan tilfredsstille Harstad bys elektricitetsbehov og der desuten tilsluttes nye distrikter er det paatrængende nødvendig at ovenfor omhandlede regulering fuldføres iaar, og har man allerede foretat det nødvendige indkjøp av maskineri og materialer, samtidig som nødvendige barakker alt er opsat.

Man er saaledes fuldt færdig til at paa-begynde arbeidet og tør vi andra det ærede departement om en snarlig avgjørelse av saken.»

Vassdragdirektøren har angående andragendet avgitt en uttalelse, datert 5te juli 1919, hvori anføres følgende:

«Det fremgår av andragendet at Vågsfjord kraftselskap er en interkommunal sammenslutning av Harstad, Trøndernes og

Kvæfjord kommuner dannet for å forsyne disse distrikter med elektrisk energi. Kraftselskapet har overtatt flere vassdrag, hvoriblandt Gausvikvassdraget på Hinnøy, som delvis er utbygget og har forsynet Harstad by med energi. Det opplyses å ha 2 utnyttbare fall, et øvre mellom Storvann og Haukebøvann på ca. 43 m. og et nedenfor sistnevnte vann på 62 m. Dette nedre som i 1910 blev utbygget av Harstad har for tiden en samlet installasjon på 1500 hk.

Den kraftmengde som anlegget nu produserer er efter andragendet for liten selv for Harstad by alene og selskapet har derfor besluttet å gå til en større regulering av Storvann som hittil har været regulert i 3 m.s høide. Forandringen består i at vannstanden heves yderligere 2,5 m. og senkes 2 m. således at man ialt får 7,5 m. disponibel høide. Reguleringsgrensene er betegnet ved henholdsvis kotene 136 og 128,5. Dette magasin er ment å være mere enn tilstrekkelig til å få vannføringen fullstendig utjevnet så man endog får rum for nogen sesongregulering. Med sikte på varierende belastning er der forutsatt installert i den nuværende kraftstasjon yderligere 2400 hk., således at man der får ialt 3900 hk., hvorav de 900 er tenkt å skulle stå som reserve.

Reguleringsdammen er forutsatt anbragt ved utløpet av det umiddelbart nedenfor Storvann liggende Strømsvann, hvor nedbørområdet er angitt til 54,5 km.². Ved nedre anlegg er området litt større, nemlig 62,5 km.². Der foreligger ikke avløpsmålinger i vassdraget, så avløpets størrelse kan ikke opgis. Ansøkeren regner med et midlere avløp av 38 sek.l. svarende til en effektiv nedbør av 1200 mm. Den uregulerte lavvannføring er ansatt til 3 sek.l.

Anlegget skulde ifølge andragendet ikke medføre skade av nogen som helst betydning for almene interesser. Fløtning foregår ikke. Fiske som næringsvei heller ikke. Fiskeretten fra sjøen og til Storvann tilhører efter samme kilde selskapet. Reguleringen menes ikke å volde nevneverdig skade på omliggende eiendommer. Breddene er steile og bevokset med mindre løvskog.

Bare ved vannets nordre ende skal der finnes dyrket mark. Opmåling er ikke foretatt, da ikke interesser av nogen betydning ansees å stå på spill.

Vassdragdirektøren skal bemerke følgende:

Det fremgår ikke helt klart av andragendet om hvorvidt dette omfatter bare det påtenkte tillegg eller skal gjelde den samlede regulering av Storvann. Jeg minner i denne forbindelse om at spørsmålet om regulering av dette vann har været oppe tidligere, jfr. min ekspedisjon til det kongelige departement av 13de mars 1914, hvorav det fremgår at omtrent hele reguleringshøiden i Storvann er av forholdsvis ny dato, idet denne med undtagelse av 0,5 m. er gjennomført i 1912. Departementet har derfor fremholdt at der trenges tilladelse til denne, jfr. dets skrivelse til Landbruksdepartementet av 29de april 1914. Såvidt sees er dette spørsmål ikke bragt til nogen endelig ordning senere og må derfor antagelig bli å ta op til avgjørelse sammen med den nu foreliggende regulerings sak. Efter dette skulde en eventuell tilladelse komme til å omfatte den hele reguleringshøide og således at man under ansettelse av de betingelser hvor det har praktisk betydning tar hensyn til at der før loven av 4de august 1911 eksisterte 0,5 m.s reguleringshøide i bassenget.

Der foreligger ikke andre opplysninger til bedømmelse av avløpsforholdene enn de man kan utlede av nedbørsiakttagelsene. Jeg antar på grunnlag herav at det påregnede effektive avløp svarende til 1200 mm. er rimelig ansatt. Med denne får man et midlere avløp fra Storvann av 2,3 m. motsvarende kraftmengder på 1200 og 1750 nat. hk. i de omhandlede 2 fall. Herav er det vesentlige innvunnet ved reguleringen utover den første 0,5 m.s høide.

Vedrørende sakens bygningstekniske side skal jeg bemerke, at selskapets direktør allerede under hånden har forhandlet med kontrollen angående planen for Storvannsdammen. Denne plan kan nu ventes innsendt i sin endelige form i den aller nær-

meste fremtid, hvorfor denne side av saken ikke hindrer en realitetsbehandling straks.

Oplysningerne om skaden er overmåde sparsomme og jeg har derfor været inne på å foreslå den suppleret, det gjelder særlig størrelsen av de arealer som vil berøres. Det vilde imidlertid foranledige utsettelse med avgjørelsen, noget som efter det foreliggende vil være meget uheldig for selskapet. Når hensyn tas til at jorden på disse breddegrader må antas å være lite produktiv i 130 m.s høide over havet får man efter omstendighetene prøve å greie sig med det som er oplyst.

Forøvrig antar jeg at de i reguleringsloven foreskrevne opplysninger er tilveiebragt i den utstrekning det efter omstendighetene skulde være nødvendig. Da den kommune hvori bassenget ligger, nemlig Trondenes, er tilsluttet kraftselskapet er det antagelig unødvendig å innhente nogen erklæring fra denne. Saken skulde derfor kunne optas til realitetsbehandling.»

Saken behandledes av Vassdragkommissjonen den 9de juli s. a. Av kommisjonens uttalelse datert 29de juli s. a. hitsettes følgende:

«Vassdragkommissjonen skal bemerke følgende:

Efter det foreliggende vil der i de 2 omhandlede fall forutsatt et effektivt avløp av 1200 mm. pr. år kunne tilveiebringes kraftmengder på henholdsvis 1200 og 1750 nat. hk., hvorav det vesentligste antages å være tilveiebragt ved regulering. På den annen side står skaden og ulempen til hvis bedømmelse der foreligger overmåde sparsomme opplysninger, særlig hvad angår verdien av den mark som berøres. Det kan vel imidlertid antages, at denne under hensyn til breddegrad og høide over havet er forholdsvis liten pr. flateenhet og det ser efter andragendet ut til, at det produktive areal er litet, jfr. ansøkerens ovenfor nevnte skrivelse av 5te ds. Når på den annen side hen sees til, at der er betydelige kommunale interesser knyttet til foretagendet og at det haster med behandlingen, hvis det som på-

tænkt skal kunne bli fullført i år, har kommisjonen ikke funnet å burde motsette sig realitetsbehandling på grunnlag av det som foreligger.

Kommisjonen antar efter det i saken oplyste, at betingelsene for at regulerings-tilladelse kan meddeles er tilstede, jfr. reguleringslovens § 8 og den anbefaler derfor sådan tilladelse gitt. Efter det av Vassdragdirekøren oplyste bør efter kommisjonens opfatning en eventuell tilladelse omfatte det hele anlegg, dog således at man under ansettelse av de betingelser, hvor det har praktisk betydning tar hensyn til, at der før loven av 1911 eksisterte 0,5 m. reguleringshøide i bassenget.

Med hensyn til betingelsene bemerkes følgende:

Efter reguleringslovens § 10,2 er der adgang til, når hensynet til andre almene interesser ikke taler mot det, å gi konsesjon på ubegrenset tid for vassdrag, hvis vannkraft i sin helhet eller for en vesentlig del aktes utnyttet av en norsk kommune eller av flere norske kommuner i fellesskap til kommunens eller kommunenes eget behov eller til å forsyne deres innvånere med kraft til lys, varme, gårdsdrift, håndverk og småindustri. Kommisjonen antar efter hvad der er oplyst, at betingelsene for å kunne gi tilladelse på ubegrenset tid er tilstede i nærværende tilfelle.

Angående spørsmålet om innløsningsrett for staten henvises til den i nærværende møte avgivne uttalelse om regulering av Skarsfjordvassdraget.

For bedømmelse av spørsmålet om avgift foreligger der overmåde sparsomme opplysninger. Bassenget ligger i sin helhet innen Trondenes herreds grenser, mens kraften foruten til denne skal brukes også i andre tilsluttede kommuner, nemlig Harstad og Kvæfjord. Kommisjonen antar, at det vilde være rimelig å betinge en mindre kommunal avgift og foreslår denne satt til kr. 0,25 pr. nat. hk. Også avgiften til staten anbefales satt til kr. 0,25.

Et mindretall, Vassdragdirektøren (ved

Hugo-Sørensen) og Valentinsen foreslår avgiften til staten satt til kr. 0,50.

Da sjøen er såpas stor, at den ikke kan antages å være eiendomsrett undergitt, blir der å opstille krav om godtgjørelse en gang for alle, jfr. lovens § 13. Den foreslåes satt til kr. 1,00 pr. innvunnen nat. hk.

Efter reguleringslovens § 12,15 skal der pålegges konsesjonæren plikt til å avgi kraft til den kommune, hvor kraftanlegget er beliggende eller andre kommuner. Det er visstnok så, at den kommune, hvor bassenget og kraftanlegget er beliggende er tilsluttet selskapet og forsåvidt skulde deres interesser på dette punkt være tilgodesett. Imidlertid tør det ikke være utelukket, at andre kommuner burde ha kraft herfra. Man tenker særlig på den søndenfor liggende Tjeldsund kommune, hvis grense ligger ikke mange km. fra anlegget. Kommisjonen har derfor opstillet vilkår om sådan kraftavgivelse. Efter omstendighetene tilråder den, at der ikke kreves avstått kraft til staten.

De øvrige nedenstående betingelser trenger antagelig ikke nogen nærmere begrunnelse.

I henhold til ovenstående anbefaler Vassdragkommisjonen, at Vaagsfjord kraftselskap får tilladelse til å regulere Storvatn i Trondenes således:

Høieste reguleringsgrense	cote	136,0
Laveste	—»—	» 128,5

Reguleringshøide 7,5 m.

Tilladelsen foreslåes gitt på følgende

betingelser

1.

Reguleringskonsesjonen gives på ubegrenset tid. Den kann ikke overdrages.

Det utførte reguleringsanlegg eller andel deri kann ikke avhendes, pantsettes eller gjøres til gjenstand for arrest eller utlegg i forbindelse med vannfall i samme vassdrag nedenfor anlegget.

Anlegget må ikke nedlegges uten statsmyndighetenes samtykke.

2.

For den økning av vannkraften som ved reguleringen tilflyter eiere av vannfall eller bruk i vassdraget skal disse erlegge følgende årlige avgifter:

Til staten kr. 0,25 pr. nat. hk.

Til de fylkes-, herreds- og bykommuner som Kongen bestemmer kr. 0,25 pr. nat. hk.

Økningen av vannkraften beregnes på grunnlag av den økning av vassdragets vannføring som reguleringen antages å ville medføre utover den vannføring, som har kunnet påregnes med 0,5 m. regulering av Storvatn. Ved beregningen av denne økning forutsettes det, at magasinene utnyttes på en sådan måte, at vannføringen i lavvannsperioden blir så jevn som mulig. Hvad der skal ansees som den ved reguleringen innvunne økning av vannkraften avgjøres med bindende virkning av departementet efter innstilling av Vassdragkommisjonen.

Plikten til å erlegge de ovenfor omhandlede avgifter inntreder efterhvert som den ved reguleringen innvunne vannkraft tages i bruk.

Vassdragdirektøren (ved Hugo-Sørensen) og Valentinsen foreslår avgiften til staten satt til kr. 0,50.

3.

For den i punkt 2 omhandlede økning av vannkraften skal der erlegges en godtgjørelse en gang for alle til staten av kr. 1,00 for hver ved reguleringen innvunnen naturhestekraft. Godtgjørelsen blir å erlegge efterhvert som den ved reguleringen innvunne vannkraft tages i bruk.

4.

Nærmere bestemmelser om betalingen av avgifter efter post 2, godtgjørelse efter post 3 og kontroll med vannforbruket samt angående avgivelse av kraft, jfr. post 18 skal forsåvidt de ikke er fastsatt av Kongen med bindende virkning fastsettes av

vedkommende regjeringsdepartement etter innstilling fra Vassdragkommisjonen.

5.

Arbeidet må påbegynnes innen en frist av 2 år etter at konsesjonen er gitt og fullføres innen en yderligere frist av 5 år.

I fristene medregnes ikke den tid som på grunn av overordentlige tildragelser (vis major) streik eller lockout har været umulig å utnytte.

6.

Arbeidet skal utføres ved funksjonærer og arbeidere som har norsk innfødsrett eller statsborgerrett.

Konsesjonæren skal ved bygning og drift av anlegget bruke norsk materiell, for såvidt dette kan fåes like godt, tilstrekkelig hurtig og for en pris som ikke med mere enn 10 — ti — prosent overstiger den pris, hvortil materiell kan fåes fra utlandet.

Vedkommende departement kan tilstede undtagelse fra disse regler, når særgne hensyn gjør det påkrevet.

7.

Forsikring tegnes fortrinsvis i norske selskaper hvis disse byr like fordelaktige betingelser som utenlandske.

8.

Arbeiderne må ikke pålegges å motta varer istedetfor penger som vederlag for arbeide eller pålegges nogen forpliktelse med hensyn til innkjøp av varer (herunder dog ikke sprengstoff, verktøi og andre arbeidsmaterialer). Verktøi og andre arbeidsredskaper, som utleveres arbeiderne til benyttelse, kan bare kreves erstattet, når de bortkastes eller ødelegges og da bare med deres virkelige verdi beregnet etter hvad de har kostet konsesjonæren med rimelig fradrag for slitasje ved utleveringen. Hvis konsesjonæren holder handelsbod for sine arbeidere, skal nettooverskuddet etter revidert årsregnskap anvendes til almennyttig øiemed for arbeiderne. Anvendelsen fastsettes efter samråd med et av arbeiderne op-

nevnt utvalg, som i tilfelle av tvist kan forlange saken forelagt for vedkommende regjeringsdepartement til avgjørelse.

Konsesjonæren skal være ansvarlig for, at hans kontraktører oppfyller sine forpliktelser overfor arbeiderne ved anlegget.

9.

Konsesjonæren er forplktet til å rette sig efter de bestemmelser, som vedkommende regjeringsdepartement gir til motarbeidelse av drukkenskap og smughandel med berusende drikk blandt den befolkning, som er knyttet til anlegget.

10.

Konsesjonæren er forpliktet til efter nærmere bestemmelse av medisinalstyrelsen å skaffe arbeiderne den til enhver tid nødvendige lægehjelp og å holde et for øiemedet tjenlig sykehus med isolasjonslokale og tidsmessig utstyr.

Konsesjonæren er forpliktet til å erstatte det offentlige utgiftene ved forsterket politiopsyn.

11.

Konsesjonæren er i fornøden utstrekning forpliktet til på rimelige vilkår og uten beregning av nogen fortjeneste å skaffe arbeiderne og funksjonærene sundt og tilstrekkelig husrum efter nærmere bestemmelse av vedkommende regjeringsdepartement.

Konsesjonæren er ikke uten vedkommende regjeringsdepartements samtykke berettiget til i anledning av arbeidstvister å opsi arbeiderne fra bekvemmeligheter leiet hos ham. Uenighet om hvorvidt opsigelse skyldes arbeidstvist avgjøres med bindende virkning av departementet.

12.

Konsesjonæren er forpliktet til i den utstrekning som amtsveistyre bestemmer å erstatte utgiftene til vedlikehold og istandsettelse av offentlige veier, broer og kaier, hvor disse utgifter blir særlig øket ved anleggsarbeidet. Veier, broer og kaier, som

konsesjonæren anlegget skal stilles til fri avbenyttelse for almenheten, forsåvidt departementet finner, at dette kan skje uten vesentlige ulemper for anlegget.

13.

Konsesjonæren plikter, før arbeidet påbegynnes å forelegge vedkommende departement detaljerte planer med fornødne opplysninger, beregninger og omkostningsoverslag vedkommende reguleringsanlegget, således at arbeidet ikke kan iverksettes, før planene er approbert av departementet. Anlegget skal utføres på en solid måte. Dets utførelse såvelsom dets senere vedlikehold og drift undergives offentlig tilsyn. De hermed forbundne utgifter utredes av anleggets eier.

14.

Ved damanlegget skal der tillates truffet militære foranstaltninger for sprengning i krigstilfelle uten at anleggets eier har krav på godtgjørelse eller erstatning for de herav følgende ulemper eller innskrenkninger med hensyn til anlegget eller dets benyttelse. Anleggets eier må uten godtgjørelse finne sig i den bruk av anlegget som skjer i krigsøiemed.

15.

Vannslipningen skal foregå overensstemmende med et reglement, som Kongen på forhånd utferdiger. En norsk statsborger, som vedkommende departement godtar skal forestå manøvreringen. Ekspropriasjonsskjønn kan ikke påbegynnes før manøvreringsreglementet er fastsatt.

16.

Reguleringsanleggets eier skal efter nærmere bestemmelse av departementet utføre de hydrologiske iakttagelser, som i det offentlige interesse finnes påkrevet og stille det innvundne materiale til disposition for det offentlige. Den tillatte opdemningshøide og den tillatte laveste tapningsgrense betegnes ved et fast og tydelig vannstandsmerke, som det offentlige godkjenner.

Kopier av alle karter, som konsesjonæ-

ren måtte la opta i anledning av anlegget, skal tilstilles Norges Geografiske Opmaaling med opplysning om, hvordan målingene er utført.

17.

Eieren skal uten vederlag for det utførte anlegg finne sig i enhver yderligere regulering i vedkommende vassdrag, som ikke forringer den tillatte regulerings effekt.

18.

Konsesjonæren er forpliktet til å avgitt til den kommune, hvor kraftanlegget er beliggende eller andre kommuner derunder også fylkeskommuner efter departementets bestemmelse, efterhvert som utbygning skjer inntil 10 pct. av den innvunne økning av kraften (bereget som angitt i post 2).

Når 30 år er forløpet fra konsesjonens meddelelse kan de samme kommuner uansett den ovenfor betingede prosent for kraftavgivelse og uten hinder av den foran fastsatte begrensning med Kongens samtykke kreve avgitt yderligere kraft såvidt fornødent til å dekke deres eget behov eller til å forsyne deres innvånere med kraft til lys, varme, gårdsdrift, håndverk eller småindustri.

Kraften avgives i den form, hvori den produseres. Elektrisk kraft uttages efter departementets bestemmelse i kraftstasjonen eller fra fjernledningen eller fra ledningsnett. Avbrytelse eller innskrenking av leveringen, som ikke skyldes vis major, streik eller lockout, må ikke skje uten departementets samtykke.

Kraften leveres efter en maksimalpris beregnet på å dekke produksjonsomkostningene — deri innbefattet 6 procent rente av anleggskapitalen — med tillegg av 20 pct. Maksimalprisen fastsettes ved overenskomst mellom vedkommende departement og konsesjonæren eller i mangel av overenskomst ved skjønn. Denne fastsettelse kan såvel av departementet som av konsesjonæren forlanges revidert hvert 5te år. Hvis eieren leier ut kraft og kraften til kommune kan uttages fra kraftledning til nogen av leietagerne, kan kommunen i et-

hvert tilfelle forlange kraften avgitt til samme pris og på samme vilkår som leierne av lignende kraftmengder under samme forhold.

Eieren har rett til å forlange et varsel av 1 år for hver gang kraft uttages.

19.

Reguleringsanleggets eier underkaster sig de bestemmelser som til enhver tid måtte bli truffet av vedkommende regjeringsdepartement til kontroll med overholdelsen av de opstilte betingelser.

De med kontrollen forbundne utgifter erstattes det offentlige av reguleringsanleggets eier.

20.

Reguleringskonsesjonen skal tinglyses i de tinglag, hvor anlegget er beliggende. Et utdrag av konsesjonen skal tinglyses som heftelse på de eiendommer eller bruk i vassdraget for hvilke reguleringen kan medføre forpliktelser.

Kommisjonen har trodd det overflødig å opstille krav om midler til almindennede virksomhet m. v. og forsamlingslokale jfr. lovens § 12,4. Det samme gjelder vilkår om fattigfond etter § 12,7 og krav om sikkerhetsstillelse etter § 12,16, da ansøkeren er en sammenslutning av kommuner.»

Fra sakfører Johansen, Tromsø, har man mottatt en forestilling, datert 15de september 1919 på vegne av en del opsittere ved Gausvik. Nevnte forestilling med bilag vedlegges.

Man vedlegger derhos en fra sakfører Johansen mottatt skrivelse av 30te september s. a. med bilag.

Fra ansøkeren har man mottatt forslag til manøvreringsreglement, som har været forelagt Vassdragdirektøren, der under 1ste september 1919 har avgitt sådan uttalelse:

«I anledning av det kongelige departements skrivelse av 29de f. m. angående forslag til reglement for ovennevnte regulering skal jeg tillate mig å anføre følgende:

A d p u n k t 3. Da det her gjelder regulering av bare 1 vann bør man forment-

lig benytte entallsbetegnelse, altså «opdemningshøide» og «tapningsgrense».

A d p u n k t 4. Forslaget går ut på at damvokterens bolig skal ligge «innen Gausvikområdet». Nogen nærmere definisjon av stedet er ikke meddelt. Vassdragirektøren antar at det vil være hensiktsmessig å la spørsmålet om sted for damvokterboligen avgjøre av departementet.

Forøvrig har jeg intet vesentlig å anføre til forslaget.

Jeg vedlegger utkast til reglement utarbeidet på grunnlag av ovenstående bemerkninger. Av hensiktsmessighetshensyn er stoffordningen en smule endret.»

Vassdragdirektørens utkast til reglement er sålydende:

«1.

Øverste reguleringsgrense er kote 136,0

Laveste —»— » 128,5

Reguleringshøide 7,5 m.

Reguleringsgrensene skal betegnes ved et fast og tydelig vannstandsmerke som det offentlige godkjenner.

2.

Vannslipningen foregår efter kraftanleggets behov, dog således at de hittidige flomvannføringer såvidt mulig ikke forhøies. Heller ikke må den tidligere lavvannføring formindskes til skade for andres rettigheter.

3.

Til å forestå manøvreringen antas norsk statsborger som godtas av vedkommende departement. Stedet for damvokterboligen fastsettes av departementet. Boligen skal være forsynet med telefon, likeså lukehuset.

4.

Damvokteren har å påse at flomløpet ikke hindres av is e. l. samt at dammen til enhver tid er i god stand.

5.

Damvokteren har å føre protokoll over avleste vannstande samt observere og no-

tere, om det forlanges, regnmengder, temperatur m. v. Av denne protokoll sendes ved hver måneds utgang avskrift til Vassdragdirektøren.

6.

Mulig tvist om dette reglements forståelse blir å avgjøre av vedkommende regjeringsdepartement.

7.

Endringer i dette reglement kan alene foretas av Kongen efterat de interesserte har hat anledning til å uttale sig.»

Departementet skal bemerke, at heromhandlede reguleringsforetagende er av stor betydning for omhandlede distrikts kraftforsyning, idet det bl. a. muliggjør utvidelse av det bestående anlegg i vassdraget, således at der kan skaffes øket krafttilgang i den nærmeste fremtid.

Den planlagte opdemning av Storvatn er på 2,5 m. i forhold til den allerede eksisterende regulering. Efter det foreliggende antar man at skaden og ulempene ved foretagendet er av mindre betydning sammenlignet med fordelene.

Med hensyn til den fra Gausvik opsittere mottatte forestilling bemerkes, at denne sees å gjelde det privatrettslige forhold mellom kraftselskapet og vedkommende opsittere. Spørsmålet om utstrekningen av kraftselskapets kontraktmessige rettigheter i vassdraget må i tvisttilfelle bli å avgjøre av domstolene. Vedkommende opsittere har fremsatt krav på å erholde tillegg til den godtgjørelse, som er ydet dem for deres rettigheter i vassdraget. Det fremgår av vedlagte dokumenter at der foruten den kontante betaling er sikret grunneierne gratis inntil 6 kw. elektrisk kraft. Under disse omstendigheter har man ikke fundet grunn til å foreslå betingelse siktende til å skaffe grunneierne yderligere vederlag.

Man vil således anbefale reguleringskonsesjon meddelt i det vesentlige overensstemmende med fremlagt plan.

Konsesjonen vil i tilfelle omfatte også den del av den bestående regulering, som

er utført efter ikrafttredelsen av reguleringsloven av 4de august 1911, d. v. s. hvad der overstiger 0,5 m. opdemning av Storvatn.

Man forutsetter at departementet i tilfelle vil være bemyndiget til å tillate mindre vesentlige endringer i planen, som måtte vise sig påkrevet under arbeidets utførelse.

Man har utarbeidet et utkast til betingelser, som er vedtatt av søkeren. Utkastet er overensstemmende med de i den senere tid opstillede betingelser for kommunale reguleringskonsesjoner.

Man vil likeledes anbefale, at der inntil videre fastsettes manøvreringsreglement overensstemmende med det fra Vassdragdirektøren mottatte utkast, som alene inneholder uvesentlige endringer i det av søkerne avgitte forslag. Da den kommune, hvor vassdraget i sin helhet er beliggende, står som søker har man funnet det unødvendig å forelegge reglementet for vedkommende herredsstyre. Hele vassdraget opplyses å være i kommunalt eie.

Utkastet til betingelser er sålydende:

Betingelser

for regulering av Gausvikvassdraget.

1.

Reguleringskonsesjon gis på ubegrenset tid.

Reguleringskonsesjonen kan ikke overdrages.

Det utførte reguleringsanlegg eller andel deri kan ikke avhendes, pantsettes eller gjøres til gjenstand for arrest eller utlegg uten i forbindelse med vannfall i samme vassdrag nedenfor anlegget.

Anlegget må ikke nedlegges uten statsmyndighetenes samtykke.

2.

For den økning av vannkraften, som ved reguleringen tilflyter eiere av vannfall

eller bruk i vassdraget skal disse erlegge følgende årlige avgifter:

Til staten kr. 0,25 pr. naturhestekraft.

Til de fylkes-, herreds- og bykommuner, som Kongen bestemmer kr. 0,25 pr. naturhestekraft.

Økningen av vannkraften beregnes med utgangspunkt i vassdragets lavvannføring før reguleringen, det vil si den vannføring som har kunnet påregnes med 0,5 meters regulering av Storvatn. Ved beregningen av økningen forutsettes det, at magasinet utnyttes på en sådan måte, at vannføringen i lavvannsperioden blir så jevn som mulig. Hvad der skal anses som den ved reguleringen innvundne økning av vannkraften, avgjøres med bindende virkning av departementet etter innstilling av Vassdragkommisjonen.

Plikten til å erlegge de ovenfor omhandlede avgifter inntreder etterhvert som den ved reguleringen innvundne vannkraft tas i bruk.

3.

For den i punkt 2 omhandlede økning av vannkraften skal der erlegges en godtgjørelse en gang for alle til staten av kr. 1,00 for hver ved reguleringen innvunden naturhestekraft. Godtgjørelsen blir å erlegge etterhvert som den ved reguleringen innvundne vannkraft tas i bruk.

4.

Nærmere bestemmelser om betalingen av avgifter etter post 2, godtgjørelse etter post 3 og kontroll med vannforbruket samt angående avgivelse av kraft, jfr. post 19 skal for såvidt de ikke er fastsatt av Kongen, med bindende virkning for hvert enkelt tilfelle fastsettes av vedkommende regjeringsdepartement etter innstilling fra Vassdragkommisjonen.

5.

Arbeidet må påbegynnes innen en frist av 2 år etterat konsesjonen er gitt og fullføres innen en yderligere frist av 5 år.

I fristen medregnes ikke den tid, som på grunn av overordentlige tildragelser (vis

major), streik eller lockout, har været umulig å utnytte.

6.

Arbeidet skal utføres ved funksjonærer og arbeidere som har norsk innfødsrett eller statsborgerrett.

Konsesjonæren skal ved bygning og drift av anlegget bruke norsk arbeide og norsk materiell for såvidt dette kan fåes like godt, tilstrekkelig hurtig og for en pris, som ikke med mer enn 10 — ti — prosent overstiger den pris, hvortil materiell kan fåes fra utlandet.

Vedkommende departement kan tilstede undtagelse fra disse regler når særegne hensyn gjør det påkrevet.

7.

Forsikring tegnes fortrinsvis i norske selskaper hvis disse byr like fordelaktige betingelser som utenlandske.

8.

Arbeiderne må ikke pålegges å motta varer istedenfor penger som vederlag for arbeide eller pålegges nogen forpliktelse med hensyn til innkjøp av varer (herunder dog ikke sprengstoff, verktøi og andre arbeidsmaterialer). Verktøi og andre arbeidsredskaper, som utleveres arbeiderne til benyttelse, kan bare kreves erstattet når de bortkastes eller ødelegges og da bare med deres virkelige verdi beregnet etter hvad de har kostet konsesjonæren med rimelig fra drag for slitasje ved utleveringen. Hvis konsesjonæren holder handelsbod for sine arbeidere, skal nettooverskuddet efter revidert årsregnskap anvendes til almennyttig øiemed for arbeiderne. Anvendelsen fastsettes efter samråd med et av arbeiderne opnevnt utvalg som i tilfelle av tvist kan forlange saken forelagt for vedkommende regjeringsdepartement til avgjørelse.

Konsesjonæren skal være ansvarlig for at hans kontraktører oppfyller sine forpliktelser overfor arbeiderne ved anlegget.

9.

Konsesjonæren er forpliktet til å rette

sig etter de bestemmelser som vedkommende regjeringsdepartement gir til motarbeidelse av drukkenskap og smughandel med berusende drikk blandt den befolkning som er knyttet til anlegget.

10.

Konsesjonæren er forpliktet til etter nærmere bestemmelse av medisinalstyrelsen å skaffe arbeiderne den til enhver tid nødvendige lægehjelp og å holde et for øiemedet tjenlig sykehus med isolasjonslokale og tidsmessig utstyr.

Konsesjonæren er forpliktet til å erstatte det offentlige utgiftene ved forsterket politiopsyn.

11.

Konsesjonæren er i fornøden utstrekning forpliktet til på rimelige vilkår og uten beregning av nogen fortjeneste å skaffe arbeiderne og funksjonærene sunt og tilstrekkelig husrom etter nærmere bestemmelse av vedkommende regjeringsdepartement.

Konsesjonæren er ikke uten vedkommende regjeringsdepartements samtykke berettiget til i anledning av arbeidstvister eller hus leiet hos ham. Uenighet om hvorvidt opsigelse skyldes arbeidstvist avgjøres med bindende virkning av departementet.

12.

Konsesjonæren er forpliktet til i den utstrekning som fylkesveistyret bestemmer, å erstatte utgiftene til vedlikehold og istandsettelse av offentlige veier, broer og kaier, hvor disse utgifter blir særlig øket ved anleggsarbeidet. Veier, broer og kaier, som konsesjonæren anlegger, skal stilles til fri avbenyttelse for almenheten, for såvidt departementet finner at dette kan skje uten vesentlige ulemper for anlegget.

13.

Konsesjonæren er forpliktet til etter bestemmelse av vedkommende departement og på vilkår som dette fastsetter å samarbeide med andre kraftanlegg, når dette fin-

nes hensiktsmessig av hensyn til den almindelige kraftforsyning. Kraftstasjon og ledningsnett skal etter nærmere bestemmelse av vedkommende departement utføres således at anlegget kan sammensluttet og drives under ett med andre lignende kraftanlegg.

Konsesjonæren plikter på egen bekostning å foreta de forandringer av anlegget som måtte finnes påkrevet av hensyn til sådant samarbeide. Bestemmelse herom treffes av departementet. Der tas ved avgjørelsen størst mulig hensyn til anleggets økonomiske forhold.

14.

Konsesjonæren plikter å forelegge vedkommende departement detaljerte planer med fornødne opplysninger, beregninger og omkostningsoverslag vedkommende reguleringsanlegget samt beskrivelse av den hittil utførte del. Arbeidet kan ikke fremmes videre før departementet har approbert såvel det som er utført som planene for det som gjenstår. Anlegget skal utføres på en solid måte. Dets utførelse såvelsom dets senere vedlikehold og drift undergis offentlig tilsyn. De hermed forbundne utgifter utredes av anleggets eier.

15.

Ved damanlegget skal der tillates trufet militære foranstaltninger for sprengning i krigstilfelle, uten at anleggets eier har krav på godtgjørelse eller innskrenkninger med hensyn til anlegget eller dets benyttelse. Anleggets eier må uten godtgjørelse finne sig i den bruk av anlegget som skjer i krigsøiemed.

16.

Vannslipningen skal foregå overensstemmende med et reglement som Kongen på forhånd utferdiger.

En norsk statsborger, som vedkommende departement godtar, skal forestå manøvreringen. Ekspropriasjonsskjen kan ikke påbegynnes, før manøvreringsreglement er fastsatt.

17.

Reguleringsanleggets eier skal efter nærmere bestemmelse av departementet utføre de hydrologiske iagttagelser som i det offentlige interesse finnes påkrevet og stille det innvundne materiale til disposisjon for det offentlige. Den tillatte opdemningshøide og den tillatte laveste tapningsgrense betegnes ved et fast og tydelig vannstansmerke, som det offentlige godkjenner.

Kopier av alle karter som konsesjonæren måtte la opta i anledning av anlegget, skal tilstilles Norges Geografiske Opmaaling med opplysning om hvordan målingene er utført.

18.

Eieren skal uten vederlag for det utførte anlegg finne sig i enhver yderligere regulering i vedkommende vassdrag som ikke forringer den tillatte regulerings effekt.

19.

De vannfalls- og brukseiere som benytter sig av det ved reguleringen innvundne driftsvann er forpliktet til å avgi til den eller de kommuner derunder også fylkeskommuner som departementet bestemmer efter hvert som utbygning skjer, inntil 10 pct. av den for hvert vannfall innvundne økning av kraften beregnet som angitt i post 2). Staten forbeholdes rett til å erholde inntil 5 pct. av kraften.

Når 30 år er forløpet fra konsesjonens meddelelse, kan de kommuner hvis interesser berøres av reguleringen uansett den ovenfor betingede prosent for kraftavgivelse og uten hinder av den foran fastsatte begrensning med Kongens samtykke efter hvert som kraft blir ledig, kreve avgitt fra de av vassdragets vannfall der tilhører norske kommuner yderligere kraft såvidt forødet til å dekke deres eget behov eller til å forsyne deres innvånere med kraft til lys, varme, gårdsdrift, håndverk eller småindustri.

Kraften avgis i den form, hvori den produseres. Elektrisk kraft uttas efter departementets bestemmelse i kraftstasjonen eller

fra fjernledningen eller fra ledningsnettet. Avbrytelse eller innskrenkning av leveringen, som ikke skyldes vis major, streik eller lockout, må ikke skje uten departementets samtykke.

Kraften leveres efter en maksimalpris beregnet på å dekke produksjonsomkostningene — deri innbefattet 6 prosent rente av anleggskapitalen — med tillegg av 20 prosent. Maksimalprisen fastsettes ved overenskomst mellem vedkommende departement og konsesjonæren eller i mangel av overenskomst ved skjønn. Denne fastsettelse kan såvel av departementet som av konsesjonæren forlanges revidert hvert 5te år. Hvis eieren leier ut kraft, og kraften til kommune eller stat kan uttas fra kraftledning til nogen av leietagerne, kan kommunen eller staten i ethvert tilfelle forlange kraften avgitt til samme pris og på samme vilkår som leierne av lignende kraftmengder under samme forhold.

Eieren har rett til å forlange et varsel av 1 år for hver gang kraft uttas.

20.

Reguleringsanleggets eier underkaster sig de bestemmelser som til enhver tid måtte bli truffet av vedkommende regjeringsdepartement til kontroll med overholdelsen av de opstilte betingelser.

De med kontrollen forbundne utgifter erstattes det offentlige av reguleringsanleggets eier.

21.

Alle heftelser som hviler på anlegget, faller bort når og i den utstrekning dette i henhold til reguleringskonsesjonen går over til staten efter post 1.

22.

Reguleringskonsesjonen skal tinglyses i de tinglag hvor anlegget er beliggende. Et utdrag av konsesjonen skal tinglyses som heftelse på de eiendommer eller bruk i vassdraget for hvilke reguleringen kan medføre forpliktelser.

Man tillater sig således å

innstille:

1. Det tillates i medhold av reguleringsloven av 14de desember 1917 Vaagsfjord Kraftselskap å regulere Storvatn i Trondenes mellom kotene 136 og 128,5 i det vesentlige overensstemmen-

de med fremlagt plan og på de i Arbeidsdepartementets foredrag av 17de oktober 1919 inntatte betingelser.

2. Der fastsettes som gjeldende inntil videre reglement for manøvrering av reguleringsdam for Storvatn overensstemmende med det i samme foredrag inntatte utkast.

15. Midlertidig statsregulering av Bygdin og Osensjø.

(Endring av fastsatte reguleringsbestemmelser m. v.).

Jfr. bind IV nr. 32 og bind I nr. 4.

Kgl. resol. av 12. desember 1919.

Ved kgl. resol. av 6te oktober 1917 blev der besluttet iverksatt midlertidig statsregulering av Bygdin og Osen sjø i Glommens vassdrag. Man henviser herom til Meddelte vassdragkonsesjoner IV, hvor det til grunn for resolusjonen liggende foredrag vil finnes trykt side 181 flg.

På grunn av nedbørforholdene og innskrenkninger i fabrikdirften har der hittil ikke været behov for magasinet i Bygdin, hvorimot regulering av Osen har været iverksatt i to perioder.

Mellem departementet og Glommens og Laagens brukseierforening har der været ført forhandlinger om den godtgjørelse som brukene skal erlegge for benyttelsen av reguleringen utover det første reguleringsår. I de opstillede reguleringsbestemmelser er alene fastsatt godtgjørelsen for det første år.

Man er blitt enig om et utkast til tillegg til reguleringsbestemmelsernes § 2 angående reguleringsgodtgjørelsen fra 2net til og med 6te reguleringsår sålydende:

Utkast

til tillegg til § 2 i reguleringsbestemmelser for midlertidig regulering av Glommen.

- a) Anleggsutgifter og utgifter en gang for alle til grunnerhvervelser og erstatninger skal i den utstrekning de kommer en senere permanent regulering tilgode ansees som forskudd på dennes utgifter. I den utstrekning sådanne utgifter er utlagt av brukseierforeningen blir denne å godskrive 6 pct. rente og 2 pct. årlig amortisasjon av disse beløp.

Hvorvidt og i hvilken utstrekning en forføining kommer en senere perma-

nent regulering tilgode avgjøres i tvisttilfelle av departementet, etterat plan for vedkommende permanente anlegg er utarbeidet.

- b) Anleggsutgifter vedkommende provisoriske forføininger, der er utlagt av brukseierforeningen, refunderes denne i likvidasjon med første reguleringsårs avgift.
Lignende utgifter utlagt av det offentlige dekkes likeledes av første års avgift.
- c) I annet til og med sjette reguleringsår skal reguleringsgodtgjørelsen utgjøre de i litr. a omhandlede rente- og amortisasjonsbeløp samt årets driftsutgifter og de erstatninger der i henhold til reguleringslovens § 16 måtte bli fastsatt til årlige beløp. Utgiftsbeløpet forhøies med 10 pct. til dekkelse av administrasjonsutgifter.
- d) Den samlede reguleringsgodtgjørelse for året dekkes av Vamma Kraftanlegg for Bygdinreguleringens vedkommende og av Vamma Kraftanlegg sammen med Rena Kraftselskap A/S og Elverums kommune for Osensjøen. Benytter andre kraftanlegg enn de nevnte helt eller delvis den ved reguleringen innvundne vannføring, skal disse hvert år erlegge til staten en godtgjørelse der er likeså stor pr. innvunnen og benyttet hk. som den Vamma Kraftanlegg erlegger for året. Derhos erlegges årlig en i forhold til den innvundne kraftmengde beregnet andel av $\frac{1}{6}$ av de anleggsutgifter, der i første reguleringsår er endelig dekket.

Ifølge utkastet blir der å sondre mellem utgifter til provisoriske forføininger og utgifter til forføininger, som tillike kommer en senere permanent regulering tilgode. De førstnevnte utgifter dekkes som reguleringsgodtgjørelse det første år. De sistnevnte utgifter ansees som forskudd til den permanente regulering, og av de av brukseierforeningen utlagte beløp av denne art blir der å godskrive brukseierforeningen

6 pct. rente p. a. og 2 pct. årlig til amortisasjon. Disse rente- og amortisasjonsbeløp utgjør sammen med årets driftsutgifter og mulige årlige erstatningsbeløp reguleringsgodtgjørelsen i 2net til og med 6te reguleringsår, hvortil kommer 10 pct. til dekning av administrasjonsutgifter.

Ifølge utkastets litra d skal den samlede reguleringsgodtgjørelse for året dekkes av Vamma Kraftanlegg for Bygdins vedkommende og av Vamma sammen med Rena Kraftselskap A/S og Elverum elektrisitetsverk for Osens vedkommende.

Forsåvidt andre enn de nevnte kraftanlegg benytter regulert vannføring, skal disse erlegge samme årlige godtgjørelse pr. hk. til staten som Vamma. Hertil kommer i tilfelle en i forhold til kraftmengden beregnet del av anleggsutgiften, der erlegges med $\frac{1}{6}$ årlig.

Forsåvidt A/S Borregaard benytter reguleringen første år vil man dog anbefale, at anleggsutgiften en gang for alle vedkommende Bygdinreguleringen deles mellom Vamma og Borregaard, således at den i § 2 litra d siste punktum nevnte godtgjørelse (andel i anleggsutgiften) for Borregaards vedkommende bortfaller. Iøvrig forutsettes Borregaard betraktet som senere tiltredende vannfall.

Da der er under bygning kraftanlegg med en samlet fallhøide av ca. 72 m., der vil bli ferdige så tidlig at de i flere år vil benytte reguleringen, vil der ved de foreslåtte bestemmelser tilflyte statskassen en

i forhold til reguleringsutgiften ikke ubetydelig nettofortjeneste.

Det vil bli tatt under overveielse, hvorvidt nogen del av dette overskudd skal komme konsumentene tilgode til reduksjon av kraftprisen.

Der er fra en rekke kommuner i Østfold samt Røyken og Hurum innkommet andragende om å bli tildelt en del av den ved reguleringen innvundne kraft. Disse andragender er for tiden under behandling i departementet. Ifølge reguleringsbestemmelsenes § 4 skal fordelingen av kraften foretas av Kongen eller den han dertil bemyndiger. Man vil anbefale, at Arbeidsdepartementet bemyndiges til å treffe bestemmelse om fordeling av kraften samt de øvrige bestemmelser, som måtte vise sig nødvendige i den anledning.

Man tillater sig således å

innstille:

1. Til de ved kgl. resol. av 6te oktober 1917 fastsatte reguleringsbestemmelser for midlertidig statsregulering av Bygdin og Osen sjø i Glommen fastsettes tilleggsbestemmelser overensstemmende med det i Arbeidsdepartementet foredrag av 12te desember 1919 inntatte utkast.
2. Arbeidsdepartementet bemyndiges til å foreta fordelingen av den ved reguleringen innvundne kraft og til å treffe de i den anledning nødvendige bestemmelser.

St. prp. nr. 1. Hovedpost X.

(1920).

Ekstraordinært budgett.

Det ekstraordinære vannfallsbudgett.

Arbeidsdepartementets innstilling av 13de februar 1920, som er bifalt ved kongelig resolusjon av samme dag.

(Foredratt av statsraad Olsen Nalun).

Departementet tillater sig herved aa avgi innstilling om det ekstraordinære vannfallsbudgett for budgett-terminen 1ste juli 1920—30te juni 1921.

I. Numedalslaagens regulering.

1. Tunhøvd reguleringsanlegg.

Ved stortingets beslutninger av 19de juli 1913, 25de juni 1914, 19de august 1915, 14de juni 1916, 27de juni 1917, 3dje august 1918 og 3dje mai 1919 er der for budgett-terminene 1913—1920 bevilget ialt kr. 5 672 500,00 til regulering for statens regning av Numedalslaagen ved bygning av en dam ved Tunhøvd-fjorden. Man tillater sig herom aa henwise til st. prp. nr. 149 for 1913, innst. S. LV for s. a. og st. forh. for s. a., side 2453—55, st. prp. nr. 117 for 1914, avsnitt II, side 34 ff., innst. S. L for s. a., side 7 ff. og st. forh. for s. a., side 2328—2335 samt st. pr. nr. 91 for 1915, innst. S. LI med tillegg for s. a. og st. forh. for s. a., side 2493—2497, st. prp. nr. 1 for 1916, hovedp. IX A, ekstraordinært bud-

gett, innst. S. nr. 204 og st. forh. for s. a. side 1560, st. prp. nr. 81 for 1917, innst. S. VI B for s. a., st. dok. nr. 35 for s. a. og st. forh. for s. a., side 1829—1835, st. prp. nr. 108 for 1918, avsnitt II, innst. S. LVI for s. a. og st. forh. for s. a., side 2595—2617, st. prp. nr. 1 for 1919, hovedp. X, ekstraordinært budgett IV, innst. S. VI B og st. forh. s. 1067—68 for s. a.

Med skrivelse fra vassdragdirektøren av 22de november 1919 har man mottatt hans budgettforslag for terminen 1920—1921.

Angaaende Tunhøvd reguleringsanlegg anfører vassdragdirektøren følgende:

«Til dette anlegg er hittil bevilget nedennevnte beløp: (Jfr. st. prp. nr. 108 og innst. S. LVI for 1918 samt innst. S. VI B for 1919).

For budgett-terminene 1913—

1919 kr. 5 672 500,00

Ifølge arbeidsrapport pr. 30te juni gjenstaar paa damarbeidet ca. 5 000 m.³ betongstøpning foruten en del avsluttende arbeider.

I henhold til nedenfor inntagne restoverslag er disse arbeider anslaatt aa komme paa ca. kr. 645 000,00.

Imidlertid skal Nore kraftanlegg refundere Tunhøvd reguleringsanlegg for overføring av diverse boliger, brakker, maskiner etc. et beløp av ca. kr. 389 000,00.

Den nødvendige etterbevilgning vil saaledes utgjøre ca. kr. 163 000,00 i henhold til følgende beregning:

Ifølge regnskapsoversikt pr. 30te juni 1919 er medgaatt til reguleringsanlegget	kr. 5 579 234,29
Restarbeider pr. 30te juni 1919 ifølge overslag	» 645 000,00
	<hr/>
	Anleggets kostende kr. 6 224 234,29
Hittil bevilget	kr. 5 672 500,00
Refusjon fra Nore kraftanlegg	» 389 000,00
	<hr/>
	» 6 061 500,00
	<hr/>
	Nødvendig etterbevilgning kr. 162 734,29
	(avrundet kr. 163 000,00)

At denne etterbevilgning er blitt nødvendig har vesentlig sin årsak i de uundgaaelige transportvanskeligheter som gjorde sig gjeldende i 1918. Damstøpningen blev derved forsinket saaledes at vel 5 000 m.³ maatte gjenstaa til iaar. Da den ferdigstøpte del av dammen besluttedes tatt i bruk av hensyn til bruksdriften, maatte samtlige transportarrangements samt blanderiet og sandlageret etc. flyttes. Dette maatte utføres paa vintertid og har saaledes medført adskillige ekstrautgifter.

Paa grunn av forsinkelsen har videre den almindelige prisstigning bidradd sterkt til fordyrelsen.

Angaaende restarbeidene er forøvrig aa bemerke at en del av disse i ethvert fall maa utstaa til næste sommer. Man antar, at der i høst neppe kan paaregnes støpt mer enn 3 a 4 000 m.³. Kalkulasjonen for disse restarbeider er som følge av de bevegelige tider usikker, og man maa derfor ta fornødent forbehold om de opførte beløps tilstrekkelighet.

Jeg tillater mig aa henvise til nedestaaende restoverslag, der er opsatt av anlegget.

Restoverslag pr. 1ste juli 1919.

8 000 fater cement	kr. 300 000,00
4 800 m. ³ pukk a kr. 5,00	» 24 000,00
3 200 m. ³ sand a kr. 1,50	» 4 800,00
Blanding og utleggning, 5 000 m. ³ a kr. 13,00	» 65 000,00
Muring av forblendsten, 1 700 m. ³ a kr. 8,00	» 13 600,00
Puss, 1 900 m. ² a kr. 12,00	» 22 800,00
Drift knuseverk	» 1 000,00
» blanderi	» 500,00
» kabelkran	» 500,00

Overføres kr. 432 200,00

Overført kr. 432 200,00	
Flomløp 100 m. ³ sprengning a kr. 12,00	» 1 200,00
Bro over flomløpet i jernbetong 70 m. ³	» 14 000,00
Tappeløp, dypløp, hus over spillene	» 10 000,00
Fløtningsarrangement	» 20 000,00
Bekroning av dammen inkl. rekkverk og veibane	» 35 000,00
Administrasjon;	» 20 000,00
Riks- og sykeforsikring	» 5 000,00
Sti langs fjorden	» 20 000,00
Diverse etterarbeider og avrunding	» 87 600,00
	<hr/>
	kr. 645 000,00

Av byggelederens rapport pr. 30te juni 1919 angaaende arbeidets stilling hitsettes følgende:

«Dammen blev tatt ibruk fra 10de mai og er senere manøvreret som omhandlet i anleggets redegjørelse av 1ste august angaaende fløtningsvann. Under flommen steg fjorden til cote 729,23, hvilket representerer en reguleringshøide av 10,73 m. Denne vannstand utgjør vel 27 m. over den dypeste del av dammen. Dammen viste sig herunder aa være ganske tett, idet et par mindre lekager tilsammen utgjorde ca. 1/3 l/sek. En del av denne lekage skrev sig dels fra flomløpet og dels fra det provisoriske tømmerinntak hvor drænagerørerne var mangelfuldt tettet. Ogsaa samtlige luker var tilfredsstillende tette, idet de kun avga ganske ubetydelige lekager som antagelig vil forsvinde naar lukerne har gaat sig til under bruk.

Betongstøpningen paa dammen gjenop- tages 5te mai men innstilledes allerede 17de mai som følge av den inntraadte streik, hvor-

om henvises til anleggets redegjørelse av 7de juni, hvorved der i det hele er støpt 42 470 m.³, gjenstaar ca. 5 000 m.³.

Tømmerkjerrattens fundament er ferdig til ca. cote 729 med innstøpte føringsjern.

Arbeidslønningerne utgjorde i 1ste halv-aar 1919:

Dagarbeide ved Nore kraftanlegg og Tunhøvd reguleringsanlegg kr. 102 729,38 fordelt paa 66 697 arbeidstimer. Timefortjeneste kr. 1,54.

Akkordarbeide Tunhøvd reguleringsanlegg kr. 144 880,88 fordelt paa 50 224 arbeidstimer. Timefortjeneste kr. 2,89.»

Ifølge senere mottatt meddelelse er det gjenstaaende støpningsarbeide i det vesentlige fullført, idet der alene gjenstaar pillarer og bro over flomløpet samt bekroning. Dammen skulde saaledes kunne tas i bruk for full 18 meters regulering fra kommende vaar.

Reguleringsbestemmelser for 18 meters regulering og regler om godtgjørelse for benyttelsen av regulert vannføring er under behandling og herom vil man senere fremkomme med særskilt forelegg. De aarlige driftsinntekter og utgifter vedkommende reguleringsanlegget bevilges paa det ordinære budgett, jfr. st. prp. nr. 1, hp. X, kap. 9.

Under henvisning til det av vassdragdirektøren anførte opfører man til bevilgning for neste termin vedkommende heromhandlede anlegg kr. 163 000,00.

2. Regulering av Rødungen.

I budgettforelegget vedkommende Numedalslaagens regulering for terminen 1919—20 var opført kr. 330 000,00 til regulering av Rødungen. Man henviser herom til st. prp. nr. 1 for 1919, hp. X, ekstraordinært budgett IV, s. 5—7. Paa grunn av brukseierforeningens stilling til spørsmålet om Rødungens regulering, blev der imidlertid kun bevilget kr. 10 000,00 til grunnerstatninger i henhold til allerede avholdte ekspropriasjoner; jfr. innst. S. VIB og st. forh. s. 1067—68 for 1919.

I sit budgettforslag for terminen 1920—21 har vassdragdirektøren paany optatt forslag om bevilgning til heromhandlede reguleringsforetagende.

Saken har paany været forelagt Numedalslaagens Brukseierforening, der i skrivelse av 19de januar 1920, hvorav avskrift vedleg-

ges, har erklært at den økning Røudgsmagasinet fremkaller i vannføringen er for liten til aa interessere foreningen. Denne hénstiller derimot at der maa bli fremlagt forslag om en videregaaende regulering av Numedalslaagen.

Departementet finner efter det foreliggende ikke grunn til aa opta forslag om videre regulering av Rødungen for tiden. Spørsmålet om fremme av andre reguleringsarbeider vil bli forelagt vassdragdirektøren til uttalelse. Som bekjent foreligger fullstendig plan for vassdragets fortsatte regulering, trykt som bilag til st. prp. nr. 108 for 1918.

3. Veianlegget Haugestøl—Hordaland fylkes grense.

Til dette veianlegg er forutsatt ydet som bidrag av Vassdragvesenets midler inntil halvdelen av omkostningene for strekningen Haugestøl—Lille Krekjavatn, dog ikke over kr. 230 000,00 ialt. For terminen 1919—20 blev der som en utgift vedkommende Numedalslaagens regulering bevilget kr. 50 000,00, jfr. st. prp. nr. 1 for 1919 hp. X, ekstraordinært budgett IV, innst. S. VI B.

I vassdragdirektørens budgettforslag for næste termin anføres følgende:

»Som andel i utgiftene til dette veianlegg er for 1919—20 bevilget kr. 50 000,00.

I forbindelse med forslaget om denne bevilgning anførte vassdragdirektøren, at det nærmere maatte undersøkes om veianlegget efter den nu utstukne linje langs de sjøer den passerer kommer til aa ligge saa lavt, at det vil hindre en rasjonell utnyttelse av nevnte sjøer i reguleringssøiemed.

Nogen endelig undersøkelse i denne anledning har man ennu ikke hatt anledning til aa utføre, men ved en befaring, som den 1ste juli er foretatt av representanter fra veivesenet, fylket og vassdragvesenet, er nærmere paavist de steder, hvor det kan bli spørsmål om tracéforandringer paa grunn av vannenes regulering. Man fant dog ikke alene efter en saadan generell befaring aa kunne ta endelig standpunkt til det foreliggende spørsmål, men gikk ut fra at angjeldende sjøer først maatte kartlegges og reguleringsforholdene nærmere undersøkes.

Saadan opmaaling og undersøkelse vil derfor bli utført snarest, om mulig allerede innværende høst.

Om det ekstraordinære vannfallsbudgett.

Imidlertid vil der foreløbig være arbeide nok med aa bygge den del av veilinjen, som er uavhengig av opdemningsheidene i vannene nemlig fra Haugastøl og opover mot Ørteren.

Under henvisning til ovenstaaende og i henhold til veidirektørens forslag i skrivelse av 12te septemher 1919 opfører man derfor som bevilgning for terminen 1920—21 kr. 80 000,00.

Overensstemmende med veidirektørens og vassdragdirektørens forslag opføres under nærværende post et beløp av kr. 80 000,00. Beløpet er i veivesenets budgett for kommende termin (hp. X kap. 6) opført til inntekt og utgift.

Ialt opføres under dette avsnitt kr. 243 000,00.

II. Nore kraftanlegg. Numedalsbanen.

Til paabegyngelse av anleggsarbeidet er for terminene 1918—19 og 1919—20 bevilget tilsammen kr. 5 180 000,00; jfr. st. prp. nr. 108 for 1918, innst. S. LVI og st. forh. s. 2 595—2617 for s. a. samt st. prp. nr. 1 for 1919 hp. X ekstraordinært budgett IV, innst. S. VI B og st. for s. 1068 for s. a.

I vassdragdirektørens budgettforslag for terminen 1920—21 anføres følgende angaaende heromhandlede anlegg:

Nore kraftanlegg.

Tidligere bevilgninger:

1907 til innkjøp m. v.	kr.	400 000,00
1914 » » og planrevisjon	»	215 000,00
1916 » innkjøp av tommer	kr.	120 000,00
planrevisjon	»	25 000,00
innkjøp av rettigheter.	»	30 000,00
		» 175 000,00
1917/18 til delvis anordning av tunnelinntak	»	300 000,00
til innkjøp av rettigheter samt til bearbeidelse av planer, komitebehandling etc.	»	300 000,00
		» 600 000,00
1918/19 til paabegyngelse av anleggsdrift	»	1 300 000,00
1919/20 » fortsatt anleggsdrift	kr.	3 835 000,00
» forarbeider for kraftoverføringen	»	45 000,00
		» 3 880 000,00
		<u>Tilsammen kr. 6 570 000,00</u>

Et bruk ved den videre budgettbehandling vedrørende anleggsdriften vilde det været ønskelig aa ha foretatt en revisjon av det gamle omkostningsoverslag, idet de økonomiske forutsetninger ganske er forrykket siden dettes utarbeidelse vaaren 1917, da man benyttet en prisbasis av 1914 + 25 %.

Det har imidlertid været for knapp tid for anleggsledelsen til aa foreta de for en detaljbehandling av den foreliggende plan nødvendige supplerende maalinger og grunnundersøkelser og for paa grunnlag derav aa opsette et nytt omkostningsoverslag eller bygningsoverslag for Nore kraftanlegg. De nu raadende prisforhold og den omstendighet, at de største utteilinger først kommer om 3 a 4 aar,

bevirker forøvrig at et overslag opstillet med dagens priser vil ha en begrenset verdi og kanskje bli misvisende. Et nytt overslag finner man dog i alle fall bør fremlegges til neste aar.

Som grunnlag for bevilgning som bør opføres for terminen 1920—21 har man med sikte paa fullførelse av anleggets første utbygning innen utgangen av aaret 1924 lagt en plan for de arbeider som maa komme til utførelse i terminen, og beregnet diasses kostende paa grunnlag av de nu raadende priser og arbeidsforhold. Bevilgningssammene vil da fordele sig paa de forskjellige konti som angitt i følgende tabellariske opstilling, der er utarbeidet av anleggsledelsen.

St. prp. nr. 1. Hovedpost K
Om det ekstraordinære vannfallsbudgett.

Konto. nr.	Kontobenevnelse.	Bevilget til og med 1919—1920.	Nødvendig bevilgning 1920—1921.
6.	Grunnerhvevelser	1 466 000,00	134 000,00
7.	Forarbeider		
8.	Veianlegg	187 000,00	363 000,00
9.	Reguleringsanlegg		
10.	Inntaksdam		
11.	Tunnelinntak	922 500,00	477 500,00
12.	Tunnel	1 395 000,00	1 650 000,00
13.	Fordelingsbasseng	300 000,00	700 000,00
14.	Rørgate	300 000,00	900 000,00
15.	Rørledning		
16.	Planering Kraftstasjonen		450 000,00
17.	Kraftstasjoner med instrumenter		
18.	Turbiner		
19.	Generatorer		
20.	Elektrisk utstyr		
21.	Jernbane	150 000,00	450 000,00
22.	Sagbruk	80 000,00	
23.	Fløtningsarrangement		
24.	Telefon, post	51 000,00	20 000,00
25.	Boliger, kontor	400 000,00	300 000,00
26.	Sykehus, hotel m. v.		140 000,00
27.	Butik og bakeri		150 000,00
28.	Lagerhuse		100 000,00
29.	Brakker	505 500,00	300 000,00
30.	Inventar		100 000,00
31.	Transportmidler	100 000,00	150 000,00
32.	Transportanlegg		600 000,00
33.	Provisorisk kraftstasjon	598 000,00	152 000,00
34.	Administrasjon	120 000,00	700 000,00
35.	Riks- og sykeforsikring		250 000,00
36.	Fjernledning	45 000,00	55 000,00
		6 570 000,00	8 141 500,00

Vassdragdirektøren opfører i henhold hertil i overensstemmelse med byggeledernes forslag kr. 8 200 000,00 for terminen 1920—21.»

Som det vil sees har Vassdragdirektøren forutsatt anlegget fullført i 1924. Da Numedalsbanen isaafall maatte fullføres høsten 1922 har man innhentet en uttalelse fra Hovedstyret for Statsbanene om muligheten herfor. I skrivelse av 16de desember 1919 uttaler hovedstyret i tilslutning til en erklæring fra banens overingenier av 9de s. m., hvorav avskrift vedlegges, at Numedalsbanen formentlig ikke kan paaregnes ferdig før tidligst i terminen 1923—1924. Efter arbeidets stilling antar hovedstyret at de tidligere bevilgninger til banen ialt kr. 7 000 000,00 vil strekke til

ogsaa for kommende termin. Hovedstyret opfører derfor ingen ny bevilgning til banen.

Angaaende anleggets stilling anfører hovedstyret i skrivelse av 17de januar 1920 følgende:

«Det i midten av mai 1919 påbegyndte stikningsarbeide i marken er fortsat til midten av november og der pågår fremdeles nogen grundboring for at kunne faa planerne færdig kontorbehandlet i vinter. Ved den øverste strekning paa ca. 5 km. kom dog markarbeidet paa grund av ingeniørmangel saa sent igang, at der her kun er stukket centerlinje,

etter hvilken kurvelinjen vil bli planlagt og beregnet.

Opførelsen av de 3 arbeiderbarakker og 2 vogterboliger paa partiet Fossan—Bratterud er fortsatt. Barakkerne ventes at bli ferdig i indeværende aar og vogterboligerne til vaaren. Samtidig hermed er fortsatt forberedelserne til videre barakkebygning, innkjøp av bygningsmaterialer m. m. for at faa mest mulig av det nødvendige husrum ferdig til arbeidsdriften, som forutsættes igangsatt over nytaar med 50 à 100 mand væsentlig paa partiet Fossan—Bratterud og til sommeren med ca. 600 mand, hvis tilstrækkelig antal melder sig og nødvendig ingeniørhjelp kan skaffes til anleggets samtlige avdelinger.

Videre agtes i indeværende termin opført de nødvendige smier, materialboder, samt oparbeidet flytbare hvileboder for arbeiderne etter de nye bestemmelser herfor. Ved den besluttede funksjonær bolig paa Kongsberg er grunderarbeidet igangsatt og antages bygningen at bli ferdig utpaa sommeren dette aar.

For den øverste avdeling er ekspropriert en mindre eiendom som i vinter skal tilbygges for at skaffe kontor og bolig for avdelingsingeniøren. Etter mottatt approbation av planerne for strækningen Fossan—Bratterud blev straks i begynnelsen av oktober 1919 avholdt takster for denne del samt for Kjærre holdplass km. 65,8 og de nærmest Kongsberg værende 2 km. av linjen. Imidlertid forlangte omtrent samtlige grundeiere overtakst, som blev berammet til begynnelsen av november, men maatte utsættes til vaaren paa grund av sne. Antagelig vil der underhaanden kunne faaes tilladelse til at paabegynde arbeidet før overtakst avholdes.

I slutten av indeværende og begynnelsen av kommende termin forutsættes avholdt de øvrige takster for grunderhvervelse saasnaert de endelige planer er vedtat.

I terminen 1920—21 forutsættes bygning av provisoriske og flest mulig permanente huser (vogterboliger og stationsbygninger) fortsatt saa arbeidsstyrken efterhvert om mulig kan økes.

Endvidere forutsættes planeringsarbeidet drevet i størst mulig utstrækning paa den maate, at der utføres jordarbeide og murarbeide i cement i sommertiden og fjeldsprængning, stenuttagning og muring om vinteren ved samtlige avdelinger.

I forbindelse hermed meddeles at den midlere arbeidsstyrke er forutsatt at utgjøre i terminen 1919—1920 50 mand og i terminen 1920—1921 500 mand.

Efter det saaledes foreliggende utbad man sig en uttalelse fra Vassdragsdirektøren, om forsinkelsen av baneanlegget medførte

ændringer i hans budgettforslag vedkommende kraftanlegget. I skrivelse av 24de januar 1920 meddeler direktøren følgende:

«Efter det foreliggende, jfr. Hovedstyrets skrivelse av 16de f. m., kan Numedalsbanen ikke ventes ferdig før tidligst 1923—24, og byggeperioden for Nore kraftanlegg bør formentlig da som tidligere forutsatt ikke settes kortere enn ca. 2 aar efterat banen er blitt trafikkabel, hvilket vil si at Nore kraftanlegg eventuelt vil kunne paaregnes ferdig i løpet av terminen 1925—26 tidligst. I løpet av disse 2 siste aar vil de store transporter av turbinrør og maskinelle arrangements for tunnelinntak og fordelingsbasseng samt turbiner og generatorer, transformatorer, elektrisk utstyr m. v. til kraftstasjonen finne sted. Likeledes vil store kvanta cement trenge til kraftstasjonen og rørgatens utførelse i disse siste byggeaar.

Efter innhentet uttalelse fra Nore kraftanlegg vil som følge av denne forlengelse av byggeperioden den nødvendige bevilgning for terminen 1920—21 kunne reduseres fra kr. 8 200 000,00 til kr. 6 000 000,00.

Overingeniøren ved Nore kraftanlegg anfører i anledning det opførte beløp kr. 6 000 000,00, at i dette er foruten de nødvendige beløp til de direkte anleggsarbeider ogsaa inkludert en rekke forskutteringer, som først utlignes efterhvert som anlegget skrider fremad og dels vil bli staaende til anleggets avslutning. Disse forskutteringer vedkommer innkjøp og oparbeidelse av trematerialer, innkjøp og lagring av materiell og forbruksartikler m. v. samt laan til anleggets handelsforretning. Disse siste beløp er beregnet til ca. 1,4 mill. kroner.

I henhold til det foranstaaende tillater jeg mig aa foreslaa, at forsaavidt kraftanlegget skal fremmes under hensyntagen til Numedalsbanens fullførelse og at der ikke skal gjøres særlige foranstaltninger i transportøiemed for aa fremme anlegget hurtigere, opføres for terminen 1920—21 til bevilgning kr. 6 000 000,00.»

Angaaende banens nødvendighet for anleggets fullførelse henviser man til st. prp. nr. 108 for 1918 side 35—37. Der foreligger ikke for departementet nye momenter, der skulde stille dette spørsmaal i et nyt lys. Man vil derfor maatte utskytte kraftanleggets fullførelse i den utstrækning forsinkelsen av banen nødvendiggjør. Man opfører derfor med Vassdragsdirektøren kr. 6 000 000,00 til kraftanlegget for kommende termin.

Overensstemmende med en antydning i

slutningen av Vassdragdirektørens uttalelse vil man imidlertid la undersøke, hvorvidt den del av kraftanleggets byggetid, der faller etter banens aapning, kan forkortes.

Overensstemmende med Hovedstyret for Statsbanenes foran nevnte forslag opføres ingen bevilgning til Numedalsbanen for kommende termin.

III. Hakavik kraftanlegg.

For terminene 1916—1920 er til Hakavik kraftanlegg bevilget tilsammen kr. 9 480 000,00, jfr. st. prp. nr. 144 for 1916, side 7—20, tillegg 6 til innst. S. XIV for s. a., side 4—7, og st. forh. for s. a., side 2152—60, st. prp. nr. 95 for 1917, innst. S. nr. 154 for s. a. og st. forh. for s. a., side 1304—1305, og st. prp. nr. 1 1918 ekstraordinært budgett IV, side 14—16, innst. S. VI B for s. a., side 2—3, og st. forh. for s. a. side 1104, samt st. prp. nr. 95 for 1919 avsnitt III, innst. S. VI D, og st. forh. s. 2216—18 for s. a.

For terminen 1920—21 har Vassdragdirektøren avgitt saadant budgettforslag for heromhandlede anlegg:

«Til Hakavik kraftanlegg er der hittil bevilget:

For budgettaaret 1916—17	kr. 400 000,00
» — 1917—18	» 1 250 000,00
» — 1918—19	» 2 720 000,00
» — 1919—20	» 4 410 000,00

kr. 8 780 000,00

For sistnevnte budgettaar er dessuten bevilget til:

Hajerns overføring	» 200 000,00
Fjernledningen Hakavik—	
Kongsberg	» 500 000,00

Ialt kr. 9 480 000,00

Pr. 30te juni 1919 var der av de givne bevilgninger brukt kr. 3 971 888,00. Naar man medregner den givne efterbevilgning paa kr. 1 100 000,00 til det for 1918—19 oprindelig bevilgede, er forbruket ca. kr. 1 500 000,00 mindre enn forutsatt ved avfættelsen av budgettforslaget for 1919—20.

At pengeforbruket dette budgettaar har vært mindre enn forutsatt har sin grunn i at en

flerhet av de store bestillinger — vesentlig paa grunn av de utenrikspolitiske forhold vinteren 1918—19 blev utsatt til inneværende budgettaar,

Det gjeldende bygningsoverslag av juni 1918 lyder paa:

Kraftanlegg med regulering og fjernledning til Asker	kr. 10 100 000,00
Hajerns overføring (auslagsvis)	» 300 000,00
Fjernledning til Kongsberg (i forbindelse med Kongsbergfossenes utbygning og installasjon av et trefaseaggregat i Hakavik)	» 726 000,00
Sum	kr. 11 126 000,00

Disse overslag er bygget paa arbeidsutgiftene vaaren 1918 og paa de da foreløbig innhentede tilbud paa de viktigste leveranser av maskiner og materiell.

Der er nu ved anlegget istandbragt en oversikt over de forskjellige hovedposter basert paa et omkostningsoverslag utarbeidet paa grunnlag av det foreliggende statistiske materiale, de nuværende arbeidslønninger og de kontrakter som allerede er inngaaet. Ved opsetningen av overslag gjør der sig imidlertid for tiden gjeldende en rekke usikre faktorer, som muligens kan bevirke besparelser paa enkelte poster, mens der ved andre kan inntre forhold som bevirker overskridelser, og man finner det derfor litet hensiktsmessig aa fremlegge det detaljerte overslag for de enkelte hovedposter.

Jeg skal imidlertid nedenfor referere anleggets bemerkninger til det nu utarbeidede overslag.

Arbeidslønningene

har i det forløpne halvannet aar været i rask stigning. Den gjennomsnittlige akkordfortjeneste ved Hakavik kraftanlegg var i juni 1918 ca kr. 1,80 pr. time for akkordarbeidere, mens den nu i november 1919 er over kr. 2,80 pr. time. Stigningen utgjør saaledes ikke mindre enn ca. 56 pct. Hertil kommer at der i mellemtiden er innført ferier fra 6—12 dage og fribilletter paa statens jernbaner for samtlige arbeidere og dessuten forsørgelsestillegg for de gifte arbeidere. Med den nuværende arbeidsstokk — 150—200 mann — vil disse tillegg representere henimot kr. 100 000,00 i merutgift pr. aar, og i neste budgettaar, da arbeidsstyrken vil bli over 300 mann, tilsvarende mere. For budgettaaret 1918—19 har økningen av arbeidslønningene — bortsett fra

feriepenger og fribilletter — medført en merutgift av ca. kr. 130 000,00, og for den gjenstående del av anleggsperioden vil merutgiften — forutsatt at de nuværende lønninger ikke overskrides — antagelig dreie sig om kr. 600 000,00. Med ferier, fribilletter og forsørgelsestillegg vil de samlede merutgifter sammenholdt med overslaget av 1918 antagelig nærme sig ca. 1 mill. kroner. Skulde arbeidsløningene, hvad der nu er overveiende sannsynlig, stige yderligere, maa man være forberedt paa enda større overskridelser paa denne konto.

Leveranse av maskiner og materiell.

Av maskiner er der nu bestilt 3 turbiner og 2 generatorer, mens den 3dje generator (eventuelt 3-fase) ennå ikke er bestilt. Videre er bestilt 3 apparatanlegg og 2 transformatorer, kraner for kraftstasjon og verksted, jernmaster og elektrisk materiell for fjernledningen samt 2 turbinrørledninger. Disse leveranser har det lyktes aa kontrahere i alt vesentlig til de i overslaget av 1918 forutsatte priser, for enkelte leveransers vedkommende noget under. Der er imidlertid i de viktigste kontrakter forutsatt glideskala for arbeidslønninger, hvorfor det endelige opgjør vil vise noget høiere summer enn kontraktens beløp. Hvor stor stigningen vil bli lar sig for tiden ikke bestemt fastlegge. For de leveransers vedkommende som er bestilt i Amerika, vil der paa løpe overskridelse paa grunn av den sterke kursstigning. Paa den annen side vil rørledningene som er bestilt i Tyskland, antagelig kunne faas billigere enn forutsatt. Da siste termin ikke skal utbetales før kommende sommer, har man dog paa nuværende tidspunkt ikke noget bestemt holdepunkt.

For de gjenstaaende leveranser t. eks. av 3dje generator og transformator, av luker og stengeinnretninger for rørledninger m. v. samt av master og materiell for fjernledningen Hakavik—Kongsberg maa man, efter de nuværende konjunkturer aa dømme, være forberedt paa nogen stigning.

Montering av maskineri, rørledning, jernmaster m. v., som helt eller delvis er tenkt aa skulle utføres av leverandørene, vil paa grunn av arbeidsløningenes stigning bli betydelig dyrere enn forutsatt i overslaget av 1918.

Anleggsmateriell og arbeidsmaskineri.

Siden våren 1918 har der vært en sterk og vedvarende stigning i prisen paa trevirke,

hvorav der er og vil bli forbrukt betydelige mengder. Jernvarer m. v. og arbeidsmaskiner steg ogsaa betydelig i løpet av 1918, men kunde vinteren og vaaren 1919 skaffes noget billigere. Nu er der imidlertid igjen fast tendens til stigning. Man maa ogsaa for denne kontos vedkommende regne med overskridelser.

Efter disse almindelige bemerkninger skal jeg gaa over til aa omtale de forskjellige hovedposter.

A. Innkjøp av vann- og grunnrettigheter. Forarbeider.

Bortsett fra erhvervelsen av Haiern skulde der ikke paaregnes nogen overskridelse paa denne post.

B. Administrasjon.

Utgiftene til lønninger, kontorhold, syke- og riksforsikring m. v. er i bygningsoverslaget ikke opført under egen hovedpost, men medtatt under de enkelte arbeidskonti som presenter av arbeidsomkostningene. Det bemerkes, at administrasjonsutgiftene i forhold til de øvrige omkostninger vil vise et rimelig beløp, idet de antagelig ikke vil overstige ca. 7 pct. av disse.

C. Regulering.

I. Reguleringsdammen.

Grunnforholdene i damstedet er meget daarligere enn man hadde grunn til aa anta efter de paa forhaand foretatte borer og skaktgravninger til fjell. Fjellet har — især paa den ene side — efter rivningen av den gamle dam og avdekningen av de løse masser, vist sig aa være fullt av uregelmessige sletter samtidig som bergarten er meget løs. Fra elvebunden er man, efter aa ha fjernet de løse masser av grus, lere og ur, kommet ned paa en gang av meget løst fjell — «blaa fjell», som opløses i vann. Denne gang som har en mektighet av 6—7 meter og synes aa fortsette langt ned, er tildels iblandet partier av grannitt, som heller ikke er holdbar for vann og luft. Disse grunnforhold paa damstedet har medført at man har maattet utta betydelig større masser enn opført i overslaget, og man maa som følge herav ogsaa regne med betydelig større betongmasser i dammen. Efter den oversikt som man paa nuværende tids-

punkt kan ha, vil betongmassene økes med 50 pct.

Paa grunn herav og med de økede arbeidsutgifter vil overslaget overskrides betydelig.

II. Senkningsarbeidene

vil vise en mindre overskridelse.

III. Ekspropriasjon av neddemmet grunn, flytning av hus m. v.

maa paa grunn av konjunkturstigningen forutsettes aa bli ca. 50 pct. dyrere.

Alt i alt vil denne hovedpost antagelig vise en overskridelse av ca. 130 pct.

D. Inntak.

Her kan paaregnes en overskridelse av ca. 50 pct.

E. Tunnel.

Arbeidet paa tunnelen som begynte allerede høsten 1917, er nu saavidt fremskredet at man har haap om aa bli ferdig i mars 1920. Der gjenstaar ca. 150 m. tunnel. Overslaget for sprengningen av tunnelen vil antagelig ikke overskrides. Imidlertid er der ogsaa i tunnelen paatruffet talrige mindre ganger av daarlige fjell. Tunnelen maa her utføres med betong, hvorfor der vil paaløpe en merutgift av ca. 10 pct.

F. Fordelingsbasseng.

Sprengningsmassene er øket med 300 m.³, idet man har funnet det nødvendig aa sprengne en synk i bunnen, som kan opta løsrevne steiner m. v. Sprengningsarbeidet som er ferdig, har kunnet utføres uten vesentlig overskridelse.

Betongmassene er uforandret, men enhetsprisene er betydelig forhøiet.

Luker, varegrinder og annet utstyr vil bli noget dyrere.

Transportbanen er bygget uten overskridelse.

De samlede utgifter vil antagelig vise ca. 40 pct. overskridelse.

G. Rørgate og rørledning.

Ogsaa i rørgaten har grunnen vist sig mindre god. Det er derfor blitt nødvendig aa utta mere jord enn paaregnet, likesom mur-

og betongmassene er blitt større. Rørgaten blir derfor noget dyrere enn forutsatt i overslaget, mens man derimot gjør regning paa billigere rørledning, saaledes at det samlede overslag for disse poster skulde kunne holdes.

I. Kraftstasjon. J. Turbiner.

R. Elektrisk utrustning.

Som følge av at der nu er bestilt naturlig kjølte transformatorer vil kraftstasjonens instrumenteringsbygning faa sitt areal forøket med ca. 90 m². Instrumenteringsbygningen er dessuten for aa skaffe den heldigste plass for lynavlederarrangementet blit en etasje høiere. Bygningen vil derfor bli dyrere, mens man har kunnet anskaffe billigere transformatorer.

Fjellet paa kraftstasjonstomten er som overalt paa hele anleggsomraadet fullt av smaa sletter, hvorfor det ikke kan undgaaes aa faa store overmasser ved sprengningen. I undervannskanalen er der saaledes blitt større sprengningsmasser, og som følge herav blir det ogsaa større betongstøpninger. Man har dessuten ansett det nødvendig aa klæ kanalens side med kvademur, mens det før var forutsatt betong med staalpuss.

Kraftstasjonen vil derfor først og fremst som følge av de større masser og dernæst paa grunn av de høiere enhetspriser bli betydelig dyrere enn i overslaget antatt. Ved besparelser ved anskaffelse av maskiner og transformatorer antar man dog aa kunne begrense overskridelsen paa ovennevnte 3 hovedposter til ca. 5 pct.

K. Transportanlegg.

Overslaget antas aa kunne holdes.

M. Hus.

Foruten de i overslaget forutsatte bygninger er der nu besluttet aa optøre et mindre sykehus ved anlegget. Sykehuset bygges dog saaledes, at det senere kan overgaa til bolig for en maskinist eller linjevokter ved fjernledningen.

Videre maa der bygges flere barakker enn forutsatt, delvis paa grunn av at de store monteringsarbeidere i 1920 krever husrom for de forskjellige firmaers arbeidere, og dels maa der skaffes hus for arbeidere ved Haierns overføring.

Naar hertil kommer at arbeids- og materialpriser har steget sterkt, maa overslaget forhøies med ca. 40 pct.

Om det ekstraordinære vannfallsbudgett.

N. Telefon.

Overslaget maa forhøies fra kr. 25 000,00 til kr. 30 000,00.

O. Provisorisk kraftforsyning.

Der er nu under bygning en høispend^t ledning (10 000 volt) fra Øksnevatn til Haiern av ca. 4 km. lengde. Ledningen skal føre frem energi for arbeidet med Haierns overføring.

Videre maa der skaffes mere kraft til det provisoriske anlegg, idet A/S Eidsfoss verk ikke er istand til aa levere den nødvendige energi. Aktieselskapet er nemlig ved tidligere kontrakter forpliktet til aa levere energi til Hof kommune som iaar er gaatt til utbygning av et fordelingsnett innen bygden. Dessuten viser det sig at kraftstasjonen ved Eidsfoss bare kan levere et minimum av kraft, naar der som i høst inntreer vannmangel.

Overslaget for hovedpost O er derfor forutsatt aa maatte forhøies fra kr. 80 000,00 til kr. 200 000,00.

S. Fjernledningen Hakavik—Asker.

Grunnerstatningene blev meget høiere enn forutsatt, idet den gjennomsnittlige erstatning med skjønnsutgifter blir ca. kr. 5 400,00 pr. km., mens der i overslaget var opført kr. 3 600,00.

Fundamenteringen er utført til overslagets priser.

Mastene er innkjøpt under overslagets priser. Derimot vil monteringen under de nuværende forhold bli meget dyrere. For øvrig antas det øvrige materiell aa kunne skaffes til de forutsatte priser. Man maa dog som nevnt være forberedt paa nogen overskridelse, dersom den nuværende høie dollarkurs holder sig.

Alt i alt antar man at overslaget bør forhøies med ca. 20 pct.

T. Veianlegget Bollerud—Hakavik.

Vassdragvesenets bidrag til dette vei-

anlegg maa efter det nu foreliggende regnskap forhøies med kr. 10 000,00.

Haierns overføring.

Overslaget for dette arbeide bør efter den inntraadte stigning i løningene forhøies fra kr. 300 000,00 til kr. 420 000,00.

Fjernledningen Hakavik—Kongsberg

er anslaaet til kr. 726 000,00. Her er forutsatt en kobberpris av kr. 2,00 pr. kg. og forøvrig er grunnlaget det samme som for overslaget for ledningen Hakavik—Asker.

Med de nuværende priser bør overslaget for denne strekning forhøies til kr. 920 000,00

Grunnerstatning for 2 masterekker ved fjernledningen Hakavik—Asker.

Ved ekspropriasjonsskjønnet i 1918 bestemte Arbeidsdepartementet, at der skulde eksproprieres for 2 masterekker. Utgiftene til 2nen masterekke skulde foreløbig utredes av Hakavik kraftanleggs midler, inntil der blev tatt endelig bestemmelse om dekningen.

Man tillater sig aa foreslaa at der nu opføres som egen hovedpost under kraftanleggets budgett kr. 160 000,00 til dekning av grunn- og ulempeerstatninger for 2nen masterekke. I beløpet er medtatt en forholdsvis andel i skjønnsutgiftene.

Idet Vassdragdirektøren i alt vesentlig maa gi sin tilslutning til ovenstaaende bemerkninger til overslaget, skal jeg hvad det siste punkt angaar henvisse til Vassdragdirektørens skrivelse av 11te og Departementets svarskrivelse av 13de september 1918.

Med de endringer i de enkelte hovedposter som ovenfor er nevnt og under hensyntagen til arbeidsmarkedet og materialmarkedet, som det nu stiller sig, vil man til de tidligere overslag faa nedenstaaende tillegg, og overslagene vil stille sig saaldee:

1. Hakavik kraftanlegg med fjernledning Hakavik—Asker:		
Bygningsoverslag	kr. 10 100 000,00	
Tillegg	» 1 700 000,00	
		kr. 11 800 000,00
2. Haierns overføring:		
Bygningsoverslag	kr. 300 000,00	
Tillegg	» 120 000,00	
		» 420 000,00
3. Fjernledningen Hakavik—Kongsberg:		
Bygningsoverslag	kr. 726 000,00	
Tillegg	» 194 000,00	
		» 920 000,00
4. Ekspropriasjonsutgifter til 2nen masterekke ved fjernledningen Hakavik—Asker.		- 160 000,00
		<u>kr. 13 300 000,00</u>

Hakavik kraftanlegg med Haierns overføring og eventuelt fjernledning til Kongsberg er forutsatt ferdig i kommende budgettaar. Nærværende budgettforslag maa saaledes medta de samlede utgifter, som antas nødvendig for aa faa anlegget helt ferdig.

Da der tidligere er bevilget kr. 9 480 000,00 tillater jeg mig aa foreslaa, at der for terminen 1290 bevilges kr. 3 820 000,00.»

I overslaget for Hakavik kraftanlegg er innbefattet et beløp av kr. 920 000,00 til anlegg av en fjernledning til Kongsberg for samkjøring av det planlagte anlegg paa Kongsberg og et trefaseaggregat, som er forutsatt installert i Hakavik. Man henviser herom til hvad der er anført i st. prp. nr. 1 for 1919, hovedp. X, ekstraordinært budgett IV, avsnitt IV og st. prp. nr. 95 for 1919 side 16—18.

Som det vil fremgaa av avsnitt VII nedenfor er arbeidet paa Kongsbergfossene ennu ikke optatt. Det er fra Vassdragdirektørens side fremholdt, senest i skrivelse av 30de desember 1919 at installasjon av et trefaseaggregat i Hakavik ikke er tilraadelig, medmindre dette kan samkjøres med et annet anlegg. Herom er Buskerud fylkes vedkommende gjort bekjent. Som nærmere omhandlet nedenfor under avsnitt VII arbeider departementet med andre løsninger av spørsmålet om en midlertidig tilførsel av kraft til Østlandet, likesom en mindre utbygning paa Kongsberg er under undersøkelse.

Under disse omstendigheter antar man,

at det til fjernledning Hakavik—Kongsberg opførte beløp bør bibeholdes. Forsaavidt det skulde vise sig hensiktsmessig aa anvende det for ledningen reserverte beløp paa annen maate vil saken bli forelagt Stortinget senere.

Efter forhandlinger med Hovedstyret for Statsbanene og Vassdragdirektøren har departementet i skrivelse av 14de januar 1920 bebyndiget Vassdragdirektøren til aa bestille enfaseaggregat nr. 3. Forsaavidt utbygningen av Kongsbergfossene fremmes og trefaseaggregat skal bestilles til Hakavik, vil bevilgningsbeløpet maatte forhøies noget. Man vil i tilfelle komme tilbake hertil i et senere forelegg.

Man opfører saaledes for kommende termin det av Vassdragdirektøren anførte beløp, kr. 3 820 000,00 til fullførelse av heromhandlede anlegg. Av hensyn til de f. t. herskende usikre prisforhold finner man aa maatte ta forbehold med hensyn til beløpets tilstrekkelighet.

IV. Hasseløvens utbygning.

Vassdragdirektørens budgettforslag for neste termin vedkommende dette anlegg er saalydende:

«Til anleggets første utbygning, som nu paa det nærmeste er ferdig, er bevilget:

Om det ekstraordinære vannfallsbudgett.

For terminen 1918—1919 . . . kr. 267 500,00
 , , 1919—1920 . . . , 594 500,00

Tilsammen kr. 862 000,00

jfr. st. prp. nr. 84 og innst. S. nr. 150, begge for 1917, samt stortingsforhandlingene side 1 299—1 304 for s. a. Jfr. videre st. prp. nr. 1, hovedpost X for 1919 (ekstraordinært budgett IV) og st. prp. nr. 1, hovedpost X for s. a. kap. 9 (det ordinære vannfallsbudgett) samt stortingsforhandlingene for 1919 side 1 067—1 068.

Hassellevens kraftanlegg er foreløbig utbygget for 300 kw. Ved annen utbygning er det tanken aa installere i kraftstasjonen et nytt aggregat av samme størrelse.

Anlegget blev oprindelig bygget for aa tilfredsstille Agdenes befestningers behov for elektrisk energi. Efter verdenskrigens avslutning blev imidlertid dette behov sterkt redusert, hvorfor de militære myndigheter optok tanken om aa bortleie den vesentlige del av kraften til civile abonnenter i vedkommende distrikt. Senere har der i sakens anledning været ført underhandlinger med de omliggende herreders representanter med det resultat, at Vassdragdirektøren er blitt enig med Rissa kommune om et utkast til kraftleiekontrakt, omhandlende leie av 200 kw. levert ved kraftstasjonen for en pris av kr. 100,00 pr. kw. Kontrakten, som under 4de august 1919 er oversendt departementet og av mig anbefalt approbert for det offentlige, forutsetter imidlertid en yderligere levering av 200 kw. fra 1ste oktober 1922, hvilket igjen betinger at anleggets annet utbygningstrinn med installasjon av et nytt aggregat maa fullføres innen dette tidspunkt.

Angaaende denne sak henvises til Vassdragdirektørens skrivelser til departementet datert 12te juni og 4de august 1919.

Hvad angaar omkostningene med de to utbygningstrinn skal bemerkes:

Det endelige overslag av ifjor høst for første utbygning viste en samlet anleggsutgift av kr. 862 000,00.

Den stedlige byggeleder har imidlertid under 30te september 1919 opstillet et revidert overslag for første utbygning, hvorefter der til denne vil medgaa i alt kr. 898 000,00 eller en merutgift paa kr. 36 000,00.

Det bemerkes, at forsaavidt kraftleien til Rissa ikke gaar i orden, maa disse beløp forhøies med kr. 9 000,00 som i omkostningsoverslaget under konto M er opført som inntekt for salg av 4 transformatorer.

Forutsetningen for dette nye overslag er som antydnet at Rissas kraftleiekontrakt blir approbert. Der er saaledes medregnet utgifter (ca. kr. 19 000,00) til den for kraftleveringen

til Rissa nødvendige 10 000 volts autotransformator, der er bestilt og vil bli opsatt i henhold til departementets bemyndigelse i skrivelse av 3dje september 1919.

Bortsett fra denne nye utgiftspost vil de viktigste grunne til overskridelsen fremgaa av følgende:

1. Funksjonær- og arbeidslønningene er steget, særlig er de siste øket sterkt siden forrige overslag blev utarbeidet.
2. Grunnforholdene har tildels været ugunstigere enn de utførte undersøkelsers resultater tydet paa.
3. Utenom den tidligere plan er der bygget smie og materiaibod ved kraftstasjonen og uthus med fjøs ved maskinistboligen.
4. I kraftstasjonen maatte der gjøres endel forandringer, forarsaket ved at man sløifet kabel og gikk over til luftledning for kraftoverføringen.
5. Utgiftene til grunnerhvervelser og skjønn er blitt betydelig større enn tidligere paaregnet

Under henvisning til foranstaaende tillater jeg mig aa foreslaa, at der for budgettterminen 1920—1921 efterbevilges kr. 36 000,00 respektive kr. 45 000,00 til fullførelse av kraftanleggets første utbygning.

Kraftanleggets første utbygning er planlagt saaledes at der for annen utbygning kun vil utkreves en ny maskinsats i kraftstasjonen med tilhørende apparatanlegg, likesom der maa foretas yderligere reguleringsarbeider i vassdraget. Noget neiaktig omkostningsoverslag harfor ser jeg mig dog for nærværende ikke istand til aa avgi, men en plan for utvidelsen er under utarbeidelse og skal bli departementet oversendt, saasnt den kan bli ferdig.

Det skal tilføies, at forsaavidt annen utbygning blir besluttet iverksatt vinteren 1920, hvilket jeg paa det beste maa anbefale, vil der i den anledning antagelig utkreves en samlet bevilgning paa omkring kr. 235 000,00 for terminene 1919—1920 og 1920—1921. Dette representerer hele det beløp, som antas aa ville medgaa til annen utbygning. I terminen 1919—1920 vil der trenge ca. kr. 60 000,00.

For kommende termin foreslaaes derfor paa det ekstraordinære vannfallsbudgett opført til Hassellevens kraftanleggs første utbygning kr. 36 000,00 og til annen utbygning , 235 000,00

Tilsammen kr. 271 000,00

I skrivelse av 9de oktober 1919 bemyn- diget man vassdragdirektøren til aa avslutte kontrakt med Rissa kommune om bortleie av kraft paa grunnlag av et fra vassdragsdirektøren mottat kontraktutkast, hvorav en avskrift vedlegges. Man tok samtidig forbehold med hensyn til 2nen utbygning, idet man anførte at spørsmålet herom som et bevilgnings- spørsmåal maatte forelegges Stortinget. Ifølge meddelelse fra vassdragdirektøren har Rissa herredsstyre i møte den 23de oktober 1919 enstemmig uttalt, at kommunen ikke vil bli tjent med det kraftkvantum, som allerede nu kan leveres fra Hasseløelven.

Ifølge kontraktutkastets § 2 skal Rissa kommune fra 1ste oktober 1922 motta og be- tale for yderligere 200 kw. Man kan saa- ledes regne med aa faa avsatt kraften fra 2nen utbygning saasntart denne er ferdig, hvorved man kan opnaa aa forrente og amori- tisere en rimelig del av den samlede anleggs- kapital, som er beregnet til kr. 1 133 000,00. Av dette beløp forutsettes kr. 600 000,00 av- skrevet som en ekstraordinær utgift, under krigen. Man henviser herom til det ordi- nære vannfallsbudgett.

Man vil saaledes med vassdragdirektøren anbefale, at arbeidet med 2nen utbygning iverksettes og opferer det beregnede utgifts- beløp kr. 235 000,00 til bevilgning for næste termin.

Til fullførelse av 1ste utbygning vil der under forutsetning av at Rissa kommune i henhold til avtale skal betale for 4 transfor- matorer tiltrenges kr. 36 000,00 utover det hittil bevilgede, hvilket beløp man likeledes opferer paa nærværende forslag. Ialt op- føres under denne post kr. 271 000,00.

Angaaende driftsbudgett for anlegget henvises til det ordinære vannfallsbudgett for næste termin, jfr. st. prp. nr. 1 for 1920, hp- X, kap. 9.

V. Mørkfoss—Solbergfoss.

Til dette anlegg er hittil ialt bevilget kr. 8 298 500,00, jfr. senest st. prp. nr. 95 for 1919 og innst. S. VI D for s. a.

Med skrivelse av 9de desember 1919 har byggekomiteen fremsendt følgende budgett- forslag for terminen 1920—21 vedkommende de arbeider der er felles for staten og Kri- stiania kommune:

«Budgetforslaget for 1920—21 er op- stillet under den forutsetning at 3 maskin- aggregater skal være driftsfærdige høsten 1922. Om dette vil lykkes vil avhænge av hvorledes fangdamsarbeidene for hoveddammen vil løpe av og vil desuten i væsentlig grad hero paa arbeidsforholdene i aarene fremover.

Paa grund av den streik anlægget hadde i august—september iaar vil ikke hele den i budgettforlaget 1919—20 forutsatte støpning kunne utføres. I budgettforlaget 1920—21 er gaat ut fra at hele kraftstationen støpes færdig.

Da vassdragsskjønet vedrørende fløtnin- gen forbi Solbergfosdammen fremdeles ikke er avsagt, er planerne for fløtningsarrange- mentet endnu ikke utført. I budgettforlaget er avsatt et skjønsmæssig beløp, som sammen med det for indeværende aar opførte, forut- settes tilstrækkelig til fullførelsen av arrange- mentet.

Som oplyst i driftsberetningen for 1918— 19 har det ofte vist sig vanskelig at faa frem- transportert de nødvendige byggematerialer paa statsbanerne. Kristiania østbanestasjon har saaledes været blokkert for indlevering av gods uker i træk. I den senere tid er an- lægget derfor blit nødt til at ta al cement via Sarpsborg (Sannesund). Dette medfører en betydelig ekstrautgift — ca. kr. 2,20 pr. m.³ beton.

Budgettet er opsat efter de priser som gjælder for tiden. Til anskaffelse av turbiner og elektriske maskiner er ikke medtat noget beløp paa budgettet, da disse skal anskaffes av hver part for sig. Stat og kommune maa utenom dette budgett stille de nødvendige beløp til disposition til dette øiemed.

Paa de enkelte konti forutsettes at vilde medgaa:

Om det ekstraordinære vannfallsbudgett.

2. Omledningstunneler.		
Sjakter for tætning av øvre luker	kr.	20 000,00
3. Fangdam for Hoveddam.		
Under forutsætning av at det planlagte arbeide i budgetaaret 1919—20 blir utført i fuld utstrækning opføres restbeløpet	»	150 000,00
4. Hoveddam.		
Oprensning, fundamentssprængning, puds og diverse	kr.	260 000,00
Støpes op til + 84,0 ca. 6 000 m. ³ beton a. kr. 90,00	»	540 000,00
Avsettes til luker etc.	»	250 000,00
		1 050 000,00
5. Overløp.		
Her gjenstod pr. 30te juni 1919 16 700 m. ³ efter sprængningsplanen av 1919. Herav forutsættes uttat i 1919—20 8 000 m. ³ . For 1920—21 opføres 6 000 m. ³ a kr. 18,00	kr.	108 000,00
Oprensning for støpning	»	50 000,00
10 000 m. ³ beton a kr. 80,00	»	800 000,00
3 000 m. ³ stenklædning a kr. 40,00	»	120 000,00
200 m. ³ huggen sten (valsenicher) a kr. 250,00	»	50 000,00
Spækning og pudsarbeider	»	30 000,00
Sjau og hjelpearbeider	»	52 000,00
Avbetaling paa valser, broer etc.	»	740 000,00
		1 950 000,00
6. Indtakskanal.		
Diverse gjenstaaende sprængnings- og oprydningarbeider	»	80 000,00
7. Fordelingsbassin.		
Pr. 30te juni 1919 gjenstod 26 500 m. ³ fjeld. Herav forutsættes utsprængt i terminen 1919—20 14 200 m. ³ , resten, 12 300 m. ³ a kr. 15,00 opføres for 1920—21	kr.	184 500,00
Finrenskning av fjeldvægger og delvis utstøpning med beton	»	115 500,00
		300 000,00
8. Avstængningsordning for fordelingsbassin.		
Støpningen forutsættes væsentlig utført i indeværende termin. For 1920—21 opføres: 400 m. ³ beton a kr. 75,00	kr.	30 000,00
Stenklædning, delvis huggen sten til avdækning av pil- larer og landkar	»	20 000,00
Jernbanebroer	»	75 000,00
		125 000,00
9. Kraftstation.		
Pr. 30te juni 1919 gjenstod her 31 000 m. ³ fjeld. Herav forutsættes utsprængt i indeværende termin 27 000 m. ³ . Resten 4 000 m. ³ utsprænges i 1920—21 og kraftstationen forutsættes væsentlig færdigbygget i terminen.		
4 000 m. ³ fjeld a kr. 15,00	kr.	60 000,00
Fjeldrenskning	»	140 000,00
40 000 m. ³ beton a kr. 75,00	»	3 000 000,00
Stenklædning og pudsarbeider	»	200 000,00
1 500 m. ³ beton i tynde vægger a kr. 120,00	»	180 000,00
600 m. ³ armert beton a kr. 200,00	»	120 000,00
Trapper, tak, vinduer, drænering og fliselægning, jern- bjælker og diverse	»	700 000,00
Sjau- og hjelpearbeide for montagen	»	100 000,00
Elektriske kraner, aparatlanæg for fællesaggregat, videre utbetaling paa turbinluker	»	975 000,00
Diverse arbeider	»	125 000,00
		5 600 000,00

Overføres kr. 9 225 000,00

	Overført kr. 9 225 000,00
10. Mur ved nedre ende av fordelingsbassinet. Til støpningsarbeider opføres anslagsvis.	› 100 000,00
11. Undervandskanal. I undervandskanalen gjenstod pr. 30te juni 1919 ca. 13 000 m. ³ , derav ca. 4 000 m. ³ under og utenfor fangdammen. Dette sidste parti maa delvis fjernes ved undervandssprængning. Herav opføres for budgetaaret:	
2 000 m. ³ a kr. 50,00	kr. 100 000,00
Bortsprængning av betonfangdam	› 20 000,00
Istandsættelse av nedre fangdam og pumpning	› 20 000,00
	› 140 000,00
12. Lenseanordninger. Til fløtningsanordninger opføres anslagsvis restbeløpet	› 500 000,00
13. Mørkfos-utsprængningen. 55 000 m. ³ fjeldsprængning a kr. 15,00	kr. 825 000,00
Materialanskaffelser, administration og diverse	› 105 000,00
	› 930 000,00
16. Anlægsmaskineri. Fornyelser og anskaffelser	› 200 000,00
17. Barakker og provisoriske bygverk. Diverse arbeider	› 100 000,00
18. Funktionærboliger. Diverse utgifter	› 20 000,00
19. Vei-, vand- og belysningsanlæg. Diverse utgifter	› 30 000,00
20. Tilfældige utgifter Feriepenger	kr. 100 000,00
Diverse	› 10 000,00
	› 110 000,00
21. Driftsutgifter. Diverse utgifter	› 400 000,00
22. Administration	› 350 000,00
23. Forsikringskonto	› 70 000,00
	kr. 12 175 000,00

Hovedkonti	Medgaat pr. 30te juni 1918	Medgaat i budget-aaret 1918—1919	Medgaat pr. 30te juni 1919	Budget 1919—1920	Budgetforlag 1920—1921
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
1. Eiendommer	210 500,00	24 792,63	235 292,63	50 000,00	—
2. Omledningstunneller	1 029 378,53	561 643,32	1 591 021,85	50 000,00	20 000,00
3. Fangdam for hoveddam	6 857,25	29 409,32	36 266,57	450 000,00	150 000,00
4. Hoveddam	1 827,98	2 631,57	4 459,55	25 000,00	1 050 000,00
5. Overløp for valsedam	114 252,92	21 096,92	135 349,84	1 108 125,00	1 950 000,00
6. Indtakskanal	99 951,71	131,33	100 083,04	—	30 000,00
7. Fordelingsbassin	253 999,01	243 160,69	497 159,70	159 750,00	300 000,00
8. Avstængsordening	—	32 531,30	32 531,30	120 000,00	125 000,00
9. Kraftstation	299 319,91	731 546,48	1 030 866,39	5 131 250,00	5 600 000,00
10. Mur ved fordelingsbassin	—	—	—	120 000,00	100 000,00
11. Undervandskanal	73 984,37	15 250,58	89 234,95	262 500,00	140 000,00
12. Lenseanordning	—	—	—	250 000,00	500 000,00
13. Mørkfos-utsprængningen	447 696,02	690 390,15	1 138 086,17	930 000,00	930 000,00
15. Jernbanen Askim—Solbergfos	595 369,24	115 294,35	710 663,59	—	—
16. Anlægsmaskineri	292 637,09	667 937,49	960 574,58	280 000,00	200 000,00
17. Barakker og provisorisk bygverk	318 509,15	694 995,22	1 013 504,37	390 000,00	100 000,00
18. Funktionærboliger	101 459,04	424 509,87	525 968,91	100 000,00	20 000,00
19. Vei-, vand- og belysningsantæg	52 367,66	240 717,41	293 085,07	75 000,00	30 000,00
20. Tilfældige udgifter	25 368,28	19 732,64	45 100,92	38 375,00	110 000,00
21. Driftsudgifter	186 877,82	218 844,91	405 722,73	200 000,00	400 000,00
22. Administration	280 777,37	286 631,67	587 409,04	200 000,00	350 000,00
23. Forsikringskonto	60 765,25	37 791,41	98 556,66	60 000,00	70 000,00
24. Planlæggelse indtil 31te juli 1913	99 809,06	—	99 809,06	—	—
25. Materialer og redskap	483 638,99	365 417,75	849 056,74	—	—
26. Inventar og diverse	18 355,02	11 136,86	29 491,88	—	—
27. Rentekonto	154 800,10	÷ 6 935,86	147 864,24	—	—
28. Konto pro diverse	167 997,00	÷ 151 491,37	16 505,63	—	—
	5 376 498,77	5 277 166,64	10 653 665,41	10 000 000,00	12 175 000,00

St. pty. nr. 1. Hovedpost X
Om det skatteordinære vannfallsbudgett.

Man vedlegger driftsberetning for anleggssaaret 1918—1919.

Som det vil sees utgjør den for terminen 1920—21 opførte anleggssum for fellesarbeider kr. 12 175 000,00, hvorav $\frac{1}{3}$ eller kr. 4 058 333,33 faller paa statskassen og $\frac{2}{3}$ paa Kristiania kommune. Budgettforslaget gir ikke anledning til nogen bemerkning fra departementets side.

Utenfor fellesutgiftene ligger maskininstallasjonen, idet maskinene skal være kontrahentenes særlige eiendom. Til statens maskininstallasjon opførtes i forrige budgettforslag kr. 1 000 000,00, der i det vesentlige er i behold. I skrivelse av 20de desember 1919 har stateus medlemmer av byggekommiteen foreslaatt en yderligere bevilgning til maskininstallasjon av kr. 200 000,00 for kommende termin. Ialt skulde saaledes for kommende termin utkreves ca. kr. 4 200 000,00 til anlegget.

Departementet antar at denne sum bør avrundes noget opad. Til arbeidsdriften for indeværende termin er som statens andel bevilget kr. 3 000 000,00 mot foreslaatt kr.

3 333 333,33 av hensyn til et pr. 30te juni ubenyttet beløp av kr. 392 087,30. I terminen 1918—1919 er brukt noget mere enn bevilgningen og efter det hittil anviste for inneværende termin tør det være sannsynlig at forbruket vil vise sig noget større enn forutsatt i inneværende termins budgett. Man foreslaar derfor opført til bevilgning kr. 4 500 000,00 til anleggsdrift og maskinanskaffelse.

VI. Glomfjord Kraftanlegg.

Til Glomfjord Kraftanlegg er for budgett-terminene 1918—1919 og 1919—1920 bevilget henholdsvis kr. 15 125 000,00 og kr. 3 735 000,00. Man henviser herom til st. prp. nr. 109 for 1918, innst. S. LIV for s. a. og st. forh. for s. a. side 2530—89, samt st. prp. nr. 95 for 1919 side 18—22 og innst. S. VI litr. D side 3—4 og st. forh. side 2218—26.

I skrivelse av 15de oktober 1919 har byggeledelsen avgitt følgende budgettforslag vedkommende anlegget for terminen 1ste juli 1920—30te juni 1921:

Til fulldførelse av 1ste utbyggningsstadium antages ialt at medgaa	kr. 16 460 000,00
hertil kommer den betalte overkurs	» 2 400 000,00
	<hr/>
Sum	kr. 18 860 000,00
Herav er tidligere bevilget	kr. 15 125 000,00
samt tillægsbevilgning	» 2 035 000,00
	<hr/>
	» 17 160 000,00
	<hr/>
Rest	kr. 1 700 000,00

hvilken yderligere overskridelse for den væsentligste del skyldes:

1. Uforutset forlængelse av anlægstiden paa grund av forsinket leverance av generatorene samt anskaffelse av 2 nye støpestaalsrørdele, hvorav følger økede omkostninger til administration og det hele anlægsapparat forevrig.
2. Yderligere sterk stigning av arbeidslønningerne i forhold til ydelsen.
3. Uforholdsmæssig økede omkostninger til stepning i rørgaten.

For 2den utbygning, der omfatter anskaffelse av en rørledning, et maskinaggregat å 27 000 H.K. samt sænkning av Storeglomvand antages inden 31te juni 1921 at være medgaaet til:

Rørledning nr. 2 montert	kr. 750 000,00
Betongfundamenter for samme	» 300 000,00
Indtaksmaskineri montert	» 150 000,00
1 maskinaggregat montert	» 1 400 000,00
Tunnelen ved Storeglomvand	» 600 000,00
Administration og diverse	» 300 000,00
	<hr/>
	kr. 3 500 000,00

Herav er for terminen 1919—20 tidligere bevilget » 1 700 000,00

Rest at bevilge for terminen 1920—21 kr. 1 800 000,00

Kraftledning nr. 3 forutsetter vi utstaar indtil videre — ihvertfald indtil der er utsikt til nogen ny kraftkonsument.

Om det ekstraordinære vannfallsbudgett.

Til kraftanlægget skulde der saaledes for termnen 1920—21 bli at beregne totalt 1,7 mill. + 1,8 mill. = 3,5 mill. kr.

Vi vil dog ikke undlate at bemerke, at paa grund av den totale mangel paa stabifitet i alle forhold saavel med hensyn til arbeidsytelse, materialpriser, fragter etc. er det likevidt nu som i løpet av de sidste 2—3 aar mulig med nogen sikkerhet at opstille paa-lidelige overslag.

Selv om man har alle sprængnings- og betonmasser, tunnellængder, rørvegter etc. eksakt, vil allikevel ansættelse av omkostningerne nærmest bli gjæstning. For 1914 var det mulig at opstille overslag, som man paa det nærmeste kunde overholde; i de sidste aar har de medgaaede beløp sprængt enhver ramme, selv om overslaget har været opstillet med et meget pessimistisk syn.

Som det vil sees opfører byggeledelsen kr. 1 700 000,00 som yderligere fornøden bevilgning til fullførelse av første byggestadium, 45 000 elektriske hk. som efterbevilgning, idet denne del av anlegget nu sterkt nærmer sig sin fullførelse. Til annen utbygning bestaaende av senkning av Stor-glomvann, oplægning av en ny rørledning og installasjon av maskinaggregat nr. 3, hvortil første bevilgning er gitt for inneværende termin, opføres kr. 1 800 000,00.

Departementet har intet aa bemerke til de opførte summer, og opfører saaledes til bevilgning for kommende termin ialt kr. 3 500 000,00.

Med hensyn til arbeidets stilling bemerkes at vannbygningsarbeidene er fullført og de to maskiner montert. Det har imidlertid vist seg, at enkelte av de senest mottagne dele av rørledningen har maattet utskiftes dels paa grunn av fabrikasjonsfeil, dels fordi der har været reist tvil om sikkerheten av en konstruksjonsdetalj. Departementet har funnet aa maatte beordre vedkommende dele utskiftet, og rørledningens fullførelse er der-ved blitt endel forsinket. Byggeledelsen haaber imidlertid at anlegget kan være i driftsferdig stand omkring 1ste april førstkom-mende. Vedkommende rarstykker er dels underveis, dels under bearbeidelse her i landet.

VII. Utbygning av Kongsberg-fossene.

For inneværende budgettermin bevilgdes til utbygning av statens fosser, Vassfabrik-

fossen og Gamlebrofoss paa Kongsberg kr. 2 100 000,00, se st. prp. nr. 26 for 1919 side 22—31. innst. S. VI litr. D, side 4—5 og st. forhandlinger for samme aar side 2227.

I skrivelse av 18de juli 1919 meddelte Vassdragdirektøren at han ikke lenger kunde fastholde det overslag der laa til grunn for den givne bevilgning til paabegynnelse av anlegget, idet det prisfall som var forutsatt ved opstillingen av enhetspriserne ikke var intruffet, mens derimot arbeidspriserne var øket likesom materialpriserne syntes aa være øt-gende. Direktøren antydte derfor at en re-visjon av overslaget kunde foretas av vedkom-mende byggeleder, eventuelt forinden arbeidet blev iværksatt.

Man vedlegger avskrift av vassdrag-direktørens uttalelse.

Departementet faadt under disse omstan-digheter, at nytt overslag burde foreligge for-innen arbeidet blev satt igang, og anmodet derfor Vassdragdirektøren om aa forta en re-visjon av samme. Arbeidet blev overdratt den ingeniør, der var utsett til byggeleder.

Med skrivelse fra Vassdragdirektøren av 1ste oktober 1919 mottok man dette overslag.

Vassdragdirektøren uttaler følgende:

»I henhold til det ærede departements anmodning i skrivelse av 4de og 21de august d. aa, har vassdragdirektøren henvendt sig til hr. overingeniør Schult og formaadt ham til paa den av departementet opstillede betingel-se aa utarbeide arbeidsplan og opsette nytt omkostningsoverslag for utbygning av Kongs-bergfossene. Hr. Schult er herunder gitt an-ledning til paa stedet aa gjøre sig bekjent med og studere utbygningsforholdene, likesom han ved konferanser med vannfallsavdelingens og den elektrotekniske avelings chefer har inhentet de opplysninger angaaende planen og overslaget, som han har funnet nødvendig. Kalkulasjonen av det turbintekniske anlegg samt av jernkonstruksjoner forøvrig er blitt utført av vor konsulent ingeniør Reidar Lund

Overingeniør Schult har under 27de sep-tember fremlagt resultatet av sine overveielser og beregninger, og tillater jeg mig beslagt aa oversende samme til det ærede departement.

Omkostningsoverslaget med priser fra 1914 tillagt 25 % utgjorde for 1ste utbygning kr. 2 650 000,00. Med det tillegg som fantes nød-vendig i desember 1918 androg samme over-slag til kr. 4 260 000,00.

Dette er nu av overingeniør Schult yder-ligere øket til kr. 5 236 000,00 eller med kr. 1 076 000,00.

Om det ekstraordinære vannfallsbudgett.

Det av Schult beregnede tillegg for 1ste utbygning utgjør i gjennomsnitt ca. 25 % av overslaget av desember 1918. For det bygningstekniske arbeide andrar økningen til ca. 33 %, for det elektriske utstyr ca. 10 % og for turbinmaskineri ca. 40 %.

For beregning av produksjonsomkostningene for 1ste utbygning har man i tidligere overslag først bestemt driftsutgiftene inklusive forretning og amortering efter en anleggskapital av kr. 2 650 000 (1914 + 25 %) og hertil tillagt alene 6,5 % av tilleggskapitalen. Man er herved kommet til en samlet driftsutgift av kr. 377 000,00 motsvarende 8,85 % av anleggskapitalen.

Ved en belastning av 4 050 kw. blev produksjonsprisen pr. kw. optransformert ved kraftstasjonen kr. 98,00.

Ved denne beregning gikk man ut fra at utgifter til vedlikehold og fornyelser kunde baseres paa et mere normalt prisnivaa (1914 + 25 %).

Det maatte formentlig være berettiget ogsaa i nærværende tilfelle aa benytte sig av en lignende fremgangsmaate, idet den anleggskapital, som man for nærværende faar aa regne med er baseret paa en konjunktur, som man ikke kan vente vil holde sig fremover aarene. Man finner imidlertid at differensen mellem overslaget beregnet paa priser i 1914 + 25 % og det foreliggende av Schult opsatte overslag er saa stor, at man ikke lenger kan beregne fornyelses- og vedlikeholdsomkostningene som foran anført. Man maa anta at disse i nogen grad vil bli øket. Man er efter foretagne undersøkelser blitt staaende ved aa anvende en procentsats av 9,5 % av den hele anleggskapital motsvarende 6,5 % til forretning og amortering og 3 % til drift (ca. kr. 50 000,00) samt fornyelser og vedlikehold. Driftsutgiftene blir da aa opføre med kr. 507 000,00 og produksjonsprisen pr. kw. optransformert ved kraftstasjonens vegg til kr. 125,00.

Av den av ingeniør Schult utarbeidede plan for arbeidets utførelse sees det, at anlegget neppe kan være ferdig før ut paa sommeren 1922. Formentlig bør man regne med at anlegget kan settes i drift for vintersesongen 1922—23. Anleggstiden vil saaledes andra til henimot 3 aar og grunnen hertil er i første linje at man ikke i full utstrekning vil kunne nyttiggjøre sig lavvannperioden til kommende vinter, idet de forberedende arbeider og særlig da bygning av barakker samt tilveiebringelse av den nødvendige kraft for anlegget vil kreve en vesentlig del av vinterperioden.

Det er under de nuværende forhold meget vanskelig aa bedømme omkostningene ved

en arleggsdrift i de kommende første aar fremover. Vassdragdirektøren finner derfor ikke grunn til aa opta til nærmere diskusjon det av hr. overingeniør Schult fremlagte overslag, som formentlig er baseret paa de siste økonomiske resultater, som han har fra de for tiden paagaende anleggsarbeider.

Naar omkostningsoverslaget ikke utviser en større økning enn 25 %, og man tar i betraktning den forekommende kraftnød og det stadig stigende behov, som ikke helt vil kunne dekkes ved utvidelser av eldre anlegg eller ved mindre nyanlegg, finner jeg efter omstendighetene aa maatte anbefale at anlegget iverksettes.

Det av ingeniør Schult utarbeidede overslag tillater man sig aa vedlegge.

Ifølge det overslag som laa til grunn for bevilgningen til anlegget var kraften ved kraftstasjonens vegg optransformert beregnet til et kostende av ca. kr. 93 pr. kw.aar. Vassdragdirektøren beregnet nu kraftprisen paa samme maate til kr. 125,00 pr. kw.aar. Man fandt dette tillegg til en allerede før høi pris saa vesentlig, at spørsmaalet om anleggets iverksettelse burde forelagges de eventuelle forbrukere. Man rettet derfor en henvendelse til fylkesmannen i Buskerud fylke med forespørsel om, hvorvidt fylket eventuelt vilde binde sig til denne kraftleveranse til en pris fastsatt paa grunnlag av de nevnte produksjonsomkostninger, likesom man forela saken for Forsvarsdepartementet.

I skrivelse av 13de november 1919 meddelte fylkesmannen i Buskerud at fylkets elektrisitetskomite under forbehold av fylkestingets godkjendelse, som antokes med sikkerhet aa kunne ventes, var villig til aa binde fylket til denne kraftleveranse til en pris av kr. 125,00 pr. kw.aar. Man forela derefter fylket enkelte hovedpunkter til kontrakt i skrivelse av 27de november og 6te des. 1919, hvorav avskrifter vedlegges.

Der angaves her to alternativer for leasen enten som 10 % av anleggsomkostningerne hvorved prisen ved en senere utbygning vilde kunne ventes aa gaa ned, eller som en fiks pris kr. 130 pr. kw.aar. For begge tilfeller var leietiden sat til 50 aar, idet produksjonsomkostningene var beregnet under forutsettning av denne amortisasjonstid.

I skrivelse av 9de desember 1919 meddelte Buskerud fylke at elektrisitetskomiteen

ikke kunde akseptere disse vilkaar. Skrivelsen er saalydende:

»Saken har været forelagt Buskerud fylkes elektrisitetskomite som i møte 6 ds. besluttet enstemmig aa uttale, at den fandt fastsettelse av en leietid av 50 aar helt urimelig. Komiteen skulde i saa herseende bemerke at naar Norefaldene blir utbygget og Kongsbergfossene forretningsmessig drevet sammen med disse, vil de mulig større omkostninger ved Kongsbergfossenes utbygning kun ha en ringe betydning for stipulering av pris for kraft fra det samlede anlegg, selv om man antar at prisen for kraft fra Norefaldene vil kunne settes betydelig lavere enn den for kraft fra Kongsbergfossene nu forlangte.

Ennvidere fandt komiteen ikke aa kunne anbefale, at fylket binder sig til deltagelse i reguleringsutgifter utover hvad der utkreves for tilveiebringelse av den nu omkontraherede kraft. Da man ogsaa har andre utbygningsplaner under overveielse og maa ha forslag ferdig til foreleggelse for det i begynnelsen av mars sammentredende fylkesting, vil det være av viktighet snarest mulig aa erholde departementets endelige meddelelse om dets stilling til utbygningsspørsmålet.»

Fra Forsvarsdepartementet mottok man en uttalelse datert 4de desember 1919 hvorav hitsettes:

«I en skrivelse av 8de nov. d. a., hvorav avskrift vedlegges har vaabenfabrikken uttalt sig om det foreliggende spørsmaal.

Som det vil sees resumerer Vaabenfabrikken sin uttalelse saaledes:

1. Kongsberg vaabenfabrikk er i høi grad interessert i aa faa øket sin nuværende kraftleveranse.

2. Vaabenfabrikken finner den omberegnete kilowattpris for kraft fra Kongsbergfossene utbygget ved vassdragdirektørens for-
sorg meningsløs dyr.

3. Saafremt distriktene imidlertid fremdeles fastholder ønske om aa kjøpe den utbyggede kraft, selv efter kr. 125,00 pr. kw. vil Vaabenfabrikken paa sin side ikke motsette sig utbygningen.

4. Finner distriktene ikke aa kunne betale en saa høi pris, bør der undersøkes muligheten for en rimelig utbygning av vaabenfabrikkfallet alene. Dette vil i utbygget stand kunne representere ca. 3 200—3 500 HK, hvilket er nok til aa dekke behovet for

Kongsberg vaabenfabrikk,
Kongsberg sølvverk,
Kongsberg kommune og
Marinens etablissemeter paa Horten
samt ytterligere tilovers ca. 1 000—1 290 HK.
for jernbanenes elektrisering, der kan kjøres
over paa Hakavikledning.

5. Skulde mot formodning vassdragdirektøren og arbeidsdepartementet avvise den i pkt. 4 anførte plan og ha tilsiinds aa henlegge utbygningen av Kongsbergfossene for længere tid, maa vaabenfabrikken gis anledning til selv aa benytte sig av sin eiendomsrett til den halve vaabenfabrikkfoss.

Der foreslaaes isaafall en utvidelse av av vaabenfabrikkens kraftstasjon med installering av 2 aggregater a 300 HK. tilsammen 600 HK. Utgiftene hertil vil beløpe sig til kr. 215 000,00. Anlegget forutsettes amortisert paa 10 aar, hvormed prisen pr. HK. vil bli kr. 68,00 det første aar og senere synkende til en ubetydelighet.

Generalfelttøimesteren har i skrivelse av 12te november d. a. gitt sin tilslutning til vaabenfabrikkens uttalelse.

Dette departement er i alt vesentlig enig i det av vaabenfabrikken anførte.

For aa faa tilfredsstillet kraftbehovet for Kongsberg vaabenfabrikk og eventuelt marinens etablissemeter paa Horten kan det være likegyldig om det skjer ved fellesutbygning av Gamlebrofoss og Vaabenfabrikkfoss efter det av vassdragdirektøren utarbeidede forslag eller ved utbygningen av Vaabenfabrikkfoss alene. Set fra økonomisk synspunkt vilde den siste fremgangsmaate være aa foretrekke for militæretaten, idet kraftprisen derved formentlig kunde reduceres.

Det skal bemerkes at marinens etablissemeter har adgang til aa faa tilstrekkelig kraftmengde til billig pris helt til 1950, saa utbygningen ikke vil spille nogen nevneverdig rolle for Marinen.

Finner imidlertid de interesserte distrikter aa kunne betale en kraftpris av kr. 125 pr. kw. aar vil dette departement ikke motsette sig at utbygningen iverksettes efter det foreliggende forslag, idet man dog gaar ut fra at vaabenfabrikken vederlagsfritt blir tilstaaat den kraftmengde (450 HK.) som den nu

selv producerer ved egen kraftstasjon, og at kilowattprisen for det fornødne overskytende kraftkvantum fastsettes under de av det ærede departement antydede forhandlinger om retsforholdet m. v. med hensyn til Vaabenfabrikfossen (jfr. skrivelse herfra av 22de februar 1919).

Man vil være taknemlig for saa snart dertil er anledning aa bli gjort bekjent med hvad der maatte bli bestemt med hensyn til den projekterte utbygning av Kongsbergfossene.»

Departementet fandt ikke aa kunne anbefale nogen nedsettelse av den overfor Buskerud fylke antydede pris for en kraftleveranse, idet denne ikke innebar nogen fortjeneste for det offentlige, og man ikke fandt tilstrekkelig grunn til aa tilby nogen ordning, som for aa skaffe det nærmeste distrikt kraft nogen faa aar tidligere enn den kunde skaffes fra Nore, innebar et vesentlig avskrivningsbidrag for et anlegg paa flere millioner kroner. Nogen ordre til anleggets igangsettelse er derfor ennå ikke gitt, men man har anmodet Vassdragdirektøren om aa bearbeide det fra Kongsberg vaabenfabriks side fremsatte forslag om utbygning alene av Vaabenfabrikfossen. Resultatet herav foreligger ennå ikke.

For om mulig aa skaffe Buskerud fylke og andre tilgrensende distrikter en midlertidig kraftlevering henvendte man sig under 13de desember 1919 til Norsk Hydro — Elektrisk Kvælstofaktieselskap med forespørsel om selskapet var villig til fra sine anlegg paa Notodden aa bortleie en passende kraftmengde f. eks. 10 000 el. hk. for den tid som gjenstaar inntil Nore Kraftanlegg kommer idrift. Man mottok herfra det svar at en kraftleveranse fra Notodden var selskapet mindre beleilig men at selskapet var villig til aa forhandle om bortleie av kraft fra anleggene paa Rjukan.

Under 24de desember 1919 mottok man følgende henvendelse fra Elektrisitetsforsyningskommisjonen:

«I anledning det ærede departements skrivelse av 23de ds. angaaende de innledelede forhandlinger med Norsk Hydro — Elektrisk Kvælstof Aktieselskap om levering av strøm fra selskapets anlegg ved Notodden, skal man

tillate sig aa meddele at kommisjonen vilde finne det formaalstjenlig om der samtidig likeledes blev foretatt henvendelse angaaende eventuell strømlevering fra samme selskaps anlegg ved Rjukan.

Riktignok vil et ledningsnett fra Notodden langt bedre la sig innpasse i de fremtidige elektrifiseringsplaner for distrikterne vestenfor, Kristianiafjorden, saa at strømmen kan betales med en høiere pris, men man maa formode at de energimengder som kan disponeres fra anleggene ved Notodden ikke vil være tilstrekkelige til aa dekke behovet i de betrefsende landsdele inntil Nore kraftanlegg kan komme idrift.

Det kunde derfor være av betydning aa faa en sikker opgave over hvilken strømpris der maatte regnes med ved en levering fra Rjukan for et konsum stigende fra ca. 15 000 til 50 000 k.w. Det kan nemlig ikke ansees utelukket at prisen herfra er saa meget lavere at den kan taale det tillegg som den lengere overføring medfører. Fordelen ved et saadant alternativ for Nore kraftanleggs vedkommende er innlysende, idet man da i langt større utstrekning maatte kunne oparbeide konsumet for Nore paa forhaand og heller ikke behøver aa forsere anleggets utførelse hvorved Numedalsbanens bygning ogsaa i større utstrekning kunde komme Nore kraftanlegg til gode allerede under dettes første byggeperiode.

Vi vilde derfor være det ærede departement taknemlig om man vilde undersøke hvorvidt en saadan levering er tenkbar og til hvilke priser.»

Man bemyndiget derefter kommisjonens formann sorenskriver Aarstad og Vassdragdirektøren til aa føre de videre forhandlinger med nevnte selskap. Disse er ennå ikke avsluttet. Forsaavidt de maatte føre til et tilfredsstillende resultat, vil departementet senere fremkomme med forslag om bygning av de fornødne ledninger med transformatoranlegg m. v.

Vassdragdirektøren har i sitt budgettforslag for kommende termin til arbeidsdrift ved Kongsbergfossene opført et beløp av kr. 1 900 000,00, hvorved der sammen med inneværende termins bevilgning kr. 2 100 000,00, ialt blir til disposisjon for arbeidsdrift kr. 4 000 000,00.

Departementet har funnet aa burde opføre til bevilgning kr. 1 900 000,00 til Kongsbergfossene overensstemmende med Vassdragdirek-

tiltaks budgjettforslag, idet man forbeholder sig i tilfelle senere at komme med forslag til Stortinget om annen anvendelse av disse midler i tilfelle av kraftfeie fra Hjukan.

Man tillater sig, sa vedlegge vassdrag- og kraftens rapport for perioden 1918—1919 vedkommende statens vannfall.

I henhold til det anførte tillater man sig, sa innstiller.

At der paa budgjettforslaget for budgjetterminen 1ste juli 1920—30te juni 1921 under ekstraordinært budgett, statens vannfall, opføres utgifter og inntekter overensstemmende med et fremlagt utkast.

Man tillater sig, sa vedlegge vassdrag- og kraftens rapport for perioden 1918—1919 vedkommende statens vannfall.

Man tillater sig, sa vedlegge vassdrag- og kraftens rapport for perioden 1918—1919 vedkommende statens vannfall.

Man tillater sig, sa vedlegge vassdrag- og kraftens rapport for perioden 1918—1919 vedkommende statens vannfall.

Man tillater sig, sa vedlegge vassdrag- og kraftens rapport for perioden 1918—1919 vedkommende statens vannfall.

Man tillater sig, sa vedlegge vassdrag- og kraftens rapport for perioden 1918—1919 vedkommende statens vannfall.

Man tillater sig, sa vedlegge vassdrag- og kraftens rapport for perioden 1918—1919 vedkommende statens vannfall.

Utkast

til beslutning om bevilgning under det ekstraordinære statsbudgett
vedkommende statens vannfall.

I.

Utgift.

For terminen 1ste juli 1920—30te juni 1921 bevilges :

1.	Til Numedalslaagens regulering	kr. 243 000,00
2.	» Nore kraftanlegg	» 6 000 000,00
3.	» Hakavik kraftanlegg	» 3 820 000,00
4.	» Hasseløvens utbygning	» 271 000,00
5.	» Mørkfoss—Solbergfoss	» 4 500 000,00
6.	» Glomfjord kraftanlegg	» 3 500 000,00
7.	» Utbygning av Kongsbergfossene	» 1 900 000,00

Tilsammen kr. 20 234 000,00

II.

Inntekt.

Til dekning av posterne 1—7 ovenfor bevilges til inntekt av statslaanemidler
kr. 20 234 000,00.

St. prp. nr. 1. Hovedpost X.

(1920)

Kap. 10.

Om elektrisitetsvesenets budgett for terminen 1ste juli 1920—30te juni 1921.

Arbejdsdepartementets innstilling av 9de januar 1920, som er bifalt ved kongelig resolusjon av samme dag.

(Foredratt av statsråd Olsen Nalun.)

Departementet skal herved avgi forslag til budgett for elektrisitetsvesenet for budgett-terminen 1ste juli 1920—30 juni 1921.

1ste distrikt	kr. 40 000,00
2net —	40 000,00
3dje —	33 000,00
4de —	34 000,00
5te —	26 000,00

Inntekter.

(Hovedpost X, kap. 7).

Tilsammen kr. 173 000,00

Inntektene, som består i avgifter for tilsynet med elektriske anlegg, var for budgett-terminen 1918—1919 anslått til kr. 100 000,00. De har utgjort kr. 142 473,25.

For inneværende termin er de anslått til kr. 125 000,00.

For kommende termin har tilsynsmennene anslått inntektene i de forskjellige distrikter til:

Departementet antar at inntektene for kommende termin vil kunne opføres med kr. 175 000,00.

Som fremholdt i St. prp. nr. 1 for 1919 Hovedpost X angående elektrisitetsvesenets budgett for terminen 1919—1920 (side 1) blev det i sin tid ved opprettelsen av tilsynet med elektriske anlegg uttalt som en forutsetning at avgiftene for tilsy-

Bilag: 1. Innberetning fra Elektrisitetskommissjonen. 2. Innberetning fra tilsynsmannen i 1ste distrikt. 3. Innberetning fra tilsynsmannen i 2net distrikt. 4. Innberetning fra tilsynsmannen i 3dje distrikt. 5. Innberetning fra tilsynsmannen i 4de distrikt. 6. Innberetning fra tilsynsmannen i 5te distrikt. 7. Oversikt over tilsynsarbeidet i 1ste—5te distrikt. 8. Skrivelse fra formannen i Den internationale elektrotekniske kommisjon, Norsk elektroteknisk komite til Arbejdsdepartementet av 8de oktober 1919. 9. Fortegnelse over bespente elektriske anlegg, der er pålagt avgift til staten i h. t. lov av 26de juli 1916 nr. 6.

net ikke skulde settes høiere enn nødvendig for å bestride utgiftene ved tilsynet. De skulde derimot ikke dekke utgiftene ved sakens behandling i Elektrisitetskommissjonen.

Til utgifter for tilsynet i inneværende termin var i proposisjonen opført ca. kr. 9 000,00 mere enn avgiftene etter det gjeldende regulativ var anslått til. Der blev i den anledning ved sakens behandling i Skog- og vassdragkomiteen henstillet til departementet straks å ta under overveielse om der burde søkes foretatt en forandring i avgiftsregulativet, hvorved den ovenfor anførte forutsetning kunde skje fyldest.

Denne sak har været forelagt Elektrisitetskommissjonen der i skrivelse av 13de desember 1919 har anført flg.:

„I anledning av spørsmålet om å forandre avgiftsregulativet på grunn av at utgiftene til tilsynet i budgettforslaget for inneværende termin var opført med ca. 9 000,00 mere enn avgiftene var anslått til, tillater kommissjonen sig å bemerke:

Regnskapene for tilsynet ved elektrisitetsvesenet har, siden det nye regulativ tråtte i kraft i august 1912, hvert år kun-

net oppjøres med et overskudd. Regnskapet for det sist forløpne budgettår 1918—19 viser endog et meget betydelig overskudd. Likeledes er budgettforslaget for terminen 1920—21 opført med overskudd.

I budgettforslaget for 1919—20, som opviser det ovennevnte underskudd, er antagelig avgiftene opført med et for lavt beløp, idet avgiftene for den foregående termin (1918—19), efter senere innkomne opgaver, viser sig å overstige endog det for 1919—20 budgerterte avgiftsbeløp.

Kommissjonen antar, at selv med de forhøiede lønninger, man må regne med ved det nye lønnsregulativs ikrafttreden, turde budgettet vise sig å balansere.

Under henvisning til det foran anførte, antar kommissjonen at der foreløbig ikke synes å foreligge grunner, som gjør det berettiget å gå til en forandring i regulativet.

Til belysning av det av Elektrisitetskommissjonen anførte angående forholdet mellem inntekter og utgifter hitsetter man en oversikt over hvad der i tiden fra 1ste juli 1912 til 30te juni 1919 efter regnskapene virkelig er innkommet som avgifter og medgått som utgift til tilsynet:

Budgettermin.	Innkomet i avgifter.	Medgått i utgifter til tilsynet.
	Kr.	Kr.
1ste juli 1912—30te juni 1913	39 187,89	38 632,73
1ste juli 1913—30te juni 1914	51 906,16	42 756,83
1ste juli 1914—30te juni 1915	72 680,56	49 964,76
1ste juli 1915—30te juni 1916	95 971,92	57 278,57
1ste juli 1916—30te juni 1917	79 883,44	68 420,28
1ste juli 1917—30te juni 1918	102 942,87	99 031,88
1ste juli 1918—30te juni 1919	142 473,25	111 692,44

For næste termin er avgiftene foreslått opført med kr. 175 000,00 og utgiftene til tilsynet med kr. 166 050,00.

Efter det, således foreliggende antar

man ikke at der for tiden av hensyn til utgiftene ved tilsynet bør foretas nogen forandring i det gjeldende avgiftsregulativ.

Kap. 10, tit. 1—3. Om elektrisitetsvesenets budgett.

Utgifter.

(Hovedpost X kap. 10).

Tit. 1. Vedkommende den ved lov av 16de mai 1896 anordnede Elektrisitetskommissjon.

For budgett-terminen 1918—1919 blev til utgifter for Elektrisitetskommissjonen bevilget kr. 12 400,00. Der medgikk kr. 13 428,39.

For inneværende termin er bevilget kr. 17 900,00.

For kommende termin har kommissjonen i skrivelse av 21de oktober 1919 fore-

1. Lønninger.

Formannens lønn.....	kr.	3 600,00
Sekretærens	"	4 200,00
Assistentens	"	3 300,00

kr. 11 100,00

2. Honorarer til medlemmene, kontorhold (innkl. husleie), tilfeldige utgifter og reiser

12 900,00

 Kr. 24 000,00

Til de enkelte poster skal man tillate sig å bemerke:

Ad 1. Lønninger.

Formannens og sekretærens lønn er for inneværende termin bevilget med henholdsvis kr. 2 400,00 og kr. 3 000,00 pr. år.

Kommissjonen finner, at disse lønninger ikke lenger står i forhold til det med stillingene forbundne arbeide, og tillater sig derfor å foreslå både formannens og sekretærens lønn forhøiet hver med kr. 1 200,00 pr. år.

Era assistenten har kommissjonen motatt et andragende av 14de oktober om å bli overflyttet til lønningsklasse II for sekretærer. Idet kommissjonen oversender andragendet, tillater man sig å bemerke, at man finner ansøkingen vel begrunnet. Kommissjonen vilde derfor anse det særdeles ønskelig, at andragendet innvilges.

Da assistenten i kommende termin vil ha opnådd topplønn kr. 3 200,00 i sin klasse, mens grunnlønnen for sekretær av II lønningsklasse er kr. 3 000,00, er stillingen opført med det første alderstillegg kr. 300,00.

slått at utgiftene opføres med kr. 24 000,00, idet den bemerker følgende:

I sitt forslag til budgett for 1919—20 foreslog kommissjonen, at utgiftene opførtes med kr. 17 900,00, hvilket beløp blev bevilget. Av dette beløp faller kr. 8 300,00 på faste lønninger og kr. 9 600,00 på honorarer til medlemmene, kontorhold (innkl. husleie), reiser og tilfeldige utgifter m. v.

For terminen 1918—19 er til kommissjonens utgifter bevilget kr. 12 400,00 og medgått kr. 13 428,39, der blev således en overskridelse av kr. 1 028,39. På grunn av det knappe budgett blev der heller ikke i denne termin anledning til å foreta reiser.

For terminen 1920—21 vil kommissjonen foreslå følgende budgett:

Ad 2. Honorarer til medlemmer, kontorhold, reiser og tilfeldige utgifter.

For terminen 1919—20 er bevilget kr. 9 600,00. Der foreslås nu opført kr. 12 900,00. Stigningen skyldes vesentlig de økede utgifter til ekstra-arbeide og kontorhold.

Det i kommissjonens ovennevnte skrivelse påberopte andragende fra assistenten er sålydende:

„Herved tillater jeg mig å ansøke om fra 1ste juli 1920 å bli avlønnnet som bestemt for sekretærer av lønningsklasse II ved regjeringens kontorer med ett alders-tillegg kr. 3 300,00.

For nærværende avlønnnes jeg som assistent av klasse I, og vil med denne avlønnning oppebære topplønn fra 1ste januar 1921 — kr. 3 200,00.

Når jeg tillater mig å fremkomme med nærværende andragende, skjer det vesentlig under henvisning til arten av mitt arbeide. Det har utviklet sig til foruten almindelig kontorarbeide også å omfatte selvstendig behandling av saker angående tilsynsavgift, herunder beregning

Kap. 10, tit. 1-3. Om elektrisitetsvesenets budgett

av de tilsynsavgifter, der skal fastsettes av departementet, revisjonen av de av tilsynet beregnede avgifter for landets ca. 1800 elektriske anlegg, konsipering av bevarelsen av disse saker samt forøvrig de fleste spørsmål vedrørende avgiftsregulativet."

Departementet vil anbefale den av Elektrisitetskommissjonen foreslåtte forhøielse av formannens lønn fra kr. 2 400,00 til kr. 3 600,00 og av sekretærens lønn fra kr. 3 000,00 til kr. 4 200,00.

Under henvisning til hvad der er oplyst om arten av assistentens arbeide, vil man derhos anbefale, at assistenten blir avlønnet som bestemt for sekretærer av lønningssklasse II ved regjeringens kontorer.

Da assistenten i kommende termin vil ha opnådd topplønn kr. 3 200,00 i sin klasse, mens grunnlønnen for sekretærer II er kr. 3 000,00, vil man anbefale, at lønnen

opføres med første alderstillegg kr. 300,00, således som av Elektrisitetskommissjonen foreslått.

Idet man heller ikke forøvrig har noget å bemerke til kommissjonens forslag, opfører man overensstemmende hermed kr. 24 000,00 til bestridelse av kommissjonens utgifter for kommende termin.

Angående Elektrisitetskommissjonens virksomhet i 1918 har departementet motatt vedlagte innberetning av 14de oktober 1919, hvortil man tillater sig å henviser.

Tit. 2. Vedkommende tilsynet med elektriske anlegg.

Utgiftene ved tilsynet med elektriske anlegg har i budgett-terminen 1918—1919 sammenholdt med de bevilgede beløp utgjort følgende:

	Bevilgning	Regnskap
	Kr.	Kr.
1. Lønninger.....	59 850,00	58 702,81
2. Ekstrahjelp.....	500,00	500,00
3. Kontorhold.....	14 800,00	16 374,60
4. Skyss- og kostgodtgjørelse.....	26 500,00	35 093,40
5. Tilfældige utgifter.....	700,00	1 021,73
	102 350,00	111 692,54

For inneværende termin er utgiftene bevilget med kr. 133 650,00.

For neste termin foreslår tilsynsmennene utgiftene opført med følgende beløp:

Iste distrikt:

1. Lønn til tilsynsmannen.....	kr. 7 000,00
2. " " en avdelingsingeniør kl. B.....	" 5 300,00
3. " " en assistentingeniør.....	" 3 950,00
4. " " en ny avdelingsingeniør kl. B.....	" 4 200,00
5. " " en ny assistentingeniør.....	" 3 200,00

Overføres kr. 23 650,00

Kap. 10, tit. 1-3. Om elektrisitetsvesenets budgett.

	Overført kr.	23 650,00	
6. Kontorhold inkl. kontorhjelp	"	5 000,00	
7. Skyss- og kostgodtgjørelse	"	7 000,00	
Nyanskaffelser.			
8. 1. automobil	"	12 000,00	
9. Driftsutgifter for denne i 1 år	"	2 500,00	
			kr. 50 150,00

2net distrikt.

1. Lønn til tilsynsmannen	kr.	7 000,00	
2. " " en avdelingsingeniør kl. B	"	5 300,00	
3. " " en assistentingeniør	"	4 200,00	
4. " " 2 nye assistentingeniører	"	6 400,00	
5. Skyss- og kostgodtgjørelse	"	8 500,00	
6. Kontorhold inkl. kontorhjelp m. m.	"	5 500,00	
			kr. 36 900,00

3dje distrikt.

1. Lønn til tilsynsmannen	kr.	7 000,00	
2. " " en avdelingsingeniør kl. B	"	4 400,00	
3. " " en assistentingeniør	"	3 700,00	
4. " " 2 nye assistentingeniører	"	6 400,00	
5. Kontorhjelp	"	1 600,00	
6. Kontorhold	"	3 600,00	
7. Skyss- og kostgodtgjørelse	"	14 000,00	
8. Måleinstrumenter	"	400,00	
			kr. 41 100,00

4de distrikt.

1. Lønn til tilsynsmannen	kr.	7 000,00	
2. " " en avdelingsingeniør kl. B	"	4 700,00	
3. " " en assistentingeniør	"	3 700,00	
4. Kontorhjelp	"	2 000,00	
5. Kontorhold	"	3 500,00	
6. Skyss- og kostgodtgjørelse	"	14 500,00	
			kr. 35 400,00

5te distrikt.

1. Lønn til tilsynsmannen	kr.	4 000,00	
2. " " en avdelingsingeniør kl. B	"	4 400,00	
3. " " en assistentingeniør	"	3 700,00	
4. Kontorhold	"	2 500,00	
5. Skyss- og kostgodtgjørelse	"	8 000,00	
			kr. 22 600,00

Tilsammen kr. 186 150,00

Tilsynsmannen i 1ste distrikt har i skrivelse av 27de oktober 1919 anført følgende:

„Lønningene er opført i overensstemmelse med nugjeldende lønnsregulativ, dyrtidstillegget ikke medregnet. Disse utgiftsposter må derfor forhøies til de beløp, som blir fastsatt ved den forestående lønnsregulering og for tilsynsmannens vedkommende yderligere forhøiet, dersom denne blir forfremmet til overingeniør.

Kfr. tilsynsmennenes andragende av 14de mars d. a.

Jeg har funnet å måtte opføre lønninger for 2 nye assistenter, en avdelingsingeniør av kl. B og en assistentingeniør.

Det med tilsynet forbundne kontorarbeide er nemlig i de senere år øket så sterkt, at man med den nuværende hjelp ikke på langt nær rekker å få besikket alle anlegg.

I foregående budgettår blev av 240 landsanlegg kun 196 besikket, og av 54 skibsanlegg blev kun 17 besikket.

Den nuværende befordringsmåte med jernbane er for de anlegg, som ligger forholdsvist nær Kristiania, meget tungvint, da reisene tar uforholdsmessig lang tid.

Å benytte leiet automobil utenfor 10 km. grensen faller altfor kostbart, da de almindelige takster ikke gjelder for lengere avstande. Dessuten er det vanskelig å få en chauffør til å kjøre lengere uten eksta god betaling. Skal man derfor med rimelige utgifter komme fort frem til anleggene, må man ha egen automobil. En sådan vil koste mellom 10 og 12 000,00 kroner, og vil driftsomkostningene antagelig dreie sig om ca. kr. 2 500,00 pr. år. Jeg har derfor tillatt mig å opføre disse beløp på budgettet, idet jeg mener, at tilsynet også på dette område må følge med tiden. For tilsynet vil et sådant befordringsmiddel være av uvurdelig nytte. Den tid, som derved innspares, vil komme tilsynsarbeidet til gode, ved at flere anlegg blir besikket, og de derav følgende mer-inntekter vil ganske snart dekke omkostningene ved bilens anskaffelse.

De stadig tiltagende brandtilfeller på de lavspente installasjoner, tilknyttet elektrisitetsverker med innskrenket tilsyn, krever fra tid til annen også eftersyn av disse, hvortil bilen da skulde benyttes.

Det bemerkes, at tilsynet i Danmark allerede for flere år siden anskaffet automobil for å imøtekomme assuranceselskaperes

krav om et mere effektivt tilsyn, da brandtilfellene var i stadig tiltagende.

Det er mulig, at man ved anskaffelse av automobil kunde sløfe den ene av assistentingeniørene, idet der i § 3 i de nye forskrifter er foreslått en innskrenkning i besiktigelaenes hyppighet for enkelte deler av anleggene.

Til kontorhold og kontorhjelp har jeg opført kr. 900,00 mere enn for inneværende termin til dekkelse av den økede husleie og anskaffelse av en del kontorinventar, som tiltrenges.

Skyss- og kostgodtgjørelse er under forutsetning av forøkelse av personalet opført med kr. 2 000,00 mere enn for inneværende termin.

Tilsynsmannen i 2net distrikt har i skrivelse av 17de oktober 1919 anført følgende:

„Lønningene er her opført overensstemmende med nugjeldende regulativ uten medregning av de midlertidige lønnstillegg.

Forsåvidt den bebudede almindelige forhøielse av statstjenestemennenes faste lønn blir gjennomført, blir disse utgiftsposter således å opføre med tilsvarende større beløp. For post 1 gjelder dette siste også i det tilfelle, at tilsynsmennene blir overført til en høiere lønnsklasse således som ansøkt om i skrivelse til det kgl. departement av 14de mars d. a.

Jeg har funnet å måtte foreslå opført lønn for 2 nye assistentingeniører, idet det viser sig at en sådan forøkelse av tilsynets personale er en nødvendighet såfremt kontrollen med anleggene herefter skal kunne bli utført i den utstrekning som de nugjeldende forskrifter påbyr. Jeg vil dog i denne anledning bemerke, at kontrollen med de små lavspente anlegg efter mitt skjønn godt kunde tillates yderligere innskrenket, f. eks. således, at anlegg av under 20 kva. størrelse kun kreves besikket hvert 3dje år istedenfor nu hvert 2net år og anlegg av størrelse fra 20 til 50 kva. hvert 2net år istedenfor nu hvert år.

Ved en sådan innskrenkning vilde det årlige tilsynsarbeide i dette distrikt bli såvidt betydelig redusert at ansettelse av mere enn én ny assistent foreløbig ikke vilde være nødvendig.

Til kontorhold inklusive kontorhjelp m. m. er opført kr. 1 000,00 mere enn for inneværende termin. Herav er forutsatt anvendt ca. 400 kroner til anskaffelse av nye

måleinstrumenter samt et tilsvarende beløp til nødvendig komplettering av kontorinventaret idet det til samme øiemed forutsatte beløp av bevilgningen for inneværende termin ikke er på langt nær tilstrekkelig. Hvis lønnsaken blir avgjort på sådan måte at dyrtidstillegget bortfaller, må denne utgiftspost opføres med et yderligere tillegg av minst 1 900 kroner til forhøielse av kontordamens faste lønn.

Tilsynsmannen i 3dje distrikt har i skrivelse av 21de oktober 1919 anført følgende:

„Ad 1. Tilsynsmannens lønn er opført uforandret, men forsåvidt et fellesandragende fra tilsynsmennene i 1ste, 2net, 3dje og 4de distrikt om opflytning i overingeniørs grad og avlønning blir innvilget, blir posten å forhøie tilsvarende.

Ad 4. Den betydelige tilvekst av nyanlegg — siden 1ste januar 1918 og til dato er således, når de fra 2net distrikt overførte store anlegg på Notodden og i Vestfjorddalen medregnes — i alt ca. 105 anlegg netto, den besluttede og tildels påbegynte eklektrifisering av Vest- og Austagder fylker med tilsammen ca. 60 herreder samt en meget påkrevet skjærpet kontroll med særlig de bestående elektrisitetsverker gjør det uomgjengelig nødvendig å skaffe tilsynet mere hjelp, hvorfor jeg har tillatt mig å opføre begynnerlønn å kr. 3 200,00 til 2 nye assistentingeniører.

Ad 5. Under kontorhjelpe har jeg uforandret opført kr. 1 600,00 til lønn for en kontordame, hvilken jeg sammen med dyrtidstillegget anser tilstrekkelig. Skulde imidlertid dyrtidstillegget bortfalle, blir lønnen for liten, hvorfor jeg går ut fra at denne i tilfelle blir medtatt i lønnsreguleringen for tilsvarende stillinger i andre etater.

Ad 6, 7 og 8. De under disse poster foreslåtte merutgifter er en nødvendig følge av den særlig under post 4 foreslåtte økede hjelpe.

Tilsynsmannen i 4de distrikt har i skrivelse av 6te oktober 1919 anført følgende:

„Tilsynsmannens lønn er ifølge regulativet opført med kr. 7 000,00. Som bekjent har tilsynsmennene under 14de mars 1919 til det kongelige departement innsendt andragende om å bli opført i overingeniørgruppen. Hvis dette vårt andragende som

vi håber og tror blir innvilget, blir tilsynsmannens lønn å forhøie til kr. 8 000,00.

Lønn til avdelingsingeniøren av klasse B er opført med kr. 4 700,00. Han har nemlig på det tidspunkt optjent sit første alderstillegg, når hans tidligere tjenestetid i veivesenet blir medregnet, hvilket som bekjent var forutsetning ved hans ansettelse her. Hans tjeneste i veivesenet var 9 måneder.

Lønn til assistentingeniør er opført efter siste stortingsbeslutninger.

Til kontorhjelpe er opført kr. 2 000,00, hvilket vil bli anvendt til lønn for en fast ansatt kontordame. Denne lønn er i overensstemmelse med det av Handelslønnrådet opsatte regulativ. I regulativet er dessuten fastsatt et dyrtidstillegg av 40 %/o. Dette dyrtidstillegg forutsettes å bli ydet av staten på samme måte som tidligere og er således ikke opført i dette budggettforslag.

Beløpet til kontorhold har jeg funnet å måtte forhøie med kr. 650,00, dels på grunn av dyrtiden og dels på grunn av at her må anskaffes en kontorpuke for den nye assistent.

Beløpet til reise- og kostgodtgjørelse har jeg funnet å måtte forhøie med kr. 3 000,00 grunnet tilsynsarbeidets forøkelse, hvilket medfører flere reiser enn før.

Endelig tillater jeg mig å foreslå at der på budgettet opføres kr. 1 000,00 til stipendium for tilsynets funksjonærer.

Tilsynsmannen i 5te distrikt har i skrivelse av 3dje oktober 1919 anført følgende:

„Da formentlig tilsynsmennenes årslønn nu vil bli forhøiet, vil det ikke være ubeskjedent, at årslønnen for undertegnede foreslås forhøiet fra kr. 3 000,00 til kr. 4 000,00.

Skulde det kgl. departement finne det rimelig, kunde årslønnen settes til halvdelen av den forhøiede årslønn for de øvrige tilsynsmenn.

Når der til kontorhold er foreslått kr. 2 500,00, gåes ut fra, at en mindre sum, t. eks. kr. 400,00, kan anvendes til kontorhjelpe.

Fra tilsynsmennene i 1ste, 2net, 3dje og 4de distrikt er der innkommet flg. fellesandragende dat. 14de mars 1919:

„Undertegnede tilsynsmenn ved elektrisitetsvesenet i 1ste, 2net, 3dje og 4de distrikt tillater sig herved ærbødigst å andra Det

Kap. 10, tit. 1—3. Om elektrisitetsvesenets budgjet.

kongelige Departement om å bli opflyttet i den for overingeniører gjeldende lønnsklasse.

Som følge av den store og stadig tiltagende utvikling av de elektriske anlegg her i landet er våre stillinger etterhvert blitt mere og mere betydningsfulle og vanskelige å skjette.

For bedømmelse av de forskjellige saker som blir oss forelagt til uttalelse kreves meget alsidig elektroteknisk fagkunnskap, så vi stadig må holde oss a jour med utviklingen på det elektrotekniske område. Våre stillinger er dertil forbundet med stort anavar og stiller store krav til vår arbeidseyne.

Ingeniørens for fylkenes elektrisitetsforsyning har nu som bekjent fått overingeniørs grad og avlønning.

Efter den mere enn 20-årige utviklingsperiode må tilsynsmannstillingene ansees å være likeså betydningsfulle som disse nyoprettede stillinger, og kan vi derfor ikke innse at der er nogen grunn til at vi skulde bli stående i en lavere klasse enn neynte overingeniører.

En annen ting som også taler for at vi bør forfremmes er, at tilsynets assistenter stiller krav om å rykke op i avdelingsingeniørklassen, hvilke krav også delvis er imøtekommet. Skal man imidlertid kunne gjøre regning på å få tilstrekkelig dyktige folk til disse stillinger, vil det utvilsomt meget snart bli nødvendig yderligere å forbedre avansementsforholdene for disse funksjonærer, da det allerede har vist sig at flere av disse i løpet av kort tid har sluttet for å gå over til andre bedre avlønnede stillinger.

Hvis derfor avansementsforholdene ikke yderligere forbedres, risikerer man at assistentstillingene blir rene gjennomgangsstillinger, hvilket selvsagt vil være i høy grad uheldig for tilsynet.

I denne forbindelse vil vi samtidig henlede Det kongelige Departements oppmerksomhet på, at titelen „tilsynsmann“ i mange tilfeller har vist sig mindre heldig, og at en forandring av denne til overingeniør vilde tjene til å heve tilsynets autoritet ute i distriktene.

Efterat assistentenes tittel er forandret til henholdsvis assistentingeniører og avdelingsingeniører, må titelen tilsynsmann også ansees å være lite betegnende for stillingen som disses chef.

Likledes tillater vi oss å gjøre oppmerksom på at det for tilsynet hittil benyttede navn „Tilsynet ved Elektrisitetsvese-

net“, efter vor formening bør forandres til „Elektrisitetsilsynet“.

Dette andragende tilknyttet en tilleggskrivelse fra tilsynsmennene av 4de novbr. 1919 og de mottagne budgjetforslag har været forelagt for Elektrisitetskommissionen der i skrivelse av 9de desember 1919 har anført fig.:

„A. d. tilsynsmennenes budgjetforslag.

Tilsynsmennene i 1ste, 2net og 3dje distrikt sees hver å ha foreslått opprettet 2 nye ingeniørstillinger ved deres kontorer.

Kommissionen er oppmerksom på, at tilsynet bør forsterkes, men dette må efter kommissionens opfatning fortrinnsvis skje ved en opdeling og omordning av de nuværende store distrikter, som man forutsetter foretatt, når den nye administrasjonsordning trer i kraft. Som en foreløbig foranstaltning tillater kommissionen sig å foreslå, at der ansettes en ny assistentingeniør i 1ste, 2net og 3dje distrikt.

Spørsmålet om anskaffelse av automobiler til tilsynet, som foreslått av tilsynsmannen i 1ste distrikt, bør formentlig avgjøres av den nye centraladministrasjon.

Tilsynsmannen i 5te distrikt ansøker om forhøielse av sin lønn fra kr. 3 000,00 til kr. 4 000,00.

Kommissionen tillater sig å anbefale tilsynsmannens andragende innvilget.

A. d. tilsynsmennenes andragende av 14de mars 1919.

Kommissionen antar, at tilsynsmennenes forslag vil medføre betydelige konsekvenser, og finner det derfor rettest, at saken utstår, inntil den kan behandles av den i St. prp. nr. 197 for 1919 foreslåtte nye administrasjon for elektrisitetsvesenet.

Departementet skal bemerke:

1. Lønninger. I anledning av det fra tilsynsmennene i 1—4 distrikt innkomne fellesandragende av 14de mars 1919 bemerkes at disse tilsynsmenn nu har samme lønn som bestemt for avdelingsingeniører av klasse A, ansatt ved de under Arbeidsdepartementet sorterende tekniske administrasjoner m. v., nemlig kr. 6 000,00 med 2 alderstilllegg å kr. 500,00 efter 3 og 6 års tjeneste. I henhold hertil oppbærer de

Kap. 10, tit. 1—8. Om elektrisitetsvesenets budgett.

nevnte tilsynsmenn nu en årlig lønn av kr. 7 000,00.

For overingeniører er lønnen fastsatt til kr. 8 000,00 årlig uten alderstillegg. Den samlede merutgift, såfremt andragendet innvilges, vil derfor i tilfelle være kr. 4 000,00.

Man antar imidlertid ikke at der nu bør treffes nogen avgjørelse av spørsmålet om tilsynsmennenes oprykning til overingeniører, idet det, som fremholdt av Elektrisitetskommisjonen, vil være ønskelig at dette og de øvrige i deres andragende av 14de mars 1919 omhandlede spørsmål først blir behandlet av den nye administrasjon for elektrisitetsvesenet. Man opfører derfor lønnen til tilsynsmennene i 1—4 distrikt med de nuværende beløp kr. 7 000,00 pr. år tilsammen kr. 28 000,00.

Tilsynsmannen i 5te distrikt, for hvem stillingen er en bipost, har foreslått sin lønn hevet fra kr. 3 000,00 til kr. 4 000,00. Dette forslag er anbefalt av Elektrisitetskommisjonen og tiltredes av departementet.

Av assistentene ved tilsynet har 5 nu stillinger som avdelingsingeniører av klasse B og 5 som assistentingeniører. For neste budgett-termin vil lønningene for disse med regulativmessige tillegg utgjøre kr. 43 950,00. Som det vil sees, har tilsynsmennene i 1ste, 2net og 3dje distrikt hver foreslått 2 nye ingeniørstillinger. Idet man m. h. t. dette spørsmål henviser til hvad der er anført av Elektrisitetskommisjonen, vil man i tilslutning hertil anbefale, at der i hver av de nevnte distrikter foreløbig bare opprettes en ny ingeniørpost, nemlig en stilling som assistentingeniør.

Som det vil sees har også tilsynsmannen i 2net distrikt i sitt budgettforslag antydnet at 1 ny assistent foreløbig vil være tilstrekkelig for hans distrikts vedkommende, hvis der fortas en sådan innskrenkning i kontrollen med de små lavspente anlegg, at anlegg under 20 kva. kun besiktiges hvert 3dje år i stedet for nu hvert annet år og anlegg fra 20 til 50 kva. hvert annet år i stedet for nu hvert år. Man skal hertil opplyse at i de nye forskrifter for elektriske anlegg av 17 desember 1919 er der ikke foreskrevet så hyppige besiktelser som før. Anlegg

i almindelige beboelseshus samt forrethningsgårder behøver kun besiktiges hvert 3dje år, anlegg i almindelige fabrikker, verksteder, skib o. l. hvert 2net år, anlegg i ildsfarlige bedrifter og bedrifter hvor der er særlig fare for installasjonenes beskadigelse, samt alle anlegg med høispenning og sporveis- og baneanlegg over 500 volt, hvert år.

I likhet med hvad der blev bestemt for de nuværende assistentingeniørstillinger, vil man foreslå at også de 3 nye stillinger opføres med grunnlønn kr. 3 200,00 + 2 alderstillegg à kr. 250,00 = kr. 3 700,00. Den samlede merutgift ved disse nye stillinger vil da bli kr. 11 100,00.

Til lønninger for tilsynet opfører man i h. t. ovenstående i det hele kr. 87 050,00.

2. Kontorhold. Hertil er for budgett-terminen 1918—1919 bevilget kr. 14 800,00. Der medgikk kr. 16 374,50. For inneværende termin er bevilget kr. 20 150,00. For neste termin opfører man overensstemmende med tilsynsmennenes forslag kr. 24 100,00, heri innbefattet det nødvendige beløp til anskaffelse av måleapparater for 2net og 3dje distrikt.

Av bevilgningen til kontorhold utredes bl. a. lønninger til enkelte kontorister (dammer) ved distriktskontorene. Forsåvidt en av tilsynsmennene har uttalt forutsetning om at der for neste budgett-termin vil bli tilstått disse kontorister dyrtidstillegg av staten av en nærmere angitt størrelse, undlater man ikke å tilføie at dette spørsmål ikke vedkommer nærværende budgett, men i tilfelle må bli å avgjøre efter de almindelige regler om dyrtidstillegg av statskassen, om sådant måtte bli bevilget for neste termin.

3. Skyss- og kostgodtgjørelse. For budgett-terminen 1918—1919 er hertil bevilget kr. 26 500,00. Der medgikk kr. 35 093,00. For inneværende termin er bevilget kr. 38 850,00. For neste termin opfører man overensstemmende med tilsynsmennenes forslag kr. 52 000,00.

Til anskaffelse og drift av en automo

Kap. 10, tit. 4—3. Om elektrisitetsvesenets budgett.

bil i 1ste distrikt opfører man intet. Elektrisitetskommissjonen har, som det vil sees, i anledning av tilsynsmannens forslag herom uttalt, at spørsmålet om anskaffelse av automobiler formentlig bør optas til behandling av den nye centraladministrasjon.

4. Tilsynsmennenes møte i Kristiania. Elektrisitetskommissjonen har i skrivelse av 30te oktober 1919 herom uttalt følgende: „Kommissjonens møter med tilsynsmennene har under krigen kun været avholdt leilighetsvis. Man skulde imidlertid anse det ønskelig, at møtene nu såvidt mulig blev avholdt hvert år.

Kommissjonen tillater sig derfor å foreslå, at der for terminen 1920—1921 avsettes et beløp stort kr. 900,00 til dekning av utgiftene ved et sådant møte.“

Departementet opfører overensstemmende hermed kr. 900,00 til dekkelse av utgifter til tilsynsmennenes møte i Kristiania.

5. Stipendium for tilsynet. Elektrisitetskommissjonen har herom i skrivelse av 30te oktober 1919 uttalt følgende:

„Det for terminen 1914—1915 bevilgede beløp kr. 800,00 blev ikke disponert på grunn av de vanskelige reiseforhold.

Av samme grunn blev reise­stipendiet sløifet for de følgende terminer.

Kommissjonen tillater sig å foreslå, at stipendiet nu igjen føres op som fast post på elektrisitetsvesenets budgett. For terminen 1920—1921 antar man, at der på grunn av de økede reiseomkostninger bør opføres et beløp stort kr. 1 000,00 til dette formål.“

Tilsynsmennene i 1—5 distrikt har i en fellesskrivelse av 7de november 1919 foreslått at der bevilges kr. 1 500,00 i ovennevnte siemed.

Departementet vil overensstemmende med Elektrisitetskommissjonens forslag anbefale, at denne post for næste termin opføres med et beløp av kr. 1 000,00.

6. Tilfeldige utgifter. Hertil medgikk i budgett-terminen 1918—1919 kr.

1 021,75. For inneværende termin er bevilget kr. 700,00. For næste termin opfører man kr. 1 000.

I henhold til foranstående opfører man ialt som utgifter vedkommende tilsynet med elektriske anlægg kr. 166 050,00.

Med hensyn til tilsynsmennenes virksomhet i året 1918 tillater man sig å hen­vise til de av dem avgivne innberetninger, som vedlegges. Man vedlegger likeledes en av Elektrisitetskommissjonen utarbeidet oversikt over tilsynsarbeidet i samtlige distrikter.

Tit. 3. Bidrag til den internasjonale elektrotekniske kommisjon.

For terminen 1919—1920 er der som bidrag til denne kommisjon bevilget kr. 1 000,00.

I skrivelse av 8de oktober 1919 har presidenten for den norske komité andratt om, at der for næste termin bevilges intil kr. 2 000,00, idet han har anført følgende:

„Herved tillater jeg mig å andra om at der i likhet med tidligere år også for kommende budgett-termin blir bevilget den norske lokalkomité av den Internasjonale Elektrotekniske Kommissjon intil kr. 1 000,00, som utgjør det bidrag som komiteen har å erlegge til centralkontoret i London.

Komiteens løpende utgifter har hittil været dekket gjennom de tekniske foreninger samt delvis ved privat offervillighet. Komiteen har dog stadig følt sig hemmet i sit arbejde på grunn av de sterkt begrensede midler, som har stått til dens rådighet.

Som det vil fremgå av vedlagte rapport om det internasjonale samarbeide nu tenkt gjenoptatt samtidig som et inter­skandinavisk fellesarbeide allerede er i god gjenge, Disse arbeider medfører dog adskillige utgifter til trykning, maskinskrivning og reiseutgifter under konferansmøter, som overstiger de midler komiteen nu råder over.

Det standardiseringsarbeide som her

Kap. 10, tit. 1—3. Om elektrisitetsvesenets budgett.

utføres kommer i første rekke det store kjøpende publikum tilgode, og må derfor betegnes som en almenyttig virksomhet, som helt burde fremmes ved offentlige midler. Dette er da også allerede skedd i vore nabolande Sverige og Danmark hvor staten bærer komiteernes samlede utgifter.

I henhold hertil tillater jeg mig derfor ærbødigst å andra om at der for næste budgett-termin likeledes opføres en tilleggsbevilgning stor kr. 1 000,00 til dekkelse av komiteens utgifter utover kontingenten til centralkontoret.

Elektrisitetskomisjonen har i skrivelse av 9de desember 1919 anbefalt forslaget.

Departementet opfører overensstemmende hermed inntil kr. 2 000,00 som bidrag for næste termin, idet herved forutsettes, at mulige overstigende utgifter blir det offentlige uvedkommende.

Angående komiteens virksomhet henvises til vedlagte skrivelse fra dens president av 8de oktober 1919.

Avgifter til staten i h. t. lov av 26de juli 1916 nr. 6.

Man vedlegger en fortegnelse over de elektriske anlegg som inntil utgangen av

året 1919 er pålagt avgift til staten i h. t. lov av 26de juli 1916 nr. 6.

Uaktet derom ikke inneholdes nogen bestemmelse i nevnte lov, antar man at disse avgifter i likhet med hvad der er bestemt for avgifter i h. t. erhvervs- og reguleringslovene av 14 desember 1917, bør overføres til et for det hele land felles fond til anvendelse efter Stortingets nærmere bestemmelse. De hittil innbetalte avgifter er derfor tatt til inntekt for depositokonto for konsesjonsavgifter og beløpene innsatt i bank på 6 måneders opsigelse. Såfremt der ikke fremkommer nogen innvending herimot, går man ut fra, at der fremdeles kan forholdes på denne måte.

I henhold til det foranførte tillater departementet sig å

innstille:

På det statsbudgett som blir å forelegge Stortinget for budgett-terminen 1ste juli 1920—30te juni 1921 opføres de på et fremlagt utkast opførte beløp som inntekter og utgifter vedkommende elektrisitetsvesenet.

Utkast

til beslutning om elektrisitetsvesenets budgett for terminen 1ste juli 1920—30te juni 1921.

For terminen 1ste juli 1920—30te juni 1921 bevilges budgettet for elektrisitetsvesenet med følgende inntekter og utgifter:

A. Inntekter.

(Hovedpost X, kap. 7.)

Avgifter for tilsynet med elektriske anlegg kr. 175 000,00

B. Utgifter.

(Hovedpost X, kap. 10.)

Tit. 1.	Den ved lov av 16de mai 1896 anordnede Elektrisitetskommisjon	kr. 24 000,00
2.	Tilsynet med elektriske anlegg:	
1.	Lønninger	kr. 87 050,00
2.	Kontorhold	- 24 100,00
3.	Skyss- og kostgodtgjørelse	- 52 000,00
4.	Tilsynsmennenes møte i Kristiania	- 900,00
5.	Stipendium for tilsynet	- 1 000,00
6.	Tilfeldige utgifter	- 1 000,00
		- 166 050,00
3.	Bidrag til den internasjonale elektrotekniske kommisjon inntil	- 2 000,00
	Tilsammen	kr. 192 050,00

Bilag 1.

Elektrisitetskommissjonen.

Kristiania den 14de oktober 1919.

Årsberetning for 1918.

Herved tillater man sig å oversende det kongelige departement beretning om Elektrisitetskommissjonens virksomhet i tiden 1ste januar—31te desember 1918.

Kommissjonen har i denne tid avholdt 30 møter, dessuten er en rekke saker behandlet skriftlig ved sirkulasjon blandt kommissjonens medlemmer.

Til kommissjonen er i terminen innkommet 1204 skrivelser, og fra kommissjonen er avsendt 626 skrivelser med uttalelser og forslag m. v. Der er i terminen behandlet 285 konsesjonsandragender, hvorav 58 for nye anlegg og 227 for utvidelser av eldre anlegg. 11 andragender om innskrenkning i det offentlige tilsyn er behandlet og etter anbefaling av kommissjonen er 4 innvilget av departementet.

Av viktigere saker, som har vært behandlet i 1918 kan nevnes:

For et av kraftoverføringsanleggene i Bratsberg amt er der i konsesjonsbetingelsens punkt 3 bestemt, at anlegget blir å utføre således, at kraftstasjonen og ledningsnettlet kan sammensluttes og drives under ett med andre lignende anlegg, hvor dette ansees hensiktsmessig i den almindelige kraftforsynings interesse. Konsesjonæren skal efter betingelsene være for-

pliktet til å foreta sådan sammenslutning m. v. efter nærmere bestemmelse av departementet og på vilkår, som av dette fastsettes.

I anledning av denne bestemmelse har anleggets tekniske konsulent forespurt om, hvorledes anlegget skal utføres, for å tilfredsstille ovenstående bestemmelse. Samtidig opplyser konsulenten at anlegget vil bli utført for trefase vekselstrøm med en spenning av 10 000 til 11 000 volt, og som periodetall aktes benyttet 50 perioder pr. sekund.

I sin besvarelse av det her reiste spørsmål har kommissjonen fremholdt, at fastsettelse av vekselstrømmens frekvens samt av normalspenninger må ansees å være av vital betydning for den almindelige elektrisitetsforsyning.

Kommissjonen gjør videre oppmerksom på, at den Østerrikske Elektrotekniske Forening har nedsatt en komite til behandling av dette spørsmål. Komiteen har fremsatt et forslag til almindelig drøftelse, idet den for lys- og kraftanlegg foreslår en frekvens av 50 perioder pr. sekund og nedenanførte spenninger som normalspenninger:

1. Normale bruksspenninger for elektriske lys- og kraftanlegg:

Bilag.

Kap. 10, tit. 1—3. Om elektrisitetsvesenets budgett.

- a) For likestrøm: 110, 220, 440, 500 volt.
 b) For vekselstrøm: 110, 220, 380, 500 volt.
2. Nettspenninger: 2 000, 3 000, 6 000, 10 000, 15 000, 20 000, 30 000, 50 000, 80 000, 110 000, 150 000 volt.

Av de opførte spenninger gjelder spenningene fra 2 000 og inklusive 30 000 volt som virkelige nettspenninger, mens spenningene fra 50 000 volt til 150 000 volt gjelder som normalspenninger for fjernoverføringen fra kraftstasjonen.

Forat man også hos os kan få fastsatt normalspenning for elektriske kraftoverføringsanlegg, har kommisjonen foreslått, at der rettes henvendelse til den nyoprettede Norsk Elektroteknisk Forening med anmodning om å ta spørsmålet op til behandling.

Kommisjonen har i terminen utarbeidet nytt forslag til driftsfor skrifter for høispenne elektriske anlegg og oversendt et eksemplar av forslaget til hver av tilsynsmennene med anmodning om å fremkomme med forslag til endringer, som de seneste erfaringer måtte gi anledning til. Da sådanne uttalelser ennå ikke var fremkommet ved terminens avslutning, er saken ennå ikke ferdigbehandlet.

Med skrivelse av 27de november 1917 oversendte det kongelige departement til kommisjonens uttalelse et fra Norske Elektrisitetsverkers Forening fremsendt: „Forslag til lov om elektriske anlegg utarbeidet på grunnlag av den departementale komites og vannfallskommisjonens utkast“.

Med skrivelse av 29de april 1918 oversendte kommisjonen en skrivelse av samme dato, hvori var tatt de bemerkninger, man fant påkravet å gjøre angående det av Norske Elektrisitetsverkers Forening utarbeidede forslag til lov om elektriske anlegg.

Kommisjonen fremholdt tilslutt, at den var enig med Norske Elektrisitetsverkers Forening, at det vilde være ønskelig, at

der snarest blev utferdiget en helt ny lov om elektriske anlegg.

Med skrivelse av 22de april 1918 oversendte det kongelige departement til kommisjonens uttalelse en fra vassdragdirektøren oversendt skrivelse av 9de april samme år med bilag angående et fra generaldirektør Blakstad fremsatt forslag om bygning av et kraftoverføringsanlegg for overføring av ca. 150 000 elektriske HK. fra kraftanlegg ved Tysso til Østlandet.

Der forelå dengang ingen utarbeidet plan for den påtenkte overføring, likesom det opstilte omkostningsoverslag var å betrakte som rent summarisk. Kommisjonen fant derfor å måtte begrense sig til kun å avgi en uttalelse om saken i sin almindelighet, men var i alt vesentlig enig i det av vassdragdirektøren fremholdte

Kommisjonen antok, at der forefinnes ennå ubenyttede svanfall på Vestlandet, som egner sig bedre enn Tyssefallene for den samdrift med østlandske kraftkilder, der fremtidig bør finde sted. For dette er nærmere undersøkt, og da Østlandets egne for øiemedet heldige kraftkilder desuten bør komme i første rekke ved Østlandsbygdenes elektrisitetsforsyning, kan Elektrisitetskommisjonen ikke for sin del anbefale, at heromhandlede kraftanlegg nu foreslås utbygget for offentlig regning i nevnte øiemed.

Kommisjonen mottok senere med det kongelige departements skrivelse av 17de august 1918 et andragende fra A/S Tyssefallene om konsesjon og ekspropriasjonstilladelse for utførelse av heromhandlede anlegg. Andragendet var ledsaget av nærmere beskrivelse av kraftledningen, likesom også dennes trase var inntegnet på et kart over det sydlige Norge. Andragendet var ledsaget av anbefaling fra tilsynsmennene i 1ste, 2net, 3dje og 4de distrikt.

Kommisjonen anbefalte, at konsesjon og ekspropriasjonstilladelse meddeltes på nærmere angitte vilkår, dog med den tilføielse, at før arbeidet kom til utførelse

måtte der innsendes tegninger av arrangement i kraftstasjon og transformatorstasjoner, likeledes av master og mastebeslag til approbasjon.

Som tidligere har kommisjonen kontrollberegnet samtlige av tilsynsmennene

beregnete avgifter for tilsyn med elektriske anlegg og efter anmodning av det kongelige departement foreslått avgifter for anlegg, hvis avgift fastsettes av departementet.

O. E. Schiøtz.

Ivar Kolbenstvedt.

Bilag 2.

Innberetning

for året 1918 fra tilsynsmannen ved elektrisitetsvesenet i 1ste distrikt.

Antall anlegg, kapasitet, besiktigelser o. s. v.

I året 1918 blev besiktiget 201 anlegg, hvorav i Kristiania 41, i Akershus fylke 104 og i Østfold fylke 56 anlegg. Flere anlegg blev besiktiget gjentagne ganger. Desuten foretokes linjebefaring for flere planlagte anlegg i anledning deres andragender om konsesjon og ekspropriasjonstilladelse.

Ved utgangen av året 1917 forefantes i driftsmessig stand 406 anlegg.

I ovennevnte tidsrum er tilkommet 12 anlegg (herav 5 skibsanlegg), samtidig er utgått 24 anlegg, hvorav 4 skibsanlegg.

Ved utgangen av året 1918 var der således i driftsmessig stand 394 anlegg med en samlet generatorkapasitet av 176559 k. v. a.

Av anleggene var 76 høispente og 318 lavspente. Deres samlede overføringslengde, høispent og lavspent, var ca. 5353 km., hvorav 3707 km. høispent. Underjordiske kabler er ikke medregnet.

Anleggenes beliggenhet, kapasitet, utnyttelse m. v. er opført i nedenstående tabell I.

1) I forrige innberetning blev den samlede overføringslengde, høispent og lavspent, opført med 5370 km. Den virkelige lengde var 3860 km. Feilen skriver sig fra, at et av de største elektrisitetsverker hadde opgitt den samlede ledningslengde istedenfor kursenes lengde.

Bilag:

Kap. 10, tit. 1-3. Om elektrisitetsvesenets budgett.

Tabell I.

Beliggenhet. Fylke.	Antall anlegg	Samlet generatorstørrelse i k. v. a.	Akkumulatorbatt.		Den elektriske krafts anvendelse til						
			Antall	kwt.	Belysning			Drivkraft		Elektrokjemisk drift kw.	Andre siemed kw.
					Antall gløde- lamper	Antall bue- lamper	Samlet for- bruk i k. v. a.	Antall motorer	Samlet ydel- se i h. k.		
Kristiania by ..	164	38 798	24	13 704	687 854	1 464	26 425	9 291	89 653	31	751
Akershus fylke ..	142	15 713	16	682	256 214	61	8 917	2 297	34 390	119	7 383
Østfold fylke...	88	176 559	7	262	239 024	80	7 596	3 162	65 183	60 037	9 529
Tilsammen...	394	231 070	47	14 649	1 083 092	1 605	42 938	14 750	189 226	60 187	17 653

Av ovenstående tabell I, fremgår, at antall anlegg og antall akkumulatorbatterier er gått tilbake. Dette skyldes vesentlig, at blokkstasjoner og mindre anlegg er nedlagt og gått over til de større elektrisitetsverker.

Av de i tabell I opførte anlegg har 21 innskrenket tilsyn for den lavspente dels vedkommende. Disse anleggs beliggenhet og utnyttelse er opført i tabell II.

Tabell II.

Beliggenhet Fylke	Antall anlegg	Samlet generatorstørrelse i k. v. a.	Akkumulatorbatt.		Den elektriske krafts anvendelse til						
			Antall	Kwt.	Belysning			Drivkraft		Elektrokjemisk drift kw.	Andre siemed kw.
					Antall gløde- lamper	Antall bue- lamper	Samlet for- bruk i k. v. a.	Antall motorer	Samlet ydel- se i h. k.		
Kristiania by ..	3	31 600	5	12 300	646 000	1 801	25 000	7 875	67 660		
Akershus fylke ..	8	3 441			160 625	15	6 863	1 440	19 671		4 860
Østfold fylke...	10	102 308	3	218	181 425	70	4 225	2 055	42 791	55 212	7 440
Tilsammen...	21	137 349	8	12 518	988 050	1 886	36 088	11 570	124 122	55 212	12 100

Elektriske sporveier og baner.

Blandt de opførte elektriske anlegg er 6 elektriske sporveis- og baneanlegg. Disse anleggs data er opført i nedenstående tabell III.

Tabell III.

Anleggets navn	Forbrukte kwh.	Antall vognkm.		Akkumulatorbatterier kwh.	Omformere		Motorvogner			Sporenløse km.
		Motorvogner	Tilhengervogner		Antall	K. v. a.	Antall vogner	Antall motorer	Antall hk.	
Kr.a Sporveisselskap ...	5 604 317	1) 4 383 800	3 448 538	—	—	—	104	208	8 696	23,8
Kr.a elektr. Sporvei ...	3 812 506	2) 2 336 859	1 883 098	500	1	52	53	106	4 770	9,8
Holmenkolbanen	2 182 143	2) 1 085 000	—	265	4	837	25	76	4 476	6,81
Smestadbanen	Se Holmenkolb.									
Tryvannsbanen	1 171 640	1) 75 000	—	—	—	—	—	—	—	6,08
Ekebergbanen	800 900	2) 259 492	—	—	2	550	5	20	1 160	5,8

Brändtilfeller.

Ifølge innkomne rapporter fra Kristiania Elektrisitetsverk, Moss Elektrisitetsverk og Spydeberg Elektrisitetsverk er i terminens løp i alt forekommet 25 brand-

tilfeller, hvis antænnelse kan antas å skyldes elektrisk strøm. Herav faller 20 tilfeller på Kristiania by, 2 tilfeller på Akershus fylke og 3 tilfeller på Østfold fylke.

Hvad årsakene angår, så var

8 tilfeller forårsaket ved ledningsbeskadigelse eller isolasjonsfeil,

- 1 " — - hærverk,
- 7 " — - ufersiktig behandling av elektriske strykejern, varmeapparater og ledninger,
- 1 " — - overbelastning av spenningsadeler,
- 1 " — - dårlig ledningsskjøt,
- 5 " — - overhetning i strømbryter, stikkontakter, sikringer, og forgreningsbokser, for det meste på grunn av dårlig kontakt i erstatningsmateriell av jern,
- 1 " — - gjennemslag i en transformator, hvorved en del av transformatoroljen blev antennt.
- 1 " — - overgang av høispent strøm på det lavspente nett gjennom en transformator.

1) 2-akslede vogner.

2) 4-akslede vogner.

Bilag

Kap. 10, tit. 1-3. Om elektrisitetsvesenets budgett.

Sistnevnte tilfelle som fant sted den 15de august 1918 forårsaket betraktelig skade, idet utkusene på gården Skårberg i Spydeberg brente ned.

En tid før branden hadde verket fått underretning om, at der var en ujevn dur i en transformator. Senere blev der meldt fra en av gårdene, som fikk sin strøm fra samme transformator, at der måtte være noget galt ved anlegget, da gårdens motor ikke kunde settes igang. Ved undersøkelse av transformatoren viste det sig, at en av de høispente sikringer var sprunget.

Denne blev erstattet med en ny, uten at nogen forandring på duren inntraf. Vedkommende, som undersøkte transformatoren, antok da, at duren skrev sig fra overledning av strøm til jord fra en av de lavspente ledninger, hvilken strøm han mente returnerte gjennom gjennemslags-sikringen. Uten at tenke over, at det kunde være høispent strøm, som hadde forårsaket kortslutning av gjennemslags-sikringen, skrudde han proppen ut av denne og gik for å hente en ny propp. Men like efter dette utbrøt branden.

På samme tid var der også tilløp til brand på en annen gård, som fikk sin strøm fra omhandlede transformator, men dette blev straks slukket.

Der kunde ikke være tvil om, at der var kommet høispent strøm over i det lavspente nett; dette blev også bekreftet ved de undersøkelser, som blev foretatt av Tilsynet dagen efter, idet der konstateres full overledning mellom høispente og lavspente viklinger i transformatoren.

Da proppen i gjennemslags-sikringen var borte, hadde den høispente strøm ingen annen vei til jord enn gjennom de gårdes anlegg, hvis isolasjon mot jord var dårlig. Efter de senere optatte forklaringer er det også brakt på det rene, at isolasjonen måtte ha vært dårlig, idet man, kort tid

før branden opstod, ved berøring av veggen på den nedbrente ladebygning hadde fått elektrisk støt.

Hadde vedkommende fulgt bestemmelsen i de gamle forskrifter § 21: „Har en spenningsikring virket, og jordforbindelse er opstått med den lavspente vikling, må jordforbindelsen ikke brytes, før den feil, hvorved den høiere spenning optrådte i de lavspente dele, er rettet“. D. v. s. latt proppen i gjennemslags-sikringen stå inne, kunde branden sannsynligvis ha vært unngått, da gjennemslags-sikringen hadde egen og god jordforbindelse.

Det sikreste hadde vært helt å fra-koble transformatoren fra det høispente nett.

§ 21 har ennvidere følgende bestemmelse: „Spennings-sikringen må være anordnet således, at den efter gjennemslag lett kan utskiftes, uten at dette medfører fare for den, der utfører arbeidet“. Hertil kreves en kortslutningsanordning for gjennemslags-sikringen. Denne bør nu påbys ved alle transformatoranlegg.

§ 624 i de nye forskrifter har samme bestemmelse, men savner man den førstnevnte bestemmelse om, at jordforbindelse ikke må brytes o. s. v. Den manglende bestemmelse kunde kanskje inntas i driftsforskriftene for høispente anlegg, som nu er under utarbeidelse.

Driftsforstyrrelser.

Av driftsforstyrrelser er innrapportert fra 57 elektrisitetsverker 125 tilfeller. Årsaken var i 20 tilfeller lynnedslag, i 45 tilfeller kortslutning, i 43 tilfeller overledning til jord, i 15 tilfeller ledningsbrudd, i 1 tilfelle eksplosjon i fordelingskasse (se nedenstående spesifikasjon).

Årsak.	Antall tilfeller.	Anmerkninger.
Lynnedslag	1	Gjennemslag i generator.
"	5	" i transformatorviklinger.
"	3	" i transformatorinnføringer.
"	4	Sprengning av isolator.
"	1	En del glødelamper ødelagt.
"	6	Den forvoldte skade ikke innrapportert.
Kortslutning på høispent anlegg	3	I kabelmuffer.
"	1	I transformatorrum, hærverk.
"	1	I jordkabler.
"	1	På luftledning, sneskredd.
"	1	" hærverk.
"	28	" vind (fall av trer inn på linjen).
"	2	" sterkt snefall.
"	1	" sprengt bensling.
"	7	Uten nærmere angivelse.
Overledning til jord	1	I kabelmuffer.
"	2	I jordkabel.
"	14	Gjennemslag i transformatorviklinger.
"	12	Sprukne isolatorer.
"	5	Gjennemslag i transformatorinnføringer.
"	1	" i isolator for høispent sikring.
"	3	" i generator.
"	2	For små isolatorer for høispenste sikringer.
"	3	Uten nærmere angivelse.
Ledningsbrudd	4	Sterkt snefall.
"	2	Vinn (fall av trer inn på linjen).
"	3	Uvær.
"	1	I jordkabel.
"	2	Ved drosselspoler.
"	3	Uten nærmere angivelse.
Kabelbrand	1	
Eksplisjon i fordelingskasse	1	

Den ovennevnte kabelbrand fant sted i Kristiania Elektrisitetsverks sekundærstasjon den 25de oktober 1918 og forårsaket længere driftstans på byens sporvei.

Tilsynet foretok straks efter branden en undersøkelse i kabeltunnelen. Anordningen av kablene var helt prøvisorisk og var ikke anmeldt, hvorfor Tilsynet ikke hadde

Bilag.

Kap. 10, tit. 1—3. Om elektrisitetsvesenets budgett.

hat anledning til å kontrollere sammens op-
legningg. De projekterte betonhyller for
kablenes oplegning hadde man på grunn
av sekundærstasjonens ombygning og mang-
lende kabel ikke hatt anledning til å ut-
føre. Tilsynet har forlangt en ordentlig
systematisk oplegning av samtlige inn-
komne kabler, hvilket ifølge skrivelser fra
Kristiania Elektrisitetsverk vil bli utført,
såsnart nye kabler kan skaffes. Inntil da
vil verket utskille og merke de nu liggende
kabler i den utstrekning, det lar sig gjøre.

Angående ovenfor nevnte hærverk i
et transformatorrum, så er dette ifølge de
foreliggende opplysninger foregått således:

Vedkommende har åpnet døren til
rummet, hvis lås har vært i uorden. Der-
etter har han ved hjelp av en isolator-
stang åpnet skinnbryterne ved inntaket
på den høispente side av transformatoren.

Transformatoren var fullt belastet. Da
skinnbryterne kun er bestemt til å åpnes,
når belastningen er slått av transformatoren,
har dennes fulle energi, ca. 400 kva., ut-
løst sig i form av lysbuer over skinne-
bryterne og tilsist kortsluttet det høispente
nett. Virkningen herav har vært så kraf-
tig, at vedkommende i øieblikket er blitt
ganske lammet og hans syn blindet.

Ulykkestilfeller.

Av ulykkestilfeller som følge av be-
røring med elektrisk strøm er i året 1918
forekommet 10 tilfeller, hvorav 4 med
dødelig utfall. Dessuten er medtatt 1 til-
felle, som inntraff i 1917, men som blev
for sent innrapportert til å komme med i
forrige innberetning, således at antall av
ulykkestilfeller i forrige 1½-års termin blir
9 istedenfor 8.

Den 13de september 1917 klatret en
13-års gutt op i en av Solbergfossens led-
ningsmaster, på Skullerudåsen, hvorved han
kom i berøring med den høispente ledning
og falt død ned.

1. Den 11te januar 1918 blev en for-
mann ved A/S Glommens Træsliberis
transformatorstasjon i Trondhjemsveien

drept av høispent strøm. Han var i
ferd med å innkoble en automatisk
bryter for 17 000 voltsledningen, Trond-
hjemsveien—Riis. Etter å ha koblet
inn linjebryterne for vedkommende
linje, hvorved ledningen frem til den
automatiske bryter blev satt under
spenning, har han, antagelig for å se
etter eller rette på et eller annet ved
et amperemeter eller relæ, steget op
på en liten instrumentkasse, som han
hadde plasert like ved stativet og her-
under kommet i berøring med høi-
spenning. Han var alene i bryter-
feltet, da ulykken skedde. Stasjonens
betjening gik straks igang med op-
livningsforsøk, og dette blev senere
fortsatt av de tilkaltte læger, men uten
resultat. Ulykken må i dette tilfelle
alene tilskrives vedkommendes egen
uforsiktighet.

2. Den 18de mars 1918 blev en stallkarl
ved et kokskompani under løp efter en
spurvogn ved Skøien antagelig rammet
av et elektrisk støt, idet han tråtte på
skinnegangen.

På foranledning av Akers Politi-
kammer blev der på stedet foretatt
elektriske målinger, hvorved der kon-
statertes en spenningsforskjell av 5
volt mellem skinnen og den nærmeste
stolpe.

På denne stolpe var foruten op-
hengstråden anbrakt en uttaksledning
fra kjøretråden gjennom sikringer og
brytere til en rekke seriekoblede gløde-
lamper for belysning av sporveissløifen
samt for belysning og opvarmning av
personalets hvilestue. Ennvidere var
der på toppen av masten anbrakt en
ledning, som stod i forbindelse med
A/S Glommens Træsliberis lavspente
nett. Denne ledning, som bestod av
2 isolerte kabler trukket gjennom
korte stykker gummislanger, var surret
direkte om stolpens topphette uten
nogen mellemliggende isolator, hvilket
ikke kan ansees som forskriftsmessig
montage utendørs. Sporveisselskapets
ledning var, såvidt man kunde se,

festet til bæretården med klammere av tre eller fiber, og gikk på masten gjennom et rør til en kasse med sikring og bryter, hvilken montage heller ikke kan ansees for helt betryggende for 500 volts utvendig ledning.

De 5 volts spenningsforskjell mellom skinnegangen og jord er det vanskelig å tro, mannen kunde fått nogen nevneverdig støt av. Den eneste måte han kunde ha fått elektrisk støt på måtte være, hvis der i øieblikket, da han betråtte skinnen, har vært en overledning til masten fra en av de foranneynte ledninger. Størrelsen av den spenning, som han kunde bli utsatt for, avhenger av overgangsmotstanden mellom skinne og jord. Da der på den tid var tæle i jorden, kan denne ha vært stor. Således som ledningene var montert, er det ikke helt utelukket, at sådan momentan overledning kan ha funnet sted på det tidspunkt, da ulykken inntraff.

3. Den 24de mars 1918 blev en montør under arbeide på A/S Glommens Træsliberis høispente kraftledning ved Christiania Spigerverk, Nydalen, rammet av elektrisk strømsstøt, idet han kom i berøring med anleggets driftstelefonledninger. Antagelig på grunn av strømsstøtet mistet han fotfestet, falt ned og dreptes. Det er ikke påvist, i hvilken grad utladestrømmen har bevirket eller medvirket til ulykken. Tilsynet har i skrivelse av 10de april 1918 til A/S Glommens Træsliberi forlangt, at under arbeide på høispente linjer skal ledningene for driftstelefonen enten kobles utenom de master, hvorpå des arbeides, eller gjøres spenningsløse eller jordsluttet. Bestemmelser herom burde inntas i de nye driftsforskrifter.

4. Den 30te mai 1918 blev en arbeider ved Skiptvet komm. Elektrisitetsverk alvorlig skadet av en høispent strøm, idet han under maling av de høispente ledningsstolper mena strømmen stod på ledningen kom i berøring med

ledningen. Ulykken må for en stor del tilskrives vedkommendes egen ufor-siktighet, idet han på trods av instruks malte høiere op på stolpen enn avtalt.

5. Den 24de juni 1918 blev en maskinist ved Holmenkollens omformerstasjon en del forbrent i ansiktet under pussning av sleperinger på en omformer. Årsaken var kortslutning forårsaket ved en metallflis.
6. Den 3dje september 1918 klatret en 8 års gutt op i en av jernmastene tilhørende Rygge komm. Elektrisitetsverk og kom herunder i berøring med den høispente ledning (5000 volt), hvorved han blev en del forbrent, dog ikke så meget at han har fått varig mén derav.
7. Den 6te september 1918 blev igjen en maskinist ved Holmenkollens omformerstasjon en del forbrent i ansiktet under arbeide med utskiftning av en motstand for voltmeter. Årsaken feilkobling.
8. Den 7de september 1918 kom en montør ved Lysaker kemiske Fabrik under arbeide med å efterse nogen elektriske sterkstrømsledninger (230 volt vekselstrøm) i berøring med ledningen og fikk derved så sterkt strømsstøt, at han mistet fotfestet, falt ned fra betydelig høide og kom meget alvorlig til skade. Har dog ikke fått varig mén av fallet.
9. Den 31te august 1918 blev en hest i Fredrikstad drept ved berøring med en nedfalt ledning (120 volt) for gatebelysningen.
10. Den 30te november 1918 blev en hest drept ved berøring med en lavspent elektrisk ledning i Maridalsveien, Kristiania. Nogen gutter fra Sagene hadde for morro skylt spent en tråd tvers over gaten og forbunnet denne til en elektrisk ledning for en sag i Maridalsveien. En hest, som kom gående, snublet over tråden og falt, så tråden blev liggende under maven på den. Strømmen var så sterk, at hesten døde øieblikkelig. (Tidens Tegn 28de desember 1918).

Bilag.

Kap. 10, tit. 1-3. Om elektrisitetsvesenets budgett.

Almindelige bemærkninger.

Nogen anmeldelse til påtalemyndigheden for overtredelse av de gjeldende forskrifter har ikke funnet sted.

De av forskjellige firmaer til bedømmelse og godkjennelse innsendte materiell krever på grunn av det store ansvar, som er forbundet dermed, megen tid og har i årets løp forårsaket betraktelig ekstraarbeide for Tilsynet.

I terminens løp er innkommet til kontoret 864 skrivelser, hvorav 381 var ledsaget av tegninger og andre bilag, og 46 var konsesjonsandragender for ny-anlegg og utvidelser, som Tilsynet har hatt til uttalelse.

Fra kontoret er utgått 801 skrivelser, bilag ikke medregnet. Mange av disse var på flere sider.

I terminen har distriktet hatt følgende inntekter og utgifter:

A. Inntekter.	
Avgifter for tilsyn med elektriske anlegg	kr. 28 951,75
<hr/>	
B. Utgifter.	
1. Lønninger til tilsynsmann og assistenter	kr. 14 625,00
2. Kontorhold	" 3 827,30
3. Skyss- og kostgodtgjørelse	" 4 153,22
	<hr/>
Tilsammen	kr. 22 605,52

Kristiania den 21de januar 1920.

Ærbødigst

J. J. Thoresen.

Bilag 3.

Innberetning

for året 1918 fra tilsynsmannen ved elektrisitetsvesenet i 2net distrikt.

I året 1918 blev i 2net distrikt besiktiget ialt 229 anlegg derunder på få undtagelser nær samtlige elektrisitetsverker og høispente anlegg, men ikke på langt nær alle de lavspente mindre anlegg som efter regelen skulde ha vært besiktiget i samme tidsrum. Som følge av det betydelige arbeide med kontrollen av de i årets løp utførte større høispente fordelingsanlegg var

det nemlig ikke mulig med den forhåndenværende hjelp å utført den årlige besiktigelse av de mindre anlegg i den foreskrevne utstrekning. Hertil bidrog for en del også de vanskelige skyssforhold og likeså spanskesyken. I årets løp blev utført eller ferdige til drift 26 nye anlegg, derav 17 lavspente mindre anlegg med egen kraftkilde og 9

kommunale elektrisitetsverker med høispent fordelingsnett og med krafttilførsel fra andre tidligere utførte anlegg.

Den samlede nettotilvekst i generatorkapasitet var 7017 kw. Derav faller den vesentligste del på foretagne utvidelser ved 2 av de eldre anleggs kraftstasjoner.

Forøkelsen av de høispenne og lavspente fordelingsanlegg og likeså av de almindelige innstallasjoner var i likhet med foregående år usædvanlig stor.

Av høispenne fordelingsledninger blev utført 567 km. og av lavspente 1109 km.

Lys- og motorinstallasjonene blev forøket med henholdsvis 107 991 lamper og 1 061 motorer, tilsammen beregnet for et kraftforbruk av 11 592 kw.

Kraftforbruket til oppvarming og kokning blev forøket med 5 595 kw. og til jernsmeltning og lignende med 810 kw.

Ved årets utgang forefantet i drift eller driftsferdig stand 369 anlegg derav 324 med egen kraftstasjon og 45 med kraft fra andre anlegg.

Anleggenes samlede generatorkapasitet

var 82 762 kw. hvorav 6 145 kw. faller på generatorer som drives med damp eller eksplosjonsmotorer. Av sistnevnte er omtrent halvdel benyttet som reserve.

Anleggenes høispenne ledninger hadde tilsammen en lengde av 2 652 km. og de lavspente 3 576 km.

I de foran anførte oppgaver er medtatt 25 skibsanlegg som må betraktes som hen hørende under 2net distrikt, men hvorav de fleste ennå ikke har vært besiktiget i dette distrikt, bl. a. som følge av at skibene går i utenriks fart og således kun sjelden er tilgjengelig for besiktigelse her.

Anleggenes fordeling på de forskjellige fylker samt deres kapasitet og utnyttelse m. v. vil sees av efterfølgende tabellariske oversikt.

I tabel II er særskilt opført de av anleggene som har innskrenket tilsyn i henhold til forskriftenes § 4. Denne innskrenking gjelder dog kun de lavspente dele av anleggene, mens der i tabellen også er medtatt anleggenes høispenne maskiner.

Elektriske anlegg i 2net distrikt pr. 31te desember 1918.

I.

Beliggenhet. Fylke.	Antall anlegg.	Samlet generatorstørrelse kw.	Akkumulatorbatt.		Den elektriske energis anvendelse.						
			Antall.	Samlet størrelse kw. timer.	Belysning.			Drivkraft.		Koking og oppvarming kw.	Smelteovne for jern og l. kw.
					Antall glødelamper.	Antall buelamper.	Samlet størrelse kw.	Antall motorer.	Samlet størrelse i kw.		
Hedmark	80	11 680	6	94	161 292	18	4 738	1 359	13 918	3 831	300
Opland	95	14 819	3	52	111 780	2	3 343	929	9 864	3 430	286
Buskerud	109	41 690	6	186	157 829	16	4 887	2 409	37 248	5 200	530
Vestfold med Siljan av Telemark	85	14 633	7	135	168 050	32	4 982	1 217	10 987	5 230	
Tilsammen	369	82 762	22	467	598 961	68	17 950	5 914	72 017	17 700	1 116

Bilag.

Kap. 10, tit. 1—3. Om elektrisitetsvesnets budgett.

II. Den elektriske energis anvendelse.

Beliggenhet. Fylke.	Antall anlegg.	Samlet generatorkapasitet kw.	Akkumu- latsbatt.		Den elektriske energis anvendelse.						
			Antall.	Samlet størrelse kw. timer.	Belysning.			Drivkraft.		Koking og op- varming kw.	Smelteovne for jern o. l. kw.
					Antall gløde- lamper.	Antall bue- lamper.	Samlet stør- relse kw.	Antall motorer.	Samlet stør- relse i kw.		
Hedmark	6	2 658	—	—	92 896	1	2 860	648	5 176	1 458	—
Opland	2	7 900	—	—	37 506	—	1 220	228	2 469	1 269	—
Buskerud	8	24 262	1	25	105 135	12	3 205	1 834	14 815	3 289	—
Vestfold med Siljan av Te- lemark	3	—	—	—	42 124	3	1 242	209	957	1 220	—
Tilsammen	19	35 820	1	25	277 461	16	8 367	2 419	28 417	7 286	—

I årets løp inntraff følgende 2 ulykkestilfeller forårsaket ved elektrisk strøm.

Den 22de juni blev en linjemontør ved Totens elektrisitetsverk drept av høispent strøm idet han arbeidet med tilkobling av en sideledning som var frakoblet for retelse av en feil og herunder fik strømmen påsatt fra kraftstasjonen før han var ferdig med sit arbeide.

Den egentlige årsak til ulykken var at strømmen ved en feiltagelse blev påsatt før der var avgitt melding om at tilkoblingen var utført samt at forulykkede ikke hadde benyttet sig av den som sikkerhetsforanstaltning påbutte kortslutning og jording av ledningene på arbeidsstedet.

Grunnen til at nevnte sikkerhetsforanstaltning ikke var benyttet måtte etter de fremkomne opplysninger antas å skyldes efterlatenhet og mangel på tilstrekkelig kontroll fra den ansvarhavende driftsleders side og jeg fant derfor å måtte henstille til påtalemyndigheten å gjøre strafansvar gjeldende overfor denne. Såvitt vites har dog påtalemyndigheten ikke funnet at der var tilstrekkelig grunn til at etterkomme denne henstilling.

Den 23de august blev en 12 års gutt i Sandeherad drept av høispent strøm idet han kom i berøring med en nedfalt 5 000 volt ledning. Ledningen der tilhørte Sandeherad Elektrisitetsverk var under sterk storm falt ned på en lyngmark som derved antentes og var det under forsøk på å slukke ilden at gutten kom i berøring med ledningen.

Av ildebrande som vites eller må antas å skyldes elektrisk antendelse blev anmeldt 6 tilfeller deriblandt en større brand som inntraff den 28de oktober på gården Skjønberg i Ringsaker hvor en stor uthusbygning med iværende avling og redskaper m. v. nedbrante. Ilden blev først bemerket ved hovedledningenes inntak på låven hvor også sikringene var anbragt. Da de anvendte sikringer var av en dårlig utførelse med kontaktdeler av jern — og dertil montert direkte på treveggen må det etter de foreliggende opplysninger ansees for gitt at det er disse som har forårsaket antendelsen.

På gården Fjeld i Skoger nedbrannte likeledes en uthusbygning under lignende omstendigheter idet også her antendelsen

må ansees forårsaket av selve sikringsapparatene. Disse er angivelig blitt momentant sterkt overbelastet ved feilagtig igangsetning av en større motor og har derved utkastet glødende metalldele som så har antendt inærhetenliggende halm eller lignende.

Disse tilfeller viser at det er forbundet med stor risiko å anbringe smeltesikringer og lignende apparater i uthuser som benyttes til oppbevaring av høi og halm og lignende og jeg har derfor henstillet til elektrisitetsverkene å sørge for at denslags plasing av apparatene mest mulig undgås og ikke i noget tilfelle tillates uten at der anvendes helt pålidelig innkapsling.

Av de 4 øvrige anmeldte ildebrander var den ene forårsaket av en kokeplate som var plasert på en kjøkkenbenk av tre som blev antendt derved at platen ved en forglemmelse blev stående ubenyttet med strømmen påsat i lengere tid.

I 2 tilfeller var brandene forårsaket av varmeapparater som var anbragt for nær senger så sengklærne blev antendt og i et tilfelle skyldtes branden en opstått kortslutning på baksiden av en større apparatavle.

I alle disse 4 siste tilfeller blev branden slukket før nogen større skade var forvoldt.

Foruten de foran omhandlede ildebrander blev til tilsynet også anmeldt en større

ildebrand som ødela Moelven Cellulosefabriks vedrenseri. Nogen bestemt årsak til brandens opkomst kunde i dette tilfelle ikke påvises, men da der var installert en større elektrisk motor i bygningen antok fabrikkens vedkommende at branden muligens skyldtes det elektriske anlegg. Da motoranlegget var helt nytt og dertil ikke hadde vært i bruk de siste par dage før branden må det dog ansees for litet sandsynlig at denne antagelse er riktig.

De av tilsynet givne pålegg har vist sig i de fleste tilfeller å være tilfredsstillende etterkommet og nogen anmeldelse til påtalemyndigheten for overtredelse av forskriftene har ikke fundet sted med undtagelse av den foran omhandlede som angik overtredelse av driftsforskriftene.

Til tilsynets kontor er i året 1918 innkommet 935 skrivelser hvorav i likhet med tidligere en flerhet har vært ledsaget av tegninger og andre bilag.

Fra kontoret utgik 981 skrivelser som iberegnet skrevne bilag som rapporter over mangler o. l. utgjorde tilsammen ca. 1 350 foliosider.

I årets løp blev indfordret 202 tilsynsavgifter til et samlet beløp av kr. 23 382,25.

De samlede utgifter utgjorde kr. 24 333,16 derav til lønninger kr. 14 631,94 til kontorhold inkl. kontorhjelp kr. 3 912,52 og til skyss- og kostgodtgjørelse kr. 5 788,70.

Kristiania den 21de januar 1920.

M. Melgaard.

Bilag 4.

Innberetning

for året 1918 fra tilsynsmannen ved elektrisitetsvesenet i
3dje distrikt

I kalenderåret 1ste januar—31te desember 1918 blev i det hele foretatt 254 besiktigelses og befaringer, ved hvilke 200 anlegg helt besiktigedes. De øvrige besiktigelses og befaringer fordeler sig dels på utvidelser og forandringer av eldre anlegg og dels på større under utvidelse værende anlegg samt på nybygninger.

Den 31te desember 1918 forefantes i drift eller driftsmessig stand 385 anlegg med en samlet generatorkapasitet av 654 186 k. v. a., derav 74 kraftoverføringsanlegg med en samlet generatorkapasitet av 397 149 k. v. a. og en samlet høispent kraftledningslengde av ca. 1345 km. I foran nevnte tal — 385 anlegg — er medregnet 33 anlegg som helt eller delvis er tilknyttet større kraftanlegg, men som i henhold til avgiftsregulativets § 4 er utskilt som selvstendige anlegg.

I nevnte tidsrum utgik 10 anlegg og tilkom 75 anlegg med en samlet genera-

torkapasitet av henholdsvis 198 og 496 820 k. v. a. I sistnevnte tall er medregnet de fra 2net distrikt overførte anlegg på Notodden og i Vestfjorddalen. Den samlede tilvekst for nyanlegg og utvidelser av eldre anlegg utgjorde 113 193 glødelamper og 1 992 motorer med et samlet kraftforbruk av henholdsvis 4 235 k. v. a. og 38 992 hk. Desuten tiltok kraftforbruket til elektrokjemisk anvendelse med 292 215 k. v. a., til jern og stålsmeltning med 12 903 k. v. a. og til andre øiemed (kokning, opvarming, etc.) med 12 830 k. v. a.

Anleggenes fordeling på de forskjellige fylker samt den elektriske krafts størrelse og utnyttelse vil sees av efterfølgende tabell I.

I tabell II er fylkesvis opstillet opgaver over de anlegg, som for de lavspente deles vedkommede er innrømmet innskrenket tilsyn.

Tabell I.

Beliggenhet. Fylke.	Antall anlegg.	Samlet generatorstørrelse k. v. a.	Akkumulatorbatt.		Den elektriske energis anvendelse.							
			Antall.	Samlet størrelse k. v. a. timer.	Belysning.			Drivkraft.		Elektrokjemisk anvendelse k. v. a.	Jeru- og stålsmeltning k. v. a.	Andre øiemed k. v. a.
					Antall glødelamper.	Antall bue- lamper.	Samlet forbruk k. v. a.	Antall motorer.	Samlet forbruk hk.			
Rogaland.....	157	37 785	4	348	255 969	17	7 169	4 825	24 299	108	580	11 202
Vest-Agder.....	74	29 897	3	75	82 148	11	2 591	1 058	11 728	15 679	—	2 442
Aust-Agder.....	65	64 025	—	—	49 530	60	1 504	472	7 421	20 730	9 661	2 631
Telemark.....	89	522 479	21	319	151 305	23	5 626	2 229	52 378	308 400	15 400	9 930
Tilsammen ..	385	654 186	28	742	538 952	111	16 890	8 584	95 826	344 917	25 641	26 205

Tabel II.

Beliggenhet. Fylke.	Antall anlegg.	Samlet generatorstørrelse k. v. a.	Akkumulatorbatt.		Den elektriske energis anvendelse.							
			Antall.	Samlet størrelse k. v. a. timer.	Belysning.			Drivkraft.		Elektrokjemisk anvendelse k. v. a.	Jern- og stålmelt- ning k. v. a.	Andre øiemed k. v. a.
					Antall gløde- lamper.	Antall bue- lamper.	Samlet for- bruk k. v. a.	Antall motorer.	Samlet for- bruk hk.			
Rogaland	7	13 540	4	648	214 138	—	5 995	3 950	18 229	108	—	9 261
Vest-Agder	1	8 100	—	—	36 719	4	1 344	381	1 361	—	—	670
Aust-Agder	2	21 504	—	—	35 661	54	1 000	260	3 411	18 330	—	1 061
Telemark	14	67 125	17	153	119 476	6	4 496	1 761	41 843	315 900	6 600	8 552
Tilsammen ..	24	110 269	21	801	405 994	64	12 835	6 352	64 844	334 338	6 600	19 544

Av ulykkestilfeller forekom følgende 2 tilfeller — begge med døden tilfølge:

1. Den 29de juli 1918 klatret 2 brødre — 15 og 13½ år gamle — op i en av Skiensfjordens kommunale Kraftselskaps jernmaster i Gjerpen. Den eldste kløv helt op imellem 60 000-volt ledningene og blev øieblikkelig drept. Den yngre bror, som kom efter i masten, syntes at brøren så noget underlig ut, ropte på ham, men fik ikke noget svar, hvorfor han grep ham i det ene ben, som imidlertid var avbrent ved kneet, og da han fik dette i hånden, blev han så forskrekket, at han falt besvimet ned og forslog sig stygt.

2. Den 19de november 1918 blev en montør drept i A/S Arendals Fossekompagnis koblingshus i Eydehavn. En skadet veggjennemføringsisolator skulde erstattes med en sådan fra et reserve-uttak, og da denne var nedtatt har vedkommende istedetfor å gå tilbake samme vei, som han var kommet op — over gitternettet — hoppet rett ned i cellen, hvorved han kom i samtidig berøring med en spenningsførende gulgjennemføringsisolator — 35 000

volt — og det jordforbundne gitterbeslag og blev drept på stedet.

Om disse ulykker har jeg i sin tid sendt departementet de nødvendige innberetninger, hvortil jeg tillater mig å henvise.

Et tilløp til ildebrand forekom i Arendals Rådhus den 20de april 1918, hvor en slitt eller dårlig kontaktfjer i en hovedbryter på apparattavlen forårsaket en oppvarming av ledningene, men da dette blev oppdaget i tide, blev resultatet kun en svindning av ledningenes isolasjon med derav følgende røkdannelse.

For overtredelse av forskriftenes §§ 5, 10, 11 og 13 ved å ha utført og satt i drift lavspenningsanlegg og utvidelser av høispenningsanlegg uten å ha innhentet tilladelse hertil og uten å ha innsendt anmeldelse m. v. av disse, blev 7 firmaer og anlegg anmeldt til påtalemyndigheten, som såvidt vites i alle tilfeller forela vedkommende den av tilsynet foreslåtte mulkt.

Til kontoret innkom 1 244 skrivelser foruten tegninger m. v. Fra kontoret blev utsendt 1 289 skrivelser utgjørende 733

Bilag.

Kap. 10, tit. 1-3. Om elektrisitetsvesenets budgett.

foliosider. Heri er ikke medregnet rapporter over mangler, regninger over avgifter, tegninger, sirkulærer. m. v.

Inntektene utgjorde kr. 22 684⁵⁰. Da imidlertid en del av de større avgifter ikke innfordres før i budgettårets siste kvartal,

omfatter ikke nevnte beløp hele den inntekt, der kan betraktes som vedkommende kalenderåret.

Utgiftene til kontorhold utgjorde kr. 2 387,43 og til skyss- og kostgodtgjørelse kr. 8 503,95.

Arendal den 19de november 1919.

Einar Smedal.

Bilag 5.

Innberetning

for året 1918 fra tilsynsmannen ved elektrisitetsvesenet i 4de distrikt.

I tidsrummet fra 1ste januar til 31te desember 1918 er besiktiget 262 anlegg. Dette er dog ikke alle de anlegg der ifølge de gjeldende bestemmelser skulde ha vært besiktiget i omhandlede tidsrum. Grunnen til at ikke alle anlegg har kunnet bli besiktiget i denne termin er dels den at assistenten var innkalt til nøytralitetsvakt og regimentssamling iallt i 2¹/₂ måned og dels den at anleggenes antall i den siste tid er øket så betydelig, at tilsynsarbeidet vanskelig kan utføres av 2 mann. Jeg har derfor også i budgettforslaget for 1919-1920 funnet å måtte foreslå 2 assistenter. Forøvrig er tilsynsarbeidet utført som i de foregående terminer. Ved en del av de høispente anlegg er der således foretatt flere besiktigelser da utvidelser eller forandringer ved anleggene har gjort dette nødvendig. De anlegg som har innkrenket tilsyn er besiktiget delvis, idet kraftstasjonen, de fleste av transformatorstasjonene og en stor del av ledningsnettene er besiktiget.

Desuten er foretatt linjebefaring ved en del planlagte høispenningsanlegg i an-

ledning av innsendte andragender om konsesjon og ekspropriasjonstillatelse. Sådanne forhåndsbefaringer er kun foretatt i spesielle tilfella.

Da det imidlertid viser sig at høispente kraftledninger kan komme til å ligge temmelig uheldig til for grunneierne, som ofte synes å være forlitet orientert over hvor ledningstracéen er tenkt lagt, anser jeg sådanne forhåndsbefaringer, hvorunder grunneierne blir gjort bekjent med den opstakne ledningstracé for absolut påkrevet. Under en sådan befaring vil man også kunne danne sig en mening om hvilke sikkerhetsforanstaltninger er nødvendig og vil befaringen således bli til megen nytte såvel for det offentlige tilsyn som for vedkommende arbeidsleder. Det bør derfor efter min formening opsettes som fast regel, at ledningstracéen befares av tilsynsmennene før de innkomne andragender om konsesjon og ekspropriasjonstillatelse ekspederes til departementet.

I ovennevnte tidsrum er tilkommet 98 nye anlegg. Av disse er 10 høispenningsanlegg, 59 lavspente bygdeanlegg eller

anlegg i industrielle bedrifter, 16 anlegg ombord i skibe og 13 anlegg i elektriske automobiler. Dessuten er ved et eldre lavspennt anlegg utført et høispenningsanlegg, således at høispenningsanleggene ialt er forøket med 11.

I samme tidsrum fragår 26 anlegg. Blandt disse er 7 skibsanlegg der på grunn av salg er overført til andre distrikter, 11 skibsanlegg der er krigsforlist, 6 stasjonære anlegg der er tilkoblet andre større elektrisitetsverker og 2 anlegg der er nedlagt.

De nye anlegg har en samlet generatorstørrelse av 4 140 k. v. a. De anlegg som fragik hadde en samlet generatorstørrelse på 182 k. v. a. Tilveksten i generatorstørrelse på grunn av nyanlegg skulde således bli 3 958 k. v. a. Ved flere anlegg er imidlertid foretatt utvidelser i årets løp således at generatorstørrelsen ialt er øket med 45 291. Denne store forøkelse i generatorstørrelse skriver sig fra, at hovedanleggene ved A/S. Høyangfaldene og ved A/S. Bjølvefossen blev igangsatt i årets løp og dels fra at Bergens Elektrisitetsverk har utvidet med et større maskinaggregat.

Lys- og motorinstallasjonene er i samme tidsrum forøket med henholdsvis 42 208 glødelamper og 677 motorer. For teknisk bruk er tilveksten i energiforbruk øket med 5 827 kw.

I årets løp er 2 større bedrifter igangsatt for elektrokjemisk og elektrottermisk industri og er således energiforbruket her øket 17 137 kw.

Ved utgangen av året forefantes i driftsferdig stand 439 anlegg med en samlet generatorstørrelse av 223 536 k. v. a. Av disse er 53 høispente anlegg med en samlet generatorstørrelse av 192 627 k. v. a. Til høispenningsanleggene er knyttet et ledningsnett på 885 km. og 616 transformatorer til et samlet forbruk av 186 500 k. v. a. Blandt høispenningsanleggene er 9 anlegg, der ikke har egen kraftstasjon, dog har 5 av disse anlegg roterende omformere enten til forandring av periodetall

eller til forandring fra vekselstrøm til likestrøm. Skibsanleggene som også er medtatt i det samlede antall anlegg var 80, hvorav 19 går i utenriks fart og ikke kan besiktiges regelmessig.

Forøvrig tillater jeg mig å henvise til nedenstående tabell I, der viser anleggenes fordeling på de forskjellige fylker samt anleggenes størrelse og utnyttelse.

I nedenstående tabell II er opført de anlegg der har innskrenket tilsyn. Da det innskrenkede tilsyn kun omfatter disse anleggs lavspente deler er kun disse opført i tabellen. For disse anlegg vedlegges dessuten særskilte innberetninger.

Fra Bergens Elektrisitetsverk, innberetning datert 25de februar 1919.

Fra A/S Tyssefaldene, innberetning, datert 4de mars 1919.

Fra A/S Bjølvefossen, innberetning, datert 20de januar 1919.

Fra A/S Høyangfaldene, innberetning datert 24de mars 1919.

Fra Aalesunds Elektrisitetsverk, innberetning datert 20de mars 1919.

Fra Molde Elektrisitetsverk, innberetning datert i februar 1919.

Fra Kristiansunds Elektrisitetsverk, innberetning datert 17de februar 1919.

Fra Fane Elektrisitetsverk er ikke forlangt innberetning for 1918, da elektrisitetsverket først i oktober 1918 blev innrømmet innskrenket tilsyn.

I omhandlede tidsrum er såvidt mig bekjent ikke forekommet noget ulykkestilfelle på grunn av berøring med høispente elektriske ledninger.

I 1918 forekom såvidt vites kun 2 ildebrande der skyldes feil ved elektriske ledninger. Det ene tilfelle som opstod ved et anlegg på landsbygden skyldes såvidt jeg kan skjønne dårlige sikringer. Branden opstod nemlig ved sikringene nær ledningenes inntak i huset. Det annet tilfelle som opstod ved et byanlegg skyldes sannsynligvis kortslutning inde i et jernrør.

Foruten ovennevnte har der riktignok været en del brandtilfelle, hvor det i første øieblikk så ut som om årsaken måtte til-

Tabell I.

Beliggenhet. Fylke.	Antall anlegg.	Samlet generatorstørrelse i k v. a.	Transformatorer.		Akkumulatorbatterier.		Frluftsledning høispent og lavspent i km.	Den elektriske energis anvendelse.						
			Antall.	Forbruk i kw.	Antall.	Samlet størrelse i kw.timer		Belysning			Drivkraft.		Carbid cyanamid, nitrid og natriumfabrikasjon, aluminium og jernsm.	Andre eiemed (vesentlig kokning og opvarming).
								Antall glødelamper.	Antall buelamper.	Samlet forbruk i kw.	Antall motorer	Samlet ydelse i kw.		
Bergens by.....	96	27 053	88	57 355	28	1 247	135,8	242 796	32	8 764	3 412	14 964	0	3 793
Hordaland fylke.....	138	163 614	306	21 647	3	65	691,2	79 039	19	2 974	1 340	11 587	108 991	6 703
Sogn og Fjordane fylke.....	65	22 173	132	3 110	1	48	452,8	31 532	12	1 465	236	1 839	5 805	1 116
Møre fylke.....	140	10 696	90	4 388	5	120	331,2	68 800	40	2 562	745	4 179	0	2 535
Sum	439	223 536	616	186 500	37	1 480	1 611,0	422 167	103	15 765	5 733	32 569	114 796	14 147

Tabell II.

Beliggenhet. Fylke.	Antall anlegg.	Samlet generatorstørrelse i k v. a.	Akkumulatorbatterier.		Den elektriske energis anvendelse.					
			Antall.	Samlet størrelse i kw.timer.	Belysning.			Drivkraft.		Andre eiemed.
					Antall glødelamper	Antall buelamper.	Samlet forbruk i kw.	Antall motorer.	Samlet ydelse i kw	
Bergens by.....	1	2 038	2	697	231 269	9	8 219	3 216	13 320	3 540
Hordaland fylke.....	3	132	0	0	22 547	0	688	358	2 023	2 493
Sogn og Fjordane fylke.....	1	13 200	0	0	1 500	0	53	37	595	2 335
Møre fylke.....	3	1 784	2	104	42 035	21	1 456	431	1 322	280
Sum	8	17 154	4	801	297 351	30	10 416	4 042	17 260	9 148

skrives det elektriske anlegg. Ved nærmere undersøkelse har det imidlertid vist sig, at denne slutning var feilagtig.

På mine reiser hører jeg dog stadig folk klager over stikkontakter og smeltesikringer med jernkontakter. Det fortelles at disse apparater flere gange har antendt trevegger, hvor de har vært påmontert. Da der også er andre ulemper forbundet med disse apparater er de meget dårlig anskrevet blandt forbrukerne.

I november måned inntraf et uheld ved Bergens Elektrisitetsverk, idet der i en kabelkum opstod eksplosjon. Kumlåket slyngedes tilværs men forårsaket dog heldigvis ingen større ulykke.

Til kontoret innkom i årets løp 861 skrivelser. På samme tid er 578 skrivelser utgått herfra. Heri er dog ikke medregnet

rapporter over mangler ved de elektriske anlegg, besiktigelses- og godkjendelses-erklæringer for anleggene eller meddelelser om avgifter der sendes til vedkommende oppbørselsbetjent og til anleggenes eiere.

Inntektene som består i avgifter for besiktelse og godkjennelse av anleggene har i året 1918 utgjort kr. 20 978,50. Inntektene for budgettåret 1ste juli 1917 til 30te juni 1918 var anslått til kr. 16 500,00. For budgettåret 1918—1919 er forutsatt en inntekt av kr. 17 500,00.

Utgiftene til kontorhold året 1918 var kr. 3 554,28.

Utgiftene til skyss og kostgodtgjørelse samme tid kr. 8 869,41.

De samlede utgifter iheregnet tilsynsmannens og assistentens lønn var kr. 22 364,03.

Bergen den 28de mars 1919.

Ærbødigst

M. Aarnes.

Bilag 6.

Innberetning

for året 1918 fra tilsynsmannen ved elektrisitetsvesenet i
5te distrikt.

I Sør-Trøndelag fylke var 31te desember 1917 118 anlegg i drift. Av disse er 5 anlegg utgått. 10 nye anlegg er kommet til. 31te desember 1918 var 123 anlegg i drift. Økningen var:

I generatorstørrelse	1 818 k. v. a.
„ glødelamper (antall 13 395)	593 —
„ motorer (antall 274)	3 799 —
For elektrolytiske formål	0 —
„ andre øiemed	1 788 —

I Nord-Trøndelag fylke var 31te desember 1917 76 anlegg i drift. 2 anlegg er utgått. 4 nye anlegg er kommet til. 31te desember 1918 var 78 anlegg i drift. Økningen var:

I generatorstørrelse	991 k. v. a.
„ glødelamper (antall 8 936)	161 —
„ motorer (antall 121)	1 312 —
For elektrolytiske formål	0 —
„ andre øiemed	366 —

Bilag.

Kap. 10, tit. 1—3. Om elektrisitetsvesenets budgett.

I Nordlands fylke var 31te desember 1917 70 anlegg i drift. 7 nye anlegg er kommet til. 31te desember 1918 var 77 anlegg i drift. Økningen var:

I generatorstørrelse	2 161 k. v. a.
„ glødelamper (antall 8 962) .	339 —
„ motorer (antall 77).....	693 —
For elektrolytiske formål	0 —
„ andre øiemed.....	371 —

I Trøms fylke var 31te desember 1917 21 anlegg i drift. 1 anlegg er gått ut. 31te desember 1918 var 20 anlegg i drift. Økningen var:

I generatorstørrelse	1 036 k. v. a.
„ glødelamper (antall 3 093) .	153 —
„ motorer (antall 89).....	260 —
For elektrolytiske formål	0 —
„ andre øiemed.....	941 —

I Finmark fylke var 31te desember 1917 15 anlegg i drift. Så var også tilfellet 31te desember 1918. Økningen var:

I generatorstørrelse.....	0 k. v. a.
„ glødelamper (antall 1 669)....	30 —
„ motorer (antall 8).....	17 —
For elektrolytiske formål	0 —
„ andre øiemed	82 —

I de som bilag medsendte 4 tabeller er opført de forskjellige dato pr. 31te desember 1918 for samtlige 5 fylker samt for de høispente anlegg, som er tilstått innskrenket tilsyn for de lavspente deles vedkommende.

I de to Trondhjemske fylker er der i årets løp utført 162 besiktelser og i de 3 nordligste fylker 73.

Som avgifter er innkommet:

I de 2 Trondhjemske fylker..	kr. 12 075,87
I de 3 nordligste	— .. „ 8 089,88

ialt kr. 20 165,75

Til skyss- og kostgodtgjørelser er anvendt kr. 5 555,19.

Til kontorhold er medgått kr. 1 049,82.

I journalene er innført følgende antall nummere:

For de to Trondhjemske fylker.....	393
„ „ tre nordligste	—
	207
	Tilsammen 600

Kopiert er følgende antal foliosider:

For de 2 Trondhjemske fylker	423
„ „ 3 nordligste	—
	209
	Tilsammen 632

Hertil kommer alle utfylte skjemaer, avgiftsnotaer m. v.

Noget ulykkestilfelle med skade på personer eller tap av menneskeliv er ikke inntruffet i kalenderåret.

3 ildsvåder kan noteres:

I juni 1918 brennte et mindre transformatoranlegg (for et torvanlegg) med 5 000/220 volt.

I august 1918 ødelagdes ved ildsvåde en transformatorstasjon (5 000/220 volt) for et elektrisk smelteverk.

I september 1918 brennte uthusene ned på et gårdsbruk. Ildsvåden angaves å skyldes et provisorisk anordnet motoranlegg.

Det viser sig fremdeles, at ikke fagglærte folk arbeider dels som installatører dels som montører — særlig ute på landsbygden. De leverer et såvel teknisk som håndverksmessig set slet arbeide. Der bør snarest bli opsatt bestemmelser for dem, som vil drive installatør- og montørvirksomhet.

Det vilde tillike være ønskelig å få faste bestemmelser for, at høispente kraftanlegg — ialfall over en viss spenning og et visst omfang — skal ha egen teknisk ansvarlig bestyrer.

Trondhjem 23de januar 1919.

Ærbødigst

Carl Schulz.

Subbilag til bilag 6.

Tabell I.

Beliggenhet. Fylke.	Antall anlegg.	Samlet generatorstørrelse i k. v. a.	Akkumulatorbatterier.		Den elektriske energis anvendelse til.						
			Antall.	Samlet størrelse i kw.t.	Belysning.			Drivkraft.		Elektrokjemisk anvendelse i kw.	Andre stiened i kw.
					Antall gødelamper.	Antall buelamper.	Samlet størrelse i kw.	Antall motorer.	Samlet størrelse i kw.		
Sør-Trøndelag fylke.....	123	24 456	8	289	181 676	153	6 855	2 529	20 195	3 052	4 629
Nord-Trøndelag fylke ...	78	24 519	2	320	64 563	40	2 506	775	7 952	18 400	2 359
Sum	201	48 975	10	609	246 239	193	9 461	3 304	28 147	21 452	6 988

Tabell II.

Innskrenket tilsyn.

Beliggenhet. Fylke.	Antall anlegg.	Samlet generatorstørrelse i k. v. a.	Akkumulatorbatterier.		Den elektriske energis anvendelse til.						
			Antall.	Samlet størrelse i kw.t.	Belysning.			Drivkraft.		Elektrokjemisk anvendelse i kw.	Andre stiened i kw.
					Antall gødelamper.	Antall buelamper.	Samlet størrelse i kw.	Antall motorer.	Samlet størrelse i kw.		
<i>Sør-Trøndelag fylke:</i>											
Trondhjems elektrisitetsverk	1	13 975	5	230	132 827	103	4 750	1 712	11 583	—	3 218
Skjenalden elektrisitetsverk	1	4 085	—	—	6 000	3	280	186	4 080	—	260
<i>Nord-Trøndelag fylke:</i>											
Meraker elektriske kraft- og smelteverk	1	1 859	—	—	200	4	12	27	100	3 000	—
Kopperaaen smelteverk	1	10 645	—	—	400	—	15	22	70	14 000	55
Sum	4	30 564	5	230	139 427	110	5 057	1 947	15 833	17 000	3 533

Bilag.

Kap. 10; tit. 1-3. Om elektrisitetsvesenets budgett.

Tabell III.

Beliggenhet. Fylke.	Antall anlegg.	Samlet generatorstørrelse i k. v. a.	Akkumulatorbatterier.		Den elektriske energis anvendelse til.						
			Antall.	Samlet størrelse i kv.t.	Belysning.			Drivkraft.		Elektrokjemisk anvendelse i kw.	Andre øiemed i kw.
					Antall glødelamper.	Antall bue-lamper.	Samlet størrelse i kw.	Antall motorer.	Samlet størrelse i kw.		
Nordland fylke	77	11 192	8	408	81 518	22	3 685	763	7 368	164	2 459
Troms fylke	20	4 190	—	—	35 320	5	1 584	318	1 449	—	1 346
Finmarks fylke	15	14 316	3	164	21 279	45	1 030	472	10 910	119	761
Sum	112	29 698	11	572	138 117	72	6 299	1 553	19 727	283	4 566

Tabell IV.

Innskrenket tilsyn.

Beliggenhet. Fylke.	Antall anlegg.	Samlet generatorstørrelse i k. v. a.	Akkumulatorbatterier.		Den elektriske energis anvendelse til.						
			Antall.	Samlet størrelse i kv.t.	Belysning.			Drivkraft.		Elektrokjemisk anvendelse i kw.	Andre øiemed i kw.
					Antall glødelamper.	Antall bue-lamper.	Samlet størrelse i kw.	Antall motorer.	Samlet størrelse i kw.		
<i>Nordland fylke:</i>											
Sulitjelma A/B gruber.	1	2 980	—	—	19 000	—	950	230	3 300	162	800
<i>Troms fylke:</i>											
Tromsø komm. elektrisitetsverk	1	2 040	1	30	18 700	—	775	152	515	—	400
Harstad kraftverk	1	1 550	—	—	12 000	—	600	135	510	—	921
<i>Finmark fylke:</i>											
Hammerfest kommunale elektrisitetsverk	1	600	—	—	5 900	—	300	40	160	—	260
Sum	4	7 170	1	30	55 600	—	2 625	557	4 485	162	2 381

Bilag 7.

Elektrisitetskommissjonen.

Kristiania den 13de februar 1920.

Idet man vedlagt tillater sig å oversende den sedvanlige oversikt vedrørende elektrisitetsvesenet for tiden 1ste januar—31te desember 1918, skal man tillate sig å bemerke:

Allerede i 1911 blev tilsynsmennene på foranledning av kommissjonen tilstillet et skjema for de tabeller, som man ønsket benyttet ved avfattelsen av tilsynsmennenes årsberetninger.

Flerheten av de foreliggende opgaver er imidlertid ikke avgitt overensstemmende med ovennevnte skjema, hvorfor det har vist sig vanskelig å samarbeide dem i de vanlige oversiktstabeller.

Da kommissjonen anser det ønskelig å utvide rammen for de statistiske opgaver, akter man snarest å fremkomme med forslag i denne retning, samtidig som man vil søke gjennomført, at opgavene blir avgitt i en ensartet form.

De statistiske opgaver fra distriktene er stillet sammen på samme måte som tidligere i følgende tabeller:

I tabell I er gitt en oversikt over antall anlegg, disses samlede størrelse, hvor mange derav har innskrenket tilsyn og den samlede størrelse av disse såvel for

hvert distrikt som for det hele land. Likeledes er opgavene over antall akkumulatorbatterier og strømførende apparater, som er tilknyttet anleggene, sammenfattet således at de elektriske anleggs utnyttelse derav kan sees.

I tabell II er avgiftene for hvert distrikt for sig og for det hele land sammenstillet, hvorhos den gjennomsnittlige avgift pr. anlegg er utregnet.

I tabell III er der inntatt tilsvarende opgaver over utgiftene, samt over hvor meget herav er medgått til avlønning pr. anlegg i gjennomsnitt. Elektrisitetskommissjonens utgifter er ikke medregnet i disse opgaver.

I tabell IV er de i innberetningene nevnte brandtilfeller i de forskjellige distrikter sammenstillet.

Ialt er der ved det samlede antall anlegg i landet (1887) inntruffet 36 brandtilfeller. Av anleggene har således 1,91 pct. forårsaket ildsvåde i løpet av året 1918.

I tabel V er på samme måte de i hvert distrikt og ved det samlede antall anleg i landet inntrufne ulykkestilfeller sammenstillet.

I formannens fravær

Ths. Norberg Schulz.

Ivar Kolbenstvedt.

Subbilag til bilag 7.

Tabell I.

Statistik for elektrisitetsvesenet pr. 31te desember 1918.

Distrikt	1	2	3	4	5 ¹⁾	5 ²⁾	Tilsammen
Antall anlegg.....	394	369	985	439	201	112	1 887
Samlet generatorstørrelse i kw. ...	231 070	82 762	503 169 ³⁾	223 636	48 975	29 698	1 119 210
Herav anlegg med innskrenket tilsyn	21	19	24	8	4	4	80
Med samlet generatorstørrelse i kw.	137 349	35 820	110 269	17 154	30 564	7 170	338 326
Antall akkumulatorbatterier.....	47	22	28	37	10	11	155
Samlet akkumulatorkapasitet i kwt.	14 649	467	742	1 480	609	572	18 519
Antall glødelamper	1 083 092	598 951	538 952	422 167	246 239	138 117	3 027 518
Antall buelamper	1 605	68	111	103	193	72	2 152
Samlet energiforbruk til belysning i kw.....	42 938	17 950	16 890	15 765	9 461	6 299	109 303
Antall elektromotorer	14 750	5 914	8 584	5 733	3 304	1 553	39 838
Samlet motorstørrelse i kw.....	139 270	72 017	70 528	32 569	28 147	19 727	362 258
Anvendt til elektrokjemisk drift i kw.....	60 187	1 110	303 206 ³⁾	114 796	21 452	283	501 034
Anvendt til andre siemed i kw...	17 653	17 700	26 205	14 147	6 988	4 566	87 259

Tabell II.

Samlede inntekter 1ste januar—31te desember 1918.

Distrikt	1	2	3	4	5 ¹⁾	5 ²⁾	Tilsammen
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
Samlede avgifter	28 951,75	23 382,25	22 684,50	20 978,50	12 075,87	8 089,88	116 162,75
Gjennemsnittlig pr. anlegg.....	73,48	63,37	58,92	49,25	60,08	72,23	61,56

1) Omfatter Sør-Trøndelag og Nord-Trøndelag fylker.

2) Omfatter Nordland, Troms og Finmark fylker.

3) Anleggene i Vestfjorddalen og på Notodden, som i årets løp er gåt over fra 2det til 3dje distrikt, er i tilsynsmannens årsberetning opført i KVA. Kommissjonen har for disse anleggs vedkommende benyttet sig av tabellene for 2det distrikt pr. 31te desember 1917, hvor anleggenes størrelse var opgitt i kw.

Tabell III.

Samlede utgifter 1ste januar—31te desember 1918.

Distrikt	1	2	3	4	5 ¹⁾	5 ²⁾	Tilsammen
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
Samlede utgifter.....	22 605,52	24 333,16	21 091,38	22 364,03	14 005,01	-	104 399,10
Gjennomsnittlig pr. anlegg ca	57,37	65,94	94,78	52,50	44,74	-	55,33
Gjennomsnittlig lønning pr. anlegg	37,12	39,65	26,49	23,33	23,64	-	30,10

Tabell IV.

Brandtilfeller 1ste januar—31te desember 1918.

Distrikt	1	2	3	4	5 ¹⁾	5 ²⁾	Tilsammen
Antall brandtilfeller.....	25	6	-	2	3	-	36
Antall anlegg.....	394	369	385	426	313	-	1 887

Tabell V.

Ulykkestilfeller 1ste januar—31te desember 1918.

Distrikt.	1	2	3	4	5 ¹⁾	5 ²⁾	Tilsammen
Antall ulykkestilfeller.....	11	2	2	-	-	-	15

1) Omfatter Sør-Trøndelag og Nord-Trøndelag fylker.

2) Omfatter Nordland, Troms og Finmark fylker.

Bilag 8.

Den internasjonale elektrotekniske kommisjon.

Norsk elektroteknisk komite.

Kristiania 8de oktober 1919.

Siden den ifjor under 30te september avgitte rapport er der utført følgende arbeider:

Arbeidsutvalg nr. 1 for elektriske symboler og terminologi har fortsatt sitt stadige arbeide med fastsettelse av norsk elektroteknisk terminologi særlig til anvendelse under den tekniske undervisning.

Arbeidsutvalg nr. 2 for driftsmaskineri har innsendt til publikasjon den tidligere omhandlede sammenstilling av enheter og definisjoner av hydroteknisk art for driftsmaskineri for elektriske anlegg. Publikasjonen er på grunn av de vanskelige trykningsforhold for tiden utsatt for å inntas i en felles offentliggjørelse av komiteens arbeider.

Arbeidsutvalg nr. 3 for normer for elektriske maskiner og apparater har ifølge beslutning på siste hovedforsamling påbegynt en ny bearbeidelse av sitt ifjor oversendte forslag til normer for å få disse i overensstemmelse med de tilsvarende svenske og danske normer. Da utvalget utarbeidet sitt tidligere utkast forelå der ingen danske normer og kun noen foreldede svenske. I siste år er dog arbeidet for sådanne optatt i begge de nevnte land,

hvorfor man har henvendt sig til disse om et samarbeide for å få helt enslydende normer i de tre land, hvilket vil være av uvurderlig nytte for såvel kjøpere som selgere i de tre land. Tanken blev derfor møtt med glede og en forberedende konferanse fant sted i Stockholm den 29—30 f. m. hvor man kom til enighet om alle viktige punkter. Endelig forslag vil foreligge i løpet av vintren.

Arbeidsutvalg nr. 4 har som i forrige års rapport nevnt innstillet sitt arbeide i påvente av utgivelsen av statens nye forskrifter for elektriske anlegg, hvilke ennå ikke er utkommet.

Da de internasjonale forhold ikke lenger er til hinder for kommisjonens arbeide, er der nu berammet et plenarmøte til avholdelse i London den 20—23 de. Man håber å kunne skaffe de nødvendige midler ad privat vei, da det vil være av stor betydning, at vort land blir representert på dette møte.

Den lokale komites sammensetning er uforandret siden siste rapport, kun er direktør K. Faye-Hansen tiltrått arbeidsutvalg nr. 3 som ekstraordinært medlem.

Ærbødigst

Norsk Elektroteknisk komité,

Carsten Bruun,

president.

J. C. Holst.

Bilag 9.

Fortegnelse

pr. 31te desember 1919 over høispente elektriske anlegg der er pålagt avgift til staten i henhold til lov av 26de juli 1916 nr. 6.

Konsesjonærens navn	Når konsesjon er meddelt. (Resolusjonens datum).	Årlig avgift.	Antagelig største kraftn. engde, hvorav avgift vil bli å svare.	Innbetalt kr.	Anmerkning
1. Eidefos Kraftanlegg A/S	29. sept. 1916.	kr. 1,00 pr. elektrisk hk.	ca. 1200 hk.		Anlegget er fri for avgift i de første 10 år etter tillatelsens meddelelse.
2. A/S Glommens Træsliberi	20. okt. 1916.	„ 1,00 pr. elektrisk hk.			De nærmere bestemmelser som måtte fornødiges angående beregning og erleggelse av avgiften, er under behandling av Elektrisitetskommissjonen.
3. Nitroglycerin Compagniet	10. nov. 1916.	„ 1,00 pr. elektrisk hk.	500 hk.	1 046,90	Beløpet kr. 1 046,90 utgjør avgift for tiden 27de nov. 1916—31te des. 1918 beregnet efter kr. 500,00 pr. år.
4. Egeland's Verk	17. nov. 1916.	„ 1,00 pr. elektrisk hk.	200 hk.	388,33	Beløpet kr. 388,33 utgjør avgift for tiden 22de jan. 1917—31te des. 1918 beregnet efter kr. 200,00 pr. år.
5. A/S Krokfos	17. nov. 1916.	„ 1,00 pr. elektrisk hk.	ca. 500 hk.		Anlegget er fri for avgift i de første 10 år etter tillatelsens meddelelse.
6. Interessentskapet Naustdal Hovefossens Elektrisitetsverk	1. des. 1916.	„ 1,00 pr. elektrisk hk.	ca. 340 hk.		Anlegget er fri for avgift i de første 10 år etter tillatelsens meddelelse. Avgiften bortfaller fra den tid, anlegget måtte bli innløst av kommunen.
7. A/S Glommens Træsliberi	8. des. 1916.	„ 1,00 pr. elektrisk hk.			Samme bemerkning som ovenfor til post 2.
8. Løkken Kraft A/S	7. juni 1918.	„ 2,00 pr. elektrisk hk.	500 hk.		
9. Dunderland Iron Ore Co. Ltd.	6. des. 1918.	„ 2,00 pr. elektrisk hk.	3600 hk.		